МАТЕРІАЛИ

ІІІ МІЖНАРОДНОЇ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇКОНФЕРЕНЦІЇ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ: ТВОРЧІСТЬ, МАЙСТЕРНІСТЬ, ПРОФЕСІОНАЛІЗМ

18 травня 2022 року
Кременчук

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРЕМЕНЧУЦЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ
ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА
ГЛУХІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА
ПОЛТАВСЬКА АКАДЕМІЇ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
ІМ. М.В. ОСТРОГРАДСЬКОГО
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.Г. КОРОЛЕНКА
БКВНЗ „ЗАПОРІЗЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ“
INTERNATIONAL CENTRE CORPORATIVE MANAGEMENT
(м. ВІДЕНЬ, АВСТРІЯ)
WYŻSZA SZKOŁA GOSPODARKI W BYDGOSZCZY
(м. БИДГОЩ, ПОЛЬЩА)
UCZELNIA NAUK SPOŁECZNYCH
(м. ЛОДЗЬ, ПОЛЬЩА)

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ: ТВОРЧІСТЬ, МАЙСТЕРНІСТЬ, ПРОФЕСІОНАЛІЗМ

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

18 травня 2022 року

Кременчук

УДК 330.124:37013
ББК 74.58

Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм: матеріали ІІІ Міжнародної науково-практичної конференції, (Кременчуцький педагогічний коледж імені А.С. Макаренка, 18 травня 2022 р.) / [редактор-упорядник: Т.В. Кулікова] Кременчук : Методичний кабінет, 2022. 343 с.

У збірнику містяться тези, подані на Міжнародну науково-практичну конференцію ,,Актуальні питання сучасної педагогіки: творчість, майстерність, професіоналізм“. Висвітлюються актуальні питання в галузях педагогіки, психології, мовознавства. Подається опис інноваційних освітніх технологій та розкриваються закономірності й особливості підготовки педагогічних кадрів.

Матеріали будуть корисними для широкої наукової громадськості, викладачів, аспірантів, студентів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Деньга Н. М. –кандидат педагогічних наук
Кулікова Т. В. – кандидат філологічних наук, доцент (редактор випуску)
Москалик Г. Ф. – доктор філософських наук, професор, професор WSG (Польща)
Шакотько В. В. – кандидат педагогічних наук
Яценко Т. В. – кандидат психологічних наук

За достовірність фактів, дат, найменувань, прізвищ, цифрових даних, за орфографічне, пунктуаційне, стилістичне оформлення ***відповідають автори публікацій***.

Матеріали друкуються за авторськими варіантами.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (протокол № 12 від 23.05.2022 р.).

УДК 330.124:37013
ББК 74.58

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ПСИХОЛОГІЯ ТА ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

Піддячий М. І. Теоретико-методичні засади сучасної педагогіки: проєктуваня розвитку учнів та студентів……..……..…9

Тимошко Г. М. Сучасні тенденції розвитку комунікативної компетентності керівників ЗЗСО у процесі підготовки до професійної дяльності в інклюзивному середовищі……13

Шолох О. А. Вектори розвитку позитивного іміджу майбутніх викладачів закладів вищої освіти……22

Самодрин А. П. Методологічні аспекти педагогічного розвитку раціоінтелекту XXI століття……...28

Древай К. І., Севастюк М. С. Взаємодія вчителя, учнів та батьків в умовах нової української школи на засадах педагогіки партнерства……34

Вусик Н. С., Задорожна Г. С. Формування психологічної готовності до школи у різних видах діяльності……..38

Прітика В. М., Задорожна Г. С. Роль педагога в організації різних видів художньої діяльності декоративно-прикладного мистецтва з метою розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку……...43

Холтобіна О. У., Гулаков Р. С., Гулакова М. С. Аспекти формування професійної компетентності педагогічних працівників освіти……48

Карапузова Н. Д. Магістерська робота з методики навчання математики у змісті професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи…….....54

Савенко І. Р. Пуш О. А. Розвиток критичного мислення учнів в освітньому процесі сучасної початкової школи……..…60

Ткаченко Л. М. Формування професійної культури майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти……64

Широцька О. В. Презентація нотної збірки „Хрестоматія педагогічного репертуару для загального фортепіано. Акомпанементи“……...68

Цюрупа Є. В., Берегеля Л. М. Педагогіка та психологія вищої школи як галузь наукових знань і навчальний предмет……72

Маніяк В. С. Державна національна програма „ОСВІТА“ („Україна XXI століття“) та шляхи вдосконалення змісту освіти……..78

СЕКЦІЯ 2. МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ МЕТОДИК ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Lidia Shahbazyan Formy wsparcia osób prowadzących zajęcia zdalne na przykładzie rozwiązań pracowni dydaktyki mieszanej w wyższej szkole gospodarki w bydgoszczy……..…81

Гриценко А. П. Формування професійної компетентності вчителів у ході упровадження модельних навчальних програм для базової середньої освіти…82

Гусак І. А., Себало Л. І. Комунікативна культура як основаформування особистості молодшого школяра……..…87

Дорошенко А. Ю., Генкал С. Е., Використання кейс-технології на уроках біології……93

Кумака А. С., Деньга Н. М. Використання методики Lego на уроках математики в початковій школі……..……98

Пащенко О. В., Пащенко Н. Ю. Шляхи удосконалення методики викладання „Економічної теорії“ фаховим молодшим бакалаврам……..……..103

Подолянюк В. В., Волощук І. А. Застосування традиційних та інноваційних технологій навчання під час дистанційного освіти……..105

Моргун В. Ф. Чи можливо трудову педагогіку Антона Макаренка запровадити у професійній освіті?.....109

Богомаз М. А., Яценко Т. В. Особливості формування національно-патріотичної компетентності дітей дошкільного віку під час ознайомлення з рідним містом……...115

Золотаренко Т. О., Васютіна Т. М. On-line інструменти для забезпечення групової взаємодії здобувачів освіти в умовах дистанційного навчання……..121

Бобкова О. І. Освітні тренди підготовки майбутніх педагогів у закладах фахової передвищої освіти……127

Бровата О. Б. Формування основ безпеки життєдіяльності та самостраховки у дітей дошкільного віку під час проведення занять з фізичної культури та фізкультурно-оздоровчих заходів…….……131

Гайворонська П., Олійник І. О. Формування пізнавального інтересу у молодших школярів……138

Касьян О., Вітко Т. М. Візуалізація як засіб активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти……142

Дерев'янко А. І., Монастирська О. В. Професійно-педагогічна підготовка сучасного вчителя……..……..150

Доценко Г. Г., Олійник І. О. Ізотерапія як засіб психологічної корекції емоційного стану здобувачів освіти……..155

Духан В. С., Берегеля Л. М. Особливості використання інтерактивної дошки на уроках англійської мови……158

Петриченко Н. Л. Вплив пошуково-дослідної діяльності на формування творчого потенціалу майбутніх педагогів…….163
Лихман М. С. Актуалізація опорних знань та життєвого досвіду учнів як важливий етап сучасного уроку географії……167
Мацько В. В. Організація та проведення дидактичних ігор з дітьми старшого дошкільного віку…….173
Гаркуша Я. С., Олійник І. О. Щастя очима молодшого школяра……..176
Голя Г. М. Актуальність ідей підготовки вчителя у педагогічній спадщині Г. Сковороди……180
Горб Р. Ф. Використання інноваційних технологій під час уроків у початковій школі як основа модернізації освітніх методик……...184
Богачов А. С., Соловей С. О. Учень як творча особистість розвиває свої художні вміння на практиці і рівноправному спілкуванні, проходячи через працю навчання……..190
Задоя М. А., Носкіна Л. М. Методика формування діалогічної компетенції дітей її молодшої групи засобом дидактичних ігор…….196
Кеслер Я. О., Барда С. І. Навчання дітей молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі….202
Матвіїв Х. Б., Носкіна Л. М. Методика розвитку лексичної компетенції дітей середньої групи засобом дидактичних ігор……..206
Степаненко К. С., Носкіна Л. М. Ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з українським національним посудом…….……..211
Шилов Ю. О. Про шкоду меншовартості у викладанні історії України……..216

СЕКЦІЯ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Погребняк К. С., Коверсун Н. А. Семантичні особливості фразеологізмівіз власне лексичними архаїзмами в українській мові……..222
Ядрич К., Савченко Т. О. Дослідження літературно-художніх онімів……..226
Сіора В. В. Використання асоціацій у лінгвістичних науках: сучасний аспект……...233
Пономаренко С. М. Порівняльна характеристика імпресіонізму в мистецтві й літературі……..237
Чуб Я. О., Кулікова Т. В. Фраземи на позначення характеристики людини із компонентом тваринного світу української та кримськотатарської мов……...240

СЕКЦІЯ 4. ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Бакатов В. Ю. Теорія та методика формування змагальної ритмічно-темпової структури метання молота з чотирьох обертів у процесі багаторічної підготовки новачків – МСМК……..……..246
Фастовець І. А. Організаціія спортивно-масової роботи в контексті сучасної освіти початкової школи……260
Діжевська С., Прокопенко Ю. С. Фізична реабілітація у період одужання після перенесеної інфекції COVID-19……...265
Тимофеєва І. К. Значення фізкультурно-спортивної діяльності в соціалізації осіб з особливими освітніми потребами……...270
Кравченко Є., Шаляпіна І. В.Стан і перспективи організації роботи з фізичного виховання в освітніх закладах……..273
Карабанов Є. О. Показники фізичної активності студентів в умовах епідемії Covid-19……277

СЕКЦІЯ 5. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКЛАДАННЯ ІНФОРМАТИКИ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

Коробов В. Ю., Берегеля Л. М. Інформатика в закладах загальної середньої освіти……280
Кривовяз О. І., Пархоменко В. М. Сучасні аспекти викладання інформатики у коледжі в умовах дистанційного та змішаного навчання……285
Тарасенко В. Р., Савченко О. А., Тарасенко О. В. Використання онлайн сервісів для створення сучасних публікацій в освітньому процесі……288

СЕКЦІЯ 6. НАУКИ ПРО ОСВІТУ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Рибалка В. В. Демократія як джерело розробки методів і технологій професійної діяльності психологів і педагогів……293
Вознюк О. В.Природничо-науковий та релігійний аспекти походження всесвіту та його ноосферні наслідки……299
Москалик Г. Ф. Історичні та життєві виклики до освіти України у 2022 році.....……...307
Гречанюк Х. В., Меленишин Н. Б. Роль учителя початкових класів у боротьбі з кібербулінгом……311
Самодрин А. П. До питання ноосферологізації освіти……...317

СЕКЦІЯ 7. СУЧАСНІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ОСВІТИ НАУКОВОГО СПРЯМУВАННЯ

Усатенко В. М. Роль практичного діловодства у формуванні організаційної культури майбутнього педагога……..324

Малець А. О., Кулікова Т. В. Тематичні групи вкраплень в оригінальній графіці у романі Ірени Карпи „Добрі новини з Аральського моря“……..328

Халява А. Ю., Коробко Ю. В. Використання пальчикових ігор і вправ для розвитку мовлення дітей дошкільного віку……..333

НАШІ АВТОРИ……..……..…….337

СЕКЦІЯ 1. ПСИХОЛОГІЯ ТА ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ

Піддячий М. І.,
доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент Міжнародної Слов'янської Академії освіти імені Яна Амоса Коменського,
головний науковий співробітник відділу STEM-освіти Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІКИ: ПРОЄКТУВАНЯ РОЗВИТКУ УЧНІВ ТА СТУДЕНТІВ

Розвиток як неперервний процес спрямований на духовне, інтелектуальне, фізичне, соціальне і трудове формування учнів та студентів через поетапний індивідуальний вияв у системі їх мотивів фундаментальної потреби пізнання та застосуванні отриманих знань в обраній для діяльності виробничій чи невиробничій сфері. У особистісному вимірі процес розвитку особистості забезпечує перехід від одного якісного стану до іншого, вищого (ступінь освіченості, культурності, фізичної, розумової та духовної зрілості тощо). Процес цілеспрямованої взаємодії з вчителем відбувається у напрямі гармонізації когнітивної, діяльнісної (операційно-технологічної) та мотиваційної складових психологічної сфери особистості з метою міжособистісної взаємодії, спрямованої на вироблення продукту праці [5, с. 6-9; 8, с. 29-36].

Вчитель та викладач мають застосувати правильно обрані форми, методи, засоби і технології залучення до реалізації особистісних цілей, формування цінностей та розбудови відносин, які цілеспрямовано використовується для досягнення мети. Процес розвитку особистості у певний історичний період специфічний життєвими обставинами і тому у змісті освіти передбачена інваріантна і варіативна складові. Диференціювання та засвоєння складових

змісту, спрямоване на вироблення в свідомості особистості внутрішньої потреби самовираження та самоствердження шляхом створення соціально значущих матеріальних і духовних цінностей необхідних для задоволення потреб із врахуванням стану її здоров'я [11, с. 315-319].

На наступних етапах розвитку розроблений і успішно засвоєний зміст освіти й застосовані у діяльності базові і спеціальні знання та норми дають змогу повною мірою функціонувати в суспільстві та професійному середовищі [9, с. 80-89; 10 с. 104-107]. На цьому підґрунті реалізується творчий потенціал, здібності, задатки та відбувається формування рівнів компетентностей на етапах вікового розвитку [3, с. 65-69; 4, с. 29-35]. Гармонізований розвиток відбувається на підґрунті рівневої капіталізації людських ресурсів в умовах реальної та прогнозованої трудової діяльності і взаємодії. У цьому процесі формується багатогранний психологічний і соціально-професійний досвід якість якого зумовлюються системою координат життєвого простору особистості та суспільства [6, с. 107-110; 12, с. 79-85].

Наявність психологічного і соціально-професійного досвіду має відповідати поставленим завданням і є передумовою перетворення бажання в дійсність [7, с. 59-65]. Категорію «психологічний досвід» складно знайти у загальній і віковій психології, зрідка її можна зустріти у підручниках та монографіях з педології. Психологічний досвід є духовним утворенням, поза яким не відбувається навіть подих людини, кожна мить її життєдіяльності, мислення й творчості, учіння й виховання, благополуччя й невдач. До висхідного понятійного ряду індивідуального психологічного досвіду належить визначення категоріального спектру досвіду, основних принципів його формування й розвитку, системоутворювального фактору, структурно-динамічної організації, рівнів і підструктур, характеру трансформаційних і адаптаційних процесів... На основі важливого наукового принципу В. М. Бехтєрева про психологічний досвід як основний критерій людської психіки, виокремлюється наукова проблема сугестологічної зумовленості розвитку „психологічного досвіду“ [1, с. 10-12].

У сучасних умовах взаємодії учителя і учня та викладача і студента враховується боротьба з рашизмом та його наслідками. Це стає одним із завдань освіти, а отже вчителів, викладачів і наставників, оскільки маємо убезпечити його негативний вплив на біосферу, ноосферу та сприяти зменшенню некросфери з метою розроблення простору доступного для життя у гармонії з природою, що по суті окреслює перспективи цивілізації [2, с. 25-49]. Цим самим, засобами навчання і виховання зменшуватиметься рівень колективного егоїзму, формуватимуться і розвиватимуться рівні свідомості. Наставник має допомогти особистості усвідомити, що рашизм є тимчасовим явищем, оскільки люди підійшли до відповідального періоду життя на планеті – пізнанні самих себе та розумінні необхідності єдності світу, що дозволить перетворити гармонію сукупного духовного та інтелектуального ресурсу і його творчої енергії у вирішальний фактор еволюційного поступу.

Отже, перспективи розвитку учнів та студентів пов’язані з: вибором напряму професійної діяльності в швидкозмінних умовах життя та праці; підходами до організації психологічної діяльності в різних її формах та видах; об’єктивністю оцінки за суспільно значущу діяльність та рівнів очікуваної винагороди за виконану роботу; наявністю проектів і ресурсів для розвитку на вікових етапах тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зязюн І. А. Сугелостологічна природа психологічного досвіду особистості. Науковий журнал. Київ – Полтава. Інститут психології ім. Г. С. Костюка. Полтавський національний педагогічний університет ім. В. Г. Короленка. 2015. №1 (7). С. 10-28.

2. Ноосфера Вернадського, сучасна освіта і наука: колективна монографія. Київ–Кременчук : ПП Щербатих О. В., 2022.

3. Піддячий В. Методика саморозвитку англомовної компетентності майбутнього педагога в контексті європейських. Молодь і ринок. 2016. № 10. С. 65–69.

4. Піддячий В. Сутність і зміст андрагогічної компетентності педагогів. Молодь і ринок. 2021. № 10 (196). С. 29–35.

5. Піддячий М. І. Виховання і розвиток дітей засобами праці. Трудова підготовка в закладах освіти. 2007. №3. С. 6–9.

6. Піддячий М. І. Соціально-професійний розвиток: компетентності старшокласників та студентів. Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Конін; Ужгород; Бєльско-Бяла; Київ : Посвіт, 2019. Т. VII: Ідентичність і свобода в освіті та науці. С. 107–110. URL: https://lib.iitta.gov.ua/718203/

7. Піддячий М. І. Освіта і наука України у вимірі громадянських суспільств: соціально-професійна орієнтація. Неперервна професійна освіта: теорія і практика, №3/4 (48–49), 2016. С. 59–65. URL: http://npo.kubg.edu.ua/article/download/182325/182219

8. Піддячий М. І. Історичні передумови та теоретичні засади профорієнтації школярів. Педагогіка і психологія. 2006. № 3 (52). С. 29–36. URL: https://lib.iitta.gov.ua/8170/

9. Піддячий М. І. Соціально-професійна орієнтація учнів як напрям у підручникотворенні. Проблеми сучасного підручника: зб. наук. праць. Київ : Пед. думка, 2011. Вип. 11. С. 80–89. URL: https://lib.iitta.gov.ua/5143/

10. Піддячий М. І. Соціально-професійний розвиток: компетентнісно орієнтоване навчання старшокласників. Компетентнісно-орієнтоване навчання: виклики та перспективи: зб. тез І Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції „Компетентнісно орієнтоване навчання: виклики та перспективи“ (Київ, 30 верес. 2019 р.). Київ : Пед. думка, 2019. С. 104–107.
URL: https://lib.iitta.gov.ua/717295/

11. Піддячий М. І. Ключові компетентності старшокласників: організація здорового способу життя. Науковий часопис Нац. пед. ун-ту імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Київ, 2020. Вип. 3. С. 315–319. URL: http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/719944

12. Піддячий М. І. Допрофесійна підготовка старшокласників в контексті соціально-професійної орієнтації. Український педагогічний журнал. 2016. №4. С. 79–85.

Тимошко Г. М.,
доктор педагогічних наук,
професор кафедри педагогіки, методики викладання
історії та суспільних дисциплін
НУЧК імені Т. Г. Шевченка
м. Чернігів

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ КЕРІВНИКІВ ЗЗСО У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДЯЛЬНОСТІ В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Глибокі соціальні та економічні зрушення, що відбуваються у третьому тисячолітті в Україні, спонукають до реформування системи освіти, яка має сприяти утвердженню особистості як найвищої соціальної цінності. Виховання такої особистості доручено освітянам.

У процесі розбудови нової української школи радикальна зміна концепцій управління спрямована на окремі процеси, де доцільно використовувати новітні технологічні процедури, орієнтовані на людину з її системою цінностей, поглядів, переконань. традицій.

Такою сучасною концепцією стає *комунікативна компетентність* керівника, що завдяки своїй феноменальності є ідеологією управління і виражається в діях і вчинках керівника закладу освіти.

На думку більшості дослідників, компетенція – це предметна галузь, у якій індивід добре обізнаний і виявляє готовність до виконання діяльності, а компетентність – інтегрована характеристика здатностей особистості, яка виступає як результат діяльності у певній сфері чи галузі.

У системі управління новою українською школою за умов її реформування

йде зміна самої структури педагогічного мислення керівника.

З керівника знімається зайвий тягар контролю за „зунною педагогікою“ (знання, уміння і навички) на користь стратегії розвитку особистості в сучасну історичнудобу. Керівник закладу освіти усвідомлює оптимістичний підхід до дійсності, є стійким у стресових ситуаціях, активізується в умовах кризи, залишає за собою відповідальність за прийняття управлінських рішень в умовах воєнного стану, є для учнів і колективу важливим суб'єктом їх соціалізації з характерною комунікативною компетентністю.

„Ми, педагоги, маємо справу з найскладнішим, неоціненним, найдорожчим, що є в житті, – з дитиною. Від нас, від нашого вміння, майстерності, мистецтва, мудрості залежить її життя, здоров'я, розум, характер, її місце і роль у житті“ переконливо стверджує В. Сухомлинський.

Педагогічна спільнота всього світу усвідомлює значення настанов великого В. Сухомлинського. Особливо важливим аспектом успішної педагогічної діяльності вважаємо вміння комунікувати з усіма учасниками освітнього процесу в умовах воєнного лихоліття.

На сучасному етапі розвитку суспільства важливого значення набуває проблема *інклюзивної освіти*. Це пов'язано, насамперед, з тим, що число дітей, які мають психофізичні розлади, значно зростає, крім того, простежується тенденція до виявлення психофізіологічних порушень у кожної окремої дитини. Особливо значущою ця проблема є в умовах воєнного стану в Україні в зв'язку з російською агресією.

Педагогічні колективи здійснюють навчання і виховання всіх дітей, використовуючи принцип індивідуально-диференційованого підходу. Таким чином забезпечується соціалізація дітей та їх розвиток. Право дітей з особливими потребами на рівний доступ до якісної освіти закріплене Конституцією України, Законом України „Про освіту“, Законом України „Про охорону дитинства“ та в міжнародних документах з питань прав інвалідів, зокрема Законі України „Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні“, „Про реабілітацію інвалідів в Україні“. У документах висуваються

завдання щодо створення умов для особистісного розвитку, творчої самореалізації дітей з особливими потребами в закладах загальної середньої освіти. Відповідно до Закону України „Про внесення змін до законодавчих актів з питань загальної середньої та дошкільної освіти щодо організації навчально-виховного процесу“ з 2010 р. у закладах загальної середньої освіти запроваджується інклюзивне навчання. Ключовим фактором розвитку інклюзивної освіти має бути комунікативна компетентність педагогів та управлінської команди до роботи з дітьми з особливими потребами.

На основі аналізу наукових розвідок вітчизняних та зарубіжних учених щодо трактування понять „комунікативна компетентність керівника“ та „комунікативна компетентність в інклюзивному середовищі“, нами було визначено ключову дефініцію дослідження: *комунікативна компетентність керівника закладу освіти.*

Це інтегративне особистісне утворення, яке розглядається як результат сформованості професійних компетенцій та особистісних якостей (доброзичливість, тактовність, емпатійність, об’єктивність, толерантність, організованість, ініціативність тощо) керівників ЗО, котрі дозволяють встановлювати психологічний контакт із колегами, учнями, батьками; логічно, науково та стисло передавати управлінську інформацію; керувати процесом спілкування та організовувати педагогічно доцільну взаємодію в інклюзивному середовищі. В свою чергу, для того, щоб успішно здійснювати освітній процес в сучасних умовах, вирішувати професійні та життєві питання, суб’єктам навчання та виховання у сучасній школі необхідно бути готовими до ефективної професійної діяльності в інклюзивному середовищі.

Дана концепція вдало корелює із сучасним терміном „професійна мобільність“, її внутрішньою і зовнішньоюсутністю. Професійна мобільність стає викликом для керівника-професіонала, а сформована готовність до професійної мобільності, дозволяє успішно реалізувати себе в контексті управлінської діяльностів інклюзивному середовищі.

Комунікативна компетентність керівника в умовах шкільного

інклюзивного середовища позиціонується: раціональністю прийняття управлінських рішень; мистецтвом добору і розстановки кадрів у ЗЗСО; культурою ділового спілкування у ЗЗСО; тайм-менеджментом керівника ЗЗСО; здоровим способом життя керівника ЗЗСО; культурою організації робочого місця; організацією ведення документації та листування; делегуванням повноважень; організацією маркетингового управління; самоменеджментом керівника і т.п.

Представники різних напрямів розвитку сучасного суспільства прагнуть здійснювати свою діяльність під керівництвом лідера, який використовує у процесі управління колективом комунікативні домінанти, як складові формування та розвитку професійної готовності у процесі керування новою українською школою з інклюзивними класами:

Уміння виділити головну проблему серед інших. Високий показник завзятості (за психологічним тестом Едвардса) для успішних керівників – небажаний. Потрібна цілеспрямованість і гнучкість, що є найважливішими аспектами комунікативної компетентності керівника-лідера.

Здатність до співробітництва. Успішні керівники-лідери вміють тамувати свою нестриманість і діяти ефективно, незважаючи на неї. Їм вдається нівелювати свої почуття власного незадоволення.

Ініціативність. Успішний керівник активний. Його ініціативність включає одну з основних якостей, що веде до успіху – здатність ризикувати.

Ідентифікація себе зі справою. Найбільш успішні керівники здатні переносити невдачі без почуття поразки або приниження. Їм властиве критичне мислення. Вони впевнені у собі. Все це дає такому лідерові сили протистояти небажаному розвитку подій у процесі формування шкільного інклюзивного середовища.

Почуття гумору. Найбільшого успіху домагаються керівники, які мають почуття гумору. Вони здатні бачити позитивну сторону там, де інші бачать тільки недоліки. Зробивши помилку, визнають її й готові пожартувати над собою.

Наполегливість. Успішно діючі керівники, при відсутності ригідності й догматизму, завзято виконують задумане, навіть якщо їхня точка зору виявляється непопулярною.

*Толерантність.*Успішно діючий керівник охоче передає знання, дає поради, допомагає професійному зросту інших, не жаліючи на це часу. Він завжди готовий допомогти просуванню інших службовими сходами. Керівникам властива емпатія (співпереживання).

Цілісність особистісного ідеалу. Наслідком усвідомлення власного ідеалу й фактичної поведінки керівника-лідера є те, що він живе у злагоді із самим собою, з ним легко спілкуватися, оточуючі почувають себе поряд з ним невимушено, незалежно від їхньої посади або суспільного становища.

Сучасний світ стрімко трансформується в єдину „надіндустріальну цивілізацію третьої хвилі“, що потребує переосмислення цінностей та ціннісних орієнтацій, вимагає нових підходів для розв’язання життєво важливих ситуацій, нового планетарного мислення, нових методологічних засад будь-якої діяльнісної сфери людини. Основна мета освіти – підготовка кваліфікованого спеціаліста, компетентного, готового до постійного професійного зростання. Професійна компетентність – це і характеристика професійної підготовки, і характеристика професійної освіченості людини. Важливим складником професійної компетентності педагогів в інклюзивному середовищі є комунікативна компетентність майбутнього керівника закладу освіти, який зможе організувати весь персонал на переосмислення своїх функцій і обов’язків для успішної роботи в інклюзивних класах ЗЗСО. В Україні підготовка керівника до управлінської діяльності здійснюється в умовах магістратури за відповідною освітньою програмою „Управління закладами освіти“. Комунікативна компетентність керівника ЗЗСО є складовою професійної компетентності майбутнього керівника ЗО і архіважливою складовою успішної управлінської діяльності в інклюзивному середовищі. За структурою комунікативна діяльність керівника в інклюзивній сфері, як і будь-яка інша, характеризується предметним змістом. До цього змісту входять умови

діяльності, які визначаються такими елементами: її зміст як предмет, засоби, знаряддя, результат тощо. Комунікативну діяльність керівника ЗЗСО можна розглядати як трьохрівневе утворення, де нижній рівень – предметний план діяльності, середній – мотиваційно-потребово-цільовий і верхній – операціональний.

Науковці стверджують, що на сьогодні відсутній єдиний підхід до відбору компонентів структури комунікативної компетентості керівника ЗЗСО в інклюзивному середовищі. Комунікативна компетентність педагога є необхідною умовою ефективної комунікативної діяльності в будь-якому середовищі (що може бути виміряна та оцінена), а комунікативна компетентність керівника – це інтегральне особистісне утворення, яке не є сталою категорією і не може бути виміряне за допомогою мовних тестів. Комунікативну компетентність керівника ЗО визначають і через набір таких бажаних, з погляду ефективності управлінської діяльності, комунікативних якостей керівника, як: педагогічний такт, педагогічна емпатія, комунікабельність , педагогічна етика та ін.. В цілому під комунікативними уміннями керівника-педагога розуміють сукупність умінь, які забезпечують спілкування із суб'єктами професійної діяльності та дозволяють ефективно вирішувати професійні завдання.

Комунікативна компетентність майбутнього керівника ЗЗСО в умовах інклюзії виявляється в наступних аспектах: особистісному (виявлення особистісних якостей під час спілкування), комунікативному (обмін інформацією та її розуміння), інтегративному (взаємодія партнерів у ході організації та здійсненні спільної діяльності), перцептивному (організація фідбеку у спілкуванні педагогів з дітьми з особливими потребами).

Професійна комунікація виступає основною формою здійснення освітнього процесу та проявляється у пошуку змісту та способу передачі навчальної інформації, у творчості педагогічної взаємодії, у здатності зацікавити, захопити, організувати пошукову діяльність учнів, у вмінні правильно зорієнтуватися у нестандартних педагогічних ситуаціях, які дуже

частi в інклюзивному освітньому середовищі. Професійно-педагогічна комунікативна компетентність в інклюзії має глибинні джерела, тісно пов'язані з особистісними рисами педагога, мотивами його діяльності, особистісними соціокультурними та комунікативними настановами, ціннісними орієнтирами та виявляється в особистісному, комунікативному, інтегративному, перцептивному аспектах спілкування керівника ЗЗСО з учасниками освітнього процесу в інклюзивному середовищі. Формування компетентності майбутніх керівників ЗО потребує системного підходу, який повинен реалізовуватися на всіх етапах підготовки керівника до професійної діяльності. З позицій алгоритмізації процес формування комунікативної компетентності майбутніх керівників ЗО можна поділити на етапи:

- *діагностичний,* на якому з'ясовуються наявність комунікативних здібностей у майбутніх керівників, їхній комунікативний потенціал, ступінь мовної сформованості набутий ними на попередньому етапі навчання;

- *теоретично-навчальний*, що передбачає засвоєння майбутніми керівниками комунікативних знань, які являють собою узагальнений досвід людства у сфері комунікативної діяльності, відображення у свідомості носіїв знань комунікативних ситуацій з їх причинно-наслідковими зв'язками і відношеннями;

- *практично-навчальний*, що спрямований на формування комунікативних навичок – автоматизованих свідомих дій, які сприяють швидкому відображенню у свідомості особистості комунікативних ситуацій, визначають успішність прийняття управлінського рішення;

- *комплексу управлінських дій*, які базуються на теоретичній і практичній підготовленості, що дає змогу творчо використовувати комунікативні знання та навички відображення й перетворення дійсності,

- *контрольно-рефлексивний*, на якому проводяться різні форми перевірки знань майбутніх керівників ЗО (співбесіди, заліки, екзамени тощо), здійснюється аналіз набутої комунікативної компетентності, оцінюється

успішність управлінської діяльності на засадах комунікації в інклюзивному середовищі.

Слід визнати, що комунікативних знань і навичок для професійної діяльності в умовах інклюзії, у процесі реалізації освітньої програми „Управління закладами освіти“ недостатньо. Доцільно у процесі адаптації в стінах закладів освіти керівникам розвивати комунікативні уміння, формування яких сприяє ефективній організації інклюзивного середовища в ЗЗСО. Утвердження комунікативної компетентності керівника ЗЗСО в інклюзивному середовищі, відбувається поступово, що пов’язано з необхідністю опанувати різні рівні. У розвитку цієї компетентності можна виділити чотири рівні: перший рівень – *неусвідомлена компетентність*; другий – *репродуктивна компетентність*; третій – *продуктивна компетентність*; четвертий – *творча компетентність*.

Комунікативна компетентність керівника ЗЗСО повинна стати складовою його духовної культури і сприяти виявленню його гуманістичної спрямованості професійної діяльності в умовах інклюзивного середовища.

Управлінський досвід помножений на генетичну розумність, поміркованість, мудрість – створюють ситуацію успіху для розвитку комунікативної компетентності керманича сучасної школи, який у творчій співпраці із педагогічним колективом успішно формує шкільне інклюзивне середовище!

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар В. Освіта дітей з особливими потребами: пошуки та перспективи URL: http://www.fl-life.com.ua/inclusion/?page_id=454>.

2. Буркова Л. В. Стуктурний підхід до поняття педагогічної технології. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка.* 2000. №6. URL: http://eprints.zu.edu.ua/2190/1/10.pdf.

3. Ворощук О. Д. Підготовка соціальних педагогів до інклюзивного

навчання дітей з особливими потребами у середовищі загальноосвітнього навчального закладу. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія : Соціально-педагогічна*. 2016. Вип. 27. С. 61-71.

4. Гапоненко Л. Розвиток рефлексії як психологічного механізму корекції професійної поведінки у педагогічному спілкуванні. *Рідна школа*. 2002. № 4. С. 14-16.

5. Гладуш В. А. Інклюзивний освітній процес і волонтерство: досвід співпраці. *Народна освіта*. Вип. №3(24), 2014. URL:https: //www.narodnaosvita. kiev.ua/?page_id=2581.
Дата звернення (18.01.2019).

6. Годлевська Д. М. Комунікативні уміння як складова комунікативності особистості соціального працівника. *Соціальна педагогіка: теорія і практика*. 2004. № 2.С. 96–100.

7. Данченко Г. В. Психологічні детермінанти розвитку комунікативної компетентності менеджера освіти шкільного рівня: дис. … канд.псих.наук: 19.00.07 / Інститут психології ім. Г. С. Костюка АПН України. Київ, 2002. 203с.

8. Енциклопедія освіти / за ред. В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

9. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність : підручник. Київ: СПД Богданова А. М., 2008. 376с.

10. Компетентнісний підхід до підготовки педагогів у зарубіжних країнах: теорія та практика: монографія. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. 280 с.

11. Софій Н. Організаційно-педагогічні умови інтегрованого супроводу учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному навчальному закладі: дис. … канд. пед. наук: спец. 13.00.03 / НАПН України Інститут спеціальної педагогіки. Київ, 2017. 211 с.

12. Шапошнікова Н. П. Адаптація учнів професійно-технічного училища до умов ринкової економіки засобами педагогічного менеджменту: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04. Кривий Ріг, 2001. 21 с.

Шолох О. А.
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки,
методики викладання
історії та суспільних дисциплін
НУЧК імені Т. Г. Шевченка
м. Чернігів

ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Розвиток професійного іміджу викладача закладу вищої освіти є багатогранним, творчим здобутком у професійній діяльності. До кожної особистості викладача характерний свій шлях формування, розвитку та вдосконалення його власного іміджу. Сьогодні, коли освіта сприймається суспільством як одна з високих цінностей життя, зростає значимість професіональної діяльності, а також імідж самого педагога.

Професійний позитивний імідж може формуватися на основі даних зовнішності людини та її психологічних характеристик як за першим уявленням, так і в процесі взаємодії. Його формування є досягненням впливу зовнішніх якостей і виразності внутрішнього образу педагога на іншу особистість. Вектори розвитку іміджу педагога проявляються у процесі соціальних комунікацій, де відображені основні психологічні процеси його професійного становлення. Розвиток позитивного іміджу оцінюють різні групи людей, які висловлюють суперечні вимоги, тому імідж має бути гнучким, самостійним, толерантним; він має індивідуальні особливості з погляду на конкретні характеристики; формується і розвивається імідж під впливом соціуму і залежить від культури викладача та позиціонування його професійної компетентності .

Професійний позитивний сучасного педагога – одна з малодосліджених проблем. Окремі аспекти проблеми формування професійно-педагогічного іміджу викладача вищої школи були висвітлені науковцями, які досліджували:

особливості становлення „Я-концепції“ особистості (Р. Бернс, А. Маслоу); концептуальні засади та практичний інструментарій іміджеології (П. Берд, Л. Браун, Ф. Джефкінс, А. Панасюк, В. Шепель); імідж як складову особистісної культури –В. Шепель; сутність професійного іміджу фахівця та особливості його ефективної самопрезентації (І. Альохіна, Ф. Кузін, Д. Френсіс); закономірності становлення педагогічної майстерності освітянських кадрів та формування професійно важливих якостей майбутніх викладачів (І. Зязюн, Н. Кузьміна, В. Сухомлинський). Серед українських учених, які досліджували проблему формування іміджу закладу освіти, слід відзначити М. Гриньову, Т. Живаєву, Л. Карамушку, А. Омельченко, Н. Островерхову, Н. Приходькіну, Г. Тимошко, В. Усатенко, О. Шолох,

Позитивний професійний імідж є важливим аргументом для прийняття безлічі соціальних рішень. Володіння іміджевим механізмом важливо, насамперед, для людей педагогічних професій, як викладачів, так і студентів.

Актуальними для розвитку іміджу педагога є наступні характеристики:

– соціальні, що відповідають вимогам того суспільства, в якому живе людина;

– символічні, що визначаються традиційною культурою;

– персональні, які виражають індивідуальність іміджу [7].

Позиціонування іміджу викладача закладу вищої освіти (ЗВО) завжди вибіркове. Завдяки цьому, за твердженням О. Апостол відбувається відбір, фільтрація, угруповання інформації про особу, чий імідж позиціонується.

Найбільш сприйнятними є три рівні іміджу:

– *біологічний,* коли істотну роль надає стать, вік, стан здоров’я, темперамент, фізичні дані;

– *психологічний*, коли на прийняття іміджу впливають ті якості або риси характеру, які приписуються пред’явнику іміджу: воля, пам’ять, мислення, характер, здібності;

– *соціальний*, який являє собою систему фактів, чуток, пліток, легенд, які формують в цілому готовність сприймаючого до прийняття пропонованого іміджу [1].

В сучасних умовах військового стану в Україні *самовдосконалення* педагога ЗВО виступає незаперечною цінністю як основний шлях досягнення ним вершини професійного розвитку та високої якості професійної діяльності.

Утвердження професійного іміджу педагога здійснюється за допомогою різних компонентів. В свою чергу, рушієм формування педагогічного іміджу майбутнього педагога є мотивація, в результаті якої професійна діяльність набуває особистого сенсу, створює стійкість його інтересів і перетворює зовнішню мету його діяльності у внутрішню потребу [5].

Мотив і мета, на думку Б. Ломова, утворюють свого роду „вектор“ розвитку, визначають її напрямок, а також величину зусиль, які розвиває особистість виконуючи її. Цей вектор виступає в ролі системо утворюючого фактора, що організовує всю систему психічних процесів і станів, які формуються і розкриваються у процесі іміджевої діяльності. Основна функція мотивації, за С. Рубінштейном – *саморегуляція* активності людини на окремих фазах діяльності, передусім до і після виконання дії. Серед мотивів, які сприяють підвищенню професійної кваліфікації педагога вищої школи, є і мотиви зміни його іміджу. Різниця між тими хто досяг успіху та тими, хто це не зміг зробити, полягає не в таланті, а в наполегливості, яка проявляється через мотивацію. Внутрішня мотивація спонукає до дій, підтримує людину у хвилини подолання труднощів та невдач, це мрія – самореалізація, ідеї – творчість, самоствердження – впевненість, потрібність – особисте зростання, потреба спілкуванні та здоров'я [6].

Натомість, мотивації розвитку іміджу, його класифікація будується на основі людських потреб (за Дж. Роттером):

- визнання (потреба відчувати себе компетентним);
- захисту (захист та допомога у здійсненні мети);
- домінування (потреба вплинути на інших людей);

- незалежності (прийняття незалежних рішень);

- любові і прив'язаності (потреба, щоб вас розуміли і любили);

- фізичного комфорту (потреба в хорошому здоров'ї та безпеці).

Зазначимо, що особистий імідж викладача закладу вищої освіти – це форма професійної життєдіяльності особистості, завдяки якій позиціонуються його особистісно-ділові характеристики. У процесі зміни себе до бажаного образу Д. Скотт виокремлює три головні стадії і пропонує технологію їх упровадження (рис.1):

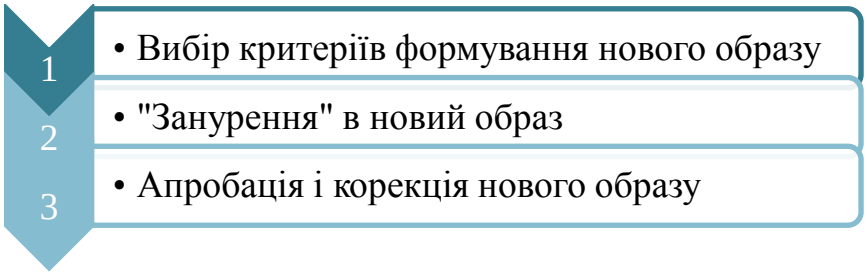

Рис. 1. Схема формування привабливого іміджу особистості

Зазначимо, що ряд науковців, які досліджували проблеми формування педагогічного іміджу у педагогів вищої школи та лінії їхньої педагогічної поведінки зазначають декілька етапів, які можемо представити наступним чином:

–*Перший етап* передбачає сприйняття образу на основі якого буде формуватися позитивний імідж викладача.

–*Другий етап* включає аналіз інформації та уявну корекцію сприйнятого образу у відповідності до ідеального.

–*Третій етап* прогнозує використання (примірювання, програвання) окремих елементів бажаного іміджу: стилю спілкування, техніки володіння жестами, одягу тощо.

–*Четвертий етап* дозволяє здійснити «вживання» в образ.

–*П'ятий етап* позиціонує індивідуалізацію сформованого образу.

Таким чином, формування та розвиток іміджу викладача ЗВО відбувається поетапно і кожний етап віддзеркалює певний процес у житті , професійній діяльності педагога та прогнозований на успіх. У свою чергу на основі

самооцінки педагог робить висновки щодо рис свого характеру які слід було б вилучити, а які розвивати.

Наукові доробки вітчизняних і зарубіжних вчених щодо іміджевої діяльності, засвідчують, що зміст, основні поняття, форми і методи розвитку професійного іміджу лише за останні роки склали основу окремої наукової галузі – *іміджології.* Ознайомлення із особливостями педагогічної *іміджології,* дало можливість усвідомили, щоімідж викладача вищої школи виконує ряд різних *функцій: професійну,* а*даптаційну,* ф*ункцію особистісної реалізації,* а*ксіологічну, комунікативну,* е*вристичну, психотерапевтичну.*

Професійна функція дозволяє майбутньому викладачеві ЗВО реалізуватись в конкретній галузі: менеджмент, бізнес, виробництво, політика, банківська справа, наука, освіта та ін.

Адаптаційна функція необхідна майбутньому викладачеві ЗВО для швидкого і комфортного пристосування до певного середовища, ситуації, конкретних ділових партнерів чи формі комунікації (переговори, прес-конференція, публічний виступ, лекція, дебати тощо).

Функція особистісної реалізації майбутньому педагогу максимально розкрити індивідуальні особливості і задатки стосовно до конкретного виду діяльності, здійснювати самореалізацію і розвиток.

Аксіологічна функція орієнтує майбутнього викладача ЗВО на індивідуальні професійні цінності, цілі, особистісну мотивацію, сенс життя, що є підґрунтям для діяльності і поведінки в суб'єктивному і об'єктивному, в реальному та ілюзорному світі.

Комунікативна функція дозволяє майбутньому педагогу позитивно організовувати конструктивне, партнерське спілкування на всіх рівнях взаємодії, ефективно обмінюватись інформацією, досягати взаєморозуміння, чинити сприятливий вплив на оточуючих в потрібному для себе напрямі.

Евристична функція зосереджує увагу майбутнього викладача ЗВО на реалізації свого креативного потенціалу у професійній, науковій, комерційній діяльності, в створенні унікальних пропозицій в сфері освітніх послуг.

Психотерапевтична функція полягає в усвідомленні своєї значимості, психологічної та емоційної стійкості, упевненості в своєму призначенні, оптимізмі (програмування своєї підсвідомості на успіх).

Серед важливих компонентів, що формують імідж майбутнього педагога, вирізняють його професійну компетентність і ерудицію, педагогічну рефлексію, педагогічне мислення та імпровізацію, педагогічне спілкування, педагогічну техніку тощо. В свою чергу, формування іміджу викладача ЗВО у кожному закладі освіти є процесом розвитку , який має свою специфіку та особливості.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, розвитокпозитивного іміджу викладача ЗВО, виступає однією із складових модернізації вищої освіти, є на сьогодні дуже важливим і необхідним. З одного боку – це конкурентоспроможність викладача на ринку освітніх послуг; з іншого – реформування старих методів навчання та виховання студентської молоді, які в більшій мірі себе вже вичерпали і не відповідають вимогам сьогодення, а тим більше майбутнього поствоєнного періоду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баринов В. А., Харченко В. Л. Стратегічний менеджмент. Підручник. М.: ИНФРА-М, 2006, 142 с.
2. Гайворонська О.М. До питання про імідж та технології його формування. *Наука і освіта.*2004. №3. С. 29-30.
3. Горчакова В. Г. Прикладна Іміджелогії: навч. Посібник. М .: Академічний Проект, 2007. 400 с.
4. Маслоу А. Самоактуализация. *Психология личности. Тексты.* М., 1982.
5. Скрипник М. Імідж педагога: технологія управління.*Управління освітою.*2002. №15-16. С. 3-6.
6. Черепанова В. Н. Курс лекцій з іміджелогії Учеб. посібнік.Ч. 1. – Тюмень: ТюмГНГУ, 2002. 186 с.-С. 6.
7. Шепель В. М. Іміджелогія. Як подобатися людям. М.: Народна освіта, 2002. 576 с.

Самодрин А. П.,
доктор педагогічних наук,
професор кафедри педагогіки і психології
Міжнародного гуманітарно-педагогічного
інституту „Бейт-Хана“,
м. Дніпро

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПЕДАГОГІЧНОГО РОЗВИТКУ РАЦІОІНТЕЛЕКТУ XXI СТОЛІТТЯ

Особистість є Вчитель, що прояснює єдність функції виховання і освіти в Особі. Чим масштабніша для розуму діяльнісна ніша індивіда, тим все рішучіше для успішності його кроків у житті постає космізм знань і стан усвідомленості особистістю вселенського порядку як об’єкту „число-ім’я-космос“, стан захопленості фрагментами космічності через п(е)редметне вивчення і цілісне уявлення з відповідним відображенням у самосвідомості з Метою координації вчинків й для саморегуляції[1; 8].

Освіта діалогічно зумовлює культуру і навпаки настільки, наскільки віра перебуває в діалозі з істиною і зумовлена діалогом ірраціонального і раціонального пізнання, наскільки є ефективним міжособистісний діалог і т. д. Всесвіт діалогічний і діалектичний, у ньому Єдине перебуває діалогами протилежного і чиниться як Вищий Розум, що йде назустріч Людині, а та уловлює його *інформативно* й виготовляє потік мислення у вигляді ідеї… В основі школи – діалог як система „учитель-учень“, в процесі розвитку цього діалогу між учасниками відбувається головна педагогічна дія – навчання, що зразками-променями ззовні виховує захована в людині програму життя й синхронізує її з довкіллям резонансно. Точками-зародками резонансів виступають *естетичні сигнали,* які автоматично розпізнає мозок, що діє діалогічно поміж геномом і зовнішнім інформаційним полем з виникненням інтересу (inter+ese). Взаємодія інтересів змушує міжособистісне зближення й мультиособистісний діалог як процес життя або мислимого космосу *етично* –

раціогуманістично. Тут доречнозгадати *раціогуманістичні універсалії діалогу* Г. О. Балла [1], які виводять діалог із зони хаосу і невизначеності в зону ноосфери діалогу культур:

1. Принцип поваги до партнера по діалогу, до його якостей як органічної цілісності і власне як суб'єкта.

2. Принцип прийняття партнера по діалогу таким, яким він є, і водночас орієнтації на його найвищі досягнення (реальні та потенційні), на перспективу, що відкривається перед ним.

3. Принцип діалогічної взаємодії – передбачає поєднання поваги до партнера з повагою до себе.

4. Принцип згоди (конкордантності).Він передбачає «необхідність згоди учасників діалогу щодо базових знань, норм, цінностей і цілей, якими вони керуються у цьому діалозі…

5. Принцип толерантності. Прийняття сторонами „презумпції прийнятності – принцип, за яким саме неприйняття тих чи тих проявів потребує обґрунтування… Презумпція прийнятності протидіє відхиленню тих чи тих ідей або вчинків під впливом їх суто емоційної неприваблівості або внаслідок неадекватного застосування норм, запозичених з „чужої" царини (адже в науці, мистецтві, соціальній практиці тощо діють різні системи норм)".

Наголосимо, принцип діалогічної взаємодії полягає насамперед в наданні переваги „не звуженню, а розширенню і збагаченню культурного поля,в якому живе і діє особистість або соціальна спільнота. Реалізація діалого-культурологічного підходу в освіті (із опертям, зокрема, на традиції взаємодії національних культур) стає тут у пригоді" (В. В. Рибалка, [5, с. 224]).

Процес резонансного навчання, реалізуючи раціогуманістичніуніверсалії діалогу в якості близькодії, в свою чергу залежить від перебування його учасників у стані відповідного резонансу поміж собою та з інформаційним полем, а настроювання на певний інформаційний потік (далекодія) є подібним переключенню між різними станціями на радіоприймачі. Феномен резонансного навчання знайшов втілення у практичному освітньому напрямі –

„супернавчанні“, у педагогічній синергетиці О. В. Вознюка [3; 5, с. 66], у педагогічних системах, що діють за принципами оптимізації і резонансності Ю. К. Бабанського [7], А. С. Макаренка [6], О. А. Захаренка [4] та ін.

Вище означене говорить нам про нелінійний характер протікання часу у Всесвіті, зокрема нині ми спостерігаємо нелінійно зростаючий, прискорений час, за яким не встигає традиційна освіта. Цей час потребує парадоксального мислення для спостерігача, на зразок, як ми випередженим поглядом спостерігаємо надзвуковий літак у небі. Тож, щоб встигати в світі, треба випереджати в освіті *персоніфіковано*.

Розгляд структури світогляду та його історичних типів у контексті інваріанту просторово-часових орієнтацій людини (В. Ф. Моргун, [5, с. 162]) дозволяє побудувати впорядковану систему світогляду конкретної особистості як певного синтезу її менталітету і цінностей, змістом яких є сама людина, її розуміння природного і суспільного світу та своїх місця і місії в ньому[9; 10].

Освіта – усвідомлення фундаментальних основ світобудови пізнанням зв’язків як законів природи, що втримують Гармонію, є станом інформаційного буття. Просвіта – колективна свідомість, що дозволяє народ називати культурним.

Ідея – диференційована реальність, розпізнана розумом й пронизана духом стає функціонуючим артефактом або життєтворінням настільки, наскільки освітньо його потребує життя. Ідея діалогічна (бо завжди кудись спрямована, на щось звернена думка) – завжди проєктивна, проте не тотожна проєкту. Ідея – навіювання проєкту, жива думка, спляча брунька древа Життя й одночасно його точка росту. Ідея проростає з ентелехії (Арістотель) як мисль назустріч душі мислителя, виникає в ньому як енергія в процесі його діалогу з інформаційним полем Всесвіту. Так приходить поезія в душу поета… Тому майбутнє в науці за вченими-поетами (В. І. Вернадський).

Дух – згорнутий потенціал, головна справа життя, фізичний час, неперервний і сприймається лише на віру. Дух – розумна енергія, гармонія, всесвітня Ноосфера (В.І. Вернадський, [2]). Кожна людина його розпізнає

опосередковано спорідненим трудом як своєрідним ключем до розв'язку долі власної особистості як системи „людина – природа". Ідея пізнання духу (духовність) і дух – комплементарні по суті приналежності, але різнорівневі поняття. Термін походить від лат. *„complementum"* – доповнення, довершення; слід розуміти – „взаємодоповнювальний". Дух притаманний життю в цілому, а ідея – надбання конкретної людини – свідомо мислиме нею як синтетичний динамічний об'єкт „людина – світ" (розуміння себе і світу як арени власного життя), де освіта людини становить засіб пізнання власного духу, організовує канал управління особистості.

У великій мірі духовна підтримка особистості з боку соціальних інституцій через прилучення її до ідеї колективного труда, яку утримує свідомість, визначає умову стійкості системи „людина – природа" в процесі її життєдіяльності. Проте більша частина цієї підтримки є схованою в самій особистості. Тому в синергії віри і науки як свідомо мислимого та синтезованого педагогічною функцією для розпізнання освітою духовного потенціалу особистості – рушійна сила людського розвитку *a priori*…

Відсутність віри при формуванні свідомості породжує страх непізнання з відступом до тварності, буттєвої ентропії, депресивних станів особистості, знедолення народів і націй – соціального песимізму. Нація (від *natio* (лат.) – плем'я, народ), історична спільність людей, що складається в ході формування спільності їх території, економічних зв'язків, літературної мови, деяких особливостей культури і характеру, які складають її ознаки. Це так і не зовсім такЩодо української нації – у неї є не тільки локальний географічний вимір (перетин фізичної і економічної географії) – Україна як країна і держава, але і глобальний, і космічний – її тіло, душа і дух. Точка перетину їх – свідома, мисляча людина. Сьогодні національним питанням стає не лише географічна територія, а організація комунікаційних зв'язків на планеті засадами освітньої логістики як горизонтів мислення у видовому і родовому прояві життєдіяльності народу[5; 8]. Виживати на планеті – правильно єднатися: в сім'ю, рід, соціальну групу (плем'я), державу – з одного боку; природою

власної душі – з тілом і духом. Це зумовить найкращим чином зберегти, відтворити і доповнити досвід життєдіяльності.

У біосфері спільно співіснує близько 7,5 млрд. особистостей. Феномен „особистість“ передбачає різноманітність: добрих і злих, молодих і старих, хворих і здорових, поетів і безхатьків… І цей спектр блаженного вогню органічної енергії (глобальна цивілізація) освітою слід зінтегровувати єдність соціальну і біосферну, і націлювати для виконання найголовніших справ, пов’язаних з ойкуменою і людиною – в ній самій слід навчити людину відшукувати її майбутнє.

Рівності людей не існує *a priori*, всі вони різні – і в цій множині криється стійкість соціальної системи. Серед них є частка тих, які творять нове, але більше – користувачів благ, руйнівників біосфери. Нещастя, коли в їх руки потрапить влада. Антиномічно щодо різноманіття індивідів діє культура, формуючи другу природу. У такому разі рівність стає досяжною як культурний феномен – громадянськість. Демократія корисна, коли в національній ідеї діє культура буття всепланетного людства, коли вона забезпечує громадян умовою панування творчих сил, сконцентрованих національною свідомістю діяти культурно і цілеспрямовано, шляхом наукового вивчення свого минулого і сьогодення в інтересах майбутнього.

Для характеристики цілісної особистості існують трансверсальні компетентності: у різних міжнародних експертних колах називаються ключовими компетентностями XXI століття, які є у широкому значенні цього поняття, здатністю людини, спрямованою на вирішення таких проблем, як міжкультурна комунікація в умовах цифрового суспільства. До трансверсальнихкомпетентностей належить і ноосферна компетентність – динамічна біоенергетична якість людини, активізація якої мобілізує та застосовує глибинні психічні й фізичні ресурси в активний та адаптивний спосіб для того, щоб діяти у швидкоплинних обставинах життя. Вважаємо, що ноосферна компетентність є мета-ключовою компетентністю, що набуває ознак соціальної, громадянської, глобальної, цифрової, екологічної, мовної в

залежності від конкретних життєвих ситуацій. Особливого значення набуває розвиток ноосферної компетентності вчителів, які мають одухотворити систему раціонально-прагматичного навчання за допомогою створення педагогічних наративів – енергетичних носіїв біоактивного пізнавального поля позитивного потенціалу (М. П. Лещенко та ін., [4, с. 332–377]).

Наступає доба ноосферної освіти.Зміст такої освіти необхідно розглядати як педагогічно адаптований соціальний досвід людства, ототожнений зі структурою людської культури особистісно – раціоінтелектом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балл Г. О. Орієнтири сучасного гуманізму (в суспільній, освітній, психологічній сферах) : Видання друге, доповнене. Житомир: „Рута“, Вид-во „Волинь“, 2008. 232 с.

2. Вернадский В. И. Несколькослов о ноосфере *Успехи современной биологии.* 1944. № 18. Вып. 2. С. 113-120.

3. Вознюк А. В. Ноосферно-резонансная педагогика. Житомир: Koobpublications, 2019. 130 с.

4. Захаренко О. А., Мазурик С. М. Школа над Россю. Київ: Рад. школа, 1979. 150 с.

5. Ноосфера Вернадського, сучасна освіта і наука: колективна монографія / За наук. ред. А. П. Самодрина. Київ–Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2022. Т. 2. 512 с.

6. Макаренко А. С. Соч. в 7 (т. Т. 7). Москва, 1958.

7. Педагогика (под ред. Ю. К. Бабанского). Москва: Просвещение, 1988. 479 с.

8. Самодрин А. П. Профільне навчання в середній школі : монографія. Кременчук : ВЦ СГЕІ, за участю РВЦ ПНТУ, 2004. 384 с.

9. Сухомлинська О. В. Духовно-моральне виховання дітей та молоді: загальні тенденції й індивідуальний пошук. Київ: Всеукраїнський фонд „Добро“, 2006. 43 с.

10. Фурман А. В., Морщакова О. С. Соціальна культура.*Психологія і суспільство*, 2015. № 1. С. 26–36.

11. Шеллинг Ф. И. Й. Сочинения: в 2-х т. Москва : Мысль, 1987.

12. Я верю в силу свободной мысли..: письма В. И. Вернадского И. И. Петрункевичу; вступ. слово акад. В. С. Соколова. *Новый мир.* 1989. №12. С. 204–221.

Древай К. І.,
здобувачка вищої освіти
освітнього ступеня „Магістр“
спеціальності 013„Початкова освіта“
Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова,
м. Київ
Науковий керівник: **Севастюк М. С.,**
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри
педагогіки та методики початковогонавчання
педагогічного факультету
Національний педагогічний
університет імені М. П. Драгоманова,
м. Київ

ВЗАЄМОДІЯ ВЧИТЕЛЯ, УЧНІВ ТА БАТЬКІВ В УМОВАХ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ НА ЗАСАДАХ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА

Реформа Нової української школи – це період модернізації освіти XXI століття в Україні. Стаття 22 Закону України Про освіту прописує: „*Педагогічні працівники зобов'язані: дотримуватися принципів дитиноцентризму та педагогіки партнерства у відносинах з учнями та їхніми батьками*“[1]. Одним із напрямків оптимізації стає тріадна взаємодія „вчитель-учні-батьки“.

П’ятий ключовий компонент Нової української школи (*далі НУШ*): педагогіка, що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками [2]. Педагогіка партнерства – позитивна та ефективна взаємодія вчителя та батьків. Якщо „педагогічна взаємодія“ зазвичай відбувається між двома учасниками освітнього процесу, то „педагогічка партнерства“ – це трикутник між ВЧИТЕЛЯМИ – БАТЬКАМИ – УЧНЯМИ, у процесі якого здійснюється спілкування, взаємодія, співпраця.

В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. Учні, батьки та вчителі, об’єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними та зацікавленими однодумцями, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат [2].

Педагогіка партнерства ґрунтується на таких ідеях:навчання без примусу (В. Сухомлинський, С. Лисенкова) – добровільна взаємодія, виключення примусовості діяльності; вільний вибір (Ш. Амонашвілі, І. Волкова) – свобода у процесі навчання; самоаналіз (Ш. Амонашвілі) – рефлексія; ідея важкої мети (С. Лисенкова, В. Шаталов) – ставиться складна мета, а вчитель налаштовує учнів на досягнення.

Педагогічне партнерство можна представити за допомогою *формули*: взаємодія (між партнерами освіти) + спільна педагогічна ціль (створення умов для соціалізації, виховання, навчання учнів). З формули виділяється з*авдання педагогіки партнерства* – створення якісно нових взаємовідносин між учасниками освітнього процесу для забезпечення дітей належною та якісною освітою.

Позитивна взаємозалежність партнерської взаємодії (усвідомлення цілей, бажання до співпраці, докладання зусиль), відкритість (відсутність маніпуляцій з обох сторін), сприятливий клімат до взаємодії, рівноправність та добровільність, врахування ціннісних орієнтирів кожної із сторін, активне включення в освітній процес – головні критерії для продуктивного проведення та адаптування педагогіки партнерства в освітній процес.

Функціональний аспект партнерства будується на основі: інформаційної взаємодії (залучення батьків до учбової активності учнів шляхом інформування про освітній процес);організаційно-управлінської (улагодження взаємовідносин спілкування); рефлексивної (аналіз важливості доцільної та професійної педагогічної взаємодії між партнерами для досягнення спільної мети).

Основні принципи педагогіки партнерства закладені в Концепції НУШ – повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподільне лідерство; принципи соціального партнерства [2]. Для реалізації цих принципів існує освітня траєкторія учня, яка формується шляхом визначення власних освітніх цілей, а також вибору суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними [1]. Це можливість для учнів та їхніх батьків обирати види, форми, темпи здобуття освіти відповідно до потреб та можливостей.

Для реалізації ідей педагогіки партнерства виокремлюють два шляхи: 1) „Серце віддаю дітям", за ідеєю В. Сухомлинського, наближення до учня через любов та повагу; 2) „Ідея рівності", коли взаємовідносини в освітньому процесі проходять через співпрацю – вчитель пропонує освітню задачу, а учні на добровільних засадах приймають її.

Переосмислення ролі педагога, головна ідея партнерства. Вчитель має робити виклики учням, мотивувати їх добиватися більшого, надихати створювати, тобто виконувати роль тьютора (це той, хто допомагає, індивідуально працює, виявляє освітні запити, планує освітню діяльність, організує рефлексію, проектує наступні кроки в освіті, застосовує методи навчання, заснованих на співпраці, активній участі дитини в навчанні)[5].

Для вивчення готовності майбутніх учителів початкової школи до встановлення партнерської взаємодії у системі „вчитель-учні-батьки" було проведено опитування серед студентів-магістрів спеціальності „Початкова освіта". Серед опитуваних 20,3% студентів оцінили свої можливості у „високий рівень" (мотивували безпосередньою роботою у школі), 55,7% студентів – „середній рівень" (в період проходження практики мали можливість

спілкуватись з батьками, вирішувати із ними навчальні проблеми учнів), 15% – „достатній рівень“ (вивчали на дисциплінах дане поняття), 10% – „низький рівень“ (не мали досвіду спілкування і навіть не знають що потрібно буде говорити, якщо це станеться). На основі проведеного опитування, вважаємо, що питання підготовки майбутніх вчителів початкових класів до партнерської взаємодії є досить актуальним, тим більше, що воно ускладняється необхідністю підготовки студентів до взаємодії з батьками в умовах дистанційного спілкування.

Отже, педагогіка партнерства є рушійною силою ефективної взаємодії між партнерами освітнього процесу за умов Нової української школи. Головною метою якої є підтримка учнів, яка сприяє розвитку їхніх можливостей, задовольняє інтелектуальні, емоційні й соціальні потреби дітей, що відповідає запитам сучасної освітньої теорії та практики.Співпраця ґрунтується на взаємоповазі, відповідальності та рівноправному спілкуванню.

Аналізуючи результати опитування, ми дійшли висновку, що підготовка студентів до партнерської взаємодії потребує більш детального вивчення та удосконалення: створення позитивної мотивації у студентів до успішної взаємодії вчитель-учні-батьки; інтеграції даного спектру питань у фахові дисципліни та педагогічну практику.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України „Про освіту“. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text
2. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні (затверджено Постановою МОН України В. Г. Кременем 20 грудня 2000 р.).
3. Педагогіка партнерства як умова реалізації завдань розвитку особистості дитини у контексті Нової української школи. Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/710749/1.pdf
4. Реалізація принципів педагогіки партнерства в умовах упровадження

Концепції ,,Нова українська школа“ Режим доступу: https://lib.iitta.gov.ua/710749/1.pdfhttps://lib.iitta.gov.ua/712150/1/_4.3_%D0%9A%D1%80%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0.pdf

5. Якими можуть бути українські вчителі майбутнього: досвід переможців ,,GlobalteacherPrize“– Режим доступу: http://lviv1256.com/news/yakymy-mozhut-buty-ukrajinski-vchytelimajbutnoho-dosvid-peremozhtsiv-global-teacher-

Вусик Н. С.,
студентка 1- БД,
освітнього ступеня ,,Бакалавр“
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Комунального закладу вищої освіти
,,Барський гуманітарно-педагогічний коледж
ім. М. Грушевського“
м Бар
Науковий керівник: **Задорожна Г. С.,**
кандидат педагогічний наук,
викладач кафедри педагогіки, психології
та фахових методик
Комунального закладу вищої освіти
,,Барський гуманітарно-педагогічний коледж
ім. М. Грушевського“
м. Бар

ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ШКОЛИ У РІЗНИХ ВИДАХ ДІЯЛЬНОСТІ

XXI ст. висуває високі вимоги життя до організації виховання і навчання, змушуючи шукати більш ефективні психолого-педагогічні підходи, спрямовані на приведення методів навчання у відповідність до вимог життя.З вирішенням цієї проблеми пов’язане визначення цілей і принципів організації навчання і виховання в закладах дошкільної освіти.

Одним з основних компонентів психічного розвитку дитини є їїособистісна готовність до навчання. Вона проявляється у ставленнідошкільняти до навчання, вчителя, самого себе. Вступаючи до школи, дитина повинна бути готовою до переходу від ігрової діяльності до навчальної, до нових умов життя та взаємин з старшими, а ще до посиленої інтелектуальної праці.

Дослідник Д. Б. Ельконін, розглядаючи проблему готовності до школи, на перше місце ставив сформованість необхідних передумов навчальної діяльності. При аналізі цих передумов він виділив такі параметри:

– уміння дітей свідомо підпорядковувати свої дії правилам, які узагальнено визначають спосіб дії;

– вміння орієнтуватися на визначену систему вимог;

– уміння уважно слухати того, хто говорить, і точно виконувати завдання, які пропонуються в усній формі;

– вміння самостійно виконувати необхідне завдання за зразком, що візуально сприймається.

Ці параметри розвитку довільності є частиною психологічної готовності до школи, на них спирається навчання у першому класі [3, с. 123].

Важливим показником такої готовності є позитивне ставлення дошкільника до навчання, здатність коригувати свою поведінку, докладати вольові зусилля для розв'язання завдань, які ставлять дорослі, навички мовного спілкування, розвиток риторики, рухової координації. Особливо складним цей період є для 6-річних дітей, оскільки вони переживають у своєму розвитку кризу, яка характеризується складними фізичними і психологічними змінами.

Соціально-психологічна готовність дитини до шкільного навчання передбачає сформованість у неї якостей, завдяки яким вона зможе працювати разом з іншими людьми, підкоряючись вимогам дитячої групи, поступаючись партнерам спілкування і захищаючи інтереси та гідність власних.

Дошкільний вік має внутрішні закономірності психічного розвитку, порушення яких може спричинити непоправну шкоду. Одним із таких

порушень є намагання деяких педагогів працювати з дошкільниками з використанням притаманних шкільному навчанню методів, ігноруючи привабливі для дітей гру, конструювання, ліплення, прогулянки.

Особливо важлива роль у формуванні новоутворень, психічних процесів і властивостей особистості, що готують перехід дитини до шкільного етапу, належить ігровій діяльності, яка не лише розвиває їх мислення, сприймання, рухи, а й формує мотиваційну готовність дитини до школи. Важливе значення при цьому має навчальна діяльність (особливо для оволодіння грамотою і математичними знаннями) [1, с. 44].

Однак для забезпечення ефективного навчання старших дошкільників необхідно, щоб заняття не уподібнювалися до уроків шкільного типу, а вибудовувалися з урахуванням природи дитини, специфіки мети і методів дошкільного виховання. Позитивних результатів досягають шляхом використання у навчанні дошкільників методу поетапного формування розумових дій, що забезпечує формування спеціальних умінь, підвищує загальний інтелектуальний рівень старшого дошкільника. Навчальна діяльність сприяє формуванню знань про предмети і явища природи, суспільного життя у розвитку мовлення дошкільника, започаткуванні спеціальних навчальних навичок.

До кінця дошкільного віку у дитини формується відносно стійка допитливість, особлива чутливість до оцінки результатів, прагнення до визнання досягнень, з'являється інтерес до важких навчальних завдань. Вона стає вимогливішою до себе, намагається більш самостійно, усвідомлено регулювати свою поведінку (наприклад, на заняттях стежить за поставою, дотримується правил роботи у колективі тощо) [4, с. 87].

Становлення внутрішньої позиції школяра відбувається у два етапи. На першому з'являється позитивне ставлення до школи, але спрямування на зміст навчальної діяльності відсутнє. Дитина орієнтується лише на зовнішній, формальний бік, вона хоче піти до школи, зберігаючи при цьому дошкільний спосіб життя. На наступному етапі виникає орієнтація на соціальну, однак не на

навчальну діяльність. Остаточно сформована позиція школяра поєднує орієнтацію на соціальні і на власне навчальні моменти шкільного життя [6, с. 45].

Наявність у дитини внутрішньої позиції школяра виявляється у рішучій відмові від дошкільно-ігрового, індивідуально-безпосереднього способу існування, яскраво позитивному ставленні до нового змісту занять, нового типу взаємин з дорослим – як з учителем. Така позитивна спрямованість на школу як на навчальний заклад є найважливішою передумовою благополучного входження дитини у навчальну діяльність: прийняття нею шкільних вимог і повноцінного включення у навчальний процес.

Продуктивні види діяльності (малювання, конструювання, ліплення та ін.) активно сприяють естетичному, моральному розвитку майбутнього школяра, збуджують його уяву, думку. Сила їх впливу на психіку дитини залежить від керівництва, організації вихователем відповідної діяльності дитини.

У процесі зображувальної діяльності розвиваються вмілість рук, зорово-рухова координація, необхідні для оволодіння письмом. Найбільше цьому сприяє створення дітьми зображень не частинами, а з цілого шматка (глини, пластиліну), однієї лінії контуру (у малюванні, аплікації). Дитина успішніше оволодіває письмом, якщо вміє робити рукою ритмічні, рівномірні, плавні рухи. Формуванню таких рухів сприяють, наприклад, малювання рослин, декоративне малювання за мотивами народних вишиванок, писанок тощо.

Щоб правильно виконувати навчальне завдання, дитина має бути працьовитою. Активне залучення до посильної побутової праці, чергування, самообслуговування, діяльності на природі формує працелюбність, відповідальність, самостійність, допитливість, що допоможе дітям адаптуватися до ролі школяра [5, с. 112]. Спілкування з дорослими сприятиме старшому дошкільнику у підготовці до статусних змін, нових провідних видів діяльності, головне – заміні гри та навчання.

Отже, підготовка дітей до школи повинна бути всебічною, забезпечити формування системи якостей, які засвідчать їх психологічну готовність до життя і діяльності у шкільних умовах. Вироблення таких якостей – одне з найважливіших завдань вихователів закладів дошкільної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вікова психологія: навч. посіб. / за ред. Г. С. Костюка. – К., 2000. 273 с.
2. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навч. посіб. Київ:Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
3. Ельконін Д. Б. Вікова психологія: навч. Посібник. М.: Альма-Матер, 2005. 256 с.
4. Журова Л. Є. Діагностика готовності дітей дошкільного віку до навчання у школі. Л. Є. Журова, Є. Е. Кочурова, М. І. Кузнєцова. Тула: Джерельце, 1999. 832 с.
5. Завалко Н. А. Теорія і практика індивідуалізації процесу навчання вбагатоступеневою системою „дитячий садок-школа-вуз“. Барнаул : Азбука, 2000. 336 с.
6. Кравцова Є. Є. Психологічні проблеми готовності дітей до навчання в школі. Токмак : ФЕНІКС, 1993. 256 с.
7. Любарська І. Співпраця дошкільного закладу і родини у контексті підготовки дитини до школи: [монографія]. К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2011. Вип. 17. 72 с.

Прітика В. М.,
студентка 2-БД,
освітнього ступеня „Бакалавр“
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Комунального закладу вищої освіти
„Барський гуманітарно-педагогічний коледж
ім. М. Грушевського“
м. Бар
Науковий керівник: **Задорожна Г. С.,**
кандидат педагогічний наук,
викладач кафедри педагогіки, психології та
фахових методик
Комунального закладу вищої освіти
„Барський гуманітарно-педагогічний коледж
ім. М. Грушевського“
м. Бар

РОЛЬ ПЕДАГОГА В ОРГАНІЗАЦІЇ РІЗНИХ ВИДІВ ХУДОЖНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА З МЕТОЮ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

На початку ХХ століття, психологи, які розглядали дошкільне дитинство як етап особистісного становлення дитини, відзначали, що відносини дитини до світу в цей період носять переважно естетичний характер, а у цьому їм допомагають дорослі.

В умовах нинішньої дошкільної освіти особливу уваги набувають педагогічні ідеї В. О. Сухомлинського, який у розвитку здібностей та інтересів дітей важливу роль відводив педагогу: „Важко переоцінити роль особистості педагога, його духовного обличчя в пробудженні і розвитку творчих здібностей, нахилів, талантів дитини“[5, с. 58].

В. О. Сухомлинський високо оцінював важку працю педагога, вдумливого геолога, що повинен уміти розшукати скарби природи, „натрапити чи то на золоту жилку, чи на коштовний камінь, чи на вічний граніт“ [5, с. 156].

Василь Олександрович писав, що саме від педагога залежить, чим стане серце дитини – „ніжною квіткою чи засушеною корою“. Він наголошував, що робота педагога – це творчість, а не буденне заштовхування знань в дітей. Дитина повинна вчитися не заради оцінки, а відчувати потяг до знань, порив до чогось нового, до творчості. Прагнення до творчості може запалити в дітях лише той вчитель, який сам працює творчо. Справжній вчитель не може жити без творчості. Тільки творчий вчитель може розвинути здібності, можливості у дітей. Василь Олександрович виділяє такі якості педагога, які дозволяють виявити творчий потенціал дитини:

- спрямованість та формування творчої особистості дитини;
- педагогічний такт;
- здатність до співчуття, співпереживання, вміння поставити себе на місце іншого;
- вміння розвинути дитячу уяву;
- артистизм (вміння миттєво перетворюватися в нові образи);
- вміння ставити цікаві парадоксальні запитання, створювати проблемні ситуації;
- вміння збуджувати питання дітей;
- наявність почуття гумору [5, с. 108].

Необхідна риса педагога – оригінальність, безпосередність особистісного бачення світу, віра у вигадку, вміння дивитися на світ очима дитини. Зберегти в собі дитячу безпосередність – це щаслива умова для педагогічного мистецтва.

Справжнього педагога характеризує постійний пошук оптимальних дидактичних, виховних, методичних та педагогічних рішень. Творчість педагога проявляється також в ефективному застосуванні набутого ким-небудь досвіду в нових умовах, у вдосконаленні раціоналізації, модернізації відомого відповідно до нових завдань в гнучкості при виконанні запланованого в непередбачених ситуаціях, вдалій імпровізації як на основі точного знання і компетентного розрахунку, так і високорозвиненої інтуїції; в умінні

фантазувати, бачити близьку і далеку перспективи в роботі; трансформувати рекомендації методичного посібника.

Тонкий психолог і знавець дитячої душі, Василь Олександрович зазначав, що найвища насолода життя – у педагогічній творчості, яка чимось наближається до мистецтва. Він вважав: головна особливість її у тому, що об'єктом діяльності є дитина, яка постійно змінюється. Тому творчий педагог будує роботу, враховуючи особливості дитини та закономірності її розвитку, економно, без зайвого тиску керуючись цим процесом, намагається поставити її в такі умови, які спонукали б до пошуку ефективних, виразних, влучних засобів утілення творчого задуму [5, с. 117].

Звичайно, педагог, який творчо працює, а тим більше педагог-новатор, створює свою педагогічну систему, яка за конкретних умов є способом отримання найкращого результату. Завдання вихователя – направляти творчий процес дошкільнят, орієнтуючи їх на вивчення зразків народного декоративно-прикладного мистецтва. Принцип орієнтації на народне мистецтво повинен бути закладений в основі змісту занять з дошкільнятами різними видами декоративно-прикладного мистецтва [2, с.290].

Велике значення у розвитку творчих здібностей має зацікавлення самого педагога в її організації.Однак творчість буває різною. Вона обумовлена творчим потенціалом особистості, який, якщо говорити про педагога, формується на основі нагромадженого ним соціального досвіду, психолого-педагогічних та предметних знань, нових ідей, умінь та навичок, які дозволяють знаходити й застосовувати оригінальні рішення, новаторські форми і методи й тим самим вдосконалювати виконання своїх професійних функцій.

Творча діяльність педагога здійснюється у двох основних формах :

- застосування відомих засобів у нових поєднаннях щодо педагогічних ситуацій, які виникають у навчальному процесі;
- розробка нових засобів щодо ситуацій, аналогічних тим, з якими вчитель мав справу раніше [7, с. 224].

Вихователь нового типу не просто навчає, розвиває та виховує, він формує світосприйняття й світорозуміння, світогляд і волю, ідеали, поняття моральності та краси, формує духовно-інтелектуальну творчу особистість, адаптовану до нових умов, різнобічно розвинену, соціально зрілу, яка успішно засвоює ціннісно-нормативний досвід попередніх поколінь, виробляючи свій власний досвід, діяльності, творчості, спілкування.

Творчість і діяльність педагога характеризуються різними рівнями:

- Рівень елементарної взаємодії з групою: вихователь використовує зворотній зв'язок, коригує свій впливає за його результатами, він не діє за досвідом інших вихователів.
- Рівень оптимізації діяльності на заняттях, починаючи з його планування, коли творчість проявляється у вдалому виборі й доречному компонуванні вже відомого вихователю змісту, методів і форм навчання.
- Евристичний, коли вихователь використовує творчі можливості безпосереднього спілкування з дітьми.
- Вищий рівень творчості вихователя, який характеризується його певною самостійністю, використання готових прийомів, але в які вкладається особистісний початок, тому вони відповідають його творчій індивідуальності, особливостям виховання, конкретному рівню розвитку групи.

Згадані вчені-педагоги пропонують також варіанти співтворчості вихователя з вихованцями:

- вихователь не співвідносить свій творчий процес з діяльністю дітей, він творить для себе і від себе;
- вихователь співвідносить свою творчість з діяльністю дітей, керує спільним творчим процесом;
- вихователь враховує нюанси діяльності окремих дітей;
- вихователь створює спільну концепцію заняття, враховує особливості окремих дітей [3, с. 78].

Педагогічна цінність пізнання народного та декоративно-прикладного мистецтва пояснюються наступними важливими причинами:

- твори цих видів мистецтва дозволяють виховувати у дітей дошкільного віку певну культуру сприйняття матеріального світу;
- сприяють формуванню естетичного відношення до дійсності, допомагають глибше пізнати художньо-виразні засоби інших видів зображувального мистецтва [7, с. 225].

Значення творів декоративного-прикладного мистецтва для формування художнього смаку обумовлюється ще й тим, що в них специфічно переломлюються виразні засоби інших видів зображувального мистецтва – живопису, графіки, скульптури, архітектури. Вихователь повинен допомогти дітям зрозуміти художній задум твору, пояснити основні принципи декоративно-прикладного мистецтва, яке виявляється:

- в необхідності взаємозв'язку форми предмету з його функціональним призначенням;
- в співвідношенні форми та матеріалу;
- в співвідношенні форми та прикрас [7, с. 97].

Приклади орнаментальних композицій, які виконані майстрами в різних матеріалах із застосуванням різної техніки обробки форми предмета дозволяє вихователю просто та зрозуміло познайомити дітей з єдністю естетичного та функціонального в створюванні художньої речі, виділити прийоми декоративного узагальнення, пояснити, що кожна річ створюється для людини і живе в тісному взаємозв'язку з іншими речами. Людина з розвиненим художнім смаком здатні розуміти і цінити стильову єдність предмету, відчувати зв'язок декоративного мистецтва з естетичними вимогами свого часу, або минулих епох [6, с. 68].

Отже, педагогічна майстерність – це діяльність педагога на рівні відомих зразків, а творчість це завжди пошук і знаходження нового, це створення нових оригінальних підходів, окремих прийомів, що переростають у педагогічний досвід та реалізації на практиці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонович Є. А., Захарчук-Чугай Р. В., Станкевич М. Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів: Світ, 2003. 272 с.
2. Богуш А. М., Лисенко Н. В. Українське народознавство в дошкільному закладі: навч. посіб. К.: Вища шк., 2002. С. 281-317.
3. Горошко Н. А. Зображувальна діяльність у дошкільних навчальних закладах (малювання, ліплення, аплікація). К.: Видавництво: Ранок, 2007. 224 с.
4. Скиданова Л. Я., Сірченко Л. І. Декоративне малювання та аплікація в дитячому садку. К.: Основа, 2006.
5. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5-ти т. Київ: Рад. шк., 1977. Т. 3. 670 с.
6. Тарасенко Г. С. Дивосвіт: технологія естетико-екологічного виховання. 2-ге вид., із змінами. Київ: Рута, 2000. 208 с.
7. Українське дошкілля: програма виховання та навчання дітей в дошк. закл. Львів, 1999. 198 с.
8. Янцур Л. А. Художня освіта майбутніх вихователів як основа керівництва образотворчою діяльністю дошкільників. Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закл. освіти: зб. наук. пр. / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. Рівне, 2012. Вип. 4. С. 224-227.

Холтобіна О. У.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і технологій дошкільної освіти
та мистецьких дисциплін
ХНПУ імені Г.С. Сковороди,
м. Харків
Гулаков Р. С.,
методист навчального відділу
Комунального вищого навчального відділу
„Харківська академія неперервної освіти“,
м. Харків

Гулакова М. С.,
методист навчального відділу
Комунального вищого навчального відділу
„Харківська академія неперервної освіти“,
м. Харків

АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ОСВІТИ

На сучасному етапі розвитку суспільства змінюється освітня стратегія, а саме професійна компетентність педагога набуває надзвичайної актуальності. Підвищуються вимоги до якості підготовки педагога та подальшого вдосконалення професійних компетенцій у педагогічній діяльності. Необхідною умовою є не лише глибокі знання у професійній сфері та високий рівень освіченості, а й постійне поповнення, поновлення знань, прагнення до набуття високого рівня професіоналізму.

Сучасна система освіти спрямована на визначення складних завдань підготовки кваліфікованих кадрів відповідно до потреб економіки держави та відповідної галузі виробництва з урахуванням нахилів, уподобань, вибраного рівня кваліфікації, світогляду. Це спонукає педагогічну спільноту до пошуку нових підходів до організації освітнього процесу, удосконалення змісту і структури, форм і методів організації навчально-пізнавальної діяльності педагогів, упровадження сучасних педагогічних, інформаційних і виробничих технологій навчання.

У забезпеченні якісних результатів професійної підготовки кваліфікованих кадрів особлива роль належить педагогічному працівникові, його професійно-педагогічній компетентності, зокрема методичній компетентності, яка поєднує професійні вміння високої кваліфікації у певній галузі, технологічні знання з відповідного виробництва й майстерність педагогічної діяльності.

Термін „компетентність“ (від латинського competentis, що означає належний, здібний) ще різноаспектно визначений психолого-педагогічною

літературою. Його аналізують як готовність на високому професійному рівні виконувати свої посадові та фахові обов'язки відповідно до сучасних теоретичних і практичних надбань, досвіду, до світових вимог і стандартів. Поняття компетентності передбачає набір знань, умінь, навичок і ставлень, що дає змогу педагогу досягти більш вагомого рівня професіоналізму.

У тлумачному словнику української мови компетентність трактується як обізнаність, досвідченість у певній галузі, якомусь питанні [8, 452 с].

Український педагог І. Родигіна діагностує компетентність як педагогічне явище, визначає як специфічні предметні вміння та навички, причому не абстрактні загальнопредметні мисленнєві дії чи логічні операції, а конкретні життєві, необхідні людині будь-якої професії, віку, сімейного стану – взагалі будь-якій людині [4, с. 150].

Поняття „компетенція" тлумачиться по-різному, але, на нашу думку, усі проаналізовані трактування мають спільну основу. Погляди стосовно терміна можемо узагальнити за основними визначеннями: компетенції як сукупності знань, умінь, навичок, способів дії та ставлень особистості в ракурсі певного предмета та галузі знань. Лінгводидакти стверджують, що компетенцію потрібно досліджувати як сукупність знань, умінь і навичок, що складає зміст будь-якого навчального предмета, дисципліни, які формуються у процесі навчання і є засобом досягнення цілі навчання – формування компетентностей [3].

В. Хутмахер наводить прийняті Радою Європи визначення п'яти ключових компетенцій, якими мають оволодіти кожна людина:

– політичні та соціальні компетенції: здатність нести відповідальність; брати участь в ухваленні групових рішень; долати конфлікти без насилля; підтримувати та удосконалювати демократичні інститути;

– компетенції, пов'язані з життям у багатокультурному суспільстві: контроль виявів расизму та ксенофобії; прийняття відмінності та повага до інших культур, мов і релігій;

– компетенції, що належать до оволодіння усною та письмовою

комунікацією, які особливо важливі для роботи та соціального життя: профілактика соціальної ізоляції: оволодіння більшою кількістю мов;

– компетенції, пов'язані із підвищенням інформатизації суспільства: оволодіння технологіями використання інформації; критичним судженням щодо до мас-медіа та реклами [6].

Український дидакт К. Баханов вважає, що компетенція є загальною здатністю, яка базується на знаннях, досвіді, цінностях, здібностях, набутих завдяки навчанню [1]. Н. Бібік трактує компетенцію як соціально закріплений освітній результат. Компетенції можуть бути виведені як реальні вимоги до засвоєння сукупності знань, способів діяльності, досвіду, ставлення до фаху в певній галузі знань, якостей особистості в процесі життєдіяльності в соціумі.

І. Осмоловська представляє компетенції як сукупність узаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), що стосуються певного кола предметів і процесів, необхідних для якісної продуктивної діяльності. З огляду на таке – науковці вводять у науковий обіг поняття „освітні компетенції" – складні узагальнені способи діяльності, які стосуються винятково педагога, виявляються, перевіряються тільки в процесі виконання певного комплексу дій, і коли компетентність є результатом набуття компетенцій [7].

На думку дидактів, уведення поняття освітньої компетенції визначається сукупністю смислових орієнтацій, знань, умінь, навичок і досвіду діяльності. Освітня компетенція припускає засвоєння педагогом не відокремлених один від одного знань і вмінь, а оволодіння комплексною процедурою, у якій для кожного виділеного напряму є відповідна сукупність освітніх компонентів, що мають особистісно-діяльнісний характер.

У процесі розгляду вищезазначеного ми бачимо, що одні вчені аналізують поняття „компетенція", інші – „компетентність", але більшість науковців їх не ототожнюють. Л. Фурсовою трактується різниця між поняттями „компетенція" і „компетентність", перше визначається державою, певними установами або окремими особами, які організовують той вид діяльності, а

друге набувається у процесі оволодіння знаннями, уміннями, навичками (компетенціями), вказує на здатність і нахил індивіда до виконання певного виду діяльності [6]. Можемо погодитися з тим, що розмежування понять „компетенція“, „компетентність“ є не тільки правомірним і доцільним, але й перспективним.

Сучасна парадигма освіти в Україні виводить у центр освітньої діяльності формування компетентної особистості, результатом якої є готовність та здатність людини реалізувати свої знання, досвід у проблемних ситуаціях. За висновками експертів Ради Європи, компетентності передбачають спроможність особистості сприймати та відповідати на індивідуальні й соціальні потреби, які формують комплекс ставлень, цінностей, знань і навичок.

Основою формування вдосконалення професійної компетентності педагогічного працівника має стати андрагогічний підхід, який передбачає взаємодію тих, хто навчається, на всіх етапах процесу навчання, в/ураховує психологічні особливості та професійний досвід, націлює на розвиток творчості, сприяє її проявленню не тільки в період навчання, але і в подальшій професійній діяльності. Такий підхід до навчання дозволяє кожному спеціалісту окреслювати власну освітню траєкторію, формувати особисту позицію через самоаналіз, самооцінку, самоорганізацію в подальшій професійній діяльності, усвідомлено прагнути до саморозвитку та професійного самовдосконалення.

Як відомо, процес розвитку професійної компетентності педагогічних працівників є цілісним і водночас динамічним, оскільки передбачає адаптивність у підходах до змісту та вибору форм і методів в організації навчального процесу. Органічним складником розвитку професійної компетентності педагогічних працівників є участь у процесі підвищення кваліфікації, особистісне та практичне спрямування навчання на основі андрагогічного підходу. Результатом навчання якого є набуття фахової компетентності, яка репрезентується у здобутті знань, умінь, навичок, досвіду

особистісного саморозвитку, творчої діяльності, емоційно-ціннісних відносин.

Вважаємо, що рівень професійної компетентності педагога – це його знання, уміння, особистий досвід. Прагнення бути компетентним, здатним мобілізувати в певній ситуації отримані знання й досвід. Поняття професійної компетентності педагога виражає єдність теоретичної та практичної готовності до здійснення педагогічної діяльності, яка визначає рівень професіоналізму. Педагогічна компетентність розглядається в контексті безперервної педагогічної освіти й педагогічної діяльності, вимог до підготовки [8].

У процесі розгляду вивчення цього питання бачимо, що формування компетентності залучено у загальний контекст ставлення та вдосконалення особистості, ураховується здатність людини давати кваліфіковані судження, ухвалювати адекватні та відповідні рішення у проблемних ситуаціях, планувати, здійснювати дії, які ведуть до раціонального й успішного досягнення власних цілей.

Вважаємо, що проаналізовані питання є актуальними та потребують більш детального вивчення в подальших дослідженнях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баханов К. О. Організація особистісно орієнтованого навчання. Харків : Основа, 2008. 159 с.

2. Бібік Н. В. Переваги і ризики запровадження компетентнісного підходу в шкільній освіті. Український педагогічний журнал. 2015. № 1. URL: https://lib.iitta.gov.ua/9772/1/10-35-1-PB%20%281%29.pdf

3. Гаврищак Г. Р . Компетентність та ключові конпетенції викладача ВНЗ. Матеріали регіонального науково-практичного семінару [Професійні компетенції та компетентності вчителя]. Тернопіль: 2006. 188 с. С. 31 – 33.

4. Гончарова О. М. Особистісно-орієнтоване навчання в умовах інформатизації. *Особистісно-орієнтований підхід до організації навчально-виховного процесу: проблеми та пошуки*: Матеріали Всеукраїнської науково-

практичної конференції. Бердянськ. 2005. С. 45 – 47.

5. Горчакова О. А. Компетентность преподавателя высшего учебного заведения в области руководства научной работы студентов. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції: [Науково-дослідна робота студентів у системі професійної підготовки фахівців]. Харків, 2010. 318 с. С. 160 – 161.

6. Куликовський С. Генеза поняття „компетентність“ у європейській та українській педагогічній науці. Людинознавчі студії. Випуск двадцять дев’ятий. Педагогіка. С. 92-103.

7. Осмоловська І. М. Інновації та педагогічна практика. Народна освіта. 2010. № 6. С. 182 – 188.

8. Підвищення професійної компетентності педагогічних працівників: вимога 3.2. URL: https://ezavdnz.mcfr.ua/915918

9. Тлумачний український словник української мови: Понад 12500 статей (близько 40000 слів) / За ред. д-ра філологічних наук, проф. В. С. Калашника. Х.: Прапор, 2002. 992 с.

Карапузова Н. Д.,
професор кафедри початкової освіти, природничих і математичних дисциплін та методик їх викладання Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка
м. Полтава

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ МАТЕМАТИКИ У ЗМІСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Освітньо-професійна програма підготовки здобувачів другого рівня вищої освіти спеціальності „Початкова освіта“ передбачає здійсненнястудентами наукових пошуків і розв’язання конкретних науково-теоретичних й практичних завдань професійного характеру. Для встановлення рівня відповідності

освітньої та наукової готовності майбутніх магістрів передбачено написання магістерської кваліфікаційної робота з дисциплін, визначених змістом освітньої програми, у тому числі з „Методики навчання математики“[2].

Саме кваліфікаційна робота має засвідчити рівень сформованості науково-дослідницьких компетентностей студентів з курсу; їх здатність до поглиблення, систематизації та узагальнення знань та умінь з методики навчання математики; здатність до самостійного пошуку та оброблення інформації з різних джерел для вирішення конкретних практичних проблемз методики навчання математики; здатність до впровадження теоретично обґрунтованих результатів дослідження у практику НУШ та розробки конкретних методичних рекомендацій.

Тема магістерської роботи має бути актуальною, відповідати сучасному стану та перспективам розвитку початкової освіти.

Наведемо приклади, обраних студентами, тем магістерських робіт з методики навчання математики, які, на нашу думку, маютьзначення для процесу удосконалення навчання математики у НУШ і відповідають **принципу наступності** при переході учнів з початкової в середню ланку сучасної школи: „Дидактичні умови реалізації міжпредметних зв’язків у процесі навчання математики молодших школярів“,„Формування пізнавальної активності молодших школярів у процесі розв’язування задач з краєзнавчим сюжетом“, „Методика навчання учнів початкової школи розв’язувати задачі на спільну роботу“, „Методика формування уявлень учнів початкової школи про функціональну залежність“, „Методика формування умінь молодших школярів здійснювати геометричні побудови“, „Методика навчання учнів початкової школи розв’язувати нерівності“,„Формування в молодших школярів початкових умінь для опрацювання даних у процесі навчання математики“, „Методика навчання учнів початкової школи розв’язувати рівняння“, „Методика навчання учнів 1-го класу розв’язувати задачі“, „Компетентністно зорієнтовані задачі як засіб формування математичної компетентності молодших школярів“ тощо.

Вимогою до магістерської роботи є ґрунтовність аналізу наукової та навчально-методичної літератури,аналіз практики навчання молодших школярів математики у сучасній школі, а такожвласногодосвіду, отриманого під час виробничих практик чи професійної діяльності, що є основою для об'єктивної характеристики досліджуваної проблеми, чіткого визначення об'єкта та предмета, мети та завдань дослідження, вибору відповідних наукових методів.

Робота має містити елементи наукової новизни, обґрунтовані результати дослідженнята практичні рекомендації, щодо їх використання у процесі навчання математики молодших школярів і логічні висновки.

Важливим аспектом, що витікає безпосередньо із очікуваних результатів професійної підготовки магістрів початкової освіти, у тому числі їх мультимедійної грамотності, є створення презентації магістерської роботи у виглядікоротко сформульованих основних положень, головних думок наукового дослідження (10-12 слайдів:титульна сторінка;зміст роботи; актуальність, мета, предмет та об'єкт дослідження; практичне значення одержаних результатів; основні положення першого розділу; основні положення другого розділу; опис організації констатувального та формувального етапів дослідження; висновки.

Наведемо приклад окремих фрагментів презентації магістерської роботи з теми:„Формування інтересу молодших школярів до математики у процесі розв'язування задач".

Слайд 1. Назва теми.

Слайд 2. Зміст

Вступ

Розділ 1 Розвиток пізнавального інтересу молодших школярів у процесі навчання математики в педагогічній теорії та практиці: 1.1 Сутність понять „пізнавальна активність", „пізнавальний інтерес", „інтерес до предмета"; 1.2 Задачі як засіб розвитку пізнавального інтересу молодших школярів до

математики; 1.3 Аналіз педагогічного досвіду розвитку інтересу до математики засобом задач у початковій школі.

Розділ 2 Дослідно-експериментальна перевірка ефективності технології розвитку інтересу молодших школярів до математики у процесі розв'язування задач: 2.1 Організація експериментального дослідження; 2.2 Технологія розвитку інтересу школярів до математики у процесі розв'язування задач у початковій школі; 2.3 Аналіз результатів контрольного етапу педагогічного експерименту.

Висновки

Список використаних джерел

Додатки

Слайд 3. *Мета дослідження*розробити технологію розвитку інтересу молодших школярів до математики у процесі розв'язування задач та експериментально перевірити її ефективність.

Об'єкт дослідження є процес навчання математики в початковій школі.

*Предмет дослідження*технологія розвитку інтересу учнів початкової школи до математики у процесі розв'язування задач.

Слайд 4. *Завдання дослідження*

1. З'ясувати стан досліджуваної проблеми на основі аналізу педагогічної і навчально-методичної літератури, практики розвитку пізнавального інтересу молодших школярів до математики.
2. Розробити технологію розвитку інтересу учнів до математики, побудовану на розв'язуванні задач із краєзнавчим змістом на основі матеріалу свого довкілля.
3. Експериментально перевірити результативність пропонованої технології розвитку інтересу школярів до математики у процесі розв'язування задач у початковій школі.

Слайд 5. *Практичне значення одержаних результатів(*упровадження у навчальний процес НУШ, виступи на конференціях, публікації)

Слайд 6. *У першому розділі „Розвиток пізнавального інтересу молодших школярів у процесі навчання математики в педагогічній теорії та практиці“* досліджено сутність понять „пізнавальна активність“, „пізнавальний інтерес“, „інтерес до предмета“, означено поняття „інтерес молодших школярів до математики“, доведено високий розвивальний потенціал змістової лінії „Математичні задачі та дослідження“, здійснено аналіз педагогічного досвіду розвитку інтересу до математики засобом задач у початковій школі, зроблено припущення, що задачі з краєзнавчим сюжетом можуть виступати засобом розвитку пізнавальних інтересів учнів до математики

Слайд 7. *У другому розділі „Дослідно експериментальна перевірка ефективності технології розвитку інтересу молодших школярів до математики“* було розроблено та експериментально перевірено комплексну, поетапну і систематичну реалізацію краєзнавчого матеріалу у текстах задач, методів, прийомів та засобів навчання, спрямовану на формування інтересу молодших школярів до математики.

Слайд 8. *Констатувальний експеримент.* У результаті експерименту (зокрема, спостереження, опитування, анкетування) було отримано дані, що свідчать про необхідність розробки експериментальної методики розвитку інтересу учнів початкової школи до математики у процесі навчання розв’язування задач. Визначено та схарактеризовано критерії, показники та рівні сформованості інтересу молодших школярів до математики

На етапі *формувального експерименту* було запроваджено у навчальний процес експериментальної групи розроблену технологію розв’язування задач із краєзнавчим змістом на основі матеріалу свого довкілля.

Слайди 9, 10, 11. *Висновки*містять три основні позиції, де, відповідно до окреслених завдань,автором дослідження стисло викладеносвої найважливіші теоретичні і практичні результати, а також обґрунтовано перспективи проведення подальших розвідок з означеної проблеми.

Зокрема, у другому висновку зазначається, що розроблена технологія розв’язування задач із краєзнавчим змістом на основі матеріалу довкілля – це

комплексна, поетапна і систематична реалізація краєзнавчого матеріалу у текстах задач, методів, прийомів та засобів навчання. Визначено джерела краєзнавчого матеріалу для складання задач, схарактеризованопідготовчий, когнітивний, творчо-пошуковий етапи формування пізнавальної активності молодших школярів у процесі розв'язування задач з краєзнавчим сюжетомза метою, змістом, способами організації навчальної взаємодії, методами, формами та засобами навчання.

Отже, основним завданням автора магістерської роботи є демонстрація рівня як своєї методичної компетентностітак і кваліфікації в цілому, уміння самостійно планувати й вести науковий пошук на основі критичного аналізу й узагальнення існуючих джерел з методики навчання математики, проведення власних досліджень в умовах реального навчального процесу НУШ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методичні рекомендації щодо організації, виконання та захисту кваліфікаційних (бакалаврських/магістерських) робіт у Полтавському національному педагогічному університеті імені В. Г. Короленка. 2021. URL: http://elcat.pnpu.edu.ua/docs/%D0%9C%D0%95%D0%A2%D0%9E%D0%94%D0%98%D0%A7%D0%9A%D0%90.pdf.
2. Освітньо-професійна програма „Початкова освіта". 2020. URL: https://drive.google.com/file/d/1UHouq0TyMonqMZwzi5TWrFLwZrALx8S5/view.

Савенко І. Р.,
студентка IV курсу 21 ПО с групи
КЗВО „Луцького педагогічного коледжу“,
м. Луцьк
Пуш О. А.,
кандидат педагогічних наук
КЗВО „Луцький педагогічний коледж“
м. Луцьк

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

З того часу, коли освіта України кардинально змінилася з початками НУШ, виникала необхідність в оновленні методів і прийомів навчання, у запровадженні інноваційних технологій у процес формування в учнів предметних і життєвих компетентностей.

Сучасному суспільству потрібні громадяни, які здатні орієнтуватися у мінливості життя, приймати нестандартні рішення, творчо підходити до вирішення проблем, самооцінювати результати своєї діяльності, вміти мислити гнучко, динамічно, бути здатним адаптувати своє мислення до мислення інших людей. Ці завдання актуальні на кожному етапі шкільної освіти, а її початкова ланка є фундаментом формування критичного мислення.

Критичне мислення – мислення вищого порядку, що спирається на інформацію, усвідомлене сприйняття власної інтелектуальної діяльності. Ряд вчених стверджують, що періодом активного розвитку критичного мислення є молодший шкільний вік. А розпочинати навчати цього варто з перших днів перебування дитини у першому класі.

Освітня технологія розвитку критичного мислення – це сукупність різноманітних педагогічних прийомів. В її основу покладено ідеї Ж. Піаже, Л. Виготського та ін. щодо творчої співпраці вчителя та учня.

Метою цієї технології є:

✓ створювати сприятливі умови для творчого мислення дітей;

✓ формувати вміння ставити проблему,

✓ приймати самостійні рішення та чітко аргументувати свої думки;

✓ розвивати самостійність і комунікативні навички;

✓ виховувати колективізм, поважне ставлення до співрозмовника.

Запровадження цієї технології сприяє набагато кращому засвоєнню знань, адже інтерактивність методики спрямована не на запам'ятовування, а на вдумливий процес пізнання світу, на постановку проблеми та пошуки її вирішення.

Особливо хочеться підкреслити, що для впровадження даної методичної системи не потрібно ніяких додаткових обставин.

Єдина необхідна умова - це бажання вчителя працювати.

Учням початкових класів з певного віку доступні такі мисленнєві операції, які є основою для формування критичного мислення: уміння самостійно здобувати знання, робити висновки, порівнювати, просуватися від конкретного до абстрактного.

Саме тому уроки, що сплановані з дотриманням відповідних до технології форм і методів формування та розвитку критичного мислення, створюють плідне підґрунтя для цього під час:

✓опрацювання інформації,

✓розв'язання задач і проблем,

✓оцінки ситуації,

✓вибору раціональних способів діяльності.

Структура урокукритичного мислення суттєво не відрізняється відструктури класичного уроку:

1. Розминка-оргмомент, створення сприятливого психологічного клімату.

2. Обгрунтування навчання - постановка мети, мотивація до вивчення теми.

3. Актуалізація знань, зацікавленість, відтвореннязнань та вмінь,

необхідних для наступних етапів уроку. Він має такі цілі:

✓ допомагає встановити рівень власного знання, до якого можна додати щось нове, доповнити;

✓ сприяє виявленню поверховості, неточності, неправильності у вже наявних знаннях;

✓ активізує мислення учнів;

✓ створює зацікавленість, спрямовує на вивчення, дослідження проблеми.

Варто пам’ятати, що факторами, які суттєво впливають на результативність уроку, є:

✓ особистісні якості вчителя,

✓ знання педагога,

✓ його ерудиція,

✓ володіння професійно-методичними вміннями.

Якісний урок – основа моєї з учнями навчальної діяльності. Від того, як він побудований, чим насичений, наскільки цікавий і спонукаючий до дії, залежить результат успішності учнів. Зрозуміло, що такий урок, зазвичай, не є стандартним. Переважно, саме навпаки, це – урок-подорож, урок-гра, урок-змагання, урок-дослідження, урок-казка тощо.

Для цього використовую різноманітні методи навчання: словесні, наочні, проблемні, пошукові, самостійні, практичні. Вміло поєдную групову, фронтальну та індивідуальну форми організації навчання. Вважаю недоцільним застосовувати лише якусь одну зі згаданих і поясню чому.

Індивідуальній навчальній діяльності не властива пряма взаємодія учнів між собою. В них є можливі прогалини в знаннях, недостатня сформованість умінь самостійної навчальної діяльності. Таку ситуацію вдало компенсує групова діяльність. Саме в групі слабкий учень почувається комфортніше, спокійніше, тягнеться за сильним та більш успішним учнем, отримує позитивний досвід. У групі школярі також спостерігають різноманітні варіанти взаємодії-спілкування, які згодом охоче наслідують.

Проте, якщо надавати перевагу лише груповій роботі, то можна «втратити» сильного учня. Тому лише вдале та доцільне поєднання індивідуальної і групової форм організації навчання допомагає успішному навчанню дітей, а їх активність, вправність та самостійність підвищують ефективність уроку.

Плідна робота над науково-методичною темою „Інтерактивні технології як засіб розвитку критичного мислення молодших школярів“ допомогла мені зробити важливий висновок: для вирішення будь-яких завдань слід, насамперед, організувати роботу вчителя в якості фасалітатора навчально-виховного процесу і максимально активізувати діяльність учнів, формуючи в них потребу, вміння і навички критичного мислення.

Наші учні мають бути здатними сприймати фактичний матеріал, ретельно і критично аналізувати його, доповнювати власними дослідженнями, знаходити причинно-наслідкові зв’язки, синтезувати власні твердження. За ними – наше майбутнє!

ЛІТЕРАТУРА

1. Большакова І. Розвиток критичного письма. *Почат.освіта*. 2012. №11.с.3-7.
2. Інтерактивні технології навчання в початкових класах / авт.-упор. І. І. Дівакова. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 180 с.
3. Методика навчання української мови в початковій школі: навч.-метод. посіб. / ред. М.С. Вашуленка. К. : Літера ЛТД, 2011. 364 с.
4. Начаева Е. С. Возможности применения ИКТ при использовании технологии критического мышления *Просвещение*. 2015. Режим доступу: http://old.prosveshenie.kz/882-vozmozhnosti-primeneniya-ikt-pri-ispolzovaniitehnologii-kriticheskogo-myshleniya.html
5. Пономарьова К. Реалізація компетентного підходу в навчанні молодших школярів української мови. *Почат. шк.* 2010 №12. с. 49 - 52.

Ткаченко Л. М.,
викладачка педагогіки
циклової комісії психолого-педагогічних
та природничих дисциплін, окремих методик
Красноградського педагогічного
фахового коледжу Комунального закладу
„Харківська гуманітарно-педагогічна академія“
Харківської обласної ради
м. Красноград

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сучасне суспільство, що характеризується стрімким динамічним розвитком усіх сфер життєдіяльності, процесами гуманізації і демократизації, зумовлює необхідність спрямування фахової передвищої педагогічної освіти у контекст культури. У ситуації, що склалася, висуваються нові вимоги до особистості фахівця дошкільної освіти та його професійної діяльності. У зв’язку з цим змінюється підхід до визначення змісту загальнокультурної і фахової підготовки у фаховій перед вищій освіті. Фахівець у галузі дошкільної освіти є носієм загальнолюдських цінностей, виступає як представник певної культури з розвиненим творчим відношенням до професійно-педагогічної діяльності, досвідом спілкування та гуманним ставленням до дітей [1]. У центрі уваги професійної діяльності майбутніх вихователів – дитина, яка росте і розвивається. Дошкільне дитинство – це сензитивний період у житті людини, коли закладаються основи формування особистості. Тож досягнення цілей сучасної освіти пов’язане з особистим потенціалом майбутнього вихователя, створенням ефективних умов для його становлення і реалізації як суб’єкта професійної культури.

Однією з багатоаспектних сучасних проблем, що має актуальне соціальне і наукове значення, є проблема формування культури майбутнього фахівця. Тенденції гуманізації і індивідуалізації освітнього процесу у фахових коледжах

змушують переглянути не тільки зміст, технології і організаційні форми освітнього процесу, а й зовсім по-іншому ставити проблеми виховання, освіти і розвитку особистості, формування її культури.

Проблема виховання фахівця, який поєднує високий професіоналізм, інтелігентність, соціальну зрілість і творчий потенціал, може бути вирішена у закладі фахової передвищої освіти шляхом системної науково обґрунтованої організації різних видів діяльності здобувачів освіти, оскільки їх особистісна і професійна культура формується в процесі різнопланової діяльності, а розвиток і самовизначення залежить від широти, діапазону і змісту цієї діяльності [2].

Якщо виховання у закладі фахової передвищої освіти розглядати як процес систематичного і цілеспрямованого впливу на духовний і фізичний розвиток особистості, то виховання професійної культури зокрема – це формування системи таких соціальних якостей, що безпосередньо забезпечують творчий рівень трудової і професійної діяльності майбутнього фахівця, визначають його особистісні характеристики, ставлення до праці, свідому потребу самовдосконалення.

На рівень професійної культури майбутнього фахівця впливають багато чинників, але найвагомішими з них є: наукова і загальна культура педагогів, культура організації різнопланової діяльності здобувача освіти у закладі, якість і естетичний вигляд матеріально-технічного і методичного забезпечення освітнього процесу.

У закладі фахової передвищої освіти задача формування загальної і професійної культури майбутнього фахівця вирішується педагогічним колективом – людей різного віку і досвіду, різних спеціальностей і поглядів, різного характеру і темпераменту, морального розвитку тощо.

Специфіка викладацької праці полягає в тому, що крім спеціальних знань, професійною необхідністю є наявність авторитету серед колег і здобувачів освіти, тому що праця викладача спрямована на перетворення людини, удосконалення її особистості, інтелектуальний розвиток і професійне становлення майбутніх фахівців. Досягти педагогічних цілей в сумісній

діяльності можливо передусім за умов високої культури педагогічного спілкування, в тому числі культури і етики поведінки викладачів у колективі, що повинні стати взірцем для оточуючих, прикладом для майбутніх фахівців.

Відома сила дії прикладу пояснюється насамперед його відчутністю і конкретністю, а його привабливість збільшується,якщо приклад близький до життєвих інтересів молодої людини. Такі якості особистості як дисциплінованість, організованість, відповідальність, ввічливість, уважність та інше здобуваються лише за умов, коли молода людина не тільки теоретично засвоює знання про ці правила і норми поведінки, а й бачить позитивні зразки діяльності і поведінки людей.

Формування професійної культури майбутнього фахівця неможливе у колективі, де не склалась культура спільної діяльності і міжособистісного педагогічного. Вимоги до професійної культури майбутнього фахівця автоматично доповнюють перелік вимог до науково-педагогічного складу закладу освіти, адже наукове знання може існувати тільки в певному культурному середовищі. Підвищення науково-педагогічного потенціалу викладацького складу є найважливішою умовою підвищення якості підготовки фахівців взагалі та їх професійної культури зокрема.

Формування цілісної культури майбутнього фахівця відбувається за умов налагодження демократичних, діалогових, варіативних методів спілкування, що формують стійкі внутрішні духовні основи молоді, створюють моральну, інтелектуальну і психологічну базу для професійної майстерності, формують широкий спектр творчих здібностей здобувачів освіти [3]. Підвищення рівня професійної культури майбутнього фахівця неможливе без покращення якості освітньої діяльності, а саме: культури навчальної праці, її продуктивності за рахунок наукової організації та інтенсифікації освітнього процесу, збільшення коефіцієнту корисної аудиторної і позааудиторної роботи. Особлива роль у формуванні творчої активності, розумового мислення, інтелектуальної і професійної культури майбутніх фахівців належить науково-дослідній роботі студентів як комплексного засобу формування культури. Її ефективність

підвищується залежно від рівня організації, змісту і якості самостійної роботи здобувачів освіти. В організації цієї роботи повинні поєднуватися різні напрями, форми і види, що комплексно розвивають культуру майбутнього фахівця, його світоглядну, загальнонаукову і методологічну підготовку, уміння вести наукові дискусії.

Гармонійний розвиток особистості неможливий без підвищення обсягу культурного та інформаційного насичення освітнього процесу, впровадження проблемного навчання й моделювання професійних ситуацій.

На практиці це означає певні зміни в організаційній структурі закладу фахової передвищої освіти, врахування тенденцій інтеграції навчально-виховної, наукової і виробничої діяльності, створення умов для формування соціокультурних аспектів професійної діяльності майбутніх вихователів, адаптування механізмів організації інтегрованої діяльності здобувачів освіти до сучасних вимог часу.

Процес формування цілісної особистісної культури передбачає ускладнення, розширення видів діяльності здобувача освіти упродовж навчання у закладі фахової передвищої освіти, що позитивно впливає на якість освітньої діяльності, поглиблює мотивацію, розвиває зацікавленість і відповідальність здобувачів освіти за результати навчання.

Сучасний ринок праці пред’являє принципово нові вимоги до фахівців: високий рівень професіоналізму, активність, діловитість, мобільність, необхідність постійно підвищувати рівень знань, вміння приймати рішення, працювати ефективно і якісно. Тож державна система освіти ставить перед закладами фахової передвищої освіти завдання підготовки професіоналів високого рівня з розвиненим почуттям громадянськості, поваги і любові до Батьківщини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бєлєнька Г. В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання: монографія. Київ: Світич. 2006. 304 с.
2. Вайніленко Т. В. Основи професійного самовдосконалення педагога: методичні рекомендації. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова. 2005. 20 с.
3. Загородня Л. П., Тітаренко С. А. Педагічна майстерність вихователя дошкільного закладу. Суми: Університетська книга, 2020. 319 с.

Широцька О. В.,
викладач вищої категорії
предметної комісії загального фортепіано
КЗ ФПО УОМФК ім. П. Д. Демуцького
м. Умань

ПРЕЗЕНТАЦІЯ НОТНОЇ ЗБІРКИ „ХРЕСТОМАТІЯ ПЕДАГОГІЧНОГО РЕПЕРТУАРУ ДЛЯ ЗАГАЛЬНОГО ФОРТЕПІАНО. АКОМПАНЕМЕНТИ“

Введення. Загальне фортепіано є одним з предметів, що входить в цикл музичних дисциплін для студентів оркестрових духового, народного відділів,відділу „спів“, та відділу оркестрових струнних інструментів, мета якого - підвищення якості підготовки спеціалістів і розширення можливостей і використання їх у розвитку музичної культури суспільства.

Заняття з дисципліни „загальне фортепіано“ проводяться в індивідуальній формі, що дозволяє знайти підхід до кожного студента при виборі методики проведення занять в межах характеру вимог. Індивідуальний підхід до кожного студента необхідний також при виборі репертуару. Важливо, щоб репертуар, який повинен стимулювати професійний зріст, не був занадто складним, та відповідав технічним можливостям студента.

Мета роботи. Навчальна дисципліна „Загальне фортепіано“ є важливою складовою професійної підготовки фахівців, яка сприяє формуванню

інструментально-творчих компетеностей майбутніх артистів оркестру, викладачів, музичних керівників, та сприяє їх майбутній практичній діяльності.

Завданням курсу є набуття навичок гри на фортепіано в об'ємі, необхідному для їх практичної діяльності. Майбутнім викладачам дитячих шкіл естетичного виховання в своїй практичній роботі необхідне вміння виконувати прості акомпанементи в своєму класі із спеціальності при відсутності концертмейстера. Чим краще майбутній виконавець, педагог засвоїть на практиці секрети акомпанементу, тим більш кваліфіковано він буде вирішувати завдання художньої інтерпретації в ансамблі. Без концертмейстера та акомпаніатора не можуть обійтись музичні школи, естетичні та творчі дитячі центри, музичні та педагогічні освітні заклади.

Ефективність навчання забезпечується чіткою системою занять та певною організацією навчального матеріалу, ґрунтується на принципах поєднання різних видів діяльності та індивідуального розвитку особистісних і професійних якостей студента.

Майстерний концертмейстер повинен бути музичнообдарованим, володіти тонким музичним слухом, образною уявою, яскравим артистизмом, умінням осягнути образну сутність і форму твору, здатністю натхненно втілити задум автора в концертному виконанні.

Мета викладача загального фортепіано в роботі над акомпанементами полягає в тому, щоб розвинути навички, необхідні в роботі концертмейстера: читання нот з аркуша, поділ твору на частини за силою звучання (вступ, акомпанемент, заключна частина), варіювання або спрощення музичної фактури, а також навички транспортування. Гра із солістом збагачує музичну уяву, дисциплінує волю та витримку, розвиває тембровий та гармонічний слух, вчить видко орієнтуватись в нотному тексті.

Типові навчальні програми пропонують на розгляд недостатню кількість прикладів акомпанементу для спеціалізацій „Народні інструменти", „Оркестрові духові та ударні інструменти", „Оркестрові струнні інструменти", „Спів" і не враховують те, що значна кількість студентів вступає до

навчального закладу без підготовки з фортепіано. Саме з метою навчання та зацікавлення таких студентів було упорядковано збірку легких акомпанементів, до якої увійшли твори класичних та сучасних композиторів, обробки відомих народних пісень для транспонуючих та не транспонуючих інструментів.

Матеріали та методи. До збірки увійшли різноманітні за технічним і художнім рівнем складності твори, спрямовані на активізацію асоціативно-образного мислення студентів і розвиток слухового контролю в процесі формування виконавських навичок. Збірка вміщує два розділи: перший складається із творів для транспонуючого духового інструменту - труби (in B), другий-для не транспонуючих інструментів - флейти, скрипки, домри тощо. Твори другого розділу також можуть використовуватись в якості вокалізів та пісень для спеціалізації „Спів“.

Збірник містить не складні зразки акомпанементів для студентів оркестрових струнного, народного та духового відділів, які вивчають предмет „Загальне фортепіано“ у мистецьких навчальних закладах і на музичних відділеннях вищих педагогічних навчальних закладах. Репертуар складений з творів класичних та сучасних композиторів В. А. Моцарта, П. Чайковського, Д. Кабалевського, М. Глінки, М. Красєва, О. Гедіке, Л. Бекмана, Р. Паулса, Ю. Щуровського та з творів на теми українських, російських, чеських, латиських народних пісень.

Висновки. Укомплектування збірника обумовлено проблемою відсутності репертуарних списків у навчальній програмі з дисципліни„Загальне фортепіано“, зокрема для акомпанементу. Збірник розрахований на студентів мистецьких навчальних закладів, та музичних відділень педагогічних навчальних закладів. Репертуар досить різнохарактерний, зміст побудований від самих простихтворів до найбільш складних. Збірка включає два розділи – для транспонуючих духових інструментів (труба,тромбон,туба,кларнет та ін.),та для не транспонуючи (флейта, скрипка, домра), що дає змогу вибрати репертуар, який знайомий студентам різних відділів.

Матеріал збірника може використовуватись як в навчальній, так і в концертній діяльності викладачів та студентів. Збірник „Хрестоматія педагогічного репертуару для загального фортепіано. Акомпанементи“ дійсно характеризується вдалим добором творів українських та зарубіжних композиторів. Заслуговує на увагу педагогів і підлягає впровадженню у педагогічно-виконавську практику в мистецьких навчальних закладах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воробкевич Т. П. Методика викладаннягри на фортепіано. Львів: ЛДМА, 2001.244с.

2. Йовенко З. Н. Общее фортепиано: вопросы методики. К.: Муз. Україна, 1989. 99с.

3. Некрасов Ю. Комплексне навчання піаністів в музичному вузі: принципи та їх реалізація. *Музичне виконавство / Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського*. Київ, 2003. КН. 9. Вип. 26. С. 308–321.

4. Опарик Л. М. Методичні аспекти фортепіанно-виконавського формотворення: Методичні рекомендації для студентів вищих музичних навчальних закладів. Івано-Франківськ:Лілея НВ, 2010. 39с.

Цюрупа Є. В.,
здобувач початкового рівня вищої освіти
освітнього ступеня „Фаховий молодший спеціаліст“
спеціальності 013 Початкова освіта. Англійська мова
КЗ КОР „Богуславський
гуманітарнийфаховий коледж імені І. С. Нечуя-Левицького“
Науковий керівник: **Берегеля Л. М.,**
спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії,
викладач-методист психолого-педагогічних дисциплін
КЗ КОР „Богуславський гуманітарний
фаховий коледж імені І. С. Нечуя-Левицького“
м. Богуслав

ПЕДАГОГІКА ТА ПСИХОЛОГІЯ ВИЩОЇ ШКОЛИ ЯК ГАЛУЗЬ НАУКОВИХ ЗНАНЬ І НАВЧАЛЬНИЙ ПРЕДМЕТ

Психологія як наука вивчає особливості, закономірності побудови та розвитку психіки, функціонування її механізмів. Сучасна психологія становить широко розгорнуту систему знань, яка включає ряд окремих дисциплін. Ю. Л. Трофімов виділяє три великі групи галузей: теоретичну, науково-прикладну та практичну психологію. Психологія вищої школи відноситься до науково-прикладної психології за психологічними питаннями розвитку людини.

Систематичне дослідження психолого-педагогічних проблем вищої школи розпочалось у 60-х роках XX століття. Найвагомішими науковими здобутками того часу є роботи С. І. Архангельського та С. І Зинов’єва, в яких ґрунтовно проаналізовано особливості процесу навчанні у вищій школі [1, с. 4].

Психологія вищої школи – галузь психологічної науки, що вивчає індивідуально-особистісні, а також соціально-психологічні явища, які породжені умовами вузу. Вона досліджує закономірності цих явищ, їхнє місце й роль, прояви, розвиток і функціонування в діяльності студентів, викладачів і керівників вузів. Нею вивчаються також шляхи цілеспрямованого управління

цими явищами, їх формування й коригування з метою більш ефективного розв’язання завдань підготовки фахівців із вищою освітою.

Психологія вищої школи як наукова і прикладна галузь розв’язує практичні, науково-дослідні і діагностично-корекційні завдання, а також синтезує здобутки педагогічної, соціальної, вікової психології, психології праці та ін. За своїм основним змістом вона є педагогічною психологією щодо умов вищого навчального закладу.

Психологія вищої школи досліджує роль „особистісного чинника“ в створенні досконалішої технології навчання й виховання у вузі та управлінні системою підготовки фахівців із вищою освітою, і розробляє конкретні форми й засоби впровадження результатів психологічних досліджень у діяльність вищого навчального закладу[2, с. 9].

До найважливіших практичних завдань психології вищої школи належать:

- розробка психолого-методичної бази для контролю за процесом та умовами психічного розвитку студентів, їх особистісним зростанням і професійним становленням;
- обґрунтування оптимальних форм навчально-професійній діяльності та спілкування здобувачів вищої освіти, які сприяють засвоєнню ними всього розмаїття професійних функцій і важливих соціальних ролей;
- розробка особистісно-орієнтованих технологій навчання;
- психологічне обґрунтування інноваційних дидактичних проектів і педагогічних експериментів у вищій школі;
- надання психологічної допомоги та підтримки всім учасникам педагогічного процесу.

Серед актуальних науково-дослідних завдань психології вищої школи є такі:

- психологічне обґрунтування професіограми сучасного фахівця з вищою освітою;

- виявлення соціально-психологічних, психологічних і дидактичних чинників соціалізації особистості майбутнього фахівця;
- розробка психологічних засад формування в студентів і викладачів національної самосвідомості, активної громадянської позиції;
- розробка психологічних основ комп'ютеризації навчального процесу у віщій школі;
- дослідження психологічних проблем підготовки науково-педагогічних кадрів;
- вивчення психологічних вдосконалення професіоналізму й підвищення педагогічної майстерності науково-педагогічних працівників.

Педагогічна психологія має своїм предметом закономірності навчання й виховання особистості. Зв'язок із педагогічною психологією визначається розв'язанням завдань управління навчанням здобувачів вищої освіти, забезпечення умов ефективного їх учіння, розробки психологічних механізмів формування якостей особистості у процесі цілеспрямованої виховної роботи в різних напрямах [1, с. 5-7].

Педагогіка вищої школи –галузь педагогічної науки, яка вивчав педагогічні закономірності й засоби організації та здійснення освітнього процесу (самоосвіти), навчання, виховання (самовиховання), розвитку (саморозвитку) і професійної підготовки студентів (слухачів) до певного виду діяльності й суспільного життя [3].

Педагогіка вищої школи виникла на базі загальної педагогіки. Якщо ми хочемо забезпечити всебічний гармонійний розвиток людини, треба оволодіти широким спектром знань про її навчання і виховання. Цими знаннями й оперує педагогіка.

Педагогіка – наука, що вивчає в процесі виховання, навчання, розвитку особистості. Найважливіші педагогічні категорії – виховання, освіта, навчання.

Виховання–соціально і педагогічно організований процес формування людини як особистості [1, с. 10].

Виховання в широкому розумінні – це передача суспільно-історичного досвіду новим поколінням із метою підготовки їх до суспільного життя й продуктивної праці. Виховання також трактується як функція людського суспільства передавати підростаючому поколінню накопичених цінностей: знання, мораль, трудовий досвід, досвід використання й збільшення матеріальних багатств тощо, як в організованих формах (система освіти), так і шляхом природного засвоєння в результаті взаємодії та впливу середовища. У вузькому розумінні виховання – цілеспрямований, систематичний і планомірний процес взаємовпливу та взаємодії з людиною з метою формування в неї певних особистісних якостей [2, с. 12].

Освіта – процес засвоєння учнями систематизованих знань і формування на їх основі наукового світогляду, розвитку пізнавальних можливостей та результат цього процесу – досягнення певного рівня освіченості. Освіта є впорядкованою, налагодженою системою, яка складається з декількох ланок, між якими існує черговість і наступність. В Україні на сучасних законодавчих засадах функціонує досить розвинута і розгалужена національна модель освіти, яка за багатьма кількісними і якісними показниками не поступається рівню розвинутих країн світу і є конкурентоспроможною на європейському освітньому просторі. Основним шляхом і засобом здобуття освіти є навчання, в процесі якого реалізуються цілі освіти.

Навчання–цілеспрямована взаємодія викладача й учнів, у процесі якої засвоюються знання, формуються уміння й навички. Виховання, освіта, навчання – три найважливіші напрями педагогічної діяльності, які органічно пов’язані між собою і доповняють один одного. Їх взаємозв’язок – одна з основних педагогічних закономірностей. Виховна і навчальна діяльність за своєю суттю мають скерувати, спрямувати, організувати індивідуальне становлення людської особистості, формувати її риси та якості згідно з вимогами суспільства. Основні категорії в різних галузях педагогіки не різняться за назвами, але мають свою специфіку.

Отже, загальна педагогіка розробляє методологічні, загальнотеоретичні проблеми, що мають важливе значення для всіх галузей педагогіки і для педагогічної практики. Педагогіка вищої школи тісно пов’язана з історією педагогіки, віковою педагогікою, порівняльною педагогікою, професійною педагогікою. Історія педагогіки вивчає розвиток педагогічної думки протягом часу, виникнення і розвиток навчально-виховної практики в різні історичні епохи і періоди з метою виявлення закономірностей педагогічних процесів, загального й особливого в них. Педагогічна спадщина минулого є джерелом розвитку педагогіки вищої школи. Педагогіка вищої школи розкриває закономірності, принципи навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах, специфічні проблеми здобуття вищої освіти. Об'єктом педагогіки вищої школи є цілісна система вищої освіти. Предметом педагогіки вищої школи є педагогічний процес, що здійснюється в закладах вищої освіти, його сутність, закономірності, тенденції і перспективи розвитку. Під педагогічним процесом розуміється свідомо організоване виховання і навчання. Педагогіка вищої школи ставить перед собою такі основні завдання:

- вироблення методологічних, теоретичних, дидактичних засад професійної підготовки фахівців з вищою освітою;
- визначення рівня і змісту вищої освіти;
- педагогічне забезпечення ефективності навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах;
- розроблення педагогічних основ професійного становлення науково-педагогічного працівника;
- формування у науково-педагогічного працівника умінь і навичок методично-обґрунтованого проведення усіх видів навчальної і виховної роботи;
- визначення педагогічних умов ефективної навчально-професійної підготовки здобувачів вищої освіти;
- аналіз спеціально-педагогічного фактора, законів і особливостей формування в студентів знань, умінь і навичок, розвитку способів розумових дій, виховання ціннісних орієнтирів;

- теоретичне обґрунтування взаємозв’язку навчання, професійної підготовки і науково-дослідницької роботи студентів;
- розроблення теоретичних та методичних засад сучасних технологій навчання.

Педагогіка вищої школи може розв’язувати поставлені завдання лише у взаємодії з іншими науками. Педагогіка вищої школи має тісні міждисциплінарні зв'язки з філософією, психологією, фізіологією, психологією вищої школи,соціологією. Послуговується педагогіка вищої школи і відомостями юриспруденції, історії, економіки, етнографії та ін. Так, наприклад, філософські науки дають змогу педагогіці вищої школи визначити мету виховання, коригувати спрямованість виховання. Як наукова дисципліна педагогіка вищої школи користується психологічними знаннями для виявлення, трактування, систематизації педагогічних фактів. Розв’язанню педагогічної проблеми підвищення якості знань здобувачів вищої освіти буде сприяти знання про психологічні особливості засвоєння навчального матеріалу. Знання закономірностей функціонування нервової системи дає змогу педагогіці конструювати технології навчання. Зв'язки педагогіки вищої школи з іншими науками реалізуються як взаємовплив, взаємодія, які допомагають глибше проникнути в суть навчання, виховання, розвитку, професійного становлення особистості студента як майбутнього фахівця з вищою освітою [1, с. 10-13] .

ЛІТЕРАТУРА

1. Батраченко І. Г., Лучанінова О. П. Конспект лекцій з дисципліни „Педагогіка та психологія вищої школи“. Дніпро, 2016. 70 с.
2. Валерія Міляєва, Віолета Городиська, Микола Пантюк. Педагогіка та психологія вищої школи. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ ДДПУ, 2014. 307 с.

3. Загальні основи педагогіки вищої школи. Предмет і завдання педагогіки вищої школи [Ел. рес]: https://pidru4niki.com/14170120/pedagogika /zagalni_osnovi_ped

Маніяк В. С.,
здобувач освіти 2 курсу факультету
педагогіки та психології
Миколаївський національний університет
імені Василя Сухомлинського
м. Миколаїв

ДЕРЖАВНА НАЦІОНАЛЬНА ПРОГРАМА „ОСВІТА“ („УКРАЇНА XXI СТОЛІТТЯ“) ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗМІСТУ ОСВІТИ

Після здобуття Україною Незалежності в 1991 році в державі постає завдання трансформації системи освіти. Адже це та галузь,яка може виховати нову генерацію молодих людей,які будуть патріотами своєї країни і в майбутньому примножуватимуть здобутки свого славного народу. Сьогодні в умовах реформування освіти і впровадження „Нової української школи“ ця тема набуває своєї актуальності, адже програма „Освіта“ не припиняє своєї дії.

Головною метою впровадження Державної національної програми є створення універсальної системи безперервного навчання для всіх громадян України. Поряд з цим важливого значення набуває формування інтелектуальної та культурної нації, яка покликана будувати майбутнє для нашої країни[1]. Реалізація цієї програми передбачає співпрацю всіх учасників освітнього процесу: гарно відшліфовану роботу педагогічних працівників,бажання учнів здобувати освіту та навчатися,не менш важливе це діяльність всіх органів влади задля забезпечення матеріальними ресурсами всіх закладів освіти.

Якимчук О. І. зауважує, що національна програма,на сьогоднішній день повністю не реалізована, а її зміст став об’єктом суперечностей,адже має в своїй основі ряд недоліків. Програма не передбачає конкретних механізмів здійснення тих заходів, які в ній були прописані, в свою чергу, деякі взагалі

мали тільки декларативний характер,не були забезпечені на законодавчому рівні,не мали матеріальної бази для її реалізації. Про що можна говорити коли в Україні на той час існував брак педагогічних працівників[2].

Не дивлячись на деякі помилки в процесі реалізації цієї Програми, вона відіграла важливе історичне значення, адже змогла продемонструвати процес масштабного державотворення та бажання відійти від старого,щоб прокласти шлях в майбутнє. Держава має створити умови для задоволення освітніх потреб громадян, надання кожному можливостей підвищувати свій професійний рівень. Не дивлячись на недофінансування та період реформування,можна спостерігати реалізацію стратегічних завдань реформування освіти.

Реформування освітнього простору в Україні відбувається на зразок європейських та американських систем освіти,тому не дивно,що удосконалення потребують стандарти освіти в загальному. Зміст освіти модернізується шляхом введення до навчального плану нових інтегрованих курсів та навчальних предметів, які покликані всебічно розвивати особистість дитини; доопрацювання стандартів освіти з навчальних предметів. На етапі реформування освіти передбачається моделювання нових методів та прийомів. Освіта повинна формувати гуманітарне мислення, спрямувати пріоритетність на опанування державною та поряд з цим іноземними мовами. Не менш важливим є залучення школярів до літератури, музики, образотворчого мистецтва,тому що ці напрямки мають на меті формування у людини почуття прекрасного. В. О. Сухомлинський вбачав в естетичному вихованні велику силу краси,яка покликана зробити світ краще[3].Важливою складовою шляхів реформування змісту освіти посідає трудова підготовка. До цієї теми зверталися багато педагогів зокрема Г. С. Сковорода[4].

Отже,прийняттядержавної національної програми „Освіта“ поклала початок кардинальних та позитивних змін в системі освіти. Її основні положення не одноразово піддавались критиці вчених,але ніхто з них не наважився стверджувати,що основні шляхи реформування є хибними. Розбудова системи освіти – це важлива складова формування інтелектуальної

та високоморальної молоді,яка в майбутньому буде і на далі розбудовувати Україну,примножувати її здобутки та прославляти на світовій арені.

Сьогодні школа як автономна установа освіти має можливість корегувати навчальні плани,але при цьому не відходити від державних стандартів освіти. Важливою складовою є впровадження в шкільну програму інтегрованих курсів за допомогою них формується світогляд в учнів. Один із дієвих шляхів є розробка нових підручників та посібників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна національна програма „Освіта“ („Україна XXI століття“). URL:https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text(датазвернення14.02.22).

2. Якимчук О. І. Історичне значення та суперечності реалізації державної національної програми „Освіта“ („Україна XXI століття“). *Освітній дискут. Гуманітарні науки*. 2018. Вип.8. С.80-91.

3.Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину. Вибрані твори: В 5 т. Т.2.К.:Рад. Шк.,1976.С 414.

4.Сковорода Г. Повне зібрання творів: У 2 т. Т.1.Київ: Наук.думка,1973. С.418.

СЕКЦІЯ 2. МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ МЕТОДИК ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Lidia Shahbazyan
Metodyk Kształcenia Zdalnego
Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy
Bydgoszcz

FORMY WSPARCIA OSÓB PROWADZĄCYCH ZAJĘCIA ZDALNE NA PRZYKŁADZIE ROZWIĄZAŃ PRACOWNI DYDAKTYKI MIESZANEJ W WYŻSZEJ SZKOLE GOSPODARKI W BYDGOSZCZY

Wyższa Szkoła Gospodarki jest największą niepubliczną uczelnią w północnej części Polski, a jednocześnie najstarszą w Bydgoszczy. Funkcjonuje od roku 2005[1]. Uczelnia wcześniej figurowała pod nazwą Wyższa Szkoła Turystyki i Hotelarstwa w Bydgoszczy. Oparta jest ona o model organizacji uczącej się opartej o koncepcję uniwersytetu przedsiębiorczości. W związku z tym jednym z najważniejszych aspektów kształcenia jest gromadzenie doświadczenia pozyskanego w procesie uczenia się i łączenie nabytych umiejętności z szeroko rozumianą przedsiębiorczością. Nasuwa się więc wniosek, że jest to uczelnia opierająca swoje kształcenie na praktycznym wykorzystywaniu i wdrażaniu do życia codziennego uzyskanej wiedzy.

Samo nauczanie zdalne w formie b-learningu jest wpisane w strategię uczelni od roku 2014. Oparte było na ten czas jedynie o kształcenie na odległość za pomocą platformy Moodle, nazwanej na potrzeby uczelni ONTE (Ośrodek Nowych Technologii Informatycznych). Umieszczane na niej były kursy b-learningowe. Na rok 2022 jednostką odpowiedzialną za kształcenie zdalne w Wyższej Szkole Gospodarki jest Dział Kształcenia, a konkretniej podporządkowana jemu jednostka-Pracownia Dydaktyki Mieszanej. Pracownikami bezpośrednio odpowiedzialnymi za implementacje i rozwój kształcenia zdalnego w WSG są Metodycy Kształcenia

Zdalnego, a także programista podejmujący ściśle współpracę z działami odpowiedzialnymi za technologie informatyczne.

W swoim przemówieniu poruszę więc formy wsparcia nauczycieli akademickich w oparciu o działania Pracowni Dydaktyki Mieszanej przy Wyższej Szkole Gospodarki w Bydgoszczy.

LITERATURA

1. art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 26.06.1997 r. o Wyższych Szkołach Zawodowych (Dz. U. nr 96 poz. 590 oraz z 1998 r. nr 106 poz. 668).

Гриценко А. П.,
доктор педагогічних наук,
завідувач кафедри історії, правознавства та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка
м. Глухів

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ У ХОДІ УПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ДЛЯ БАЗОВОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Процес формування професійної компетентності вчителів відбувається на основі компетентнісної фахової моделі. Це досягається застосуванням в освітньому процесі цілого ряду інноваційних технологій, а також оновленням цілей та змісту навчання, зокрема, завдяки удосконаленню нормативно-правової базив умовах реалізації концепції „Нова українська школа“ на період до 2029 р.

Зупинимо увагу на уточненні й конкретизації змісту поняття„професійна компетентність майбутнього учителя історії“. Саме поняття професійної компетентності тлумачитьсяінтегративною здатністю особистості, яка виявляється в діяльності, поведінці та вчинках людини та зумовлює готовність і

здатність фахівця кваліфіковано виконувати свої професійні функції, ефективно розв’язувати соціально-виробничі ситуації за рахунок збалансованого поєднання комплексу знань, умінь, потреб та мотивів самовдосконалення, морально-етичних цінностей та необхідних особистісно-професійних якостей [3].

Відповідно, професійна компетентність учителя означає здатність особистості до педагогічної діяльності; єдність теоретичної й практичної готовності педагога до педагогічної діяльності; спроможність результативно діяти, ефективно розв’язувати стандартні та проблемні ситуації, що виникають у педагогічній діяльності; інтегративна здатність особистості, що володіє комплексом професійно значущих для вчителя якостей, має високий рівень науково-теоретичної й практичної підготовки до творчої педагогічної діяльності та ефективної взаємодії з учнями в процесі педагогічної співпраці на основі впровадження сучасних технологій для досягнення високих результатів [4].

Тобто, працюючі у закладах загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО) учителі мають здатність до упровадження модельних навчальних програм для базової середньої освіти. Йдеться про те, що лише особа, якій присвоєно кваліфікацію („визнана уповноваженим суб’єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання)“ [5]) вчителя, володіє професійною компетентністю.

Спираючись на визначення компетентності у вітчизняному законодавстві(„динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей“), а також на підходи І. Зимньої до її структури, („а) знання змісту компетентності (когнітивний аспект); б) вміння, досвід прояви компетентності в різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях (поведінковий аспект); в) ціннісне ставлення до змісту, процесу та результату актуалізації компетентності (ціннісно-смисловий аспект); г) емоційно-вольова регуляція процесу і результату прояву компетентності (регулятивний аспект); д) готовність до актуалізації прояву

компетентності в різноманітних ситуаціях вирішення соціальних і професійних завдань (мотиваційний аспект)“[2, с. 8]), відзначимоістотноюознакоюучителів «збалансоване поєднання комплексу історичних, дидактико-методичних, психологічних та ін. знань, умінь викладання фахових дисциплін у ЗЗСО різних типів, здатностей життєво й фахово реалізовувати себе на основі ціннісно-світоглядних надбань людства, необхідних професійних якостей (творче ставлення до освітньої діяльності; інтерес до інновацій в освітньому процесі; аналітичний розум; оригінальність мислення; зацікавленість минулим людства; наполегливість і цілеспрямованість; відповідальність) [1, с. 46].

Однак, для ефективного упровадження модельних навчальних програм НУШ до освітнього процесу 5-9-х класів, діючим учителям необхідно бути здатними саме до результативної педагогічної діяльності. Тобто, окрім предметно-педагогічних знань і умінь, у сучасного вчителя мають бути сформовані такі важливі якості, як професійна майстерність, гуманістична спрямованість викладання, висока особиста культура, а також міцне фізичне здоров’я, творче ставлення до діяльності, логічне мислення, аналітичний розум, здатність до концентрації уваги; організаторські здібності, наполегливість і цілеспрямованість, уміння приймати відповідальні рішення**.**

Таким чином, саме задатки та нахили до постійно змінювальної освітньої діяльності, що постійно оновлюється через розуміння особливостей нового покоління молоді, любов до них, разом із здатністю навчати та транслювати відомості й розвинутими комунікативними навичкамисприяють удосконаленню професійної компетентності в учителів. Відтак, важливу роль відіграє в цьому аспекті розуміння необхідності осучаснювати свою діяльність згідно з вимогами нового Державного стандарту базової середньої освіти (2020) та розробленими 82 модельними навчальними програмами, у змісті яких реалізуються концептуальні засади означеного документу. Для цього важливу роль відіграє, перш за все, самоосвіта вчителів, а також, більш ефективніші по своїй сутності, організовані форми підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

З цією метою фахівцями кафедри історії, правознавства та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка розроблені ряд програм підвищення кваліфікації педагогічних, науково-педагогічних та інших категорій працівників „Упровадження модельних навчальних програм НУШ для ефективного функціонування базової середньої освіти“. Вони передбачають теоретичну та практичну підготовку вчителів закладів загальної середньої освіти, викладачів передвищої та вищої освіти громадянської та історичної, а також соціальної та здоров'язбережувальної освітніх галузей тощо.

Крім аналізу модельних навчальних програм, відповідної освітньої галузі та самогоДержавного стандарту базової середньої освіти, як основи для реалізації реформи „Нова українська школа“ в 5-9-х класах, також вивчається практичний досвід пілотування навчально-методичних матеріалів (підручник і робочий зошит для учнів, рекомендації для вчителів) у пілотних 5-х класах Нової української школи у 2021-2022 навчальному році. Підвищена увага в ході аудиторної та самостійної роботи зосереджена на особливостях застосування оновлених методів, прийомів і засобів на заняттях в умовах упровадження модельних програм НУШ для базової школи. Завдяки використанню сервісів Google meet та Google Classroom опрацьовуються основні інноваційні методики та технології в умовах інтерактивного навчання та, зокрема, використання сучасних технічних засобів навчання. Передбачені контрольні заходи та підсумкова атестація, як одна з умов одержання свідоцтва про підвищення кваліфікації.

Отже, організовані форми підвищення кваліфікації працюючих учителів в умовах реалізаціївже з 1 вересня 2022 року концептуальних засад нового Державного стандарту базової середньої освіти допомагає вирішити низку найважливіших завдань удосконалення їх професійної компетентності: сприяє формуванню основних ідей, теоретичних понять; урізноманітнює форми перевірки знань; уможливлює проведення диференційованої роботи за допомогою створення пошукової проблемної ситуації під час занять,

застосування різноманітних дидактичних та навчально-технічних засобів в умовах переходу від пасивного виконання навчальної роботи до пізнавальної активності з формуванням особистої думки під час вирішення проблемних і творчих питань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гриценко А. П. Формування професійної компетентності майбутніх учителів історії у процесі фахової підготовки: монографія. Суми: ФОП: Цьома С. П., 2020. 358 с.
2. Зимняя И. А. Компетенция и компетентность в контексте компетентностного подхода в образовании. *Иностранные языки в школе*. 2012. № 6. С. 2–10.
3. Кошук О. Б. *Формування професійної компетентності майбутніх фахівців із агроінженерії: теорія і методи*ка: монографія. Київ: Компринт, 2018. 596 с.
4. Скворцова С. О. Професійна компетентність вчителя: зміст поняття. *Наука і освіта.* 2009. № 4. С. 93–94. *Cordis.europa.eu.* URL: http://cordis.europa.eu/result/rcn/182126_en.html(дата звернення 08.05.2022).
5. Про освіту: Закон України від 5 вер. 2017 р. № 2145-VIII. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19(дата звернення: 08.05.2022).

Гусак І. А.
здобувач вищої освіти
освітнього ступеня „Магістр“
спеціальності 013 Початкова освіта
Національний пегагогічний університет
імені М. П. Драгоманова
Науковий керівник: **Себало Л. І.,**
кандидат педагогічних наук,доцент
Національного пегагогічного університету
імені М. П. Драгоманова
м. Київ

КОМУНІКАТИВНА КУЛЬТУРАЯК ОСНОВАФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Анотація. У статті аналізується важливість комунікативної культури для формування особистості і провідна роль вчителя в цьому, значення гри для дітей молодшого шкільного віку.

Ключові слова: комунікація, спілкування, комунікативні навички, комунікативна культура, особистість, молодший школяр.

На сучасному етапі реформування освіти України актуальності набуває питання формування особистості молодшого школяра. Так, зокрема Державний стандарт початкової освіти (2018) орієнтує фахівців на відповідні компетентності, якими повинні оволодіти молодші школярі. До таких належать і комунікативна компетентність, основою якої є комунікативна культура.

Людина народжується, ростеі розвивається. Становлення її як особистості, повноцінної з усіх боків, як діамант з бездоганними гранями,триває протягом всього життя. Проте, період молодшого шкільного віку є важливим для опанування спілкування з ровесниками, адже це слугує моделюванню поведінки дитини та формуванню її комунікативної культури.

Через усі століття пронизано проблемуформування комунікативних навичок, якою займались О. Абрамліна, Г. Батуєва, А. Волкова, М. Каган,

С. Козлова, О. Леонтьєв, М. Лисін, В. Селіванова, Т. Федосеєва, Н. Щуркова, та інші.

Запровадження комунікативної філософії або філософії спілкування пов’язують з іменами М. Бахтіна, М. Бубера, Н. Хомського, К. Ясперса та ін.

Як зазначено в сучасному тлумачному психологічному словнику, „комунікація (від лат. communicatio – спілкування) – це зв'язок, у ході якого відбувається обмін інформацією між системами в живій і неживій природі“ [12, с.207].

„Людське, мовне спілкування,– як слушно зауважує Н. Кулібіна, – в усіх своїх проявах є єдністю комунікативного і когнітивного початків: ми говоримо і пишемо, щоб нас зрозуміли, а слухаємо і читаємо, щоб зрозуміти іншого“ [5, с.274].

Таким чином, „комунікативна культура“ – це ключ до того, щоб мати розуміння інших. Це здатність з повагою, шаною, прийняттям ставитися до думок інших задля досягнення спільних цілей.

На думку Г. Балла „культура особистості, – це „система якостей тієї чи іншої особистості як суб’єкта культури“ [1, с.45].

Невід'ємною формою існування культури безперечно є мова, тому правомірно,що суб’єктом культури мовленнєвого спілкування є особистість.

За твердженнями психологів, з розвитком особистості тісно пов'язане спілкування і у разі його неефективності або цілковитої відсутності, унеможливлюється її розвиток.

Сьогодні, формування ефективної комунікативної культури дітей XXI століття є надважливою місією, оскільки наш світ перебуває в комунікаційній кризі.

Діти проводять вражаючу кількість часу за своїми електронними пристроями, від чого вони втрачають свої навички щодо того, як висловлювати свої потреби – власним голосом.

Навичка самовираження в реальному житті та спілкування віч-на-віч має далекосяжні наслідки.

Удосконалення комунікативних навичок у дітей різного віку сьогодні може принести користь майбутнім поколінням, рятуючи силу вербального спілкування у світі, який гуде технологічними альтернативами.

Деякі види діяльності, вправи та ігри можуть навчити дітей краще спілкуватися, адже попри стрімкі зміни в світі, захопленість дитиною світом гри та світом казки лишається незмінною. Тому вчителю першокласників потрібно розуміти важливість гри, її результативності для розвитку комунікативної культури учнів.

У більшості випадків дорослі визначають стиль спілкування та соціальні норми. Правила етикету також вирішують дорослі.

Недорозвинені комунікативні навички мають глибокі психологічні наслідки. І навпаки, ефективніші комунікативні навички призводять до вищої якості життя.

Ефективні комунікативні навички дають дітям здатність задовольняти свої потреби. У міру того, як діти зростають, їхні навички необхідно вдосконалювати, оскільки виникають різні ситуації, в які дитина може потрапити та повинна вміти комунікувати, щоби вирішити певні труднощі. У закладі освітиоднолітки дитини відіграють важливу роль у розвитку цих навичок.

Базові комунікативні навички необхідні для базового виживання. Таке елементарне, як *зоровий контакт*, для багатьох дітей може бути важко підтримувати, хоча це найважливіша частина невербального спілкування.

Спілкування, як вербальне, так і невербальне, є символічним. Знизування плечима, опущені очі, відстань чи близькість до інших – кожен із цих жестів є символом повідомлення в цей момент.

Невербальне спілкування включає всі аспекти спілкування, крім використання слів.

Аналізуючи літературу та спостерігаючи за учнями початкових класів, констатуємо, що найефективнішимизасобами невербального спілкування між дітьми молодшого шкільного віку є: мова тіла: тон, міміка та жести можуть

передати ставлення та почуття іншим; мова простору: під час розмови з кимось, підтримується особистий простір; мова дотику: дотик – це перше відчуття нашого тіла, яке дитина засвоює після народження; мова предметів: одяг і зовнішній вигляд часто є основою для первинних суджень між дітьми і мають значний вплив на судження одних про інших; мова фонетики: мова фонетики відрізняє емоції один від одного і впливає на судження про особистість і її соціальні характери. Звук кожної людини унікальний і є поєднанням якостей, які притаманні виключно їй.

Навчати першокласників, як і коли спілкуватися та формувати комунікативну культуру, є фундаментальною навичкою.

Коли діти вміють слухати і реагувати, вони також розвивають глибше розуміння емпатії та співчуття.

Дуже важливо цінувати та хвалити учнів, які виявляють турботу про почуття інших, оскільки це сприяє розвитку культури співпереживання.

Сила усвідомленого спілкування дуже важлива. Діти, як і багато дорослих, особливо не вміють контролювати свою імпульсивну поведінку. Просто серед завдань є учіння дітей думати про вплив їхніх слів і будь-яких інших рішень, які в цілому, можуть допомогти дітям задуматися, перш ніж діяти.

Разом з тим, важливо помітити труднощі в спілкуванні. Побоювання в усному спілкуванні– одна з причин, що може призвести до труднощів у психологічному самопочутті. У дітей зростає рівень тривожності щодо комунікативних навичок. Дитина, яка страждає від побоювання спілкування, навіть уникатиме ситуацій, коли потрібне усне спілкування, лише щоб уникнути болю та тривоги, пов’язаних із цим спілкуванням.

Діти розумні – вони реагують на повагу. Як лідер у класі, вчитель може впливати на позитив у мовленні та інтонацію.

Емпатичне слухання з боку вчителя створює зв’язок з учнями, що дозволяє їм відчувати себе ,,почутими“.

Соціальна взаємодія між однолітками також має важливе значення для розвитку навичок спілкування як складової комунікативної культури.

Створення позитивних взаємодій сприятиме всій культурі класу, а також навчить дітей навичкам, які будуть служити їм протягом усього життя.

Формування у дітей комунікативнх навичок призводить допідвищення рівня емоційного інтелекту, вищих результатів навчання, зменшення випадків булінгу та покращення загального психічного самопочуття. Формуючи ці навички, можна багато чого досягти.

З огляду на всюдисущість технологічних досягнень, дітям як ніколи потрібно практикувати ці навички віч-на-віч.

Розвиток цих навичок у дітей молодшого шкільного віку створює у суспільстві співчуття та емоційної стійкості. Чим більше практики діти отримають у школі , тим кращими будуть ці навички.

Культура спілкування – це навичка, яка слугуватиме дітям у всіх сферах життя.

Висновки і пропозиції. За підсумками теоретичного аналізу проблеми, простежено основні напрямки формування комунікативної культури учнів, що повинно бути провідною метою в роботі вчителя початкових класів закладу загальної середньої освіти. Невідповідність результатів, які має школа, вимогам сучасного суспільства до вміння особистості знаходити рішення, актуалізує потребу у формуванні комунікативної культури молодшого школяра.

ЛІТЕРАТУРА

1. Балл Г. О. Орієнтири сучасного гуманізму (в суспільній, освітній, психологічній сферах): Видання друге, доповнене. Житомир: ПП „Рута“, Видавництво „Волинь“. 2008. 232 с., С.45.

2. Булигіна О. Д. Ігрові технології: шляхи забезпечення умов дляінтелектуального, соціального, морального розвитку молодших школярів. *Початкове навчання та виховання*. 2009. № 19-21. С. 2–22.

3. Варій М. Й. Психологія особистості. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2008. 592 с

4. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної українськоїпедагогіки. К.: Знання. 2008. 566 с.

5. Кулибина Н. В. Художественный текст в лингводидактическом осмыслении. Монография. Москва:Государственный институт русского языка им. А. С. Пушкина. 2000. 304с. 274с.

6. Малафіїк І. В. Дидактика. Навчальний посібник. К.: Кондор. 2009. 398 с.

7. Пасинок В. Г. Основи культури мовлення. Навчальний посібник. Х.: ХНУ імені В. Н. Карізіна. 2011. 228с.

8. Пиз А. Язык телодвижений. СПб. Издательский дом Гутенберг.2000. 188с.

9. Розвиток психологічної культури учнівської молоді в системі неперервної професійної освіти. Навч.-мет. пос. К. : ІПППО АПН України. 2005. 298 с.

10. Савчин М. В. Педагогічна психологія. К. 2007. 424 с.

11. Цимбалюк І. М. Психологія спілкування. Навч. Посіб. К.:Професіонал. 2004. 304 с.

12. Шапар В. Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Х.: Прапор.2007. 640 с., с.207.

Дорошенко А. Ю.,
здобувача вищої освіти освітнього ступеня „Магістр“
спеціальність 014 Середня освіта(Біологія та здоров'я людини)
Сумського педагогічного університету імені А. С. Макаренка,
м. Суми
Науковий керівник: **Генкал С. Е.,**
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри біології та методики навчання біології
Сумського педагогічного університету імені А. С. Макаренкам,
м. Суми

ВИКОРИСТАННЯ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ

У сучасному світі відбувається швидкий розвиток суспільства, що передбачає необхідністю адаптації людей до умов, які швидко змінюються. Однією з головних якостей сучасної людини є вміння критично мислити та здатність аналізувати, вміння чітко та швидко аналізувати ситуацію та приймати обдумане рішення. Такі якості у людях необхідно формувати ще зі шкільних років. Як зазначається в концепції „Нова українська школа“, на вчителів покладено завданнязбереження цінностей, необхідність гуманізації навчання, особистісного підходу, розвитку здібностей учнів,створення навчально-предметного середовища, що сприятиме вияву творчості та ініціативності.

Сучасні наукові розвідкиспрямовані на пошук ефективних технологій,форм, методів та прийомів навчання, що забезпечують реалізацією компетентнісного підходу в освіті. Серед компетентностей, зазначених у концепції „Нова українська школа“, важливе місце має компетентність у природничих науках. Шкільний предмет „біологія“ забезпечує: формування природничо-наукової картини світу на основі глибоких знань про будову, функції, еволюцію біологічних систем, розвиток навичок самоосвіти, експериментальної діяльності з біологічними об'єктами й аналізу його

результатів, формування вмінь застосувати біологічні знання на практиці, підготовку до подальшої професійної освіти.

Однією з технологій, яка чудово зарекомендувала себе та дозволила отримати високі результати у розвитку загальнонавчальних компетентностей, є кейс-технологія. Професор Р. Мері стверджує, що кейс-технологія – це інтерактивна технологія навчання на основі реальних або вигаданих ситуацій, спрямована не стільки на засвоєння знань, стільки на формування в учнів нових якостей та вмінь [4].

Метод кейс-технології почав використовуватися в освіті відносно нещодавно, причиною цього стало декілька значних переваг. По-перше це зв'язок із практикою. Одна з проблем освіти – це відірваністьтеорії від реального життя. Кейс-технологія дає змогу використовувати теоретичні знання у практичній діяльності. Таким чином, учні розуміють, з якими труднощами їм, можливо, доведеться зіткнутися у їхній майбутній професії. Крім цього, у них виникає усвідомлення, що якість вирішення проблеми залежатиме від оволодіння знаннями, вміннями, навичками та розвитку розумових здібностей.

По-друге, кейс-технологія сприяє формуванню інтерактивних вмінь. Під час розбору ситуацій учніставлять себе на місце дійових осіб кейсу, тобто приміряють ролі та прагнуть повністю вирішити проблему. Найчастіше такий принцип роботи сприяє виробленню комунікативних умінь, що приводить до покращеннясоціалізації учнів. Кейси дозволяють поглянути на ситуацію з різних позицій, тому єдиного правильного рішення при її розборі не існує. Кожен учень має право на свою думку. По-третє, учні в процесі роботи набувають аналітичних та творчих навичок. Під час роботи з кейсом учні можуть переробляти велику кількість матеріалу, висувати гіпотези, шукати альтернативні нестандартні шляхи вирішення проблеми, робити висновки та складати рекомендації [2].

А. М. Долгоруков визначає кейс-технологію як інструмент, що дозволяє використовувати теоретичні знання для вирішення практичних завдань, що

сприяє формуванню в учнів самостійного мислення, уміння слухати, враховувати та аргументовано висловлювати свою точку зору. За допомогою кейс-технологіїучні мають можливість виявляти і вдосконалювати свої оціночні та аналітичні навички, навчаються працювати в команді, знаходити найбільш доцільне вирішення поставленої проблеми [1].

Кейс-технологія спирається на сукупність дидактичних принципів: доступності, науковості, **зв'язку навчання з життям, систематичності, активності,** зв'язок теорії та практики. Сутність кейс-технології полягає в тому, що розробляється навчальне завдання проблемного типу, орієнтоване на практичну ситуацію, що немає однозначної відповіді, а є кілька відповідей, які можуть змагатися за рівнем істинності. Завдання, що висуває вчитель одразу відхиляються від класичної схеми і орієнтовані на отримання не єдиної, а багатьох істин.

Акцент освітньої діяльності переноситься не тільки на оволодіння готовими знаннями, скільки на їх вироблення, на співтворчість учнів та вчителя [3].

Роль вчителя полягає у створенні відповідного напряму дискусії за допомогою проблемних запитань, у мотивації учнів вчитися критичному мисленню, у включенні всіх учнів групи до процесу аналізу кейса. Відмінною особливістю цього методу є створення проблемної ситуації на основі фактів реального життя. При цьому сама проблема, немає однозначних рішень і потребує детального аналізу всіх аспектів.

Використання в навчанні проблемних ситуацій пов'язує навчання з реальними життям школярів, сприяє використанню й накопиченню особистого досвіду учнів, усвідомленню ролі біологічних знань у розумінні явищ живої природи і фактів, у безпечному існуванні в соціоприродному оточенні. Формат ситуаційних завдань дає змогу перевірити, наскільки знання, набуті в школі, учні можуть використовувати в повсякденному житті, в реальних ситуаціях, а також кейс-технологія запобігає формуванню в учнів помилкового уявлення, що шкільна біологія далека від їхніх життєвих потреб.

Кейси класифікуються на:

-практичні кейси: метод ситуативного аналізу або метод ділового листування, дані кейси якомога реальніше повинні відображати ситуацію або випадок, що вводиться;

-науково-дослідні кейси або метод інциденту, які орієнтовані на включення учнів у дослідницьку діяльність [1].

Організація роботи з кейс-технологіями проводиться поступово і складається з наступних етапів:

1. Ознайомлення із ситуацією та її особливостями.
2. Виділення основних проблем, факторів, що можуть впливати на ситуацію.
3. Пропозиції концепцій або тем для „мозкового штурму“.
4. Аналіз наслідків прийняття конкретного вирішення проблеми.
5. Вирішення кейсу – вибір одного або декількох варіантів, які можуть змагатися за рівнем істинності; вибір правильного варіанту [5].

Кейс можна застосовувати на будь-якому етапі навчання, дозволяє розробити ситуації, на основі яких можливо побудувати частину, або навіть весь урок.

Виділяють наступні типи та види кейсів, які використовуються під час навчання біології:

- друковані кейси, які можуть включати графіки, таблиці, діаграми, ілюстрації, що робить його більш наочним;
- мультимедіа-кейси, який можуть містити динамічні ілюстрації, а також тексти та схеми;
- відео-кейси, що можутьвключати фільм, аудіо і відео матеріали.

Так, під час організації навчання біології, учні отримують від вчителя кейс в якому викладена проблема, вивчають літературу за цією проблемою, потім відбувається колективна або самостійна підготовка відповіді, представлення та відстоювання свого варіанту вирішення завдання та вислуховування варіантів вирішення проблеми інших учнів. Вчитель в цей час

повинен керувати роботою вихованців, організовувати кінцеве обговорення, оцінювати роботу.

Використання кейс-технологій на уроках біології сприяє підвищенню інтенсивності освітнього процесу та забезпечує різноманіття форм взаємодії між його учасниками. Через те, що ситуаційні завдання мають адресне звернення, вони стають цікавими для учнів та залучають їх до навчального процесу, школярі стають менш пасивними.

На основі вивчених джерел, можна стверджувати, що кейс-технологія змушує глибше засвоїти не тільки зовнішню сторону кейса при його використанні на уроці біології, але й заглибитися у саму його сутність, розвиваючи при цьому особливі властивості мислення та діяльності. Як наслідок, учні самостійно, під наглядом вчителя, порівнюють, співставляють, роблять висновки, оцінюють та аналізують, вирішують проблемні ситуації та нестандартні завдання, виконують практичні дії в ускладнених умовах.

Отже, використання вчителем кейс-технології розвиває в учнів вміння самостійно приймати рішення, знаходити правильні відповіді на проблемні запитання, формуєприродничу, соціальну компетентності. Крім того, дає можливість вчителю розвиватися у професійному плані, відходити від звичної схеми проведення уроку та оновлювати власний творчий потенціал.

ЛІТЕРАТУРА

1. Джураева Н. Р. Технология кейс-стади обучения на уроках биологии. Мировая наука. 2020. №4 (37). С. 221-223.

2. Кирьякова А. В., Белоновская И. Д., Каргапольцева Д. С. Технология „Кейс-стади“ в компетентностно-ориентированном образовании. Учебно-методическое пособие. Оренбург, 2011. 105 с.

3. Комиссарова Н. Н. Метод case-studyкак современная технология профессионально-ориентированного обучения. 2013. URL: http://volkov.mmmtasty.ru/entries/31269 (дата звернення: 08.02.2022).

4. Попова Т. Н., Голикова Т. В. Методические особенности кейс-технологии на уроках биологии. Материалы конференции „Современное естественнонаучное образование: достижения и инновации“: VI Всероссийская (с международным участием) научно-методическая конференция. Красноярск, 2013. С. 230– 233.

5. Михайлова Е. И. Кейс и кейс-метод:процесс написания кейса. *Маркетинг*. 1999. № 5. С. 113–120; № 6. С. 117–123.

Кумака А. С.,
здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня
„Молодший спеціаліст“,
спеціальність 013 Початкова освіта
Кременчуцького педагогічного
коледжу імені А. С. Макаренка
м. Кременчук
Науковий керівник: **Деньга Н. М.,**
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки та психології
початкової освіти,
Кременчуцького педагогічного
коледжу імені А. С. Макаренка
м. Кременчук

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ LEGO НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Нова українська школа (НУШ) переживає часи стрімких змін, і система освіти, включаючи початкові школи, перезавантажується. Одним із актуальних і складних питань сучасної НУШ є залучення учнівської молоді до математичної освіти, яка сприяє розвитку мислення, спритності та кмітливості, уяви та творчості. Допомагає розвинути такі якості, як вміння зосередитися, вміння працювати з партнерами, а головне – почуття впевненості в собі.

Основною метою вивчення математики в школі є досягнення цілей інтелектуального розвитку учнів, формування унікальної якості розумової математичної діяльності, необхідної для життєдіяльності людини в сучасному суспільстві, виявлення та вирішення практичних проблем суспільства в цілому.

Часто постає проблема у мотивації молодших школярів до вивчення математики. З метою стимулювання пізнавальної активності на уроках математики в початковій школі доцільно використовувати конструктори LEGO. Адже на уроці математики, працюючи з конструкторами LEGO, можна будувати моделі та вчитися, насолоджуючись грою. Коли діти створюють власні моделі, то вони відчувають себе професійним інженером, механіком, будівельником або чудовим дизайнером. Це забезпечує повну свободу руху. Роботи яскраві та цікаві, відкривають новий ракурс нескінченної уяви.

LEGO допомагає дітям реалізувати свої ідеї, конструкції та фантазії, працювати із захопленням і бачити кінцевий результат своєї роботи.

За допомогою конструкторів LEGO вирішуються завдання початкової навчальної діяльності на уроках математики за такими напрямками:

- розвиток дрібної моторики рук, стимулювання майбутнього загального розвитку мови та розумових здібностей;
- вміння правильно і швидко орієнтуватися в просторі;
- засвоєння математичнихпонять та вміння розв’язувати математичні й логічні задачі;
- розширення уявлень про навколишній світ, архітектуру, транспорт, ландшафт;
- розвиток уваги, пам’яті, творчого мислення;
- вміння працювати у команді, спілкуватися та толерувати один одного;
- створення атмосфери змагання.

У навчальній діяльності важливим є те, що серед більшості мотивацій до навчальної діяльності найбільш ефективним є пізнавальний інтерес, що формується в процесі навчання. Коли дитині цікаво, то їй буде легше вчитися і засвоювати матеріал. Для формування пізнавального інтересу найкраще для

підходить гра, тому що вона містить елементи цікавості та проблемні ситуації. А від бажання дитини вчитися та пізнаватизалежитьуспіх дитини у навчанні. Підвищення активності дітей у навчальному процесі, їхньої участі в системному підході до діяльності – все це можна досягти, використовуючи методики LEGO.Використання LEGO на заняттях учнями молодших класів є актуальним. LEGO – це зручний інструмент, який дозволяє легко подолати деякі з поширених труднощів у навчанні матеріалів для учнів початкових класів.

Відомо, що діти мислять інакше, ніж дорослі. У дитинстві переважає предмет – ефективне мислення – розв'язування задач здійснюється шляхом реального маніпулювання предметами, перевірки властивостей предметів. Дитина порівнює предмети, складаючи їх один на одного або поруч; аналізує, розбиваючи свої іграшки; синтетичний, „будиночок" з кубиків або паличок; сортується і підсумовується за кольором. Діти не ставлять цілі і не планують свої дії, вона продумує дії [3,4].

Використання LEGO-цеглинок дає позитивні результати при засвоєнні навчального матеріалу, сприяючи оволодінню вмінням приймати і підтримувати цілі та завдання навчальної діяльності, знаходити шляхи її реалізації, сприяти розвитку творчо-пошукового розв'язування завдань. Конструктор LEGO – це наочні моделі тих розумових операцій, які учні виконують під час навчальної діяльності.

Для молодших школярів досить важко даються абстрактні поняття. Числа, слова та дії з ними – це все має сприйматися дитиною на рівні асоціативно – образного мислення, що на сьогодні дуже погано розвинуте у дітей. Тому, коли числа та слова перетворити у Lego – цеглинки, тоді з розряду незрозумілого ці поняття перейдуть у розряд доступно та цікаво.

Діти – це постійні практики, які хочуть пробувати, експериментувати, досліджувати, а не переписувати готові результати до зошитів. Застосування конструктора Lego – цеглинок як не можна краще допоможе дитині вивчити математичні поняття, терміни та дії.

Lego – цеглинки можуть слугувати не лише розвиваючим конструктором, але й навчальним засобом для вивчення звичайних дробів.

Для пояснення досить використовувати різнокольорові фрагменти, приклад з математики стає веселою грою. За допомогою конструкторів можна легко зрозуміти основні властивості дробів та їх дії.

Використання LegoBrickConstructor допомагає досягти основних цілей навчання:

- дослідження, моделювання та проектування рішень;
- залучати студентів до дисциплінарних досліджень за допомогою практико-орієнтованого підходу;
- розвивати базові навички програмування та алгоритмічного мислення;
- розвивати навички спільної роботи, комунікативні та презентаційні навички, а також вміння використовувати аргументи для висловлення особистих поглядів;
- розвиток критичного мислення, умінь знаходити рішення поставлених завдань;
- використовувати науковий метод у вивченні природних явищ і законів.

На уроках математики Legotехнології можна використовувати під час вивчення таких тем:

- порядкова та кількісна лічба (використовуємо кубики лего жовті, червоні, сині; можна рахувати у межах сотні, де кубики одного кольору – це десятки, а іншого кольору – це одиниці);
- нумерація чисел першого десятка (викладення цифр за допомогою лего, викладення цифр заданого кольору, підбір кількості кубиків відповідно до числа);
- арифметичні дії (збільшення чи зменшення числа на кілька одиниць за допомогою кубиків Lego, порівняння чисел за допомогою стовпчиків Lego; розв’язування прикладів, викладених за допомогою кубиків лего, де кількість шипів вказує на число);
- склад числа (за допомогою цеглиноклего створити потяги та будиночки);

– дроби (використання завдань на визначення шипів у цілій пластинці, у частинці пластинки);
– геометричний матеріал (створення геометричних фігур (квадрат, прямокутник), порівняння площі фігур, створення довільних геометричних фігур з використанням певної кількості цеглинок).

Отже, Lego-технології – це сама дієва на сьогодні педагогічна технологія, яка використовує тривимірну модель в реальному світі, поєднує дослідження, експеримент та гру, допомагає учням ефективно засвоювати новий матеріал на уроках математики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методичний посібник для навчання з Lego „Шість цеглинок в освітньому просторі школи“. Методний посібник / Упорядник О. Рома. TheLego Foundation, 2018 С. 32 Режим доступу: https://www.pedrada.com.ua/files/articles/2328/LEGO_6_tseglynok_2018_Pedrada.pdf
2. Методичний посібник для навчання з Lego„Гра по-новому, навчання по-іншому“. Методний посібник / Упорядник О. Рома. TheLego Foundation, 2018. С. 48 Режим доступу:https://www.pedrada.com.ua/files/articles/2328/LEGO_Gra-navchannya_2018_Pedrada.pdf
3. НУШ Типова освітня програма 3клас (під керівництвом О. Я. Савченко) 2019/2020 для закладів загальної середньої освіти Режим доступу:https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2020/11/20/Savchenko.pdf
4. Підручник з математики 3 клас (автор: М. Козак, О. Корчевська).Режим доступу: https://pidruchnyk.com.ua/1540-matematyka-3-klas-kozak.html

Пащенко О. В.
кандидат економічних наук, викладач Полтавського юридичного коледжу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Полтава
Пащенко Н. Ю.
викладач Полтавського фахового коледжу транспортного будівництва
м. Полтава

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ „ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ“ ФАХОВИМ МОЛОДШИМ БАКАЛАВРАМ

Зміни у змісті та структурі освіти мають глибинний характер і потребують розв'язання проблем підготовки фахового молодшого бакалавра,який має усвідомлювати свою соціальну відповідальність, постійно дбати про своє особистісне та професійне зростання, вміти досягати нових професійних цілей.

Ураховуючи тенденції розвитку науки і техніки, економіки й виробництва, важко віднайти таку галузь діяльності людини, яка б не потребувала певної економічної культури. Удосконалення методики викладання «Економічної теорії» у вищій школі має відбуватися за такими напрямами: удосконалення змісту економічної підготовки фахівців відповідно до профілю навчання; пошук нових педагогічних технологій навчання, у тому числі інтенсивне впровадження сучасних інформаційних технологій і програмних продуктів; усебічне врахування психолого-педагогічних закономірностей навчання; вдосконалення форм і засобів індивідуального підходу до студентів.

Одним із шляхів оновлення змісту економічної підготовки фахових молодших бакалаврів, на нашу думку, є удосконалення навчально-методичного комплексу дисципліни „Економічна теорія“, який має спрямовуватися на вирішення означених дидактичних проблем:значний обсяг пропонованої студентам інформації у поєднанні з недостатнім рівнем її структурованості, що ускладнює сприйняття змісту предмета;використання викладачем переважно

одного каналу сприйняття інформації, що не забезпечує адекватного засвоєння навчального матеріалу; статичний, а не гнучкий, адаптований до сучасних потреб характер змісту предмета; недостатня активна діяльність студентів, відсутність формування суб'єктивної позиції стосовно навчального процесу.

Істотно підвищити ефективність процесу навчання „Економічної теорії" дозволяє упровадження в навчальний процесструктурно-логічних, інтеграційних, ігрових, тренінгових, інформаційно-комп'ютерних, діалогових технологій, які можуть активно і дуже результативно поєднуватися.

Ще одним аспектом, якийбезпосередньовитікає із специфіки дисципліни, є створення самим викладачем (чи із залученням студентів) навчальних презентацій, зміст яких забезпечує поетапне подання навчального матеріалу. В умовах дистанційного навчаннядоречним є реалізація технологіїпедагогічного проектування. Досвід використання електронних підручників і електронних тренажерів показує, що їх ефективність залежить, у першу чергу, від наявності зворотного зв'язку зі студентами. Не менш важливим під час створення цих програмних продуктів є врахування психолого-педагогічних і естетичних вимог.

Зауважимо, що завдяки своїм можливостям мультимедійні технології можуть застосовуватися під час проведення практично всіх видів навчальних занять.

Запровадження інноваційних технологій у процесі викладання „Економічної теорії" вимагає від викладача:вивчення спеціальної літератури (додатково); розробки плану запровадження нових технологій; оптимального поєднання математичних,інформативнихта професійних знань.

ЛІТЕРАТУРА

1. Земка О. В. Використання інноваційних технологій під час вивчення дисциплін економічного циклу в умовах педагогічного коледжу *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології.* 2015, № 1 (45). С.259-267.

2. Межова О. В. Інноваційні методи викладання економічних дисциплін у сучасному коледжі. *Збірник науковихстаттей. Випуск 5. Серія Історичні науки.*С. 246-248 URL : file:///C:/Users/admin/Downloads/19%20(1).pdf

Подолянюк В. В.,
здобувач вищої освіти
освітнього ступеня „Бакалавр“
спеціальності 014 Середня освіта
2 курс, група І - 20
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг
Науковий керівник: ***Волощук І. А.,***
кандидат педагогічних наук
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг

ЗАСТОСУВАННЯ ТРАДИЦІЙНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО ОСВІТИ

Аналіз застосування онлайн-платформ вчителями для надання учням навчального матеріалу під час „онлайн“ навчання. Зацікавленість учнів запорука відмінного результату діяльності вчителя. Переваги та недоліки з якими зіткнулися вчителі при переході на дистанційне навчання.

Ключовіслова:інноваційні технології, інтерактивність, дидактика, дистанційне навчання, вчитель.

Актуальність. Кожного дня світ наближається до більш досконалих сучасних інноваційних технологій. З початком XXI століття кожна сфера життя не може розвиватися без використання Інтернет-ресурсів. Але за браком технічного розвитку одна зі сфер зазнала великої проблеми, коли на початку 2020 року кожна з країн світу зазнала стресу з настанням пандемії COVID-19 – це була освіта. У цьому випадку МОН України вирішилозапровадитиновітню форму навчання – дистанційну (надалі ДН), яка показала неготовність більшості вчителів до застосування різноманітних онлайн-платформ, що надають

можливості для викладу змістовного навчального матеріалу. Нова форма освіти була спрямована на навчання за допомогою Інтернету такомп'ютерної технології, а також розвитку інноваційних технологій навчання у школі та їх застосування на уроках; використання соціальних мереж задля надання завдань учням; здатність активізації пізнавальної діяльності учнів. Неочікувана подія супроводжувалася погіршенням якості навчання та бракомдоступності освіти для всіх рівнів населення в Україні. В той же час, актуальною стала потреба пошуку варіантів організації освітнього процесу в режимі „онлайн“, тому що ця потреба зростала кожного дня. Певним чином в системі організації освіти вчителі не змогли швидко адаптуватися до нових реалій життя (умов життя). Оскільки вони не могли усвідомити, зрозуміти як користуватися онлайн–платформами.

Незвична ситуація у сфері освіти виявила проблему вчителів, що не вміють користуватися у свої педагогічній діяльностірізноманітними платформами, які можна застосовувати для дистанційного навчання, задля зацікавленості учнів тому, що у сучасному світі отримувати знання в домашніх умовах є найдоступнішим способом. Тим самим учні повинні усвідомлювати, що ДН з дому, це не режим канікул, а здобуття знань в новому цифровому світі.

Мета статті. Визначити проблеми організацій уроків, що виникли у вчителів з впровадженням дистанційного навчання в закладах середньої освіти та з'ясувати, як саме учням ефективно опановувати навчальний матеріал.

ДН – новий метод у дидактиці, тобто дистанційна освіта – новітня форма навчання, цілеспрямований інтерактивний процес взаємодії вчителя та учня, що ґрунтується на використанні сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологіях[5]. Початок дистанційного навчання викликав проблему – відсутності уніфікованої платформи для шкіл задля роботи з учнями. Тим самим це призвело до браку надання інформації в навчальному процесі (використовувалися пошта, Viber). Під час дистанційного навчання стала проблема також у використанні інноваційних технологій задля налаштування обміну інформації між вчителем та учнем, організації роботи дітей в групах,

проведення підсумкових контрольних робіт в кінці семестру чи при завершенні вивчення змістового блоку[3, с.36], врахування способу виконання завдання (застосування тих чи інших гаджетів за відсутності комп'ютера), брак креативності. Саме тому урок, під час дистанційного навчання, має в собі певні особливості, що має враховувати вчитель. Оскільки інноваційні технології надають велику можливість вчителю запропоновувати учням різноманітні задачі та створювати різні підходи задля якісного надання нових знань вчителем учню.А це все в свою чергу обумовлює його власний розвиток у професійній діяльності. Такі події супроводжувалися інноваційною заміною традиційній формі тому, що традиційне навчання в школі почало поєднуватись з дистанційною формою. Перелічені вище аспекти є головними під час роботи із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій, які повинні забезпечити всі вимоги, щодо освітньої концепції „НУШ“[1, с.161]. З усіх зарекомендованих сервісів для проведення уроків більшість вчителів надали перевагу використанню сервісу Zoom – 70% для проведення „онлайн“ уроку, а для зворотного зв'язку – надсилання та перевірки завдань застосовуючи соціальну мережу Viber – 88,2%[3, с.8]. Але є такі вчителі, що відмовляються, а надають посилання на відео-уроки з таких ресурсів, як: EdEra – 42,3%, Prometheus – 32,5%. Таке ставлення можна прослідкувати з громадського дослідження „Освіторія“[2, с.34], де 20% викладачів були готовими до дистанційного формату навчання. Зчасомдоєднались такі „онлайн“-платформи, як: GoogleClassroomtaForm. Все це свідчить про те, що вчителі потребують ретельного ознайомлення з платформами, що несуть в собі різноманітні можливостідля використання та проведення якісного та змістовного уроку, а також всі ці платформи навчають вчителів користуванням комп'ютерною технікою.

ДН надало вчителям свободу у виборі методів викладання з використанням „онлайн“-програм. Отож, розв'язання різноманітних освітніх проблем та задля зацікавлення учнів до набуття знань, під час дистанційного навчання, вчителі стали використовувати різноманітні інформаційні технології

та сервісиGoogle, за допомогою яких, вчителі використовують різноманітні методивикладання нового матеріалу, а також задля перевірки засвоєння учнями інформації під час уроку та виконання домашніх завдань на платформі Kahoot. Саме завдяки даній платформі вчителі створювали цікаві вікторини, презентації, тим самим підвищували пізнавальний інтерес учнів до пізнавальної діяльності. Використання подібних сайтів на уроках підвищує інтерес учнів до навчального предмета та розвиває розумові здібності, розширює кругозір і пізнавальнуактивність[4, с.67]. Деяка частина вчителів використовували інтегроване з поєднанням традиційних технологій навчанняз цифровими.

Отже, незвична для всіх ситуація призвела до трансформації у сфері освіти. Завдяки ДН вчителі почали розвивати свої знання щодо використання комп'ютерних технологій, а також почали використовувати інноваційні технологіїнавчання, оволоділи комп'ютерними технологіями та вдавалися до поєднання традиційних методів викладання з інноваційними тим самим підвищували мотивацію учнів на уроках. Внаслідок такої події сучасний вчитель має володіти такими навичками, як: надихати та мотивувати дітей до навчання, підвищуючи інтерес до навчання та швидке налагодження комунікації з учнем на відстані, організації якісного та доступного навчання за допомогою використання комп'ютерних технологій та гаджетів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бакуліна Н. В. Застосування інноваційних технологій у дистанційному навчанні предметів ЮДАЇКИ с. 159 - 171.
2. Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути. Київ, 2020.393с.
3. Корнієць І. В. Використання інноваційних технологій та інструментів онлайн-освіти при підготовці учнів до ЗНО у системі роботи вчителя-словесника с. 65-74. „Сучасні тенденції підвищення якості освіти“. Київ, 2021. 169 с.

4. Мізюк В. Проблемивпровадження технологій дистанційного навчання в заклади середньої освіти під час карантину та шляхи їх вирішення с.32-38. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич. 2020. Вип.31.Том4.292с.
5. Овчарук О. В., Іванюк І. В., Сороко Н. В., Кравчина О. Є., Гриценчук О. О., Малицька І. Д. Результати онлайн опитування „Потреби учителів у підвищенні фахового рівня питань використання цифрових засобів та ІКТ в умова карантину“. Аналітичні матеріали.Укладачі онлайн анкети „Потреби вчителів у підвищенні фахового рівня з питань використання цифрових засобів та ІКТ в умовах карантину“. НАПН України.25с.
6. Рукавішнікова О. В. Дистанційна освіта [Електронний ресурс]. – Режим доступу:www.mcppv.ho.ua/docs/rukavishnikova01.htm

Моргун В. Ф.,
кандидат психологічних наук,
професор кафедри психології,
почесний професор Полтавського
національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка,
м. Полтава

ЧИ МОЖЛИВО ТРУДОВУ ПЕДАГОГІКУ АНТОНА МАКАРЕНКА ЗАПРОВАДИТИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ ?

Доля народного трудового виховання молоді, яке було взяте на озброєння видатним українським педагогом, соціальним психологом і письменником зі світовим ім’ям Антоном Макаренком, в СРСР була безрадісною. Акмеологічна вершина трудової педагогіки – Харківська дитяча трудова комуна ФЕД, із виробництвом фотоапаратів на експорт, закінчилася перемогою виробництва над вихованням, звільненням Макаренка, а невдовзі позбулися й дітей. Про це свідчить сумний жарт педагога про те, що короткозоре керівництво так і не

збагнуло –адже головним у комуні повинно бути не виробництво заради виробництва, а трудове виховання дітей [1; 2].

Перемогу педагогіки неробства ледь не затвердила остання Конституція СРСР (7.10.1977), проєкт якої був винесений на всенародне обговорення і містив дві заборони на працю дітей – політичну (не можна експлуатувати дітей) та медичну (бо праця шкідлива для здоров'я дітей). Але публікація в газеті „Правда" відомого педагога, директора Гадяцької середньої школи-інтернату Героя Соціалістичної Праці М. К. Андрієвського (за підтримки тодішніх очільника Полтавської області Ф. Т. Моргуна, ректора ПДПУ І. А. Зязюна і автора), що обґрунтувала працю як потужний чинник виховання молоді, врятувала ситуацію. Стаття 25 про освіту була прийнята Верховною Радою СРСР у трудовій редакції: „В СРСР …єдина система народної освіти, що забезпечує загальноосвітню та професійну підготовку громадян, …служить… вихованню, духовному та фізичному розвитку молоді, готує її до праці та громадської діяльності".

У Законі незалежної України „Про освіту" (2016) записано: „Метою повної загальної середньої шкільної освіти є різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованої взаємодії з природою, має прагнення до *самовдосконалення і навчання впродовж життя*, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності".

Але на фоні таких правильних настанов справа трудового виховання школярів залишає бажати на краще: від занепаду уроків праці (на яких немає праці), відсутності виробничої педагогіки Макаренка в наших школах до деградації системи СПТУ. Нагадаємо, для порівняння, що випускникам Макаренка вручалися 4-ри документи: 1) *атестат / свідоцтво про освіту* (зокрема, і професійну); 2) *посвідчення про кваліфікацію*; 3) *трудова книжка* (про стаж роботи!); 4) *ощадна книжка* (зі стартовим капіталом на порозі дорослого життя!) [1; 2].

У сучасних СПТУ, коледжах і ЗВО склалася також парадоксальна ситуація: менеджмент трудової діяльності віддано на повну самодіяльність здобувачів вищої освіти. Навіть ті, хто працюють, дуже часто працюють де завгодно, тільки не за фахом. До того ж „віртуальна реальність“загрожує дефіцитом фізичної активності [3] та зомбіюванням свідомості [5] молоді .

Завдання 1. Які ж види і форми праці слід запропонувати студентам, наприклад – закладу вищої педагогічної освіти, аби наблизити їх підготовку до трудової (народної) педагогіки Макаренка? Звичайно, із залученням кращих кваліфікованих спеціалістів і наставників (як у Макаренка!).

1. ***Обслуговуюча праця.*** Абітурієнтіві студентів на канікулах слід залучати до ремонту та догляду (аудиторій, меблів, газонів, дерев тощо) закладу.

2. ***Будівельні роботи.*** Кудись зникли студентські будівельні (реставраційні, сільськогосподарські тощо) загони, які колись масово працювали при навчальних закладах, на об’єктах області, інших регіонів держави, за обміном в інтерзагонах в Україні та за кордоном. Перший рядок у трудовій книжці автора – 2 місяці будівельного стажу – був записаний ще на студентській лаві. Гумор полягав у тому, що трудові книжки видала нез ініціативи професійної освіти, а на вимогу… прикордонників, які примусили ЗВО видати студентам ці книжки, аби отримати дозвіл працювати на Сахаліні.

3. ***Репетиторські послуги.*** Кращих за успішністю студентів слід залучати для надання репетиторських, консультаційних послуг (із дисциплін, де є попит).

4. ***Професійні трудові послуги, які тісно пов’язані з фахом.***

Майбутні *біологи* могли би залучатися до роботи у ботанічному саду (проводити екскурсії, вирощувати квіти, розсаду) та земельних ділянках закладу.

Майбутні *вихователі дошкільних закладів і вчителі початкових класів* – до керівництва дитячими гуртками.

Дизайнери – виконувати замовлення для покращення приміщень, довкілля. Майбутні *історики і географи* могли би брати участь у археологічних розкопках, проводити екскурсії по закладу, по місту, по області (зокрема, іноземними мовами).

Метематики та інформатики – залучатися до обрахунків кількісних результатів наукових робіт студентів, вести курси комп'ютерної грамотності.

Майбутні *музиканти* – до керівництва музичними колективами,

хореографи – хореографічними студіями,

художники – гуртками образотворчого мистецтва тощо.

Майбутні *психологи* – до психодіагностики, просвітницької і корекційної роботи психологічної / соціальної служби університету, ЗВО міста і шкіл.

Соціальні та корекційні педагоги – до інклюзивного супроводу дітей із особливими потребами.

Фізики і техніки – долучатися до виготовленні виробів у столярних і слюсарних майстернях.

Майбутні вчителі *фізичної культури* можуть опанувати програми оздоровлення для різних вікових груп, керівництва дитячими спортивними секціями тощо.

Майбутні *філологи і журналісти* – залучатися до набору текстів, верстки текстів, редакторської роботи, перекладу текстів, синхронного перекладу тощо.

5. ***Робота за фахом***та інші роботи.

Де тільки можливо, всі ці види робіт повинні фіксуватися в трудових книжках і оплачуватися за конкурентними цінами на послуги. І тоді гасло: „Неробство і безробіття – наш виховний ідеал?!" – залишиться сумнівним жартом домакаренківської ери в педагогіці.

Завдання 2. Порятунок Курязької виховної колонії імені А. С. Макаренка. Відповідно до наказу Міністерства юстиції України від 13 липня 2020 року № 2398/5 „*Про оптимізацію діяльності установ виконання покарань*", 17.03.2022 повинен був відбутися аукціон із приватизації ДУ „Курязька виховна колонія імені А. С. Макаренка" ?! Зазначимо, що колонія

знаходиться в кільці окружної дороги м. Харкова (поруч із перетином із держаною автотрасою Київ – Харків) і є всесвітньо відомим об'єктом і гордістю української педагогіки.

Всесвітня слава цієї колонії зафіксована в бестселері Антона Макаренка „Педагогічна поема", що перекладений 40 іноземними мовами! Книга закінчується порятунком Куряжу завдяки переводу до нього Полтавської дитячої трудової колонії імені М. Горького. До 100-річчя від дня народження видатного педагога (13.03.1988) перед входом у колонію споруджено один із кращих музеїв А. С. Макаренка і чудовий меморіальний комплекс-пам'ятник колоністам.

На ту ювілейну дату відгукнулося і ЮНЕСКО (Париж, Франція), яке не тільки оголосило 1988 – Роком Макаренка, а й провело світовий рейтинг найвизначніших педагогів XX століття, серед першої четвірки яких було ім'я і нашого земляка (Д. Дьюї, Г. Кершенштейнер, ***А. Макаренко***, М. Монтесорі)! 12 років по тому, на перетині 2-го і 3-го тисячоліть, у рейтингу ЮНЕСКО Макаренко – у першій трійці кращих педагогів світу 2-го тисячоліття (Я. Коменський, Д. Дьюї, ***А. Макаренко***)!

9 лютого 1968 року в Марбурзькому університету імені Філіппа (ФРН) створена лабораторія „Макаренко-реферат" (на чолі з Г. Хіллігом), яка, завдяки дослідженням життя і спадщини видатного українця, стала всесвітньо відомим науково-дослідним центром макаренкознавства. У 1991 р. заснована і діє Міжнародна Макаренківська асоціація, яку очолювали М. Ярмаченко, І. Зязюн, Г. Хілліг, Т. Корабльова, сьогодні – Н. Січіліані де Куміс (Італія), пізніше – Українська асоціація Антона Макаренка на чолі з І. Зязюном, В. Пащенком, М. Степаненком, сьогодні – М. Гриньовою.

Якщо ми не забудькуваті, невдячні, меншоварті „хохли", а справжні патріоти України, яких шанує не тільки світ, а й ми поважаємо самих себе, то, якщо вже й оптимізувати пенітенціарну систему розпродажем за безцінь із молотка, то Курязьку колонію імені Макаренка слід виставляти на торги в останню чергу. Найкраще ж – на її базі до імені Макаренка повернути його

демократичну трудову педагогіку і ***зробити в Куряжі – педагогічний Ієрусалим / Мекку світової пенітенціарної системи***! ***Силами харківських макаренкознавців, представників інших міст України створити Харківську лабораторію Макаренка***, яка б займалася вивченням його спадщини, науковими психолого-педагогічними дослідженнями з її впровадження з урахуванням сучасних умов та просвітницькою діяльністю.

Педагогічна громадськість України на чолі з президенткою Української асоціації Антона Макаренка М. В. Гриньовою підготувала звернення до Президента, Верховної Ради та Уряду України про зняття Курязької колонії Макаренка з торгів [4]. Віроломний напад армії рашистів на Україну, поки, зняв питання з порядку денного. Враховуючи ризики зростання дитячої безпритульності внаслідок післявоєнної гуманітарної катастрофи, що спричинена звірствами окупантів, **після повернення миру необхідно розглянути також можливість перепрофілювання колонії в Курязьку школу-пансіон імені А. С. Макаренка** (для дітей, що постраждали від війни).

Чи вдасться постаті Макаренка врятувати Куряж вдруге – „ось у чому питання“? Адже героїчні Україна, Харків, усі освітяни – заслуговують на це!

Висновки.

1. Блискучий досвід трудової народної педагогіки А. Макаренка заслуговує на його втілення не тільки під час освіти школярів, але і для підготовки здобувачів професійної освіти.

2. Сподіваємося на те, що спільно – народними силами, владою, міжнародною підтримкою, вдасться врятувати Курязьку виховну колонію / школу-пансіон імені А. Макаренка під Харковом після перемоги.

ЛІТЕРАТУРА

1. Макаренко А. С. Зібрання творів у 5-титомах. К., Вогник, 1971.
2. Моргун В. Ф. Демократія у трудових школах: від М. Неплюєва і А. Макаренка до Ф. Моргуна і О. Захаренка. *Моделі соціокультурного*

розвитку територій: перспективи та можливості у світлі історичної спадщини, сучасного та майбутнього. Зб. допов. на Міжн. наук.-практ. конф. (м. Суми, 25-27 вересня 2019 р.). Суми: СНАУ, 2019. Част. 1. С. 227-236.

3. Моргун В. Ф. Дистанционное обучение: роботизация или гуманизация? *Образовательные технологии многоуровневой подготовки специалистов*: Мат-лы науч.-практ. конфер. (Полтава, 14 февраля 2002 г.) / под ред. Н. В. Беседина, В. Ф. Моргуна. Полтава, 2002. С. 44-50.
4. Чи варто торгувати національними святинями?!Лист-звернення педагогічної громадськості України / М. Гриньова, Ю. Бойчук, А. Ткаченко, А. Самодрин, В. Рибалка, В. Моргун, М. Шакотько. *Учитель* (газета). Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди. № 3-4 (304-305). 30 квітня 2022 р. С. 2.
5. Morgun V. F. Psychoprophylaxis of the Disinformation Virus.*Philosophy, psychology and pedagogics against COVID-19*: Manual / Ed.: V. V. Rybalka, A. P. Samodryn, O. V. Voznyuk, V. F. Morgun and others; a team of authors. Zhytomyr: Publisher O. Yevenok, 2020. P. 81-96.

Богомаз М. А.
учениця групи Л-9А
Наукового ліцею „Політ“
при Кременчуцькому педагогічному коледжі
імені А. С.Макаренка
м. Кременчук
Науковий керівник: **Яценко Т. В.**
кандидат психологічних наук
доцент кафедри педагогіки та психології
дошкільної освіти
Кременчуцького педагогічного
коледжу імені А. С. Макаренка
м. Кременчук

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПІД ЧАС ОЗНАЙОМЛЕННЯ З РІДНИМ МІСТОМ

В умовах становлення незалежної та самостійної України дуже важливим є формування повноцінної національно-свідомої особистості та виховання патріотизму, що є значущим для майбутнього громадянина нашої держави. Нові покоління живуть та розвиваються в певному національному середовищі і їхнє життя залежить від своєрідності національного ладу. В наш важкий і суперечливий період помітно зростає інтерес, повага до національної цивілізації, національної мови, та ін. Одним із найголовніших педагогічних завдань, що передбачено українським законом „Про дошкільну освіту“ (Стаття 7) є „виховання у дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної мови, регіональних мов або мов меншин та рідної мови, національних цінностей Українського народу, а також цінностей інших націй і народів, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля“ [1].

На сьогодні проблема виховання патріотизму є поширеною через свою важливу роль у нашому житті. На думку М. Машовець, „нинішні дошкільнята зростають у непростий час змін і суспільних зрушень. Надзвичайно важливо допомогти їм відчути причетність до життя своєї країни, міцний зв’язок з рідним народом, його минулим і майбутнім. Маємо плекати відповідальних громадян і розсудливих патріотів – активних, ініціативних, толерантних, порядних, справедливих. Для цього ми й самі повинні бути такими, що передбачає постійну роботу над собою і створення довкола себе українського національного середовища“ [2].

Теоретичне вивчення питання формування національно-патріотичної компетентності дошкільників показало, що патріотизм є складним і багатогранним поняттям, одним із найважливіших компонентів особистого та соціального стилів життя. Це почуття патріотизму проявляється не тільки в незвичайних обставинах, а й у щоденному виконанні особистої праці, корисної для людства і суспільства. Тому можемо сказати, що носієм патріотизму є сама людина.

Дослідження особливостей формування національно-патріотичної компетентності дітей старшого дошкільного віку забов'язує поступового та обдуманого підходу. Так, ми виокремили три компоненти національно-патріотичної компетентності до рідного міста дошкільників: когнітивний, емоційний та поведінковий.

Дослідження було проведено на базі ЗДО №68. У дослідженні прийняли участь діти старшого дошкільного віку у кількості 53 особи, серед яких 33 хлопчика та 20 дівчаток. Нами було розроблено діагностичні завдання, які допомогли встановити рівень сформованості національно-патріотичної компетентності дошкільників за трьома описаними компонентами.

Когнітивний компонент сформованості національно-патріотичної компетентності дітей старшого дошкільного віку ми досліджували за допомогою бесіди. Під час проведення бесід ми з'ясовували рівень знань дітей про рідне місто. Для підборки запитань ми спиралися на Базовий компонент дошкільної освіти, а саме на соціально-громадянську компетентність дітей дошкільного віку складовою якої є національно-патріотична компетентність до рідного краю, міста.

Емоційний компонент сформованості національно-патріотичної компетентності ми досліджували шляхом розглядання зображень. На зображеннях діти могли побачити фото парків, скверів, пам'ятників, заводів, фабрик та ін.

Поведінковий компонент сформованості національно-патріотичної компетентності дошкільників ми досліджували під час спостережень. Адже у діях, реакціях на картинки, створенні ігрових ситуацій проявляється національно-патріотична компетентність дошкільників.

У результаті проведеного дослідження ми з'ясували, що у дітей старшого дошкільного віку переважає середній рівень сформованості національно-патріотичної компетентності до рідного міста(58%), низький рівень демонструють 38% дошкільників, а високий – 4 % (табл.2.1).

Таблиця 1

Результати дослідження рівня національно-патріотичної компетентності дошкільників до міста

Досліджувані	Рівень національно-патріотичної компетентності дошкільників дорідного краю, міста		
	Низький	Середній	Високий
Діти 5-6 років	38%	58%	4%

Гендерний аналіз національно-патріотичної компетентності дітей дошкільного віку до рідного міста показав, що дівчаток із високим рівнем національно-патріотичної компетентності (10%) більше, ніж хлопчиків, у них високого рівня не виявлено, а середній рівень національно-патріотичної компетентності серед дівчаток складає 60%, серед хлопчиків – 57%. У дівчаток низький рівень національно-патріотичної компетентності складає 30%, а серед хлопчиків низькі показники даної якості мають 42% (Таблиця 2.2).

Таблиця 2

Результати національно-патріотичної компетентності дітей різної статі до рідного краю, міста

Досліджувані	Рівні розвитку національно-патріотичної компетентності до рідного краю, міста		
	Низький	Середній	Високий
Хлопчики	42%	58%	0%
Дівчатка	30%	60%	10%

З метою формування національно-патріотичної компетентності до рідного міста була розроблена система гурткової роботи з дітьми, яка впроваджувалась на експериментальній групі.

Заняття передбачали організацію різних видів діяльності: комунікативної, пізнавальної, перетворювальної, оцінно-контрольної. Кожне заняття обов'язково передбачало також практичну діяльність дітей, яка знаходила своє вираження в вигаданих дітьми власних казках про місто та дитячих малюнках. Такі заняття викликали у дітей творчу активність, що сприяли удосконаленню образного мислення та зв'язного мовлення.

Більше всього розширенню знань дітей про рідне місто сприяли віртуальні екскурсії та різні види ігор: дидактичні, рухливі, творчі, будівельно-конструктивні, театралізовані та інші.

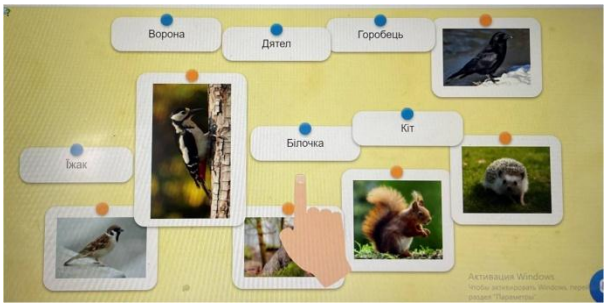

В процесі дослідження нами була розроблена інтерактивна карта, яка була інтегрована в додаток Google Earth (Рисунок 1). За допомогою неї діти можуть ознайомитися із різними місцями та пам’ятками міста Кременчука Діти можуть подивитися картинки та відео стосовно різних місць та дізнатися про них цікаву інформацію. Також всі ці місця можна подивитися у 2D та 3D режимі. До кожного місця нами було розроблено інтерактив[illegible] рави для дошкільнят.

Рисунок 1

Наприклад, дітям до заняття яке стосувалося парку миру потрібно було розгадати загадки про тварин, що мешкають у цьому парку, а до заняття стосовно Придніпровського парку нами була розроблена гра, де дітям потрібно було з’єднати назву тварини із її фотографією (Рисунок 2). Кожна розроблена нами гра сподобалась дітям і всі вони були в захваті від них!

Під час розробки системи гурткових занять ми використовували твори із книги „Легенди Кременчука в картинах“ та картини кременчуцької художниці та письменниці Оксани Бойко. Саме її твори виклик[illegible] ії емоції та радісний настрій у старших дошкільників.

Рисунок 2

Головна мета контрольного експерименту – перевірка ефективності системи роботи по формуванню національно-патріотичної компетентності дітей дошкільного віку до рідного краю та міста.

Через те що, система роботи з дітьми по формуванню національно-патріотичної компетентності була введена тільки на експериментальній групі, то на контрольній групі значні зміни в показниках відсутні.

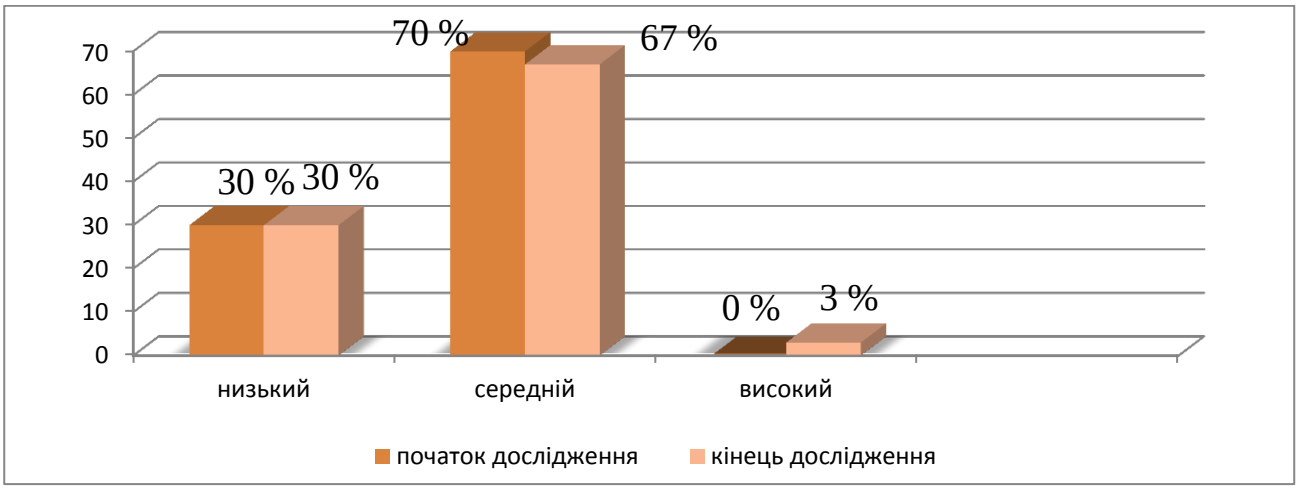

Рисунок 3 – Динаміка змін рівня національно-патріотичної компетентності дошкільників до рідного краю, міста (контрольна група „Чомусики“)

За результатами контрольного дослідження в експериментальній групі, на відміну від контрольної групи, суттєво зросли показники як середнього так і високого рівнів. Тому можна вважати, що теоретичне підґрунтя дослідження обрано правильно і визначені завдання здійснено.

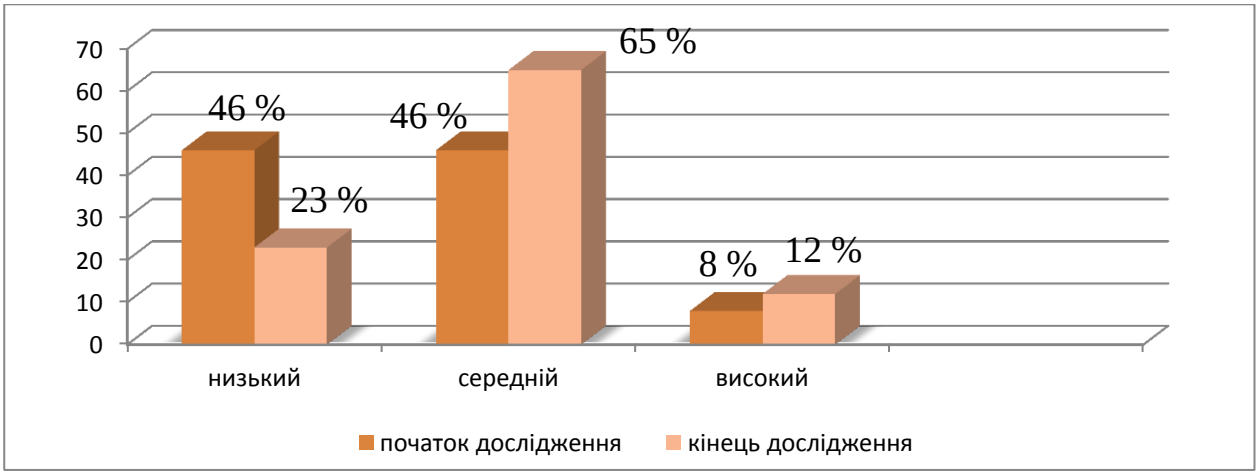

Рисунок 4 – Динаміка змін рівня національно-патріотичної компетентності дошкільників до рідного краю, міста (експериментальна група „Живчики“)

Під час дослідження ми розробили методичні рекомендації батькам та вихователям. Батькам ми рекомендували відвідати різні вистави та заходи

стосовно рідного міста, а вихователям було рекомендовано ознайомитися із книгою Оксани Бойко „Легенди Кременчука у картинах“ та інформацією про майстрів, художників та музикантів Кременчука. Також ми рекомендували вихователям для саморозвитку відвідати виставки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України Про дошкільну освіту URL: https://zakon.help/law/2628-III

2. Машовець М. Патріотичне виховання в сучасному дошкільного закладу. *Палітра педагога*. 2017. №4. С. 4.

Золотаренко Т. О.,
здобувач вищої освіти
освітнього ступеня „Магістр“
спеціальності 013 Початкова освіта
Національного педагогічного
університету імені М. П. Драгоманова
м. Київ
Науковий керівник: **Васютіна Т. М.,**
професор кафедри
педагогіки і методики початкового навчання
Національного педагогічного
університету імені М. П. Драгоманова
м. Київ

ON-LINE ІНСТРУМЕНТИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРУПОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Уміння працювати в колективі – є базовою навичкою XXI століття та однією з ключових компетентностей, що визначені нормативними документами, які регламентують роботу ЗЗСО. Саме тому її формування у

здобувачів освіти є важливим дидактичний питанням. Вимушене упровадження технологій дистанційного навчання викликає потребу у створенні відповідних умов для розвитку цього уміння, вимагаючи від викладачів пошуку нових інноваційних форм, методів та засобів навчання та переведення тих, які вже існують, у on-line площину.

Відповідно до функціональних можливостей цифрові освітні ресурси можна об’єднати у декілька груп. Серед них: віртуальні класи, сервіси для on-line спілкування, віртуальні дошки, сервіси для створення тестів та завдань, платформи для проведення віртуальних екскурсій, інтерактивне програмне забезпечення та сервіси для візуального відтворення інформації чи створення схем основних категорій теми.

Віртуальні класи – це платформи, які дозволяють користувачеві (педагогу) організувати дистанційне навчання цілісно. Такі сервіси багатофункціональні і забезпечують усі базові потреби віддаленої освіти. Зазвичай on-line класи дають змогу об'єднати усіх здобувачів освіти в одному просторі та забезпечити їх навчальною інформацією (у текстовому, фото-, відео-, аудіо форматах), а також надсилати домашні завдання, їх отримувати, зберігати та оцінювати. Окрім цього, деякі з них, зокрема Google Classroom, зручно поєднаються і з іншими сервісами, що розширює їхні функціональні можливості. До прикладу, у поєднанні з Google Meet Google Classroom допомагає запланувати та провести on-line заняття. До віртуальних класів належать такі платформи як: ClassDojo, Google Classroom, Moodle та ін.

Сервіси для on-line спілкування – це програми, які мають на меті реалізувати процес комунікації (з можливістю чути та бачити свого співрозмовника) для учасників спілкування, що територіально відокремлені один від одного. Такі платформи мають значно менший функціонал, аніж віртуальні класи. Серед стандартних можливостей сервісів для on-line спілкування можна виокремити насамперед організацію відео конференції, можливість спілкуватися у чаті та демонструвати певні файли для аудиторії (мультимедійну презентацію, відео та ін.). Натомість платформа Zoom дає

змогу створити «кімнати» для комунікації в групах, а Google meet зручно поєднується з віртуальною дошкою Jamboard для візуалізації інформації, яку озвучують. Найбільш відомими сервісами для on-line спілкування є Zoom, Google Meet, Google Hangouts, Skype та ін.

Віртуальні дошки – це електронні дошки, що позиціонуються, як інноваційний освітній інструмент, який забезпечує реалізацію принципу наочності. Функціональні можливості таких інструментів загалом подібні до шкільної дошки, однак деякі із сервісів оснащені таймерами, можливістю робити відеозапис уроку, занотовувати інформацію кількома користувачами одночасно та ін. У мережі існує широкий вибір віртуальних дошок серед яких: Jamboard, Explain Everything, Classroomscreen.

Сервіси для створення тестів та завдань – це різноманітні інструменти, за допомогою яких, педагоги можуть створювати завдання для своїх учнів, отримувати виконані роботи на перевірку та оцінювати їх. Деякі платформи мають вбудовану бібліотеку завдань, яка наповнюється за рахунок робіт користувачів або самих розробників. Таким чином певною кількістю вже створених завдань та тестів можуть користуватися усі, кому це необхідно. Сервіси для створення тестів та завдань надзвичайно різноманітні, серед них: Google forms, Kahoot!, Wordwall, LearningApps та ін.

Платформи для проведення віртуальних екскурсій – це ресурси, які містять у собі детальні знімки (або відеоматеріали) різноманітних експонатів, що зберігаються у музеях світу. Найбільш ґрунтовно такі матеріали зібрано на базі платформи Google Arts & Culture.

Інтерактивне програмне забезпечення – це платформи, які наповнені інтерактивними підручниками, фотографіями, відео, іграми та іншими матеріалами. Вони надають багато можливостей для мотивації навчальної діяльності здобувачів освіти та дотримання принципу наочності. Цікавим сервісом, який яскраво демонструє усі ці функціональні можливості є Інтерактивне освітнє програмне забезпечення для вчителів – MozaBook.

Сервіси для візуального відтворення інформації чи створення схем основних категорій теми – це ті програми, що націлені на реалізацію „золотого“ правила дидактики. Їх умовно можна об’єднати у дві підгрупи: платформи для створення хмар слів (WordArt, Word It Out, Word Cloud Generation) та сервіси для компонування інтелект мап (Coggle, MindMeister, MindMup).

Безумовно, представлена вище класифікація on-line сервісів не є вичерпною. Ми можемо виокремлювати безліч вузькоспеціалізованих ресурсів (наприклад, програма для монтажу відео), які теж можуть бути корисними для педагога. Утім, у рамках цього наукового пошуку нами будуть висвітлені можливості базових сервісів для організації групової роботи під час дистанційного навчання.

Приклади завдань для організації групової роботи на базі різних цифрових ресурсів

Таблиця 1

№	Назва цифрового ресурсу	QR-код (для переходу на сторінку ресурсу)	Назва навчального предмета. Етап уроку	Дидактичні можливості/ Приклад завдання
1.	ClassDojo[2]		Я досліджую світ. Узагальнення навчального матеріалу.	Автоматичне об’єднання здобувачів освіти у групи. Завдання: створіть мультимедійну презентацію до теми уроку в групах.
2.	Zoom[7]		Літературне читання. Актуалізація знань учнів	Організація групової комунікації у спеціально створених «кімнатах». Завдання: попрацюйте у групах. Доведіть чи спростуйте твердження, що народна творчість

				важлива складова літератури кожного народу.
3.	Jamboard[4]		Українська мова. Мотивація навчальної діяльності.	Створення простору для групової текстової комунікації або спільне виконання письмових завдань. Завдання: заповніть таблицю «Знаю-Хочу дізнатися-Дізнався». Виконуйте роботу у групах.
4.	Всеосвіта[1]		Математика. Актуалізація опорних знань.	Конструювання тестових завдань та їхнє автоматизоване оцінювання Завдання: виконайте тестові завдання у групах. Переможе та група, яка виконає роботу найшвидше та найякісніше.
5.	Google Arts&Culture[3]		Мистецтво. Пояснення нового матеріалу.	Демонстрація музейних експонатів. Завдання: групова робота. Розгляньте картину відомого художника. Опишіть її так, щоби Ваші однокласники змогли назвати її назву та автора (художника).
6.	MozaBook[5]		Дизайн та технології. Мотивація навчальної діяльності	Презентація 3D-сцен та інших інтерактивних наочних засобів. Завдання: перегляньте 3D-сцену про зайця.

				Створіть у групах з пластичних матеріалів сімейство зайців. Сфотографуйте свої вироби та створіть колаж.
7.	WordArt[6]		Іноземна мова. Актуалізація опорних знань.	Моделювання хмари слів. Завдання: створіть у групах хмару слів до однієї з підтем уроку.

Підсумовуючи, можемо зазначити, що організація групової взаємодії під час запровадження технології дистанційного навчання можлива і більше того необхідна для усебічного розвитку здобувачів освіти та відповідно до вимог нормативних документів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Всеосвіта. Національна освітня платформа. URL: https://vseosvita.ua/test
2. ClassDojo. URL: https://www.classdojo.com/uk-ua/?redirect=true
3. Google Arts&Culture. URL: https://artsandculture.google.com/?hl=uk
4. Jamboard. URL: https://jamboard.google.com/u/0/
5. MozaBook. URL: https://www.mozaweb.com/uk/mozabook
6. WordArt. URL: https://wordart.com/
7. Zoom. URL: https://zoom.us/

Бобкова О. І.,
методистка
Красноградського педагогічного
фахового коледжу Комунального закладу
„Харківська гуманітарно-педагогічна академія“
Харківської обласної ради
м. Красноград

ОСВІТНІ ТРЕНДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Швидкісна комунікація, зростання сфери освітніх послуг, осучаснення форм праці, зростання конкуренції, посилення особистісного фактора життєздатності суспільства формують вимоги до успішного майбутнього людини. Особлива роль у проєктуванні успішної особистості майбутнього належить педагогам.

Вимоги до педагогів постійно оновлюються й потребують нових, більш складних наборів компетентностей [3]. Трансформується сама педагогічна модель: педагог майбутнього – той, хто навчає вчитися, мотивує здобувачів освіти, готує до успішного майбутнього. Для цього сам педагог має бути глибоко усвідомленим та проактивним, здатним вчитися, сприймати зміни, мислити критично, випереджати час, впевнено використовувати інформаційно-комунікаційні технології і на вищому рівні володіти емоційними компетенціями.

Забезпечити якісну освіту в умовах діджиталізації можна за умови модернізації освітніх систем. Науковці Н. Морзе, М. Гладун, В. Вембер, Є. Смирнова-Трибульська, М. Умрик та інші, які займаються вивченням сучасних освітніх трендів, у своїх роботах аналізують вплив технотрендів на формування освітньої політики у галузі цифровізації закладів освіти.

Актуальними освітніми трендамина сьогодні можна вважати STEAM-освіту, персоналізоване навчання, гейміфікацію.

Попит на фахівців з технічних напрямків на ринку праці стрімко зростає. Саме тому, у відповідь на виклики часу, все більшої популярності набуває STEAM – напрям в освіті, коли у навчальних програмах посилюється природничо-науковий компонент із застосуванням інноваційних технологій. STEAM-освіта надає можливості здобувачам освіти мати глибоке розуміння як жити у сучасному динамічному світі та ставати успішними, конкурентоспроможними громадянами інформаційного суспільства [2]. Експертні дослідження свідчать, що скоро ринок праці потребуватиме 3D-дизайнерів, фахівців із 3D-друкування, IT-медиків, тренерів творчих станів та ін. Цілком закономірно, що вже зараз потрібно готувати кваліфікованих фахівців для цих професій майбутнього.Для того, щоб підготувати молодь до майбутніх професій, до основних складників STEM-освіти важливо залучати сучасні галузі, які нині швидко розвиваються (робототехніка та 3D-технології) [3].

STEM-освіта базується на використанні засобів та обладнання, пов’язаних із технічним моделюванням, енергетикою, електротехнікою, інформатикою, науковими дослідженнями у галузі енергозберігаючих технологій, автоматикою, робототехнікою, інтелектуальними системами, радіотехнікою, радіоелектронікою, авіацією, космонавтикою, аерокосмічними технологіями тощо.

STEM-освіта є основою для наукової освіти. Зараз у пріоритеті – комп’ютерні технології, вивчення програмування, використання віртуальної і доповненої реальності, штучного інтелекту та всього, що з цим пов’язане. Навчання з використанням 3D-технологій сприяє розвитку образного та просторового мислення, творчих здібностей і навичок здобувачів освіти, формуванню умінь моделювати тривимірні об’єкти тощо.

Навчання програмуванню здобувачів освіти сприяє розвитку аналітичного й логічного мислення, а також таких важливих умінь, як вирішення складних проблем, робота в команді, та багатьох інших. Уміння

програмувати є важливим складником цифрової грамотності людини, яка живе у цифровому суспільстві.

Штучний інтелект впевнено йде в освіту. Технології віртуальної, доповненої та змішаної реальності містять величезний потенціал для вирішення основних завдань освітнього процесу. Їх використання впливає на всі компоненти пізнавальної активності здобувачів освіти.

Сучасна та динамічна форма подачі інформації забезпечує досягнення високих результатів. Зручне програмне забезпечення для створення інтерактивних занять допомагає долучити до освітнього процесу, розкрити творчий потенціал кожного здобувача освіти.

STEAM-навчаннядає можливість здобувачам освіти розібратись у конкретному питанні та сформулювати власне бачення вирішення проблеми, шукати відповіді не з теоретичних матеріалів, а відразу на практиці, роблячи спроби та помилки.

Освіта стає все більше індивідуальною. Для сучасних здобувачів освіти дуже привабливим виглядає гнучкий графік навчання, коли заняття відбуваються в різний час, в залежності від вільного часу здобувача освіти. Зникає потреба підлаштовуватися під загальний розклад роботи групи.

Персоналізоване навчання враховує унікальні особливості здобувача освіти, його потенціал, підвищує мотивацію, активність. Разом з педагогами, батьками, здобувачі освіти можуть вибудовувати індивідуальну навчальну траєкторію та визначити освітні компоненти для поглибленого вивчення, самостійно керувати часом і темпом навчання, вибирати завдання, способи перевірки.

Підлаштуватися під індивідуальні потреби здобувача освіти, а також його вміння вчитися і швидкість, з якою він здатний засвоїти матеріал, – це важлива умова сучасного навчання.

Гейміфікація та ігрове навчання стали останнім часом модними тенденціями в освіті. Кожен із цих методів можна застосовувати в освітньому процесі для мотивації та покращення результатів навчання.

Навчання через розваги та ігри набуває все більшої популярності у здобувачів освіти різного віку. Такий підхід у навчанні вимагає креативного підходу до підготовки занять, вибору технічного та програмного забезпечення. Педагоги змушені постійно вдосконалювати методи розвитку пізнавальної активності здобувачів освіти. Сьогодні гейміфіковане навчання мотивує досягати результатів, рухатися вперед. Ігрове навчання має потужний потенціал, оскільки допомагає здобувачам освіти бачити завдання, тему, проблему як частину загальної системи. Звичне запам'ятовування концентрується на окремих фактах, а ігри змушують бачити предмети і явища у взаємозв'язках [1]. У грі виникає інтерес до пізнання світу, усвідомлення мети діяльності, установлюються правила взаємин. Ігрове мислення вчить вирішувати завдання у різних життєвих ситуаціях, при цьому отримувати задоволення від подолання ризику, невизначеності, соціальних викликів. Пошук правильних рішень поєднується із задоволенням від успіху, формує емоційне налаштування.

Гейміфікація – це застосування ігрових принципів до неігрових навчальних об'єктів [3]. Вона не передбачає, що весь освітній процес буде заснований на ігрових методах. Зазвичай гейміфікацію в освітньому процесі використовують для того, щоб мотивувати здобувачів освіти до певних дій, додати навчанню змагального духу, підвищити увагу до конкретних фактів, аби допомогти здобувачам освіти побачити власні досягнення, успіхи.

Сучасні здобувачі освіти у більшості прив'язані до соціальних мереж і світу комп'ютерних ігор, тому навчання педагогам необхідно вибудовувати у новому, більш ігровому форматі. Сучасні технічні засоби дозволяють поєднати навчання із задоволенням. Отримання задоволення від процесу пізнання є основою стійкої цікавості до навчання. Використання інтерактивної дошки, планшета, смартфону прискорить виконання завдань і посилить захоплення, зацікавлення завданням. Зважено контролюючи конкуренцію учасників гри, педагог вчить взаємодіяти у команді, підтримувати дружні стосунки і зберігати лідерські якості.

Предметні знання можна давати у цікавих формах (наукові парки, веб-квести, анімовані навчальні ролики, буктрейлери, емодзі-історії тощо), аби розповідь педагога була на доступній і зрозумілій здобувачеві освіти мові, з інтеграцією елементів розваги, ігор для підвищення мотивації навчання.

Ігрове навчання (метод моделювання, ігри симулятори тощо) можна використовувати, щоб познайомитися з новою темою або закріпити навчальний матеріал, розвивати критичне мислення, зацікавлювати невмотивованих здобувачів освіти.

У відповідності до вимог сучасності та потреб особистості змінюється система освіти. Майбутні фахівці освітньої сфери, які будуть готувати молодь до нових ролей в умовах цифрової трансформації суспільства, мають уже зараз у закладах фахової передвищої освіти оволодіти такими компетентностями, технологіями, що допоможуть їм самореалізуватися, стати конкурентоспроможними на ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гейміфікація як засіб підвищення мотивації учнів до навчання. URL: https://www.classtime.com/blog/heymifikatsiya-zasib-pidvyshchennya-motyvatsiyi/ (дата звернення: 08.02.2022).

2. Морзе Н. В., Вембер В. П., Бойко М. А., Варченко-Троценко Л. О. Організація STEAM-занять в інноваційному класі. Електронне наукове фахове видання „Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету“. 2020. № 8. С. 88–106. https://doi.org/10.28925/2414-0325.2020.8.9

URL: https://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/ article/view/307/312 (дата звернення: 07.02.2022).

3. Струтинська О. В., Умрик М. А. Сучасні освітні тренди в умовах розвитку цифрового суспільства.URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/26/42.pdf (дата звернення: 07.02.2022).

Бровата О. Б.,
завідувач відділення дошкільної освіти
Кременчуцький педагогічний коледж
імені А. С. Макаренка
м. Кременчук

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА САМОСТРАХОВКИУ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ЗАНЯТЬ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧИХ ЗАХОДІВ

На сучасному етапі розвитку суспільства проблема збереження та зміцнення здоров'я, формування знань з безпеки життєдіяльності у маленьких громадян нашої країни потрібно розглядати як вкрай важливу. Сутність її полягає у формування у дітей дошкільного віку рухової та здоров'язбережувальної компетентності. Тому, найважливіше завдання дошкільної освіти – це охорона життя та здоров'я дітей, в усіх його компонентах: фізичному, психічному, духовному та соціальному.

Відповідно до Законів України „Про освіту", „Про дошкільну освіту", національних програм „Освіта" („Україна XXI століття"), „Діти України", Національної доктрини розвитку освіти та програми „Здоров'я нації", Базового компонента дошкільної освіти (нова редакція), заклади дошкільної освіти повинні забезпечити право дитини на охорону здоров'я, здоровий спосіб життя через впровадження здоров'язберігаючих безпечних, нешкідливих умов для фізичного розвитку та зміцнення здоров'я.

Погіршення епідеміологічної ситуації в країні, стану здоров'я дітей вимагає пошуку дієвих шляхів щодо збереження, зміцнення і формування здоров'я та навичок здорового способу життя. Ці питання спричинили появу і потужний розвиток освітнього напряму, який можна охарактеризувати як педагогіка здоров'я.

Однією з провідних проблем здоров'яспрямованої діяльності у закладах дошкільної освіти науковці розглядають передусім ціннісне ставлення до здоров'я, рівень сформованості у дітей фізичних навичок та якостей, знань із самостраховки.

За останні роки спостерігається недостатня фізкультурно-оздоровча спрямованість освітньо-виховного процесу й фізичного виховання зокрема, яку у закладах дошкільної освіти можуть зумовлювати різні причини: перевантаження дітей заняттями, скорочення прогулянок, проведення занять без урахування хронобіологічних ритмів дітей, їх типів, психофізіологічних вікових особливостей, формальний підхід до загартування, порушення режимів організації життя дітей, а саме санітарно-гігієнічного, повітряного, світлового. Переважна частина дітей зазнає дефіциту руху, недостатньо загартована, характеризується низькою витривалістю.

Заняття з фізичної культури були і залишаються провідною формою навчання дітей у дошкільних закладах основним рухам та розвитку рухових якостей. Проблема збереження та зміцнення здоров'я дітей, попередження дитячого травматизму є однією з актуальніших проблем сьогодення, а тому на неї потрібно звертати велику увагу усіх, хто причетний до розвитку, виховання та навчання дітей. Незважаючи на те, що профілактиці дитячого травматизму приділяється значна увага, та питома вага його залишається високою.

Сергій Руднєв, відомий письменник та педагог, автор оригінальних педагогічних технологій, серед них знана в Україні і за її межами – «Самостраховка дитини». Дана технологія спрямована на виховання особистості змалечку, на поєднання у двокриллі духовного і фізичного світів людини.

Розв'язання проблеми підвищення рухової активності дітей та дотримання безпеки життєдіяльності деякі науковці пропонують здійснити завдяки:введенню додаткових занять з фізичної культури на свіжому повітрі (Л. Карманова, А. Лісовська, Г. Юрко, В. Фролов);підвищенню рухової активності дітей дошкільного віку на заняттях шляхом збільшення їх тривалості

(Е. Вільчковський, Г. Сендик);збільшенню обсягу рухової діяльності дітей протягом дня (Г. Сендик, Н. Бочарова, М. Рунова);використання ігрового методу, як „тотального“ (М. Єфименко);використання сенкретико-ігрового підходу до організації занять з фізичної культури (О. Богініч);навчання дошкільників елементам самострахування під час занять фізичними вправами.

В умовах закладу дошкільної освіти основною і найбільш ефективною формою навчання дітей рухам є фізкультурні заняття. Їх проведення дає можливість реалізувати зміст фізичного виховання в певній послідовності, періодично повторюючи вивчене, ускладнюючи матеріал і у такій послідовності сформувати у дітей систему рухових умінь і навичок. У результаті цього, питання підвищення якості фізкультурних занять та формування основ безпеки являється пріоритетним. Дотримуватися безпеки життєдіяльності дітей, прищеплювати навички здорового способу життя, навчати правильно діяти в екстремальних ситуаціях – актуальна вимога для педагогічного колективу та батьків.

Сьогодні, як ніколи батьків та педагогів хвилює питання, як сформувати у дітей здатність цінувати власне життя, зміцнювати здоров’я, уміти надавати допомогу собі, та тим хто її потребує за певних життєвих ситуацій. Також важливим є зараз прищепити дітям навички діяти в умовах нестандартних та надзвичайних ситуацій. Потік інформації, який наразі отримує маленька дитина завеликий, інколи і безрезультатний, оскільки крім слів, потрібні реальні дії, щоденна праця батьків, вихователів і самих дітей, спрямована на вирішення даних завдань.

Щоб досягти бажаних результатів, реалізація зазначеного вище має відбуватися інтегровано, оскільки виділити одні завдання, а інші залишати на другому плані. Ця вимога передбачає планування і здійснення освітнього процесу в такий спосіб, щоб домінантними були оздоровчі завдання, а здоров’я становило якісну передумову безпеки життєдіяльності дошкільників. Слова „життя“ і „здоров’я“ супроводжують дитину з часу її народження. Для того щоб навчитися берегти власне здоров’я, а відтак і життя, треба багато знати про

самих себе, про стан свого організму, вплив на нього небезпечних і шкідливих чинників як зовнішніх, так і внутрішніх, здійснювати профілактичні заходи. Дошкільники ще з раннього віку оволодівають певним обсягом стихійних знань про здоров'я та безпечне поводження в навколишньому, їх цікавить власний організм, вони намагаються дослідити все навколо, несподівано для себе роблять відкриття, наслідуючи дорослих, доглядаючи власне тіло.

Заняття фізичними вправами поряд з багатогранним позитивним впливом на фізичний розвиток дитини іноді супроводжується травмами. Попередження травматизму на фізкультурних заняттях та фізкультурно-оздоровчих заходах, формах активного відпочинку дітей дошкільного віку повинно полягати у попередженні причин, які його обумовлюють.

Використання засобів профілактики дозволяє звести до мінімуму вірогідність травматизму. Для ефективної реалізації профілактичних мір необхідно мати чітку уяву про причини і умови виникнення будь-яких травм і навчитися надавати своєчасну ефективну допомогу.

Щоб запобігти травматизму на заняттях з фізичної культури та інших формах фізкультурно-оздоровчої роботи необхідно:продумувати організацію і методику проведення фізкультурних занять;дотримуватися санітарно-гігієнічних вимог до місць занять та проведення заходів;користуватися тільки якісним та справним фізкультурним обладнанням та інвентарем;враховувати індивідуальні та вікові особливості дітей;враховувати показники фізіологічної втоми;тримати усіх дітей у полі зору;дотримуватися правил страховки дітей під час виконання основних рухів.

Страховка дітей і допомога їм при виконанні фізичних вправ дозволяє вирішувати не тільки задачі оволодіння технікою руху, а й запобігти травмуванню.

Під страховкою розуміють готовність педагога своєчасно надати допомогу дитині при виконанні фізичної вправи у випадку невдалої спроби. Для цього необхідно:знати техніку фізичної вправи і розуміти особливості її структури;правильно обирати місце страхуючого при співвідношенні з

найбільш складним та небезпечним елементом вправи;не здійснювати страховку стоячи на будь-якому предметі;обов’язково здійснювати страховку на початковому етапі засвоєння рухової навички.

Варіативність використання страховки залежить від страхуючого та дитини (зріст, маса тла, фізична сила, швидкість реакції та ін.). Науковці звертають увагу на те, що потрібно відрізняти страховку від практичного прийому, такого як допомога. Допомога на відміну від страховки, має на меті підтримку, підштовхування, „проводку“ дитини по траєкторії руху.

Страховка і допомога під час виконання дитиною фізичної вправи взаємопов’язані. Уміле й своєчасне використання прийомів страховки та допомоги скорочує терміни навчання і допомагає дитині подолати психологічний бар’єр (страх).

Під час самостійного виконання дітьми фізичної вправи велике значення має самостраховка. До прийомів самостраховки відноситься вміння дитини своєчасно зупинити виконання вправи чи видозмінити її так, щоб запобігти травмуванню. Особливо велике значення самостраховка має при виконанні дітьми гімнастичних вправ.

Удосконалення системи фізичного розвитку, навчання і виховання дітей дошкільного віку є нагальною потребою. Насамперед слід подбати про такі її складові, як:створення безпечного життєвого простору вдома і у дошкільному закладі, у закритому та у відкритому середовищах, тобто у приміщенні та у природних умовах;оптимізація рухового режиму за допомогою фізичних вправ та фізкультурно-спортивних ігор; формування відповідального ставлення до власного здоров’я і життя.

Діти старшого дошкільного віку, зважаючи на їх вікові особливості, мають не лише знати основні правила безпечної поведінки та здорового способу життя, а й самостійно їх дотримуватися.Подбати про власну безпеку дитина зможе лише за умови, якщо володітиме навичками самозахисту та самострахування, буде вправною, мужньою і сміливою. Саме тому слід розвивати у дитини не лише фізичні, а й вольові якості. З цією метою варто

використовувати фізичні вправи, які містять елементи ризику, небезпечності, але за умови, що інструктор з фізкультури сам віртуозно володіє навичками страхування дітей.

Правильно підібрані фізичні вправи стимулюють фізичний розвиток, але вони можуть призвести до непоправної шкоди, якщо під час їх виконання ігноруватимуться загальні правила безпеки та заходи щодо попередження травматизму.

Для попередження дитячого травматизму, зокрема під час занять фізкультурою, у закладі дошкільної освіти має здійснюватисякомплекс відповідних заходів, зокрема таких, як:постійний контроль за дотриманням методики проведення різних форм роботи з фізичного виховання та безпечністю фізкультурного обладнання, місця проведення занять, інвентарю, одягу, взуття;виконання санітарно-гігієнічних вимог;повсякденна виховна робота з дітьми з питань безпеки їх життєдіяльності;взаємодія із сім'єю з цих питань.

Формування навичок самострахування є ефективним засобом попередження травматизму.Профілактика травматизму під час організованої та самостійної рухової діяльності дошкільників передбачає не лише створення належних умов для безпечності занять, а й навчання дітей елементів самозахисту та самострахування.Уміння дитини самострахуватися значно знижує ризик отримання нею травми не лише під час виконання фізичних вправ, а й у повсякденному житті. Сформувати такі уміння можна за умови проведення системної роботи з питань безпеки життєдіяльності дітей, зокрема з навчання їх елементів самострахування. Педагоги повинні навчати дітей елементів самозахисту та самострахування як на спеціально організованих заняттях, так і на заняттях з фізкультури. Навчання дітей елементів самозахисту та самострахування має бути органічною складовою комплексної програми з фізичного виховання.

Дуже важливо здійснювати роботу з питань безпеки життєдіяльності дітей у тісній взаємодії із сім'єю. Батьки мають самі володіти вміннями

самострахуватися і навчати самострахування дітей. Щоб ознайомити батьків із методикою навчання дітей елементів само страхування, варто проводити для них консультації, перегляди різних форм роботи з дітьми, розміщувати довідкові матеріали з відповідної тематики на інформаційних стендах тощо. Дієвим засобом формування інтересу батьків до питань безпеки життєдіяльності дітей є проведення спільно з ними фізкультурних свят, змагань, походів тощо. Така організація роботи педагогів дошкільного закладу сприятиме формуванню у дітей розуміння цінності власного здоров'я та вміння піклуватися про нього.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти в України. Київ.,2020.
2. Вільчковський Е. С., Денисенко Н. Організація рухового режиму у дошкільних закладах. Тернопіль : Мандрівець, 2008. 126 с.
3. Калузька Л., Калузький З., Гуменюк М. Дошкільне тіловиховання. Тернопіль: Мандрівець, 2008. 180 с.
4. Самостраховка : [розробка вправ для дошкільнят] / Сергій Руднєв. *Дошкільне виховання*. 1997. № 1. С. 22 - 23.

Гайворонська П.,
здобувач вищої освіти освітнього ступеня „Молодший спеціаліст“
спеціальності 013 Початкова освіта
Кременчуцького педагогічного
коледжу імені А. С. Макаренка
м. Кременчук
Науковий керівник: **Олійник І. О.,**
старший викладач кафедри
педагогіки та психології початкової освіти
Кременчуцького педагогічного
коледжу імені А. С. Макаренка
м. Кременчук

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ

У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Інтерес дитини до навчання є величезною рушійною силою, яка може відкрити розум і серце дитини для благотворного впливу науки.

З метою вивчення ставлення вчителів початкових класів до проблеми пізнавального інтересу в ході навчання було проведеноанкетування вчителів початкових класів Кременчуцького ліцею №4.

Питання анкети:Що таке, на вашу думку, інтерес до навчання? Яку роль ви відводите пізнавальному інтересу в процесі навчання молодших школярів? Назвіть, якими головними шляхами ви підтримуєте у школярів інтерес до навчання?

З 10 опитаних вчителів 10 вважають, що пізнавальний інтерес - головний стимул навчання школярів, і що його розвиток і формування - головна задача учителя початкової школи.

Серед головних шляхів розвитку і формування пізнавального інтересу учителі назвали: цікава і яскрава наочність; ігрові ситуації; нестандартні уроки; використання цікавинок і різної додаткової інформації; диференційовані завдання; самостійна діяльність учнів; взаємонавчання, взаємоперевірка; проблемне навчання; екскурсії.

Наступним етапом дослідження стало спостереження за роботою вчителів початкових класів, яке дало змогу дійти висновку: якщо на уроцівчитель не стимулює пізнавальну активність дітей, то рівень їх активності значно знижується.

Для проведення експерименту було обрано два четвертих класи: 4-Б – експериментальний, 4-А – контрольний. В експериментальному класі діяльність вчителя була спрямована на формування в учнів пізнавального інтересу через ігрові завдання, створення ситуації успіху, використання диференційованих завдань, зв'язок навчального матеріалу з життям учнів, проблемне навчання, використання завдань творчого характеру.

Учитель експериментального класу, перевіряючи домашнє завдання, намагався не тільки озброїти учнів знаннями, закріпити засвоєне на уроці, а й, головне – організувати самостійну роботу, яка сприяла б розвитку мислення, виробленню умінь застосовувати здобуті відомості у практичній діяльності.

Застосовуючи різноманітні види навчальної роботи, учитель привчав переборювати певні труднощі. Успішне виконання подібних завдань посилювало в дітей інтерес до здобування знань. Така організація навчальної роботи сприяла активізації розумової діяльності учнів, спрямовувала їх на відтворення вивченого вдома. Уміло продумана система завдань є підґрунтям для створення проблемних ситуацій на уроках, що має важливе значення для збудження інтересу до навчання. Застосування в навчальному процесі завдань творчого характеру сприяло вихованню учня-активіста, учня-ініціатора. В експериментальному класі вчитель намагався проводити оптимальну кількість творчих робіт, враховуючи те, що це посилює інтерес до навколишньої дійсності. Творчі роботи сприяють розвитку пізнавальних здібностей: критично оцінювати результат своєї праці і товаришів по класу, застосовувати знання, здобуті з різних джерел.

Створенню ситуації зацікавленості, пізнавальної новизни сприяє навчальний матеріал. На урокахпедагог використовував багато цікавої інформації, різнопланову наочність. Так, наприклад, вивчаючи тему „Написання Не з дієсловами“, учням була запропонована казкова ситуація.

Після цього учні отримали різні завдання проблемно-пошукового характеру для того, щоб довести, що не з дієсловами пишеться окремо.

Важливим засобом збудження інтересу до навчання є використання в навчальному процесі ігрових ситуацій, сюжетно-рольових ігор. Гра дає змогу вчителеві тактовно і непомітно допомогти слабшому учневі, для якого він добирає простіші завдання, що у грі є менш помітним.

Для створення ситуації успіху в навчанні використовувалися такі прийоми як формування загально навчальних умінь і навичок, актуалізація опорних знань, утвердження гуманних стосунків між учителем і учнем, своєчасної педагогічної

допомоги з боку вчителя, впевненості в можливості учнів подолати труднощі та ін. Емоційно стимулювала навчальну діяльність і мова вчителя. Образна, захоплива, логічно побудована, переконлива, вона викликає у школярів інтерес до навчання, забезпечує атмосферу піднесення, високої працездатності.

Одним із найголовніших аспектів є створення ситуації успіху у навчанні. Учитель, стежачи за виконанням учнями завдання, помітив, що окремі з них не можуть його розв'язати. Тоді він пропонує їм інструкційну картку з теоретичними довідками, пам'ятками, зі зразком виконання завдання.

В експериментальному класі вчитель широко використовував можливості проблемного навчання, а саме через: зіткнення учнів із суперечливими фактами, постановку дослідницьких завдань перед школярами, спонукання учнів до узагальнення і аналізу фактів і явищ, створення ситуації, коли учні переконані в недостатності своїх знань і відчувають потребу набути нових, щоб відповісти на поставлене запитання, постановка проблемного питання на основі створення елементів дискусії. У навчанні проблемна ситуація має цінність, коли учень відчуває, що проблема для нього посильна. Створення проблемної ситуації на уроці стає поштовхом для самостійного пошуку учнями власного рішення. Організація самостійного пошуку учнів у процесі навчання призводить до засвоєння нових знань та до розвитку мислення. Проблемне навчання передбачає певні зрушення в характері розумової діяльності учнів, тому вчитель має дібрати для школярів такі пізнавальні задачі, які формували б у них певні прийоми мислення. Спостереження за навчанням школярів в умовах проблемно-пошукової діяльності свідчить, що одні учні самостійно і повністю виконують пізнавальні завдання, інші, правильно розпочавши розв'язання проблемної задачі, не встигають довести його до кінця, ще інші спроможні розпочати роботу тільки після консультації вчителя, а дехто відчуває труднощі, навіть одержавши допомогу. Ефективність застосування диференційованих проблемних задач у процесі проблемно-пошукової діяльності учнів початкових класів залежить від дотримання певних умов. Проблемна задача має відповідати рівневі розвитку розумових здібностей учня.

Для піднесення рівня розумової діяльності школярів необхідно поступово ускладнювати пізнавальні завдання і ступінь самостійності у їх розв'язанні. Створення проблемно-пошукових ситуацій дає змогу працювати весь урок зацікавлено, активно. Діти переживають радість творчості, відчуття перемоги.

Контрольний експеримент проводився у вигляді спостереження за діяльністю учнів науроках та анкетування учнів експериментального та контрольного класів. Метою експерименту було виявити наявність та рівень пізнавального інтересу в учнів до навчання. Отримавши результати анкетування серед дітей, ми дійшли висновку, що рівень розвитку пізнавального інтересу в учнів експериментального і контрольного класу суттєво відрізняється на користь експериментального класу. Отже, цілеспрямована робота вчителя по формуванню пізнавального інтересу є запорукою успішного навчання молодших школярів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Савченко О. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів. Київ: Абрис, 2000. 416 с.

Касьян О.,
здобувач освіти освітньо-кваліфікаційногорівня
„Молодший спеціаліст“ спеціальності 013 Початкова освіта
Кременчуцького педагогічного
коледжу імені А. С. Макаренка
м. Кременчук
Науковий керівник: **Вітко Т. М.**
викладач природничих дисциплін
Кременчуцького педагогічного
коледжу імені А. С. Макаренка
м. Кременчук

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ЯК ЗАСІБ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Пізнання довкілля завжди починається з безпосереднього споглядання, зі спостереження об’єктів, явищ, тобто, з безпосередньої взаємодії людини з певними предметами за допомогою органів чуття. Щоб пізнати невідомий предмет, дитина повинна його з усіх боків оглянути, визначити форму, колір, твердість, смак, запах тощо. Завдяки злагодженій роботі всіх аналізаторів дитина отримує достовірну інформацію про довкілля.Навколишнє середовище людина сприймає завдяки роботі багатьох аналізаторів– зорового, слухового, нюхового, смакового, вестибулярного, больового, інтероцептивного, шкірного, пропріоцептивного, просторового, температурного. Мислення, розумові операції здійснюються тільки на основі даних, набутих в результаті безпосереднього або опосередкованого ознайомлення з предметами, явищами та процесами.

Навчання в школі є специфічним пізнавальним процесом, в основі якого лежить чуттєве та логічне пізнання навколишнього світу. Головним компонентомв цьому пізнавальному процесі, у набутті знань, умінь і навичок є практична діяльність. При виконанні практичних завдань учні розглядають предмети, вчаться аналізувати явища і процеси, порівнювати їх між собою, знаходити спільне і відмінне, отримують певні результати, на основі яких роблять узагальнення, застосовують знання на практиці. Роль учителя полягає в тому, що він повинен майстерно,в логічному взаємозв’язкувикористовувати наочні та практичні методи навчання в освітньому процесі.

Термін „візуалізація“ походить від латинського *visualis*– наочний, те або все, що сприймається за допомогою зору. **Сутність технології** візуалізації навчального матеріалу полягає в єдності методичних прийомів включення в освітній процес візуальних моделей для кращого сприймання інформації.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови зазначено, що візуалізація – це одержання (подання) видимого зображення яких-небудь предметів, явищ, процесів, недоступних для безпосереднього спостереження [2, 168].

З погляду дидактики, візуалізація – це „створення з усної наочної інформації нового об’єкта творчого характеру, який безпосередньо пов’язаний із суттю та змістом навчально-теоретичного матеріалу. Візуалізація – це процес представлення даних у вигляді зображення з метою максимальної зручності їх розуміння; надання осяжної форми будь-якому об’єкту, суб’єкту, процесу тощо. Проте таке розуміння візуалізації передбачає мінімальну розумову і пізнавальну активність учнів, а візуальні дидактичні засоби виконують лише ілюстративну функцію“.

Першими, хто ввів у теорію та практику навчання візуалізацію, були Я. Коменський, І. Песталоцці, К. Ушинський, Г. В. Лейбніц, В. Оконь. Під візуалізацією вони розуміли лише зорове сприйняття предмета чи явища. Потім сутність цього поняття розширилося, воно переросло в поняття чуттєвого сприйняття загалом (слух, відчуття, зір, дотик, тобто через органи чуття). Без цієї чуттєвої основи знання будуть засвоєні формально, і в кращому випадку запам'ятаються учнями, але будуть незрозумілими, без освідомлення та осмислення матеріалу, що призведе, до їх швидкого забування. Тобто, знання будуть формальними. „Слово, – зазначав видатний фізіолог І. П. Павлов, – яке загубило зв’язок із реальними предметами і явищами, що ним позначаються, перестає бути сигналом для суб’єкта, втрачає для нього своє пізнавальне значення”[1]. Проблему наочності в навчанні розглядали й психологи А. Брушлинський, Л. Виготський, В. Давидов, О. Леонтьєв, Л. Рубінштейн, П. Гальперін та ін.

За час розвитку педагогіки кількість дидактичних принципів та їх змістовність постійно змінювалися, але ми можемо виокремити такий, який вважається найефективнішим. Це принцип наочності. Великого значення якому надавав великий чеський педагог Я. А. Коменський. З цього принципу він вивів «золоте правило дидактики», яке звучить так: „Нехай буде золотим правилом для тих, хто навчає: все, що тільки можна, надавати для сприймання чуттями: видиме – зором, чутне – слухом, запахи – нюхом, доступне смакові – смаком, доступне дотикові – дотиком. Якщо якісь предмети можна сприйняти одразу

кількома чуттями, нехай вони зразу ж і відчуваються кількома чуттями“ [5, с. 78-79].

Вітчизняний педагогічний діяч К. Д. Ушинський також переконливо доводив важливість використання наочності, за допомогою яких навчання дітей молодшого шкільного віку відбувається швидше, легше, цікавіше. Пріоритетними методами пізнання довкілля є методи спостереження, експеримент, дослід і практичні дії, а навчальні моделі, таблиці, картини, схеми тощо стали важливими методам, засобами візуалізації.

На сьогоднішній день сучасна система освіти з багатим арсеналом інноваційного оснащення (інтерактивні дошки, мультимедійні проектори, 3D-технології тощо) поступово починає витісняти з інструментарію педагога об’єкти живої та неживої природи, як об’єкти вивчення та засоби формування цілісної картини світу.

Як слушно зауважено Н. Житєньовою, „Інформаційна насиченість сучасного світу вимагає спеціальної підготовки та певної адаптації навчального матеріалу перед його поданням учням, для того щоб у візуально доступному для сприйняття вигляді надати учням основні або необхідні відомості, які будуть зрозумілими, легкодоступними та легкозасвоюваними. Доцільність використання візуалізації навчальної інформації зумовлена необхідністю врахування когнітивних особливостей сучасного покоління учнів, а також потребою в компактному поданні навчального матеріалу у вигляді найбільш зручному для його сприйняття, розуміння, засвоєння і запам’ятовування“ [4, с. 170-171]

Використання візуалізації розвиває пізнавальний інтерес, створюєпозитивний емоційний фон на уроці, полегшує реалізаціюміжпредметних зв’язків у навчанні. Разом з тим, візуалізація є потужнимдидактичним інструментом, застосування якого має бути мотивованим, педагогічно доцільним, методично підкріпленим.

Відомо, що людина запам’ятовує 10% від прочитаного та 30% від побаченого. Якщо людина чує і бачить, то процент запам’ятовування

збільшується до 50%, а якщо чує, бачить та обговорює, то до 70%. Ці дані фізіологів дозволяють зробити висновок про необхідність обов'язкового поєднання викладачем вербальних і невербальних (візуальних) методів навчання.

Нині існує доволі широкий спектр форм візуалізації навчального матеріалу. Формуванню інженерного мислення та творчої ініціативи сприяє такий метод як моделювання природних явищ та об'єктів. К. Д. Ушинський в свій час дав пояснення необхідності застосування моделей у процесі навчання будь-яких дисциплін. „Якщо іноді нема в наявності речей, то можна замість них використовувати копії або зображення, які приготовані для навчання" [7].

Моделювання - це наочно-практичний метод навчання. Цей спосіб дуже потрібний у тому випадку, коли реальні об'єкти і процеси багатогранні й складні. В такому випадку використовують побудову моделей, які відображають реальність.Чудові змістовні моделі створюють студентита учні ліцею коледжу, наприклад, до тем „Сонячна система", „Атмосфера", „Будова клітини" та ін.

У сучасній освітній практиці використовується близько сотні як традиційних (діаграми, графіки, схеми, картини, малюнки, таблиці тощо), так й інноваційних (інтелект-карти, інфографіка, презентації, скрайбінг, кроссенс, кластер, фішбоун, лепбук тощо) засобів та прийомів візуалізації.

Враховуючи те, що заняття природничого циклу постійно потребують унаочнення, у нагоді стає використання схематичної наочності, яка допомагає великий за обсягом матеріал втиснути в жорсткі рамки лекції чи практичного заняття. Схеми і таблиці допомагають студентам краще оволодіти теоретичними знаннями, що необхідні для цілісного уявлення про предмети та явища природи. Використання схем та таблиць підвищує візуальну уяву у сприйняті текстової інформації. Інколи схему доповнюємо вербальною інформацією та різними видами ілюстрацій. Під час занять доцільними будуть структурно-логічні схеми: логічні ланцюги, кластер, діаграма Венна, асоціативний кущ, класифікація тощо.

Візуалізацію доцільно використовувати на будь-яких видах та етапах навчальних занять: на лекціях, практичних заняттях, при поясненні нового матеріалу, при контролі та систематизації, під час виконання самостійної роботи, дистанційного навчання.

Інноваційним підходом впровадження STEM-освіти є мейкерство. Мейкер – це творча людина, яка створює свій продукт. Мейкерські здібності – здатність щось зробити своїми руками – є практично у всіх сторін освітнього процесу. Але, в одних їх треба розвивати, а в інших – підтримувати. Ефективний освітній метод, який дозволяє розвивати мейкерські здібності, різносторонню творчу особистість є лепбукінг (з анг. lap – коліно, book – книга).

Лепбук – це новітній спосіб організації навчальної діяльності. У дослівному перекладі з англійської „лепбук“ означає „наколіннакнига“, яка має бути змістовною, цікавою, кольоровою, тобто привертати до себе увагу, містити інформацію, яка буде відповідати певній темі. Матеріал до лепбуку добирається в різний спосіб, як під час уроку, так і самостійно вдома.

Отже, лепбук сприяє формуванню вміння порівнювати, аналізувати, узагальнювати навчальну інформацію, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, робити самостійні висновки, розвиває критичне мислення, спостережливість, вміння співпрацювати, комунікувати, якщо лепбук створюється групою, шукати варіанти виходу з проблемних ситуацій, презентувати створений продукт діяльності. Лепбук – це цікава спільна творча гра для вивчення, повторення або узагальнення навчального матеріалу.

Інтелект-карти – це складна схема з деревоподібною структурою в основі якої лежать асоціації, це спосіб мислення за допомогою схем і образів. Вони прості у створенні, ефективні для організації проєктної, змішаної та дистанційної форм навчання, сприяють глибокому та міцному засвоєнню матеріалу, ефективні для систематизації та узагальнення знань. Ця технологія вчить мислити, залучаючи до активної роботи обидві півкулі мозку. При побудові ментальноїкарти активізуються різні види мислення: асоціативне,

критичне, образне, творче. Звісно, будь-яку інформацію можна записати звичайним текстом у вигляді конспекту, окремих тез, так навіть легше і простіше. Але, уточнення такого типу дає можливість швидко побачити основну тему та її складові частини. А дивлячись на ключові слова, що супроводжуються графічними, схематичними позначками, можна навіть інтуїтивно здогадатися, про що саме йде мова.

Скрайбінг(з англійської scribe – робити екскіз, нарис) – це вид словесного методу навчання, який супроводжується графічною ілюстрацією змісту розповіді. Відбувається графічне схематичне відображення інформації, яку повідомляє вчитель на уроці. Тобто, головна мета скрайбінгу– сприяти кращому опануванню навчального змісту та запам'ятати його завдяки візуалізації. Для створення яскравої картинки залучаються різноманітні типи зображень – малюнки, піктограми, символи, окремі ключові слова (написи, гасла), схеми, діаграми тощо**.**Існує два види скрайбінгу – скрайбінг-фасілітація та відеоскрайбінг. Але найчастіші вчитель ілюструє пояснення нового матеріалу або його систематизацію відповідними схемами, малюнками, діаграмами на дошці в реальному часі. Малювання та креслення схем на дошці доцільне і перевірене часом. Це використання скрайбінг-фасілітації, статичний скрайбінг.В залежності від оформлення кінцевого продукту виділяють такі різновиди скрайбінгу:

- мальований (схеми та малюнки зроблені від руки на будь-якій поверхні);
- аплікаційний (на основу наклеюються чи накладаються готові зображення);
- магнітний (зображення закріплюються на поверхні за допомогою магнітів);
- фланелеграфний (готові зображення чіпляються до ворсистої поверхні за допомогою липучок тощо);
- 3D-скрайбінг (об'ємні малюнки, які створюються за допомогою 3D-ручки).

Кроссенс – це асоціативна головоломка**,** сучасний методичний прийом візуалізації навчального матеріалу та засіб розвитку логічного і творчого мислення особистості. Щоб розв'язати кроссенс, необхідно встановити будь-які асоціації між сусідніми зображеннями. Його доцільність перевірена на заняттях та уроках початкової школи.

Для кращого проведення асоціативного аналізу ефективними є презентації, створені за допомогою програми PowerPoint,Canva, які дає широкий простір для використання мультимедійних можливостей комп'ютера під час вивчення навчального матеріалу.

Візуалізація – це сучасна універсальна мова XXI сторіччя, заняття неможливо проводити без унаочнення. Отже, візуалізація навчальної інформації дозволяє вирішити цілий ряд педагогічних завдань: забезпечення інтенсивності навчання, активізації освітньої діяльності, формування і розвиток критичного і візуального мислення, зорового сприйняття, образного уявлення знань та умінь, підвищення візуальної грамотності та візуальної культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байбара Т. М. Методика навчання природознавства в початкових класах : Навчальний посібник 2-ге вид., К., „Веселка", 1998, с. 119
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ „Перун", 2005. 1728 с.
3. Гільберг Т. Г. Навчально-методичний посібник. Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу „Я досліджую світ" у 1 – 2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу / Тетяна Гільберг, Світлана Тарнавська, Ніна Павич. Київ : Генеза, 2019. 256 с.
4. Житєньова Н. В. Технології візуалізації в сучасних освітніх трендах. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2016. Вип. 2. С. 170-177.

5. Коменский Я. А. Избранные педагогические сочинения: в 2 т. / Я. А. Коменский; под ред. А. И. Пискунова. М: Педагогика, 1982. Т. 1. 656 с.
6. Посібник для педагогів та учнів. Інтелект-карти як інструмент ефективної роботи з інформацією. Дніпропетровськ, 2016.53с. Режим доступу: https://ru.calameo.com/read/004373434dec4e2bf2b83
7. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки :навч. посібник / Вступні нариси та упорядкування З.Н. Борисової, В. У. Кузьменко; Зазаг. ред. З. Н. Борисової. К. : Вища школа, 2004. 511 с. :

Дерев'янко А. І.,
здобувачка фахової передвищої освіти
освітнього ступеня „Фаховий молодший бакалавр"
спеціальності 013 Початкова освіта
Красноградського педагогічного
фахового коледжу Комунального закладу
„Харківська гуманітарно-педагогічна академія"
Харківської обласної ради
м. Красноград
Науковий керівник: **Монастирська О. В.,**
викладачка методики виховної роботи циклової комісії психолого-
педагогічних та природничих дисциплін, окремих методик
Красноградського педагогічного
фахового коледжу Комунального закладу
„Харківська гуманітарно-педагогічна академія"
Харківської обласної ради
м. Красноград

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

Сьогодні в умовах організації освіти відбуваються зміни. Успіх цих змін пов'язаний з оновленням наукової, методологічної та матеріальної бази закладів загальної середньої освіти. Реформа сучасної освіти в Україні має на меті виховати успішну людину, допомогти їй розкрити свої таланти, навчити здобувати необхідні знання та застосувати їх у конкретних ситуаціях.

Модернізація системи освіти передбачає результати навчання здобувачів освіти, формування життєздатної особистості, яка здатна володіти такими уміннями: приймати рішення і досягати необхідних результатів, самостійно здобувати інформацію заповнюючи недоліки знань, навчатись упродовж життя, позитивно взаємодіяти у суспільстві, працювати креативно у команді, використовувати інформаційні технології, відстоювати власну точку зору, вести дискусію, діалог. Нині відбувається переорієнтація навчання, замість засвоєння готових знань, умінь і навичок необхідно формувати компетентності, здатності до навчання, самостійно мислити, розвивати творчі здібності особистості.

Проблема вчителя є глобальною у контексті українського державотворення, дефіцит компетентних, конкурентоспроможних фахівців є однією із актуальних проблем на ринку праці і водночас викликом для закладів освіти, які готують професіоналів до життя. Необхідна докорінна зміна стилю педагогічного мислення, реформування змісту готовності нинішнього педагога реалізувати свої професійні тазагальнолюдські обов’язки для формування духовного потенціалу[1].У Державному стандарті загальної початкової освіти визначено змістові орієнтири для цілісного розвитку особистості здобувача освіти першого ступеня, сформульовано наскрізні уміння, що є загальними та обов’язковими для всіх освітніх галузей. Змістові орієнтири відображають збалансовану взаємодію основних структурних компонентів особистості: діяльнісного, мисленнєвого та емоційного. Ефективний шлях побудови сучасного уроку – встановлення міжпредметних зв’язків, включення у структуру уроку завдань та запитань з інших навчальних дисциплін. Нова українська школа має на меті давати учням не тільки знання, як це відбувалось раніше, а й уміння застосовувати здобуті знання у повсякденному житті, для успішної реалізації у швидко змінюваному суспільстві. Усі ці чинники визначають потребу перегляду теоретичних, методичних і практичних підходів у діяльності закладів фахової передвищої освіти за сучасних умов.

Пошук нових форм, підходів до організації освітньої діяльності, що сприятимуть ефективності підготовки майбутніх фахівців в умовах сьогодення,

призвів до переосмислення ролі фахової підготовки, її інтеграції з освітою та наукою. Якість професійної підготовки майбутніх фахівців зорієнтована на європейський вимір, де визначальними є вміння здобувати знання й продуктивно їх використовувати шляхом самовдосконалення й саморозвитку [2]. Стратегія сучасної педагогічної фахової передвищої освіти полягає у наданні можливості здобувачам освіти виявити та розвинути свій творчий потенціал. Особливу цінність у системі фахової освіти майбутнього вчителя, набуває її проєктно-творчий характер, в якому на перший план в освітньому просторі виходить саме проєктування власної навчальної діяльності шляхом побудови індивідуальної освітньої траєкторії та особиста відповідальність за результати її реалізації.

Сучасна педагогічна фахова передвища освіта, зорієнтована на когнітивний розвиток особистості майбутнього педагога, на духовне, морально-етичне, емоційно-вольове, естетичне зростання і самовдосконалення. Фахові молодші бакалаври опановують вміння саморозвитку й самоконтролю, вчаться проєктувати й оцінювати власну діяльність. Нині вкрай важливим є освітнє середовище, яке забезпечує гармонізацію інтелектуальних, емоційних та духовно-моральних сил майбутнього фахівця, формування культу навчально-пізнавальної діяльності, професійного саморозвитку, самоствердження особистості [3]. Формується особистісна позиція вчителя набувається статус суб’єкта на ринку освітніх послуг.

Через зростаючий динамізм інноваційних технологій у всіх сферах життєдіяльності освіта має бути спрямована на становлення особистості, яка характеризується неповторністю, оригінальністю творення своєї думки, здатністю довести її цінність. Таку освіту може надавати тільки висококваліфікований, творчий, соціально активний і конкурентоспроможний педагог, орієнтований на національні цінності. Із урахуванням необхідності модернізації освітнього процесу професійної підготовки майбутніх учителів визначено такі педагогічні умови: мотивоване залучення здобувачів освіти до спільної продуктивної праці, розвиток їх педагогічних та соціальних цінностей;

створення емоційно-комфортного середовища суб'єкт-суб'єктної взаємодії у закладі освіти, переорієнтація змісту дисциплін професійно-практичної підготовки майбутніх вчителів на ґрунтовне вивчення педагогічних технологій; використання інноваційних форм, методів, стратегій навчання із метою формування професійних компетентностей; розвиток творчих здібностей майбутніх учителів.

Час вимагає йти не шляхом удосконалення методів, а шляхом пошуку нових, ефективних методів навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти, які забезпечують виконання замовлення й потреби сучасного суспільства. Дидактичні вимоги до організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти скомпоновано у такі блоки: формування у здобувачів освіти навичок самоосвіти, самооцінювання, самовизначення, самоаналізу дій; спрямованості інтересів і потреб на певний аспект соціальних цінностей; формування соціальної компетентності, пошукової активності; розвиток працездатності і цілеспрямованості. Вказані пріоритетні характеристики є стратегічними орієнтирами, що визначають зміст і спрямованість освітнього процесу на забезпечення якісної освіти. Саме від педагогів залежить своєчасна переорієнтація на нові принципи організації освітнього процесу у закладі загальної середньої освіти, важливою є підтримка інноваційних починань та їх мобільність.

Індивідуальну освітню траєкторію майбутнього вчителя ми визначаємо як індивідуальний процесуально-результативний рух здобувача педагогічної фахової освіти, зумовлений метою самореалізації в освітній діяльності через вибір освітньої програми, освітніх компонентів, форм, темпу опанування результатів навчання, видів та технологій комунікації з іншими суб'єктами освітньої діяльності.

Отже, формування у майбутніх фахівців наукового світогляду, уміння застосовувати у педагогічній діяльності науково-теоретичні знання, набуття загальних та фахових компетентностей під час вивчення загальнопедагогічних та фахових освітніх компонентів, розвиток інтересу до педагогічної й наукової

діяльності – основна мета закладів фахової передвищої освіти. Науково-дослідна діяльність здобувачів освіти є важливим компонентом професійної підготовки майбутніх педагогів на рівні сучасних вимог, що передбачає формування звички критично сприймати навчальний матеріал, вільно орієнтуватися у стрімкому потоці наукової інформації та нових педагогічних технологіях. Це – інтелектуально-творча діяльність, здійснювана на основі пошукової активності та дослідницької поведінки.

Виходячи з цього, в освітньому процесі фахового педагогічного коледжу мають місце різноманітні інноваційні педагогічні методики, основою яких є інтерактивність, максимальна наближеність до реальної професійної діяльності майбутнього вчителя. Зазначимо, що є технології, які максимально наближені до реальності: імітаційні, кейс-метод, методика відеотренінгу, комп'ютерне та ситуативне моделювання, інтерактивні та інформаційні, проєктні, технологія опрацювання дискусійних питань. У процесі використання таких сучасних різновидів організації освітнього процесу у закладі фахової передвищої освіти викладач обирає різні форми навчання, які привчають здобувачів освіти вибудовувати власні стратегії організації діяльності з урахуванням своїх потреб та особливостей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Островська М. Особливості підготовки майбутніх учителів у контексті реформи початкової школи. URL: http://visnyk-ped.uzhnu.edu.ua/article/view/235047 (дата звернення: 07.02.2022 р.).

2. Підготовка майбутніх фахівців початкової та дошкільної освіти: стратегії реформування:колективна монографія / за ред. В. М. Чайки, О. І. Янкович. Тернопіль.2019. 232 с.URL:http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/13397/1/Monohrafiia_pidhot_fakh_poch_doshk_osv.pdf (дата звернення: 07.02.2022 р.).

3. Столяренко О. В. Моделювання педагогічної діяльності у підготовці фахівця / навч.-метод. посібник. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 196 с.

Доценко Г. Г.,
викладач образотворчого мистецтва
з методикою викладання
Кременчуцького педагогічного
коледжу імені А. С. Макаренка
Олійник І. О.,
старший викладач кафедри
педагогіки та психології
початкової освіти
Кременчуцького педагогічного
коледжу імені А. С. Макаренка
м. Кременчук

ІЗОТЕРАПІЯ ЯК ЗАСІБ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОРЕКЦІЇ ЕМОЦІЙНОГО СТАНУ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Сучасна реальність (тривала пандемія короно вірусу, війна в Україні) значно вплинула на емоційний стан людей, у тому числі, і здобувачів освіти педагогічного коледжу. Одним із дієвих засобів підтримки та психологічної корекції емоційного та фізичного стану дорослих та дітей є арт-терапія.

Арт-терапія – одна з форм психотерапії, заснована на творчості і самовираженні. Вона використовується як засіб для зняття стресу, підвищення самооцінки і усвідомленості, а також для посттравматичного відновлення.

Термін арт-терапія вперше використав Андріан Хіл у 1938р. Терапія образотворчим мистецтвом отримала назву ізотерапія і є різновидом арт-терапії. Арт-терапія доступна людям будь-якого віку та не залежить від їх здібностей. Очікуваний результат від занять арт-терапією полягає у терапевтичному ефекті від процесу творчості; у здатності людини релаксувати через художню уяву та творчу діяльність.

Арт-терапія впливає на здатність до самоаналізу, розуміння власних переживань, думок, цінностей, мотивів та стратегій поведінки; гармонізує емоційний стан; допомагає вирішенню внутрішніх конфліктів.

Коли людина малює, то свої негативні почуття та емоції вона ніби проектує на папір, тим самим звільняючись від них.

Споглядання картин заспокійливо вливає на нервову систему, переключає негативні думки на приємне, спокійне, величне.

Використання ізотерапії є важливим засобом впливу на внутрішній емоційний стан.

Розглянемо конкретні прийоми ізотерапії як засобу еомоційної саморегуляції.

1. Зображення власного внутрішнього стану за допомогою різних ліній, штрихів, форм.

2. Малювання каракулів: зображення на папері довільних ліній, закарлючок, які не мають значення. Інша людина пробує знайти на малюнку певний образ, а при потребі доповнити.

3. Створення колажу своїми руками: на ватмані за допомогою вирізок з газет та журналів, фото, кольорових олівців, фломастерів, ножиць, клею створюємо бажаний образ, композицію, картину тощо.

4. Дудлінг, зентангли і зендудли– це техніки медитативного малювання.

Дудлінг – процес малювання довільних узорів –людина, не замислюючись, автоматично малює на папері те, що приходить їй у голову.

Зентанглінг – технологія, яка передбачає таку послідовність дій: малюємо на папері чотири точки так, щоб утворився квадрат. В отриманих межах проводять кілька ліній-струн, які довільним чином поділять зентангл на секції. Потім малюють в кожній секції довільний візерунок. Необхідно ретельно промальовувати деталі, не виходити за означені межі.

Зендудл – це продуманий візерунок, але він не потребує чітких меж.

Терапевтичний ефект від зентанглінга і зендудлінгавизначається необхідністю людині зосередитися на створенні малюнка, що допомагає їй переключитися від думок, страхів, переживань.

5. Розмальовки-антистрес для дорослих – це готові малюнки, виконані чорним кольором у техніці зендудлінг. Людина, використовуючи шаблон та кольорові олівці зафарбовує їх. При цьому відбувається релаксація, проходить напруга, головний біль.

6. Листівка власноруч, якане буде відправлена – це лист, у якому людина пише все, що її хвилює. Лист можна оформити у вигляді листівки, прикрасивши певним малюнком. Терапевтичний ефект має сам процес викладу думок на папері, а образне оформлення листівки підсилює цей ефект. Запечатану листівку відправляють у сміттєву корзину.

7. Спочатку картина – потім колаж. Спочатку людина малює картину, потім розрізає чи розриває на клаптики, а з цих шматочків створює колаж. Терапевтичний ефект від двох протилежних процесів : творення і руйнування.

8. Вівтар коханої людини. В пам'ять про людину чи стосунки з нею створюють вівтар, використовуючи все, що може стати художнім матеріалом, від подарунків до обгорток з цукерок, які любить кохана людина. Спорудження такого вівтаря іншій особі пробуджує спогади і служить фізичним проявом відносин, що допоможе забезпечити душевний комфорт у складні часи.

9. Малювання у темряві – створення картини у повній темряві, що звільняє від правил малювання та спонукає до виходу душевних переживань.

10. Релаксуючий автопортрет - розфарбовування свого фізичного стану. Людині пропонують лягти, закрити очі, уявити своє тіло, колір повітря, який вона вдихає і який видихає. Потім їй пропонують намалювати контур свого тіла на великому аркуші паперу і зафарбувати його аквареллю, спираючись на самопочуття, свій фізичний стан. Аналіз кольору, який використано при зафарбовуванні окремих частин тіла допоможе зрозуміти людині, що ці кольори означають для неї, де вони сконцентровані більше і де менше.

Познайомити з такими техніками здобувачів освіти у рамках задекларованих предметів інваріантної частини навчального плану досить складно. Тому пропонуємо створити інтегрований курс варіативної складової

„Ізотерапія“, який включатиме в себе психологію стресу та інноваційні техніки малювання. Такий предмет допоможе студентам не тільки оволодіти технологією саморегуляції емоційних станів, розширить уявлення про техніки малювання, а й підготує до ізотерапевтичної роботи з майбутніми вихованцями.

ЛІТЕРАТУРА

Калька Н., Ковальчук З. Практикум з арт-терапії: навч.-метод. посібник. Ч. 1. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 232 с.

Духан В. С.,
здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня „молодший бакалавр“
КЗ КОР „Богуславський гуманітарний фаховий коледж імені І. С. Нечуя-Левицького“
Берегеля Л. М.,
викладач соціально-педагогічних дисциплін
КЗ КОР „Богуславський гуманітарний фаховий коледж імені І. С. Нечуя-Левицького“
м. Богуслав

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНОЇ ДОШКИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Модернізувати зміст освіти – означає вдосконалити його, змінивши відповідно до вимог часу, не зачіпаючи основ, сталих і таких, що виправдали себе, положень, збагативши їх новими, прогресивними ідеями.

Головна мета навчання іноземних мов – це формування та розвиток комунікативної культури учнів, практичне оволодіння іноземною мовою. Збільшення обсягу інформації, підвищення вимог до рівня підготовки учнів зумовлює потребу використання комп’ютерних технологій у освітньому процесі [5].

Робота з таким обладнанням допомагає педагогам полегшити засвоєння матеріалу дітьми, зробити більш цікавим освітній процес. Інтерактивне обладнання, можна використовувати у поєднанні з перевіреними методи і прийоми роботи.

Проблема використання комп'ютера та комп'ютерної техніки у педагогічній освіті вирішується дослідниками в таких аспектах, як вплив комп'ютерних технологій на загальний розвиток дитини (Ю. Горвиц, К. Зворигіна, О. Кореганова, Г. Лаврентьєва); підготовка до навчання в школі (В. Бондаровська, С. Іванова); доцільність застосування комп'ютерів та комп'ютерних ігор у педагогічному процесі закладів освіти (О. Андрусич, Б. Гершунський, О. Кивлюк, В. Моторин); санітарно-гігієнічні умови використання комп'ютера та комп'ютерної техніки (Н. Полька, Л. Чайнова) [2,с.41].

Мультимедійна (інтерактивна) дошка – це універсальний технічний засіб візуальної комунікації і навчання, в якому поєднуються характеристики звичайної дошки і новітніх комп'ютерних технологій, тобто, це сенсорний екран, приєднаний до комп'ютера, зображення з якого передає на дошку проектор. Управляти дошкою на відстані дозволяє бездротова миша [6].

Дуже часто в закладах освіти інтерактивна дошка сприймається як цікава іграшка, за допомогою якої можна доторкнутися до зображень, роблячи вибір і відповідаючи на питання або вирішити нескладне завдання. На відміну від звичайного мультимедійного проектора інтерактивна дошка дозволяє не тільки демонструвати слайди та відео, але і малювати, креслити, наносити на проектоване зображення позначки, вносити будь-які зміни, і зберігати їх у вигляді комп'ютерних файлів. Заздалегідь підготовлені тексти, таблиці, картинки, музика, а також гіперпосилання до мультимедійних файлів, надають безпосередньо освітньої діяльності бадьорий темп: не потрібно витрачати час на те, щоб написати текст на звичайній дошці або перейти від екрану до клавіатури. Всі ресурси можна коментувати прямо на екрані, використовуючи інструмент „Перо", і зберігати створені записи для майбутнього. А крім цього,

зробити безпосередньо освітню діяльність яскравою, наочною, динамічною [1,с.24].

Які навички необхідні для застосування інтерактивної дошки:

– початкові знання пристрою комп'ютера;

– робота в програмах: Word, PowerPoint;

– практика роботи в інтернеті (для пошуку зображень, створення презентацій і навчальних програм) [6].

Інтерактивні дошки надають широкі можливості викладання різних предметів. Проведення навчальних занять з допомогою мультимедійних пристроїв дає можливість не тільки економити час, а й сприяє поліпшенню загальної якості викладу матеріалів, що вивчаються та кращому засвоєнню знань. Для того щоб процес формування знань мав успішний результат, дуже важливо щоб в навчанні були задіяні всі основні сенсорні системи людини - візуальна, слухова і кінестетична [5].

Комп'ютеризація освітнього процесу спонукає до перегляду традиційних форм і методів викладання іноземної мови, виникнення таких нових форм проведення уроків, як „метод проектів“. Ця інтегрована форма навчання ефективна для розвитку навичок дослідницької діяльності, адже методом проектів учні розв'язують проблеми, що ґрунтуються на міжпредметних зв'язках. Це заохочує та вчить учнів працювати в команді, оскільки зазвичай обсяг роботи, який необхідно виконати, дуже великий, що й потребує кооперації.

Засоби мультимедіа включають в себе мультимедійні додатки й засоби створення мультимедійних додатків. До мультимедійних додатків навчального призначення, які використовуються у освітньому закладі, можна віднести мультимедіа-презентацію, слайд-шоу, електронний журнал, віртуальний тур; мультимедіа-видання, flash-, shockwave- ігри (навчальні ігри), мультимедіа-тренажери, лінгвістичні мультимедіа-системи, мультимедійні Internet-ресурси та інші. [3,с.37]

Мультимедійна презентація – один з найбільш поширених засобів унаочнення навчального матеріалу на уроках англійської мови. Уроки англійської мови, на яких використовуються презентації, відображають один з головних принципів створення сучасного уроку – принцип фасціації (привабливості). Завдяки презентаціям, діти починають активніше висловлювати свої думки, міркувати. Для створення презентації учитель може скористатися добре відомими програмними засобами – Microsoft PowerPoint, Macromedia Flash, Picasa, Photodex ProShow та іншими.

Мультимедійні презентації можливо застосовувати:

- При перевірці домашнього завдання (один-два слайди презентації із запитаннями, на які потрібно відповісти).
- Для мотивації навчальної діяльності (за допомогою різноманітних ілюстрацій чи фактів, які допомагають зацікавити учнів, спонукати до навчальної та пізнавальної діяльності).
- при вивченні та засвоєнні нового матеріалу (інформація, яка допомагає дітям у запам’ятовуванні нової інформації).
- при перевірці - забезпечує поряд з усним, візуальний контроль знань;
- при підведенні підсумку уроку та виченні нової теми (узагальнення матеріалу в стислій формі або у вигляді схеми чи таблиці).

Мультимедіа-тренажери – це навчально-тренувальні програмні продукти, які орієнтовані мотивацію школярадо вивчення англійської мови. Особливо молодший шкільний вік є сприятливим для формування мотивації до навчання, саме тоді закладаються основи уміння і бажання навчатися, формується інтерес до способів здобуття знань і мотивів самоосвіти[5].

На сьогодні, є великий спектр мультимедіа-тренажерів, які орієнтовані на учнів молодшого шкільного віку та є широко доступними: „Sing And Learn English“, „Кліффорд вчиться читати англійською“, „Мишка Мія вчить мови“, „Світ слів“, „Англійська з Вінні-Пухом“ тощо.

Переваги використання електронних тренажерів та комп’ютерних мовних ігор:

- оперативне оцінювання правильності виконання кожного завдання.

Відразу після виконання кожного завдання дитина може отримати відповідну реакцію, що свідчитиме про правильність розв'язання;

- генерування неповторюваного набору вправ, що виключає запам'ятовування правильних відповідей та дає змогу кожному школяреві багато разів відтворити, закріпити, повторити вивчений матеріал;

- можливість надати тренувальним завданням ігрового або змагального характеру. Ігрова форма презентації завдань, (розфарбувати малюнок, заповнити речення, вибрати відповідний малюнок тощо) перетворює навчальний процес у захоплюючу гру, мотивуючи школяра .[6]

Використання мультимедійних презентацій та тренажерів дозволяє проводити уроки англійської мови на високому естетичному і емоційному рівні з використанням анімації та музики, забезпечує наочність, залучає велику кількість дидактичного матеріалу, підвищує обсяг виконуваної роботи на уроці та є цікавим і захоплюючим процесом навчання школярів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонченко М. О. Сутність поняття „інформаційна компетентність педагога“ *Особистісно-професійна компетентність педагога: теорія і практика : матеріали І Всеукраїнської науково-методичної практичної конференції* (28 лютого 2017 р.) Суми : НІКО, 2017. С. 21-24.

2. Гуржій А. М. Візуальні та аудіовізуальні засоби навчання : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Ін-т педагогіки АПН України, 2003. 173 с.

3. Морська Л. І. Підготовка вчителя іноземних мов до використання сучасних інформаційних технологій у професійній діяльності.*Іноземні мови.* № 4. С. 19–22.

4. Використання мультимедійних технологій на уроках англійської мови як засіб активізації навчальної діялності учнів [Електронний ресурс]- Режим доступу: https://naurok.com.ua/

5. Використання сучасних інтерактивних технологій на уроках англійської мови [Електронний ресурс] Режим доступу: https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-sucasnih-interaktivnih-tehnologij-na-urokah-anglijskoi-movi-84268.html

Петриченко Н. Л.,
викладач природничих дисциплін
педагогічного фахового коледжу
комунального закладу вищої освіти
„Хортицька національна навчально-
реабілітаційна академія“
Запорізької обласної ради

ВПЛИВ ПОШУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Анотація. У статті розглянуто роль пошуково-дослідної діяльності у формуванні творчого потенціалу майбутніх вчителів дошкільної освіти і вчителів початкової школи. Теоретичний виклад теми проілюстровано прикладами з практичного досвіду використання пошуково-дослідної роботи в педагогічному фаховому коледжі.

Актуальність проблеми. Сучасна освіта зорієнтована на пошук і створення оптимальних умов для формування креативної, здатної до самореалізації, відповідальної за свій особистий розвиток та за розвиток підростаючого покоління особистості. Особистості, здатної в складних, мінливих умовах сьогодення як найкраще орієнтуватися, адаптуватися, приймати рішення. Суспільство потребує спеціалістів творчих, гнучких, креативних, здатних до генерування й використання нового: ідей, задумів, нових підходів, рішень. Тож проблема розвитку творчої особистості, збагачення інтелектуального та культурного потенціалу майбутніх вчителів дошкільної освіти та вчителів початкової школи набула особливої вагомості.

Загальновідомо що особистість людини формується в процесі її діяльності. Основним видом діяльності здобувачів освіти є навчання. Навчання у передвищому фаховому навчальному закладі має свої особливості основою яких є оволодіння методикою наукового пізнання, ознайомлення з передовим науковим досвідом, формування дослідницьких вмінь.

Метоюстатті є обґрунтування доцільності практичного застосування пошуково-дослідницької діяльності у формуванні творчого потенціалу майбутньоговчителя з дошкільного виховання і вчителя початкової освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про важливість розгляду зазначеної проблеми. Проблема реалізації творчого потенціалу розглядалася у вітчизняних і зарубіжних дослідженнях. Розвитку творчої активності здобувачів освіти присвячені праці Д. Вількєєва, М. Данилова, В. Моляко, Я. Пономарьова, І. Семенова, С. Степанова, В. Рибалки, С. Рубінштейна й ін. Різні аспекти пошуково-дослідницької роботи були предметом досліджень Л. Базиль, О. Зіноватної, Квіткина, Г. Клочека, В. Корнієнко, О. Мартинюк, Л. Мацько, О. Семеног, Т. Симоненко, І. Соколової, В. Шейко та ін.

Виклад основного матеріалу.

Сучасній українській школі потрібен вчитель, котрий працює у форматі творчих пошуків, що ґрунтуються на здобутках традиційної методики й включають інноваційні елементи, педагог умотивований не на репродукцію, а на експеримент, дослідження, новаторство. Тому перед закладами перед вищої фахової освіти гостро стоїть завдання формувати у кожного здобувача освіти потребу в цілеспрямованому і систематичному самовдосконаленні, професійному зростанні.

Реалізації поставлених задач сприяє оволодіння методикою наукового пізнання, формування дослідницьких вмінь. Наш навчальний заклад прагне забезпечити умови для того, щоб кожен здобувач освіти протягом навчання отримав навички дослідницької роботи, засвоїв відповідні методи пошуково-дослідної діяльності. Участь у пошуково-дослідницькій діяльності сприяє

індивідуалізація навчання, що дає можливість поступово звести нанівець думку про неможливість розвитку у кожного здобувача освіти дослідницьких навичок. Під час виконання пошуково-дослідницької роботи у здобувачів освіти розвивається творче мислення, виховується потреба застосовувати теоретичні знання у практичній діяльності. Діяльність з виконанням дослідження сприяє формуванню свідомої особистої причетності до суспільно значущих справ [3, 124]. Науково-дослідницька діяльність здобувачів освіти педагогічного фахового коледжу передбачає: участь у роботі наукового студентського товариства, проблемних груп тощо; участь у проведенні досліджень у партнерстві з викладачами закладу, вчителями шкіл, підприємствами міста; написання статей, доповідей, інших публікацій; виступи з доповідями на студентських конференціях, семінарах, круглих столах.

Науково-дослідна діяльність майбутніх фахівців сприяє здійсненню співпраці викладача і студента в науковому обґрунтуванні окремих ідей і рішень, що мають суттєве значення для розвитку наукового мислення здобувачів освіти, формування їх професійної компетентності, сприяє поглибленню зацікавленості процесом пізнання, розвиває почуття задоволення від досягнення дослідницької мети. Міжособистісне спілкування між студентом і викладачем під час здійснення пошуково-дослідної діяльності дає можливість безпосередньо реагувати на дії і висловлювання, сприймати один одного як конкретну особистість, що сприяє формуванню високого рівня комунікативних умінь і формує певний навчальний колектив як інструмент професійного виховання.

Наступний етап – накопичення та обробка наукової інформації. Це копітка творча праця дослідника, яка дозволяє з’ясувати , що зроблено в темі досліджень до нього іншими авторами. Тобто, наукова інформація дозволяє оцінити ступінь вивченості даної теми. Здобувачі освіти вчаться звертати особливу увагу на першоджерела, в яких висвітлено початкову стадію досліджень, аналізувати матеріал наступних публікацій, знаходити неточності, неузгодженості з матеріалами першоджерел, які потім з посиланнями на ці

публікації повторюються в інших. Тобто робота з науковою літературою не тільки розширює знання з обраної теми, а й вчить аналізувати, систематизувати, розставляти акценти, критично мислити.

Підготовка наукової доповіді чи виступу дисциплінує, вчить систематизувати накопичений матеріал, з метою надання рукопису чіткої логічної структури, викладу власних поглядів на певні питання, висновків-пропозицій. Участь здобувачів освіти в наукових конференціях сприяє формуванню вміння пов'язувати теорію з практикою, користуватися літературою, статистичними даними, викладати матеріал у формі таблиць, графіків, популярно викладати складні питання, триматися перед аудиторією. Тобто відіграє важливу роль у формуванні культури наукового писемного й усного мовлення, як важливих засобів формування комунікативної та дослідницької компетенцій.

Отже, організація пошуково-дослідної роботи здобувачів освіти є важливим чинником підвищення ефективної професійної підготовки майбутнього фахівця у закладах передвищої фахової освіти передусім тому, що передбачає індивідуалізацію навчання, дає змогу реалізовувати особистісно орієнтоване навчання, розширює обсяг знань, умінь та навичок здобувачів освіти, сприяє формуванню активності, ініціативності, допитливості, розвиває творче мислення, спонукає до самостійних пошуків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гопка О. М. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 16:. 2016. Вип. 27. С. 11-14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_016_2016_27_

2. Драч І.І. Оцінювання творчого потенціалу студентів вищих навчальних закладів. *Проблеми освіти: Наук.-метод, зб.* / Кол. авт. Київ: Наук.-метод, центр вищої освіти, 2005. Вип. 41. С.153-160.

3. Карнаухова И. Б. Поисково-исследовательская деятельность как средство развития творческой самостоятельности студентов в процессе профессиональной подготовки: дис. кандидата пед. наук: 13.00.08 Москва, 2000. 158 с

4. Лісовська Т. Проблема професійної підготовки майбутніх фахівців з дошкільної освіти у вищих навчальних закладах. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. Серія „Педагогічні науки“. 2016. Вип. 2. С. 101–108.

5. Міщиха Л. Творчий потенціал людини: соціально-психологічна парадигма. Соціальна психологія. 2004. № 2. С. 140–145.

Лихман М. С.,
викладач суспільних дисциплін
Кременчуцького педагогічного
коледжу імені А. С. Макаренка
м. Кременчук

АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ ТА ЖИТТЄВОГО ДОСВІДУ УЧНІВ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕТАП СУЧАСНОГО УРОКУ ГЕОГРАФІЇ

Актуалізація опорних знань та життєвого досвіду є фундаментом знань, умінь і формування компетентностей. Як і кожен етап уроку він дає можливість налаштувати учнів на вивчення певного матеріалу, забезпечити зв’язок нового матеріалу з вивченим, допомагає визначити власні досягнення у вивченні певного матеріалу. Також даний етап уроку активізує розумову діяльність учнів, стимулює ставити питання, шукати відповіді і допомагає зрозуміти яких знань бракує [2, с. 23].

Як учителю можна зорганізувати даний етап уроку? По-перше, необхідно ставити питання, використовуючи життєвий досвід учня. Наприклад, під час вивчення теми „Атмосфера“ учень має значне уявлення про дану оболонку Землі. Використовуючи наявний життєвий досвід і значення атмосфери у житті

людини і Землі, учитель може використати цілий арсенал методів й методичних прийомів для підвищення ефективності впливу на емоційно-вольовий стан учня. Під час комунікації й діалогічного спілкування учень згадує інформацію з даної теми, відстежує зв'язок між наявними знаннями та тими, що бракує. Наприклад, не всі учні запам'ятали, що озоновий шар Землі знаходиться у стратосфері на висоті 20-25 км., проте під час діалогу учитель бачить, що деякі учні розуміють і знають дану інформацію, можуть її застосовувати і виявляти готовність працювати над новим матеріалом. Це допомагає компенсувати прогалини у знаннях окремих учнів і формувати алгоритм актуалізації опорних знань та життєвого досвіду [5].

Учитель здійснює свої основні дії на підвищенні розумових зусиль учня, що у свою чергу підвищують авторитет знань, умінь і досвіду, готовність працювати над новим матеріалом. У процесі актуалізації опорних знань та життєвого досвіду відбувається прямий вплив учителя на розумові зусилля учнів, а також знання, уміння і досвід до вивченого матеріалу [4, с. 29-30].

Учитель під час підготовки до актуалізації опорних знань та життєвого досвідуможе застосувати такідії:

- ✓ аналіз теми та мети уроку;
- ✓ визначення ключових слів теми уроку;
- ✓ формулювання завдань для певного етапу уроку;
- ✓ допомогти учням згадати, що їм відомо про ключові слова теми уроку;
- ✓ акцентувати увагу на тому, що їм ще не відомо про ключові слова уроку;
- ✓ організувати обговорення проблематики уроку [2, с. 24].

Для покращення ефективності проведення уроку необхідно скористатися різноманітними методами і прийомами навчання.

Асоціативний підхід – використання асоціативного мислення для аналізу ключового слова уроку. Учитель разом з учнями визначає ключові слова з теми уроку (наприклад: клімат, погода, пасати, мусони, бриз, фен, бора, пурга, буран тощо) і створює умови для аналізу цього слова за допомогою асоціацій. Набір асоціативних понять ґрунтується на життєвому досвіді учня. Таким чином,

учень бачить образ певного поняття і може зробити висновок, наскільки він його розуміє і чи є потреба в удосконаленні знань про це поняття. Наприклад, використаємо на уроці географії ключове поняття „фен“. Основними асоціаціями до цього поняття буде – фен як прилад, що висушує мокре волосся або руки. Основний образ поняття – потік гарячого і сухого повітря. Потреба у знаннях про поняття „фен“– сухий сильний вітер, що дме з гір у долини [2, с. 25].

Проблемний підхід – обговоренняпроблемної ситуації.

В основі актуалізації опорних знань є розв’язання проблемної ситуації. Саме вивчення проблемної ситуації допомагає учням зрозуміти, що для її розв’язання потрібні додаткові дослідження, аналіз інформації, певний теоретичний матеріал. Наприклад, вчитель створює проблемну ситуацію: „Чому пасати дмуть до екватора не перпендикулярно, а під певним кутом?“. Якщо в учня сформоване уявлення про загальну циркуляцію атмосфери, він добре знає, і зможе відповісти на це питання. У даному випадку вчителю слід обрати відеоматеріал, у якому добре пояснюється пасатна циркуляція, щоб учні могли глибше зрозуміти природу даного явища.

Проблемною ситуацією на уроці можуть бути:

✓ демонстрація процесу, явища, дій, що складно пояснити учням до вивчення нового матеріалу (схематичне зображення поясів високого і низького тиску, формування пасатів і їх вплив на клімат);

✓ словесне пояснення учителем ситуації, що потребує спочатку обговорення, а потім визначення питань для дослідження;

✓ перегляд відео, розуміння змісту, якого потребує вивчення певного теоретичного матеріалу;

✓ свідчення очевидця, діалог із людиною, що відпочивали у тропічних широтах, та відчували на собі область високого тиску та формування пасатів [2, с. 25-26].

Ігровий підхід –застосування ігрових методів і прийомів.

Під час актуалізації опорних знань доречно використовувати ігрові прийоми. Це можуть бути міні-змагання – хто швидше виконає певні дії, назве найбільше понять з даної теми; ділові ігри з глибоким зануренням у проблему; рольові ігри з програванням певних ситуацій.

Якщо використовувати рольові ігри з програванням певних ситуацій на тему: „Забруднення атмосфери. Глобальне потепління“. Учні на уроці можуть обрати роль спікерів Міжнародного кліматичного саміту, на якому представлятимуть різні країни світу, пропонуватиму програми порятунку клімату Землі [2, с. 26-27].

Особливість даного підходу полягає у тому, що у класі створюється певна атмосфера, де активність учнів є наслідком залучення до гри. Мета застосування ігрового підходу: підготувати учнів до виконання завдань майбутньої діяльності; сприяти проявам ініціативи, розкутості, упевненості, інтересу та захопленості.

Ілюстративний підхід – використання ілюстративного матеріалу для обговорення питань.

Основою обговорення питання з учнями є ілюстрації, фотографії, малюнки, креслення. Учні вивчають зображення і відповідають на питання, що підготував учитель. Доходять висновку, що наявних знань недостатньо, тому необхідно проводити пошук нової інформації, організовувати дослідження, слухати пояснення вчителя тощо. Під час вивчення теми „Рельєф Землі“, можна використати ілюстрації найвищих гірських систем, їх вершин. Учитель просить учнів визначити особливості гір: географічне положення, час утворення, зовнішній вигляд тощо. Учні записують проаналізовану інформацію у порівняльну таблицю [2, с. 26-27].

Інтелектуальний підхід –розв’язування інтелектуальних завдань.

Типовими інтелектуальними завдання на уроках географії є встановлення причинно-наслідкових зв’язків. Тому учитель пропонує розв’язати завдання, що потребує від учнів певних знань та вмінь. Під час розв’язання цього завдання учень розуміє, що у нього ще замало знань та вмінь, необхідних для

його розв'язання. Він визначає, яких саме знань чи вмінь йому бракує. На основі цієї інформації формулюють тему і завдання уроку. Наприкінці уроку, після вивчення нового матеріалу, учень знову розв'язує завдання, що було на початку уроку [2, с. 27].

Діалоговий підхід – спілкування учителя з учнями.

Діалог – це форма усного обміну висловлюваннями між учителем і учнями, що складається з питань і відповідей. Важливо, що вчитель не тільки запитує учнів, а також надає їм можливість ставити запитання. Мета діалогу – обговорення проблеми, ситуації, події, визначення свого ставлення до них, отримання необхідних відомостей про діяльність тощо. Цей підхід немає нічого спільного з опитуванням і традиційною перевіркою знань. Результатом діалогу є не тільки розуміння якогось питання, а й усвідомлення значущості, зацікавленість у вивченні нового матеріалу.

Для підвищення ефективності актуалізації опорних знань та життєвого досвіду учитель може використовувати на уроках географії величезний арсенал дидактичних прийомів:

1. **„Відгадай об'єкт"**– учням пропонується відгадати ряд ознак, властивостей географічного об'єкта (наприклад, найбільший за площею острів Землі - Гренландія);

2. **„Упізнання об'єкта"** –учитель демонструє об'єкти і просить учнів розповісти, що вони про них знають. За результатами впізнання об'єктів учні роблять висновок (наприклад, слайд-шоу „природні зони Євразії");

3. **„Побудуй гіпотезу"–** учитель дає можливість розглянути деякі об'єкти і пропонує побудувати гіпотезу про їхнє призначення (наприклад, гіпотеза „дрейфу" континентів).

4. **„Вивчали – не вивчали"**– учитель пропонує поняття, які вивчали на попередніх уроках і які не вивчали. Необхідно визначити нові поняття (наприклад, вивчили рельєф України, а тектонічні структури – ні. З'явилися нові поняття – „платформа", „плита", „щит", „геосинкліналь").

5. **„Прокоментуй вислів“** – учні об’єднуються у групи,кожна з яких отримує висловлення відомої людини за темою уроку. Після обговорення група делегує одного учня для публічного виступу, який розкриває сутність висловлювання.

6. **„Бліцопитування“** – учні надають швидку відповідь на запитання вчителя.

7. **„Термінологічний диктант“** –учитель називає поняття, а учні записують його визначення.

8. **„Майстер-клас“ -** учитель пропонує учням продемонструвати певні вміння.

9. **„Я вважаю“ -** учитель пропонує проблемну ситуацію. Учні висловлюють свою думку, починаючи речення зі слів: „Я вважаю…“.

10. **„Що мені відомо“ -** учитель роздає таблиці з рефлексивними запитаннями. Вони опрацьовують питання, надають відповіді, розмірковують над тим, що вони знають, а про що варто дізнатися, розробляють траєкторію подальших дій.

11. **„Вільний мікрофон“ -** учням надається можливість висловлювати свої думки щодо певних питань.

12. **„Розповідь за картинкою“ -** учням пропонується скласти розповідь до запропонованих ілюстрацій. Надати назву розповіді [1, с. 34-39].

Отже**,** актуалізація опорних знань та життєвого досвіду учнів на уроках географії є важливим структурним етапом, що іноді асоціюється із повторенням вивченого раніше матеріалу. Даний етап уроку найкраще використовувати й запроваджувати як у стандартних уроках різних типів, так і нетрадиційних уроках [6].

ЛІТЕРАТУРА

1. Дмитренко К. А. Звичайні форми роботи – новий підхід: розвиваємо ключові компетентності: метод.посіб. / К. А. Дмитренко, М. В. Коновалова, О. П. Семиволос, С. В. Бекетова. Х.: ВГ „Основа“, 2019. 119 с.

2. Пелагейченко М. П. Урок твоєї мрії: плануємо, мотивуємо, проводимо. Х. Вид. група „Основа“, 2020. С. 23-36.

3. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. / За ред. О. І. Пометун. К.: А. С. К., 2004. С. 18-22.

4. Сміт Джим. Довідник „Лінивого“ Вчителя Х.: ВГ „Основа“, 2021. 271 с.

5. https://naurok.com.ua/formuvannya-rozvitok-ta-korekciya-rozumovo-diyalnosti-uchniv-na-urokah-geografi-z-urahuvannyam-providnih-modalnostey-30304.html

6. https://vseosvita.ua/library/dopovid-etap-aktualizacii-opornih-znan-na-urokah-geografii-136620.html

7. https://uchika.in.ua/tehnologichni-ta-metodichni-osnovi-suchasnogo-uroku-trudovogo-v2.html

8. https://studfile.net/preview/9062651/page:9/

Мацько В. В.
асистент кафедри педагогіки
та психології дошкільної освіти
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А. С. Макаренка
м. Кременчук

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР З ДІТЬМИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Організація й керівництво дидактичними іграми передбачають роботу вихователя щодо підготовки та її проведення, аналізу гри її результатів. До проведення кожної гри вихователю слід старанно готуватися і придумати організацію і методику проведення гри, що дадуть змогу добре пояснити її дітям, зацікавити їх, а також визначити свою участь у ході самої гри.

До гримають бути підготовлені й діти. Якщо в грі діти вперше зустрічаються з невідомою, нерозум інформацією, то вони не можуть

самостійно розв'язати ігрове завдання і змушені за підказкою вихователя. Гра стає для них не цікавою і перетворюється на вправу.

Велике значення має забезпечення ігрової ситуації та визначення ігрових дій, які мають форму згадування і відгадування (частина дітей описують планети Сонячної системи, а інші відгадують їх назву і показують їх зображення).

Такі дії стимулюють активність дітей, викликають у них інтерес і почуття задоволення, позитивні емоції. Керівництво дидактичною грою – ще одна умова ефективного застосування дидактичної гри. Педагогу важливо вміло розпочату гру, щоб відразу організувати дітей, викликати в них бажання грати. Велике знамення при цьому має ставлення самого вихователя через гру, його зацікавленість, емоційність, уміння залучати до гри всіх дітей.

На початку гри, коли вихователь розкриває перед дітьми ігрових задум, неабияке значення має образність і зрозумілість мови, теплий тембр голосу, скутий, але виразний жест, уважне ставлення до всіх дітей, бажання їх об'єднати. Потрібно коротко й зрозуміло пояснити дітям, в яку гру вони будуть гратися і як саме. У процесі гри слід звернути увагу на теми, ритм гри. Занадто повільний темп стомлює дітей, до того ж їм доводиться довго чекати своєї черги. Але й надто швидкий темп гри збуджує дітей, призводить до метушливості, штучності ігрових дій, інколи викликає суперечки між учасниками гри.

У ході гри вихователю краще виступати в ролі учасника, але весь час пам'ятати про функції педагога: спрямовувати гру репліками, питаннями, непомітно підтримувати окремих дітей, створювати умови для прояву ініціативи, давати оцінку неправильними відповідям і вчинкам дітей, або запобігати їм. Основне завдання керівництва грою-виховувати дітей. Думка колективу позитивно впливає на окремих порушників поведінки.

Вміло спрямовуючи гру, педагог навчає дітей усвідомлювати значення норм поведінки в колективній діяльності, виховує в них вимогливе і справедливе ставлення до ровесників, привчає зважати на думку товаришів,

погоджувати з ними свої бажання. Дотримання правил гри вимагає від дитини певних вольових зусиль. Не завжди діти можуть відразу стримати свої бажання. Слушною в кожному разі буде підтримка вихователя: ,,Почекай, не поспішай, незабаром твоя черга, дочекайся систему“. Кожне таке стримування є вправою. І що більше таких вправ виконано успішно, тим легшими будуть наступні. З часом діти визначаються самостійно результати свою поведінку.

Успіх у проведенні дидактичної гри, інтерес до неї будуть тільки тоді, коли вихователь проведе відповідно роботу по ознайомленню дітей з тими чи іншими об'єктами природи, а закріплення уявлень, підведення до об'єднання спільних ознак буде здійснюватися за допомогою дидактичної гри. Не можна уявити проведення дидактичної гри з дітьми, у яких не буде відповідних знань. При всій майстерності вихователя гри не буде.

Обов'язковою умовою гри є те, щоб усе в ній виконувалося охоче, з захопленням, щоб діти діставали від неї велике задоволення, а не сприймали як суху навчальну вправу. Методика проведення дидактичної гри в старшій групі включає такі моменти:

1. Коротка бесіда про об'єкти природи.
2. Пояснення правил закріплення.
3. Хід гри в першому варіанті.
4. Пояснення другого варіанта гри, закріплення.
5. Хід гри в другому варіанті.
6. Підсумок гри – оцінка вихователем діяльності дітей у грі.
7. Участь дітей в аналізі і оцінці дій тваринників у грі.

Другий варіант гри проводиться з обов'язковим ускладненням завдання, щоб подолання труднощів приносило дітям задоволення. Наприклад при проведення дидактичної гри ,,Сонце й планет“ відоме їм планети. У другому варіанті діти складають описові розповіді про них.

Отже, успішність проведення дидактичної гри залежить від підготовки вихователя та дітей а також умілого керівництва нею.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні.К.: 2021 р..72 с.

2. Галіна О. Граючись, пізнаємо природу. Методика ознайомлення дітей з природою. Хрестоматія. / укладач Н. М. Горопаха К.,Слово 2012. 429с.

3. Тарасенко Г. С. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти. К., Слово 2010. 318с.

Гаркуша Я. С.,
здобувач вищої освіти
освітнього ступеня „Молодший спеціаліст“
спеціальності 013 Початкова освіта
Кременчуцького педагогічного
коледжу імені А. С. Макаренка
Науковий керівник: **Олійник І. О.,**
старший викладач кафедри
педагогіки та психології
початкової освіти
Кременчуцького педагогічного
коледжу імені А. С. Макаренка
м. Кременчук

ЩАСТЯ ОЧИМА МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Виховання має своїм призначенням максимальне сприяння щастю дітей. Вчитель повинен формувати у молодших школярів уявлення про щастя. Лише через взаємодію з реальною дійсністю у практичній діяльності формується щаслива людина. Залучення дітей до різноманітної практичної діяльності дозволить їм познайомитися і проживати різновиди щастя, побачити широку палітру щасливого проживання дійсності у всіх її проявах.

Ми поставили собі за мету з’ясувати як розуміють щастя молодші школярі та за яких умов вони є щасливими.

Дослідження проводилося на базі початкової школи Кременчуцького ліцею №4 таліцею №5. У дослідженні брали участь 70 учнів початкової школи.

Вивчення проблеми феліксологічного підходу у вихованні молодших школярів проводилося з 03.09 по 03.12.2021 р. методом анкетування.

Проаналізуємо результати учнівських анкет. На перше запитання „Як добре жити на світі (Яке щастя жити)“ 67 учнів молодшого шкільного віку з 70 відповіли „так“, троє, при чому, по одному учневі з кожного класу відповіли „не знаю“. На запитання „Яке щастя вчитися у нашій школі“ 62 особи відповіли ствердно, один учень – „ні“, і п’ятеро з опитаних – „не знаю“.

На запитання „Яке щастя бути людиною“ 66 учнів відповіли „так“, один – „ні“, троє – „не знаю“. Як бачимо, лише один учень на всі питання анкети відповів „ні“, можливо, в родині у дитини є певні проблеми, які позначаються і на самопочутті учня у школі. Вчителю обов’язково слід звернути увагу на цього учня, його психологічний стан і надати необхідну допомогу. Троє учнів виявили сумнів у тому, чи добре бути людиною, п’ятеро чи є щастям вчитися у своїй школі, троє сумнівається, чи добре жити у світі взагалі. Загальна картина взаємодії учнів початкової школи з класом, школою, суспільством позитивна, проте насторожують відповіді учнів, які сумніваються, в тому чи добре жити на світі, чи добре вчитися школі, чи добре бути людиною.

Відповіді цих учнів говорять про те, що вони не відчувають щастя буття. Наведемо типові відповіді дітей на питання „Я щасливий коли…“:

– я з рідними; моя родина разом; поряд друзі, сім’я, знайомі, багато їжі та цукерок; проводжу час з рідними; граюсь з друзями, гуляю, граю в футбол та коли поруч мама; брат приїжджає в гості і ми з ним гуляємо; коли поруч батьки; коли братик не вередує та батьки не сваряться; бачу маму та вітрильні кораблі; всі здорові.

– я граюсь з домашніми улюбленцями; коли я з друзями; коли я читаю; коли граюсь, бігаю; зробила уроки та прочитала книжку; щось дивлюсь та снідаю; гуляю на вулиці; гуляю з друзями, їжджу з батьками, братом та друзями на курорт; коли танцюю та гуляю з подругами; коли я з друзями;

– коли йдуть свята та коли я граю з сестрою; свята та коли я знімаю відеоролики і заробляю гроші; коли займаюсь танцями; коли їм солодощі;

– коли мене хвалять; я отримую гарні оцінки;

– мене обіймають;

– коли дарую подарунки.

Відповіді учнів дають змогу узагальнити отримані результати. На першому плані для дітей молодшого шкільного віку особистісні причини для щасливого буття:

1) це родина, в якій всі здорові, дружні і щасливі;
2) це можливість спілкування та спільної діяльності з друзями;
3) це задоволення від читання; заняття улюбленою справою (танці, футбол тощо);
4) це хороші оцінки та схвальні відгуки дорослих;
5) це любов і обійми рідних;
6) це задоволення від смачної їжі;
7) це бажання зробити добре і приємне іншим (одна людина);
8) це радість від зароблених самостійно грошей.

Як бачимо, переважна більшість дітей особисте щастя бачать у звичних речах: благополуччі у родині і школі, задоволенні своїх нагальних потреб. Важливими для дітей є спілкування та заняття улюбленою справою.

Проаналізуємо поняття щастя респондентів з позицій потреб піраміди А. Маслоу. Ми бачимо, що учні початкової школи щасливі, коли задоволені їхні фізіологічні потреби (перший, найнижчий рівень потреб) та потреби у приналежності та соціальні потреби (третій рівень потреб). Умови життя вихованців сприятливі, тому жоден учень не визначив для себе особисту безпеку як необхідну умову щастя (другий рівень потреб). Проте учні початкової школи ще не визначають необхідними умовами власного щасливого буття повагу до себе (четвертий рівень) та потребу у самоактуалізації (п’ятий, найвищий рівень потреб).

Це говорить про те, що вчителі приділяють недостатньо уваги учнів на самопізнання, самоповагу, необхідність займатися самовихованням, удосконаленням власної особистості.

Педагог має провести дитину східцями щастя, навчити вибудовувати власне щастя незалежно від обставин. З цією метою необхідно включити учня у різноманітну діяльність на кожній сходинці щастя, де він відчувши задоволення від кожного сходження, навчиться оцінювати власні переживання і виставляти пріоритети.

У класному колективі необхідно створити програму виховної діяльності, що сприяє розвитку вміння будувати відносини на демократичних засадах, при реалізації якої дитина могла б реально відчути себе необхідною іншим людям і в той же час відчути себе людиною вільною, а значить - бути реально щасливою, осягнути момент щастя тут і зараз.

Вчитель має показати дітям, як відчути щастя від спілкування, відчути задоволення від спільної творчої діяльності, в цілому, як навчитися бути щасливою людиною, причому не взагалі щасливою, а щасливою конкретно, тут і зараз.

Вчитель повинен допомогти кожній дитині знайти своє гідне місце у складному суперечливому світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Щастя як найважливіший аспект прояву основної проблеми філософії Режим доступу: http://studies.in.ua/shpora-filosophy/682-91-schastya-yak-nayvazhlivshiy-aspekt-proyavu-osnovnoyi-problemi-flosofyi.html

Голя Г. М.
здобувачка наукового ступеня PhD
Рівненського державного гуманітарногоуніверситету,
викладачкакафедри природничо-математичної,
світоглядної освіти та інформаційних технологій
КЗВО „Луцькийпедагогічнийколедж“
Волинськоїобласноїради
м. Луцьк

АКТУАЛЬНІСТЬ ІДЕЙ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ Г. СКОВОРОДИ

У сучасному світі відбуваються постійні трансформації та реформування усіх сфер життя суспільства, в тому числі й освіти. У зв’язку з цим, особливої актуальності набувають проблеми професійної підготовки вчителя та вдосконалення форм і методів його діяльності. У Концепції „Нова українська школа“ наголошується на тому, що успішними на ринку праці є фахівці, які „вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями“ [1, с. 4]. Це в свою чергу висуває нові вимоги до особистості вчителя, його професійної підготовки та педагогічної майстерності, актуалізує його роль як коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальному розвитку учня. Сучасний учитель має стати „агентом змін“, другом дитини та партнером батьків, бути успішним, творчим і відповідальним, вільно володіти інноваційними технологіями і методами навчання, дбати про особистісне і професійне зростання.

Задля ефективної організації підготовки майбутніх вчителів все частіше сучасні дослідники та науковці звертаються до необхідності осмислення і широкого використання на практиці творчої спадщини видатних педагогів минулого, в педагогічних праць та діяльності яких глибоко висвітлені найважливіші аспекти підготовки вчителя до освітньої діяльності, які є актуальними і нині.Важливе місце серед корифеїв вітчизняної наукової думки,

що досліджував проблеми підготовки вчителя та розвитку його педагогічної майстерності належить поету, філософу, гуманісту і просвітнику Григорію Савичу Сковороді.

Проблемі підготовки вчителя, проблемі розвитку його особистості присвячено багато праць. Зокрема, це питання набуло широкого висвітлення в працях психологів та педагогів: А. Алексюка, Ш. Амонашвілі, Беха, О. Бодальова, Є., І. Зязюна та інших. Досліженнямосновних характеристик професійної підготовки вчителя звертались займалися: І. Зязюн, О. Вітковська, С. Сапронова, К. Созонов, та інші.Основним проблемам педагогічної спадщини Григорія Сковороди, значенню його ідей про освіту, виховання і навчання присвячені праці Г. Костюка, С. Литвинова, Р. Множинської, І. Табачникова, В. Хомич та інших.

Прогресивні ідеї європейської педагогічної думки XVIIIстоліття звичайно знайшли своє відображення у педагогічних поглядах Г. С. Сковороди, серед яких: гуманізм, народність, природовідповідність, висока моральність і патріотизм. Г. Сковорода рішуче засуджуючи тодішню систему навчання і виховання вимагав створення нової, вітчизняної системи освіти, провідниками і керівниками якої були б справжні вчителі.Він один із перших в українській педагогіці звернув увагу на особистість учителя, висунув вимоги до його професіоналізму[2, с. 208].

Мандрівний філософ надзвичайно високо цінував культуру і традиції свого народу танародну педагогіку. Ідеї Г. Сковороди про сутність, завдання і значення педагогічної праці ґрунтуються на принципах народності, тому він розглядає вчителя як носія народних цінностей, духовно-моральної культури та високої гуманності та людинолюбства. Учитель має бути із середовища українського народу. Просвітник переконаний, що “учителю належить бути всюдисущому в народі, тому що освіта повинна бути з народу, для народу, народною., а обов’язком учителя є пізнання необхідності, міри, властивості істинної освіти, і поєднання себе з народом” [5, с. 4]. Своїм аскетичним життям,

самовідданою працею Г. Сковорода подав приклад вірності народу, показав, яким має бути справжній народний учитель.

Запорукою педагогічної майстерності вчителя, на думку Г. Сковороди, є неперервна освіта впродовж життя на основі самоосвіти, цілеспрямованого та систематичного поліпшення, самовдосконалення, розвитку себе та своєї діяльності. Учителеві він радив: „Довго сам навчайся, коли хочеш учити інших. В усіх науках та мистецтвах плодом є правильна практика“ [6, с. 442]. Отже, лише той учитель, хто любить науку і сам постійно її вивчає, систематично працює над своїм розвитком, здатний навчати інших. Важливу роль у професійному становленні учителя Г. Сковорода відводить самоосвіті.

Адже лише постійна і наполеглива праця над удосконаленням власної професійної компетентності здатна підвищити науковий та загальнокультурний рівень освіти. Г. Сковорода рекомендував:„Знаходь годину і щоденно потроху, але обов’язково і саме щоденно, підкидай в душу … слово або вислів і немов до вогню підкидай потроху поживи, щоб душа живилась і росла, а не пригнічувалась. Чим повільніше будеш вивчати, тим плодотворніше навчання. Повільна постійність нагромаджує кількість, більшу від сподіваної“ [6, с. 229].

Г. Сковорода глибоко шанував працю вчителя і разом з тим був до нього вимогливим. Він неодноразово стверджував, що сила педагога в його знаннях, благородстві, гідності, чесності, любові і повазі до дітей, до своєї професії і в постійному служінні добру. Учитель, підкреслював Г. Сковорода, має бути прикладом для інших, його шлях надто тернистий, але його „труд сладок, если ти к сему рожден“. Учитель повинен уміти володіти голосом, уміти викладати „прилично, тихо и без крику“[4, с. 432].

Великий вплив на педагогічні погляди Г. Сковороди мали передові ідеї західноєвропейських мислителів. Подорожуючи країнами Західної Європи (1750– 1753), Г. Сковорода знайомиться з життям різних народів, вивчає їх культуру, літературу, мистецтво, філософію. Він слухає лекції знаменитих німецьких професорів, диспутує та студіює праці. Водночас український просвітник цікавиться науковою спадщиною представників педагогічної

західноєвропейської думки, зокрема з творами Я. Коменського, зосереджує увагу на вивченні європейського досвіду підготовки вчительських кадрів, системі формування професійно-значущих якостей особистості [3, с. 23].

Одним із визначальних чинників у процесі становлення професійної майстерності вчителя, на думку філософа, є гуманістична спрямованість особистості педагога. Мислитель вірив у позитивний потенціал кожної людини, в її необмежені творчі можливості щодо постійного розвитку і самовдосконалення. Тому підкреслював, щоб вихователі у своїй педагогічній діяльності обов'язково спиралися на благородне особистісне начало в кожній дитині: „Народженого до добра неважко навчити добру..." [6, с. 108].

У сучасних умовах реформування системи освіти, перебудови середньої і вищої школи ідеї Г. Сковороди про підготовку справжнього педагога набувають особливої актуальності. Вони збагачують сучасну практику підготовки вчителів, сприяють оволодінню молодими спеціалістами основами педагогічної майстерності. Педагогічні ідеї Г. Сковороди також знаходять своє відображення і в контексті Нової української школи. Г. Сковорода першим в історії української педагогічної думки висунув ідею природного виховання. Він був прихильником гуманістичного підходу у вихованні, прагнув до формування мислячої, чуйної, освіченої людини зі світлим розумом і гарячими почуттями, яка б жила на благо народу. Виховання людини, вважав він, повинно бути в родинних стосунках з її природою. Він першим у вітчизняній педагогіці поставив у центр уваги почуття дитини, її стосунки зі світом, її справи.

Таким чином, проведений аналіз поглядів Григорія Сковороди на формування педагогічної майстерності вчителя дав змогу зробити висновки про те, що діяльність педагога в сучасних умовах буде ефективною, якщо він стане другом дитині, носієм народних цінностей, духовно-моральної культури та високої гуманності і людинолюбства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Концепція Нової української школи. URL :https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf (дата звернення: 10.02.2022).

2. Кулик І. О. Духовно-моральні аспекти професійного розвитку вчителя в педагогічній спадщині Григорія Сковороди. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія,* Випуск 42. Ч.2. 2014. С. 207-209.

3. Лавріненко О. А. Історія педагогічної майстерності : навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ, аспірантів, вчителів. Київ : ФОП Богданова А. М., 2009. 328 с.

4. Попович М. В. Сковорода Григорій : ідейна спадщина і сучасність. Київ. 2003. 714 с.

5. Рудь О. М. Погляди Григорія Сковороди на формування педагогічної майстерності вчителя. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Збірник наукових праць,* № (1)55 Київ : Вид. центр КНЛУ, 2017.С. 3–6.

6. Сковорода Григорій Твори : У 2 т. Київ : ТОВ „Видавництво „Обереги“, Т.1. 2005. 528 с.

Горб Р. Ф.
вчитель вищої кваліфікаційної категорії
старший учитель початкових класів
Кременчуцької гімназії №19
м. Кременчук

ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС УРОКІВ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ЯК ОСНОВА МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСВІТНІХ МЕТОДИК

Сучасне суспільство знаходиться у постійному розвитку, динамічному русі, генеруванні ідей, гнучких самостійних рішеннях. Само тому сучасна

освіта потребує модернізації, новітніх підходів, здобутків у розвиткові педагогічних шляхів та інформаційних технологій, які б враховували можливості й потреби суспільства в цілому, а також окремо батьків та учнів й давали можливість організовувати взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу, що передбачає «створення освітнього середовища, орієнтованого на задоволення потреб та інтересів здобувачів освіти, зокрема надання можливостей для формування індивідуальної освітньої траєкторії» [1].

Відомий український філософ, педагог Григорій Савич Сковорода говорив: „Лише той Учитель, хто живе так, як навчає“. Ці слова стають більш ніж актуальними, бо говорять насамперед про те, що педагогіка, як жива наука, не стоїть на місці й знаходиться у постійному русі, що відповідає потребам суспільства, його вподобанням та можливостям. Сучасний вчитель не лише визначає й пропагуєздоров’язбережувальні заходи чи ознайомлює з основами спілкування та навчання, дає можливість для подальшого розвитку, а й вносить у навчально-виховний процес, у спілкування з дітьми інноваційні технології, модернізує сучасну освіту. За словником іншомовних слів, модернізація(від фр. moderne – новітній, сучасний) – оновлення, удосконалення, надання будь-чому сучасного вигляду, перероблення відповідно до сучасних вимог. [2]

Потреба модернізації освіти лежить в основі концепції Нової української школи: особистісно зорієнтована модель освіти, яка понад усе ставить на перший план можливості, здібності дітей, їх потреби та особливості розвитку. Саме цю концепцію названо дитиноцентризмом: максимальне наближення навчання і виховання конкретної дитини до її сутності, здібностей і життєвих планів. [3]

Отже, найпершим удосконаленням в освіті стала зміна вектору напряму освітнього процесу, що спрямований на всебічний розвиток дитини, формування загальнокультурних та морально-етичних цінностей, ключових та предметних компетентностей, життєвих та соціальних навичок.

Читаючи роботу В. О Сухомлинського розуміємо, що однією з особливостей педагога є те, що об’єктом його роботи є дитина, яка постійно

змінюється, завжди невідома, нова. Тому вчителеві необхідно постійно шукати й використовувати такі форми й методи роботи, що будуть зацікавлювати сучасну дитину до навчання, до досягнення високого рівня знань.

Модернізація освітньої системи України має в основі також впровадження в освітній процес інноваційних педагогічних технологій і методів. Інновації (італ. innovatione – новизна, нововведення) – нові форми організації діяльності й управління, нові види технологій, які охоплюють різні сфери життєдіяльності людства. [3]

Впровадження інноваційних технологій повинно у своїй меті мати розвиток й саморозвиток дитини, враховувати її здібності, інтереси, досвід, створювати умови для самореалізації. Навчання варто будувати на принципах варіативності, а кінцевим результатом повинно стати формування компетентностей.

До основних понять інноваційних технологій відносять:

- нестандартні уроки;
- індивідуальну роботу;
- контроль та оцінку навчальних досягнень;
- кабінетне, групове та додаткове навчання;
- запрошення вчених, діячів культури, мистецтва на уроки;
- економізація та екологізація освіти;
- науковий експеримент при вивченні нового матеріалу;
- застосування досягнень техніки;
- нові підходи до формування навчальних планів. [4, с.7]

В основні джерела та складові частини інноваційних технологій входять науки (педагогіка, психологія, соціологія тощо), досвід роботи власний та колег, соціальні перетворення.

У своїй роботі вчителі дають перевагу багатьом інноваційним технологіям, серед них є:

- ігрові (імітація) технології навчання (Й. Гензерг): під час організації навчального процесу здійснюється включення учня в навчальну гру, відбувається ігрове моделювання явищ, „проживання“ ситуації;

- інтерактивне навчання: є спеціальною формою організації пізнавальної активності, ставить за мету створення умов де учень відчуває свої можливості. До інтерактивного навчання відносять роботу в групах, метод проєктів, вправи-енергізатори, групові дискусії, „бесіди з Сократом“, взаємне навчання та інше;

- мультимедійні технології, що дають можливість створювати мультимедіапродуктів: електронні книги, енциклопедії, фільми, короткі відеоролики, презентації. Під час створення мультимедіа-продукту діти працюють у групах, добирають необхідний матеріал, діють в межах своїх здібностей та розвивають їх;

- мережеві технології стали цікавим доповненням уроків, бо дають можливість проведення конференції із працівниками бібліотек, лабораторій, учнями інших шкіл тощо;

- інтегровані технології (П. Ерднієв) – припускає, що вчитель визначає реакції, поняття, ідеї та навички, які мають бути засвоєні, а потім дібравши потрібний матеріал, допомогти засвоєнню учня, який рухаючись у власному темпі заповнює прогалини у своїх знаннях або пропускає те, що відоме.

У програмі Нової української школи великим полем для творчості вчителя, розвитку інноваційних технологій став предмет „Я досліджую світ“. Теми уроків розподілені по тижнях, види роботи різноманітні: робота в групах, створення лепбуків, проведення дослідів, заповнення та ведення „стіни слів“, завдання для комунікацій та спілкування, вправи на взаємодію та підтримку в колективі тощо. Цікаво, що побудовано вивчення предмету за методом проєктів, це дає можливість розвитку здібностей дитини, знань та навичок, а головне – зв’язок із життям. Під час уроків з української мови використовуємо різноманітні види роботи, наприклад „Щоденні п’ять“, що є засобом

формування мовної особистості молодшого школяра та збільшує мотивацію, його інтелектуальну зайнятість. Робота зі словом, читання для друга й для себе, письмо для себе, слухання – цікаві види щоденної роботи, які захоплюють та допомагають дітям вчитись, взаємодіяти з іншими та розуміти свої потреби та потреби інших. Також цікавими стануть робота з інтелект-картами, складання сенканів, дослідження та інше.Математика хоч і точна наука, але не менш цікава. Для вчителя є багато можливостей для створення впровадження інноваційних технологій: „Щоденні 3“, „мозковий штурм“, метод проєктів, квести, мультимедіа та інше.

Наприклад: у 2 класі 16 тиждень ЯДС присвячений темі „Головне про Арктику та Антарктику“. Протягом тижня діти під час уроків ЯДС виготовляють лепбук, що складається з двох частин: „Арктика“ та „Антарктика“, де аналізують та синтезують отриману інформацію про полюси та розподіляють за напрямками, проводять досліди з льодом, вимірюють температуру повітря, висоту снігу, що випав у шкільному дворі, дізнаються про зимові явища.На цьому ж тижні доречно використати під час уроків української мови для проведення технології „Щоденні 5“ твори на зимову тематику Г.Х. Андерсен „Снігова королева“, А. Толстой „Морозко“, Брати Грімм „Пані метелиця“, Н. Забіла „Снігуронька“. Під час читання діти працюють у групах та опрацьовують слова на зимову тематику, шукають описи пори року, дають характеристики спільному героєві (зимі), визначають тему й мету казок. Під час вправи „Письмо для себе“ можна скласти невеличкі тези на такі теми: „Якби я була Сніговою Королевою, то…“, „Як зберегти дружбу?“, „Чому праця завжди в пошані?“, „Чому зима зачаровує?“, „Що було б, якби зима зникла?“. Під час уроків математики вимірюємо відстань на карті від міста, у якому живемо, до полюсів та визначаємо, який полюс більш віддалений. Влаштовуємо змагання між командами „Білі ведмеді“ та „Пінгвіни“ під час якого розв’язуючи задачі, переглядаючи навчальні відеоролики порівнюємо можливості тварин, їх життєві звички. Протягом тижня заповнюємо інтелект-карту яка розкриватиме всю отриману інформацію про зиму та її явища. Навчальний тиждень

закінчуємо методом „6 капелюхів мислення Едварда де Боно“ де діти користуватимуться набутими знаннями та проведуть підсумок. У класі протягом тижня можна зробити виставку зимових цікавинок, де окрім малюнків та невеликих статей розмістити поклики на відео у вигляді QR-кодів.

Прикладів використання інноваційних технологій є багато, бо нововведення не виникають миттєво, а поступово постають, як результат постійних пошуків, аналізу, висновків із педагогічного досвіду.

Рушійною силою будь-якої інноваційної діяльності є педагог як творча особистість, як суб'єктивний чинник. Він є вирішальним під час пошуку, розробки, упровадження і поширення нових ідей. Творчий викладач, учитель, вихователь має широкі можливості та необмежене поле для інноваційної діяльності, оскільки на практиці може експериментувати й переконуватися в ефективності методик навчання, коригувати їх, здійснювати докладну структуризацію досліджень навчально-виховного процесу, пропонувати нові технології та методи навчання. Основна умова такої діяльності - інноваційний потенціал педагога. [5]

Завданням сучасної освіти є не лише досягнення Державного стандарту, а й можливість відкриття нових горизонтів, пізнання нового, розвиток величезного потенціалу, що закладений в основі модернізації та концепціях Нової української школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України „Про вищу освіту“ Документ 1556-VII, чинний, поточна редакція – Редакція від 18.03.2020, підстава – 463-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18

2. Словник іншомовних слів https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Qry=%CC%EE%E4%E5%F0%ED%B3%E7%E0%F6%B3%FF

3. Короткий словниктермінів для професійного мовлення вчителя. Збірка термінів. Укладачі: Ходанич Л. П., Палько Т. В. ДВНЗ: Ужгородський національний університет, 2018.

4. Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність. Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗІППО, 2007. 364с. С. 7

5. https://pidru4niki.com/10470406/pedagogika/innovatsiyni_tehnologiyi_metodi_navchannya

6. http://samzan.ru/233475

Богачов А. С.,
здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня „Молодший спеціаліст“, спеціальність 013 Початкова освіта Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка
Науковий рік: **Соловей С. О.,**
викладач образотворчого мистецтва Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка
м. Кременчук

УЧЕНЬ ЯК ТВОРЧА ОСОБИСТІСТЬ РОЗВИВАЄ СВОЇ ХУДОЖНІ ВМІННЯ НА ПРАКТИЦІ І РІВНОПРАВНОМУ СПІЛКУВАННІ, ПРОХОДЯЧИ ЧЕРЕЗ ПРАЦЮ НАВЧАННЯ

1. Художня практика

Білий колір не використовується в „чистому“ акварельному живописі (іноді його називають англійським методом). Замість цього, плями або плями білого паперу залишаються незабарвленими, щоб зобразити білі предмети або відбите світло. Кольорові тони та атмосферні ефекти досягаються фарбуванням паперу у вологому вигляді різною кількістю кольорових пігментів. Цей метод, відомий як „прання“, також може бути використаний для мінімізації або стирання окремих мазків пензля або для створення великих ділянок подібного

кольору (наприклад, блакитного). Художник контролює ефекти цих змивань, змінюючи розведення пігментів.

У техніці акварелі може бути представлений будь-який жанр, але для дітей і початківців найдоречніші такі: натюрморт, пейзаж і портрет (по плечі).

У техніці акварельного живопису задіюються відповідні прийоми:

1) по сухому

2) по мокрому

3) лессірування – почергове накладання прозорих шарів

4) прийом а-ля пріма – один швидкий шар повного кольору і тону.

2. Школа і малювання

У третьому класі матеріалу на пропедевтичному рівні відбувається ознайомлення з основними жанрами образотворчого мистецтва: зображення природи у різних виявленях, образу людини, різноманітності і краси предметів, анімалістика та з роботою театрального художника. Відбувається ознайомлення з особливостями роботи графічними, живописними та нетрадиційними матеріалами й техніками, збагачення засобів композиційного підпорядкування фігур на загальній площині, ускладнення кольорової палітри шляхом змішування.

Методом вчителя є **розповідь**, прийом вказівки. Допустимим є використання загальнопедагогічного методу **природних наслідків**, після допущеної помилки учень побачить, що бажано було намітити тіні, не натискаючи олівець, щоб їх було легше передати. Найкраще використовувати метод **проблемних запитань** для того, щоб діти самі в процесі двох-трьох хвилин змогли кожен для себе відповісти на питання: чому треба позначати тіні й не натискати олівець? Це буде найбільш ефективно, щоб вони правильно виконали дію. Спочатку розводяться основні фарби для фону на палітрі, в найбільшій мірі має бути головного кольору. Після менше додавати в інші ванночки або частини палітри додаткові кольори, які слугуватимуть для утворення відтінків основного кольору. Заповнюється тло, площина фону, заповнювати ненасиченим розчином в якому домінує кількість води, в деяких

місцях можна більш насичено. Найдоцільніші методи є **демонстрація,** виконання **педагогічного малюнка**. На перших пробах заповнювання фону відбувається за вказівками вчителя і має репродуктивний характер. На перших порах малювання натюрморту правильно використати метод **живого демонстрування й проблемних запитань**, показати як виглядають предмети на різній відстані або знаходження того ж предмета за іншим предметом. Піднести до учнів кольорову посудину, попросити описати, і як вони її бачать. Потім віднести її на відстань щонайдалі і запитати про те, як вони її зараз бачать, як вона зараз виглядає: чи змінилося щось? Чи змінилися візерунки?

Як саме? Та запитати наскільки добре вони розбирають характер форми. Поставити біля цієї посудини інший, більш вагомий, яскравий і великий предмет і запитати: який з них більше привертає увагу? Як саме ви бачите цю посудину, коли дивитися? Найяскравіший, більший, великий і виразний предмет привертає увагу, одразу з’явиться відповідь, що менш чітко. Для розвитку вміння рисування підготовчих лінійних зображень треба використовувати методи **ілюстрування, демонстрації педагогічного малюнка,** а також **вправи**. На маленьких листочках діти мають зробити декілька секторів в яких навчаються компонувати натюрморт або пейзаж. При живописному створенні пейзажу діти мають пригадати правила змішування кольорів і спектральне коло для грамотного поєднання кольорів взаємодоповнювальних і їх відтінків на палітрі. Для аналізу пейзажу й правильного малювання вчителю краще використовувати метод вправ або ігор „Що темніше?“, „Якого кольору найбільше?“, „Світлофор“.

Елементами інтерактивного навчання є бесіда з вчителем, учительський коментар, вчительське зауваження, вчительське коригування й виражена власна думка учня стосовно цього коментаря, виправлення, бесіда учня і вчителя відносно певної технічної проблеми у створенні зображення, певний діалог на рівних, не звертаючи на переважаючий досвід вчителя.

Вербалізація змісту художніх творів – новий метод навчання мистецтв, в більшій мірі зорієнтований на досягнення не поверхневого розуміння сутності виконаного твору, для розуміння образу й можливих почуттів художника, але цей метод можна і направити для описового процесу роботи над аналізованим художнім твором при таких запитаннях:

-які кольори переважають;

-в яких місцях найтемніше;

-якої форми зображений предмет;

-які прості форми нагадує цей/ці складні предмети (хоча б декілька);

-з якої сторони падає світло;

-якого кольору світло, тепле чи холодне;

-якого кольору тінь;

-який є загальний колорит картини?

-який настрій відчуваєте від цих кольорів?

Таким чином учні розвивають, розширюють і наприкінці циклу закріплюють знання про техніку виконання художніх творів. Так загально, з відчуттям настрою від малюнка або картини відбувається теоретичне пізнавання техніки художньої роботи. Практичними методами для формування і розвитку в молодших школярів використання набутих знань є **вправи.** Виконання ескізів, начерків рослин, предметів, накладання одного кольору на інший на клаптиках паперу, швидкі тонові й лінійні замальовки на папірцях сприяють розвитку спостережливості і зорової пам’яті. Для розвитку і формування в учнів навичок володіння технічними

прийомами акварельного живопису треба виконувати вправи: на утворення похідних кольорів з трьох основних шляхом накладання один на інший способом лесерування, займатися утворенням різної ясності кольору – світлі і темні тони кольори розбавляти до потрібної ясності і фарбу накладати поступовим перекриттям по сухому, для створення кольорового градієнту виконувати поступовий перехід.

На уроках образотворчого мистецтва нададуть впевненості в собі, розвинуть відповідальність, сюжетно-рольові ігри, які є навчальними, створюються ситуації, коли вчитель має змогу активізувати учнів відповідно до їх художніх здібностей, нових ЗУН, які вони отримали. Наприклад, гра „Сам собі художник“, коли вже більш-менш підготовлений учень може самостійно створити невелике зображення за власним вибором, взяти за основу будь-який натурний предмет і додати в нього своїх деталей, власне тло свого улюбленого кольору, а потім розповісти про свою картину. Інші учні маючи право на вільну взаємодію, можуть задавати питання і також тактовно обговорювати виконані роботи. Корисною буде „Зустріч із знайомою картиною“ – при опануванні кольору школярам допомагає використання способу порівнянь, розгляд однієї і тої самої картини на кожному етапі з різною метою від одного кольору до іншого шляхом додавання фарби одного кольору в фарбу іншого.

Метод **„Мікрофона“** або **„Інтерв’ю“** і анкетування дозволяє кожному учневі висловити свою думку в різній формі, можна відповісти на питання чітко лаконічно або більш розгорнуто і змістовніше, так можна використовуючи цей метод, запитати: які в основному кольори в цій картині, теплі чи холодні? „Кольори якої гами переважають?“, а також „Що ти думаєш про цю картину?“, „Чому автор вирішив зобразити так, а не по-іншому?“, також вчитель може анкетувати, задаючи такі питання: „Які кольори переважають в цій картини?“, „У вигляді яких відтінків, як автор зміг передати настрій живописного твору?“.

Метод **дискусії** є найбільш корисним, впровадження цього методу сприяєзгуртуванню, взаєморівнянню учнів за допомогою вільного вираження власних думок. При відчутті рівності і задоволення від обговорень, учням будуть приємні заняття з образотворчого мистецтва, не звертаючи на складнощі у виробленні певних навичок. Під час спокійного й, майже, партитурного обговорення вчитель може не заперечуючи неправильної думки за допомогою прикладів або способу природних наслідків переконати учня в думці більш

правдивій без натяку на те, що думка є неправильною – це плавний перехід у переконанні, і вихованні загальному.

Головна мета гуртка або клубу і будь-якого творчого об'єднання – це загальнокультурний і творчий розвиток, виховання вільної особистості, яка відповідає за себе, отримує задоволення від творчості й навчається, спираючись на власну думку й отримані знання. За допомогою інтерактивних методів навчання на гурткових заняттях можна засвоїти цю техніку малювання водними фарбами на папері, виробити розуміння, впорядкованість, мотивацію до створення гарного зображення. Інтерактивне вивчення акварелі через бесіду, дискусію, розвивальні ігри пов'язане з такими етапами роботи: ознайомлення з особливостями водних фарб, робота з кольоровими переходами, робота з тоном, робота з формами і матерією, робота з деталями; аналіз форми предмета, аналіз світлотіні предмета, аналіз кольору, тонових співвідношень, аналіз кольорових відтінків складних кольорів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коновець С. Образотворче мистецтво в початковій школі. К.: Інститут педагогіки і психології професійної освіти, 2000

2. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі : посібник для вчителів / Л. М. Масол, О. В. Гайдамака та ін. Харків : Веста : Видавництво „Ранок“, 2006. 256 с.

Задоя М. А.
здобувач вищої освіти
освітньо-кваліфікаційний рівень
„Молодший спеціаліст“
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А. С. Макаренка

Науковий керівник: **Носкіна Л. М.**
викладач дошкільних дисциплін
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А. С. Макаренка
м. Кременчук

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ДІАЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ІІ МОЛОДШОЇ ГРУПИ ЗАСОБОМ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР

Результати досліджень дитячої мови і спілкування в дошкільному віці З. Богусловської, А. Леушиної, М. Лисячої, Е. Матецької, А. Рузской, Д. Эльконіна засвідчують, що комунікативні уміння, товариськість можна і необхідно формувати з молодшого дошкільного віку, оскільки цей вік є сензитивним періодом для розвитку мовленнєвих навичок і формування товариськості. Встановлено, що ранній і молодший дошкільний вік – це вік діалогічного мовлення. Багато років вважалося, що у дітей треба розвивати монологічне мовлення, а діалогом діти опановують самі, наслідуючи і копіюючи мовлення дорослих.

Звичайно, діалогічне мовлення є важливою складовою освітнього процесу закладу дошкільної освіти. Д. Ельконін вважає, що діалогічне мовлення упродовж дошкільного віку зазнає істотні зміни. Науковці вказують, що діалогічному мовлення потрібно вчити з дитинства в процесі навчальної мовленнєвої діяльності. Мовленнєва компетенція – це вміння адекватно і доречно, практично користуватися мовою в конкретних ситуаціях (висловлювати свої думки, бажання, наміри, прохання тощо), використовувати

для цього як мовні, так і позамовні (міміка, жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності мовлення [1, с. 194]. А в мовленнєвій компетенції – лексичну, фонетичну, граматичну, діамонологічну та комунікативну.

Діамонологічна компетенція – розуміння зв'язного тексту, відповідати на запитання і звертатися із запитаннями, підтримувати та починати розмову, вести діалог, складати різні види розповідей. Діамонологічна компетенція включає розвиток діалогічного і монологічного типів мовлення [1, с. 194].

В українському педагогічному словнику „діалог – від грецького – розмова, бесіда" [4, с. 96].

Вихователі закладу дошкільної освіти в практичній діяльності застосовують наступні методи розвитку діалогічного мовлення дітей: бесіду, розмову вихователя з дітьми, розглядання іграшок, предметів, розглядання картинок, ігри-інсценізації, дидактичні ігри, вправи, словесні доручення.

Для досягнення позитивного результату у розвитку ділогічної компетенції дітей дошкільного віку використовують тематичні ігрові мовленнєві ситуації побудовані на діалозі, наприклад: „Знайомство", „Зустріч друзів", „У магазині".

Найбільш поширені прийоми розвитку діалогічного мовлення дошкільників: запитання, оцінка, мовленнєві ситуації, побудовані на діалозі, зразок відповіді, пояснення, показ, уточнення відповіді.

Отже, діалогічне мовлення характеризується певними комунікативними, психологічними і лінгвістичними особливостями. Аналіз лінгводидактичної літератури дозволяє зробити висновок, що діалогічне мовлення дошкільників має свою специфіку (особливості, структуру, види, типи, форми), що відрізняє її від інших видів зв'язного мовлення.

Одним із основних методів розвитку діалогічної мови у дітей дошкільного віку на заняттях є дидактична гра

Дидактичні ігри проводяться у всіх вікових групах, але особливо вони важливі в вихованні та навчанні дітей молодшого дошкільного віку,

Дидактична гра активізують дитячу мову, сприяють розвитку діалогічного мовлення. Діалог, який виникає між дітьми та педагогом упродовж дидактичної гри, сприяє формуванню вміння слухати та розуміти співрозмовника, зрозуміло відповідати, ясно висловлювати власні думки, терпляче ставитися до думки іншого, не відходити від теми обговорення, стримувати своє безпосереднє бажання висловитися, коли висловлює думку інша дитина – тобто відбувається виховання культури діалогу, спору. Сучасний методист В. Яшина зазначає, що мовленнєва діяльність дитини в процесі дидактичної гри відрізняється від звичайної розмови передусім внутрішнім програмуванням, плануванням свого висловлювання, більшою його довільністю.

У методичній літературі виділяють структуру дидактичної гри: дидактичні та ігрові завдання, ігровий задум, правила, ігрові дії, результат**.**

Навчання діалогічного мовлення дітей 4 року життя системою дидактичних ігор повинно проводитись за таких педагогічних умов: систематичності і наступності у роботі; чіткої визначеної системи дидактичних ігор та вправ, доступної для дітей 4 року життя; доцільності поєднання індивідуальних та колективних форм навчання.

Розпочати роботу потрібно із опрацювання літератури на цю тему. З вихователями закладів дошкільної освіти можна провести семінар-практикум на тему: „Методика навчання діалогічного мовлення дітей 4 року життя“. Будуючи систему роботи для навчання діалогічного мовлення з дітьми ІІ молодшої групи ми обрали форму щоденної хвилинки-цікавинки „Школа Чомусика“ для індивідуальних та колективних форм навчання. Хвилинку-цікавинку слід проводити неодноразово щоденно на заняттях різних типів та впродовж дня: підготовчі вправи, дидактичні ігри, де діти відпрацьовуватимуть уміння вести діалог.

Ми переконані, лише спільна робота закладу дошкільної освіти із батьками дасть позитивний результат, тому рекомендуємо провести наступну роботу з батьками. На групових батьківських зборах познайомити батьків із

методикою навчання діалогічного мовлення засобом дидактичної гри дітей ІІ молодшої групи, запропонувати збірку дидактичних ігор з наочністю. Для батьків провести дні відкритих дверей, залучити батьків до спільних із дітьми форм роботи.

Проводячи роботу впродовж дня слід тримати в полі зору розв'язання проблеми розвитку діалогічного мовлення. Звертати увагу на те, щоб діти правильно відповідали на запитання під час проведення спостережень, розглядання предметів, картин, бесід за змістом художніх творів різних жанрів (віршів, оповідань, казок), в іграх-інсценізаціях, дидактичних іграх, вправах, словесних дорученнях, тематичних ігрових мовленнєвих ситуаціях, побудованих на діалозі.

Враховуючи, що гра – провідний вид діяльності, ми підібрали та розробили ігри двох груп для формування діалогічної компетенції.

І група ігор спрямована на виховання мовленнєвого етикету, формування навиків вживання мовленнєвих штампів в ситуації: „Гра"„Знайомство", „Вітання", „Прохання", „Вибачення".

Ігри і вправи І групи побудовані в основному у формі діалогів, в які включені мовленнєві штампи (здрастуйте, спасибі, як вас звати?, даруйте, будь ласка, дозволите вам допомогти і так далі), повторюючи їх в різних мовленнєвих ситуаціях, діти розвивають уміння вільно ними користуватися.

2 група формує окремі навики діалогічного мовлення (запит інформації);

ІІ група ігор і вправ формують навики запиту інформації. Їх можна розділити по ступеню складності на 3 етапи.

На І етапі діти навчаються ставити питання і вправляються у вживання різних типів реплік–реакцій „Запитай у товариша, з яким познайомився", „Швидко відповідай на запитання".

На ІІ етапі - навчаються веденню простого розпитування, а також заміні, розширенню, доповнення реплік. „Я теж так вмію":

Вихователь: Я люблю малювати.

Дитина : я теж малюю. (І я малюю. Я теж люблю малювати.)

На ІІІ етапі відпрацьовують уміння вести розпитування, беруть участь в груповій бесіді, навчаються реплікам і питанням, що підтримують, стимулюють бесіду. „Розпитай те, про що не сказано“.

Дидактичні ігри та вправи стимулюють мовленнєву активність і сприяють швидкому розвитку діалогічного мовлення.

Пропонуємо вашій увазі методичні рекомендації для дорослих щодо розвитку діалогічної компетенції дітей ІІ молодшої групи:

1. Щоденно проводьте роботу по навчанню діалогічного мовлення із дітьми ІІ молодшої групи.

2. Створюйте ситуацію спілкування: продумуйте обстановку, в якій протікатиме розмова, відносини між розмовляючими, мовленнєве спонукання, процес діалогізування.

3. Кожну пізнавальну тему тижня закінчуйте тематичною бесідою.

4. Після цього переходьте до дидактичних ігор і вправ, які формують навики запиту інформації.

5. Ігри будуйте у формі діалогів, в які включені мовленнєві штампи.

6. В кожній наступні дидактичній грі, вправі, дидактичній розповіді, вправляйте дітей у вживанні цих мовленнєвих штампів.

7. Навчання діалогічної мови дітей 4 року життя через систему дидактичних ігор та вправ здійснюйте поетапно.

На початковому етапі створіть мовленнєву ситуацію відповідно до теми бесіди і частково підберіть мовленнєвий матеріал для застосування дітьми раніше засвоєного мовленнєвого матеріалу.

На наступних етапах тема, обстановка і час бесіди, характеристика дійових осіб в мовленнєвих ситуаціях задається дорослим, а засоби мовленнєвої реалізації заданої ситуації діти повинні будуть придумати самостійно.

8. В ході дидактичних ігор і вправ по формуванню діалогічного мовлення формуйте наступні навички у дітей:

- опанування найбільш типових фраз мовленнєвого етикету;

- опанування мовленнєвих штампів, вживаними в різних мовленнєвих ситуаціях;

- опанування навичок постановки питань різного типу;

- розвиток уміння швидко реагувати на запит інформації;

- опанування уміння вести бесіду, що стимулює, розпитування;

- розвиток уміння вживати різні типи реплік, змінювати, доповнювати їх.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика. Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах. Підручник / За ред. А. М. Богуш. Друге видання, доповнене. К.: Видавничий Дім „Слово“, 2011 .

2. Богуш А. М., Луцан Н. І. Мовленнєво–ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Друге видання, доповнене. Навчальний посібник. К. : Видавничий Дім „Слово“, 2008. 256 с.

3. Гавриш Наталія. Мовлення дитини. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). *Дошкільне виховання.* 2021. № 3. С.

4. Гончаренко С. Український педагогічний словник. К. : Либідь, 1997.

Кеслер Я. О.,
здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня
„Молодший спеціаліст“,
спеціальність 013 Початкова освіта
Кременчуцького педагогічного
коледжу імені А. С. Макаренка
м. Кременчук
Науковий керівник: **Барда С. І.,**
асистент кафедри педагогіки та психології
початкової освіти,
Кременчуцького педагогічного
коледжу імені А. С. Макаренка
м. Кременчук

НАВЧАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Зміст інклюзивної освіти у початковій школі має свої особливості. Інклюзія передбачає включення дітей з особливими освітніми потребами(далі ООП) до освітнього процесу у традиційних класах загальноосвітньої школи. Тому організація інклюзивного навчання молодших школярів потребує успішного поєднання двох підходів для формування пізнавальних процесів кожного учня початкової школи, а саме особистісно-орієнтованого та диференційованого.

Крім поєднання різних підходів до навчання педагогічний колектив має узгоджено діятив процесістворення інклюзивного освітнього середовища для учнів з ООП.

Як зазначає І. Малишевська, інклюзивне освітнє середовище – певна технологія інклюзивного навчання, метою якої є успішна соціалізація дітей та молоді з ООП. Вчена зазначає, що інклюзивне освітнє середовище має ґрунтуватися на принципах інклюзії, враховувати об’єктивні та суб’єктивні

чинники розвитку особистості учня з ООП у відкритій соціально-педагогічній системі [2, с. 22].

Педагогічні працівники, інші працівники школи, батьки мають бути готові працювати згідно індивідуального планування освітнього процесу, якемає на меті:

- розробку комплексної програми розвитку дитини з ООП, що допоможе педагогічному колективу закладу освіти адаптувати середовище до потреб дитини;
- надання додаткових послуг та форм підтримки у процесі навчання;
- організацію спостереження за динамікою розвитку учня[1].

Не менш важливими аспектами для успішного формування пізнавальних проців учнів з ООП є адаптація та модифікація базових навчальних планів, програм, методичних рекомендацій, конспектів уроків, що створює основу для індивідуальної програми розвитку дитини – індивідуального курикулуму.

Адаптаціяпроцесу навчання для молодших школярів з ООП передбачає визначення форм, методів, технічного й методичного забезпечення освітнього процесу, а також забезпечення зміни фізичного середовища з урахуванням їх потреб. Модифікація базових навчальних планів, програм, методичних рекомендацій, конспектів уроків передбачає внесення змін до понятійної сутності навчального матеріалу, його змісту, форм та методів навчання [1].

Важливу роль в організації інклюзивного навчання відіграє розробка індивідуальної програми розвитку – документу, який включає детальну інформацію про дитину з ООП і послуги, які вона має отримувати. У її розробці бере участь команда педагогів і фахівців та містить загальну інформацію про учня, систему додаткових послуг, види необхідної адаптації та модифікації навчальних матеріалів, індивідуальну навчальну програму та, за потреби, індивідуальний навчальний план. Вона розробляється на один рік, двічі на рік (якщо є потреба точастіше) переглядаєтьсятакоригується. Програму для розвитку дітейу сфері освіти називають „курикулумом“. У широкомурозумінні, курикулумвизначаєзнання, вміння, установки та методиїхформування[1].

Можна виокремити такі дії закладів загальної середньої освіти спрямовані на задоволення індивідуальних освітніх потреб дітей з ООП:

- розробка індивідуальної програми розвитку, курикулуму;
- розробка індивідуальної навчальної програми;
- їх безпосередня реалізація.

Тож, виконання завдань визначених у індивідуальній програмі розвитку та індивідуальній програмі навчання, проведення необхідних адаптацій та модифікацій є важливими складниками інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти.

Все оформлення та ведення необхідної документації в процесі здійснення інклюзивного навчання відбувається за участі асистента вчителя.

Асистент вчителя – це педагогічний працівник, що призначається на посаду керівником закладу освіти, має педагогічну освіту та забезпечує особистісно орієнтоване спрямування освітнього процесу. Асистент вчителя, зокрема, зобов'язаний:

- забезпечувати єдність навчання, виховання та розвитку учнів;
- володіти навичками домедичної допомоги;
- дотримуватися принципу конфіденційності стосовно стану здоров'я та іншої особистої інформації про дітей;
- допомагати у навчанні не лише дитині з ООП, а усім іншим учням класу;
- брати участь у розбудові інклюзивного навчання разом з іншими вчителями школи;
- може організовувати спільно з учителем освітній процес за допомогою засобів дистанційного навчання;
- забезпечувати комунікацію школи та батьків учнів з особливими освітніми потребами [3].

Крім посади асистента вчителя в початковій та середній школі є посада асистента учня, вона частково відрізняється своїми функціями. Але мета у них

спільна – успішне формування пізнавальних процесів, соціалізація та адаптація учнів з ООП у середовищі однолітків.

Асистентучня (дитини) – це не педагогічний працівник, що супроводжує учня і не втручається в освітній процес. Ним може бути один ізбатьків, уповноважена ними особа або соціальний працівник. Асистентможе бути присутній під час уроків та позакласної роботи, допомагати у пересуванні, відвідуванні туалету, переодяганні, харчуванні дитини в школі тощо[1].

Тож запорукою успішної реалізації моделі інклюзивної освіти є ефективна співпраця вчителів, відповідних фахівців, батьків та учнів. Всі працівники та адміністрація школи, всі, хто працює з дитиною з ООП, мають допомагати один одному, обмінюватися знаннями. Крім того визначено, що в закладах загальної середньої освіти здійснюється психолого-педагогічний супровід дітей з ООП працівниками психологічної служби таких закладів та відповідними педагогічними працівниками, батьками, медичним працівником, логопедом, психологом, соціальним педагогом, адміністрацією школи, асистентом учителя, учителем, іншими суб'єктами освітнього процесу.Отже, створення інклюзивного освітнього середовища в початковій школі передбачає забезпечення необхідних умов для інклюзивного навчання та різнобічного розвитку молодшого школяра з ООП з урахуванням його вікових та індивідуальних особливостей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Асистент вчителя та асистент дитини виконують різні функції та мають різні обов'язки – роз'яснення МОН. URL:https://mon.gov.ua/ua/news/asistent-vchitelya-ta-asistent-ditini-vikonuyut-rizni-funkciyi-ta-mayut-rizni-obovyazki-rozyasnennya-mon (дата звернення:12.03.2022).

2. Малишевська І. А. Інклюзивне освітнє середовище: генеза поняття. *Особливадитина:навчання і виховання*, 2016. № 3. С. 19–26.

3. Методичні рекомендації щодо організації навчання осіб з особливими

освітніми потребами – лист МОН. URL:https://mon.gov.ua/ua/news/metodichni-rekomendaciyi-shodo-organizaciyi-navchannya-osib-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami-list-mon(дата звернення:15.03.2022).

Матвіїв Х. Б.,
здобувач вищої освіти
освітньо-кваліфікаційний рівень
„Молодший спеціаліст“
спеціальності 012 Дошкільна освіта
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А. С. Макаренка
м. Кременчук
Науковий керівник: **Носкіна Л. М.,**
викладач дошкільних дисциплін
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А. С. Макаренка
м. Кременчук

МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОЇ ГРУПИ ЗАСОБОМ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР

Міждисциплінарним напрямом „лінгвоперсонологія“ (від латинської - мова, persona – особистість) проблемою формування мовленнєвої особистості опікується чимало вчених різних галузей науки (лінгвістика, психолінгвістика, лінгводидактика, філософія, соціологія тощо).

Процес оволодіння мовою і мовленням – складним. Він залежить від вікових та індивідуальних особливостей дошкільників, соціальної ситуації їхнього розвитку, проектування розвивального комунікативно-мовленнєвого середовища, а також використовуваних вихователями у освітньому процесі закладів дошкільної освіти педагогічних технологій, спрямованих на формування різних видів мовленнєвих і комунікативних компетенцій (фонетична, лексична, граматична, діалогічна, монологічна).

Освітня лінія „Мовлення дитини“ у новій редакції Базового компонента дошкільної освіти висвітлює формування у дітей різних видів мовленнєвої і комунікативної компетенцій, сукупність яких спрямована на формування мовленнєвої особистості дитини.

З педагогічної точки зору розвиток мовлення визначається такими його складовими, як граматична правильність мовлення, звукова культура мовлення, зв’язне мовлення, а також лексика (словникова робота і словниковий запас). На формування у дітей лексичної, фонетичної, граматичної, діамонологічної та комунікативної компетентності спрямовується розвиток мовлення.

На сьогодні сучасна професійна і соціальна практика вимагає від фахівців навичок із створення оптимальних умов для якнайповнішого розкриття потенційних можливостей кожної дитини, які мають прояв у специфічно дитячих видах діяльності і пов’язані із комунікацією. Тому, саме з дитинства потрібно розвивати мовлення дитини.

На етапі дошкільного дитинства мовленнєва компетенція є однією з провідних базових характеристик особистості. Богуш А. підкреслила, що мовленнєва компетенція обов’язково включає оволодіння всіма структурними рівнями мови, в тому числі лексичну компетенцію [7, с.7].

Ми зупинимось на лексичній компетенції. Лексична компетенція – це наявність мовного запасу слів у межах вікового періоду, здатність до адекватного використання лексем, доречне вживання образних виразів, приказок, прислів’їв, фразеологічних зворотів [7, с. 20]. Лексична компетенція формується у процесі словникової роботи. Словникова робота – це планомірне розширення активного словника дітей за рахунок незнайомих чи важких для них слів. Необхідність розвитку словника підкреслював в своїх роботах Т. Бавикіної, А. Богуш, В. Гербової, А. Іваненко, Н. Луцан, Ю. Ляховської, В. Яшиної [4, с.368].

У програмах дитячих садків чітко визначено те найближче довкілля, з якими потрібно познайомити дітей різних вікових груп і ввести відповідні словесні позначення в спілкування дітей.

Як показує практика, дитина сприймає і розуміє оточуючий світ, але висловитися не завжди може і це пов’язано з низьким рівнем розвитку словника дошкільника. Ознайомлення дітей молодшого дошкільного віку (II молодшої, середньої груп) з найближчим матеріальним і соціальним оточенням - один із шляхів збагачення їхнього словника.

Одним із провідних засобів розвитку словника є дидактична гра.

Дидактична гра – один із методів збагачення, закріплення, уточнення, активізації словника.Особливістю дидактичних ігор є те, що вони спеціально створюються і розробляються дорослими з метою: розвитку словника, ознайомлення з довкіллям тощо. Дидактичні ігри можуть супроводжуватись наочним матеріалом (іграшки, предмети, речі, картинки тощо) або створюватись тільки на словесній основі. Отже, у практиці дошкільної освіти дидактична гра визначається як ігровий метод навчання (В. Аванесова, З. Богуславська, Є. Іваницька, О. Усова та ін.).

Види дидактичних ігор із словникової роботи (за дидактичним завданням)

- На активізацію словника.
- На закріплення і уточнення слів (назва предметів, якостей, властивостей,ознак предметів, матеріалу, професій дорослих і ін.)
- На вживання узагальнюючих слів.
- На класифікацію предметів.
- На вживання синонімів, антонімів.
- На співвідношення частин і цілого.

Методика проведення дидактичної гри та вправи включає:

- Ознайомлення із змістом гри, з дидактичним матеріалом, який буде використаний в ході гри.
- Пояснення ходу і правил гри (звертається увага на поведінку дітей у відповідності з правилами гри (що вони дозволяють, забороняють).
- Показ ігрових дій;
- Визначення ролі вихователя в ході гри;

- Підведення підсумка гри.

Пояснення правил дидактичної гри залежить від вікової групи.

Починаючи з середньої групи вихователь пояснює правила гри до початку гри, пробний хід, закріплює їх шляхом постановки запитання, наприклад „Із якого матеріалу ми будемо знаходити предмети і приносити на цей піднос“. Керівництво грою. Диференційована оцінка.

Дидактичні ігри, вправи можуть бути складовою частиною інтегрованих і комбінованих занять, а також занять з ознайомлення з довкіллям, або виступати провідним методом на індивідуально – групових і групових заняттях.

Ми розробили систему педагогічних заходів щодо збагачення словника дітей середньої групи на основі ознайомлення з оточенням та максимальним використанням системи дидактичних ігор та вправ.

Спочатку провели роботу з вихователями:

- підготували консультацію на тему: „Роль дидактичних ігор у розвитку лексичної компетенції дітей середньої групи“,
- підготували електронний каталог дидактичних ігор для розвитку лексичної компетенції дітей середньої групи.

Система роботи з дітьми, побудована на дидактичних іграх:

1. Для виявлення у дітей знань про посуд і найменування його: дидактична гра „Наш посуд“, „У кухонній шафі“ (з підгрупами дітей).

2. Для уточнення і закріплення назв предметів посуду і навчання їх вживання при відповіді на запитання „Що це?: Оглянули посуд на столі, накритому до обіду або полудня“, гра „Кольоровий посуд“.

3. Для перенесення слів-найменувань предметів на іграшки: огляд іграшкового посуду; дидактична гра з картинками „Чого не стало?“ (з підгрупами дітей під час ігор).

4. Для закріплення й активізації слів-найменувань предметів посуду, навчання вживати відповідні слова у родовому відмінку: дидактична гра з картинками „Чого не стало?“ (з усією групою після сну).

5. Для поглиблення уявлень про посуд, уточнення знань про частини посуду, їх призначення: дидактична гра з іграшковим посудом „Що там?“ (на занятті з ознайомлення з довкіллям і розвитку мови), „Впізнай картинку“.

6. Для закріплення найменувань частин посуду і навчання вживати відповідні назви у родоводу відмінку: гра-вправа „Чого не видно?“ (під час ігор з усіма дітьми).

7. Для уточнення та розширення знань про призначення і способи використання посуду, про послідовність дій при накриванні стола, для закріплення лексично правильних найменувань відповідних дій: спостереження за тим, як няня накриває стіл (з усіма дітьми перед обідом), „Впізнай і назви“.

8. Для поглиблення і систематизації знань про предмети, складові частини, ознаки (розмір, колір, форма), для навчання вживати слова-предмети, слова-ознаки і слова-дії у фразі: гра-бесіда про посуд (заняття з ознайомлення з навколишнім і навчання рідної мови), гра „Підбери чашки до блюдець“.

9. Для вправлення дітей у вживанні слів-предметів, слів-ознак і слів-дій у реченні: дидактична гра „Подамо лялькам обід» (під час ігор з усіма дітьми).

10. Для навчання елементів розповіді: гра-жарт „Андрійко накриває стіл“ (заняття з ознайомлення з навколишнім і розвитку мови).

11. Для навчання вмінь вживати дієслова: вправи „Скажи про інше“, „Скажи про дітей“, „У гостях“ (під час ігор з підгрупами дітей).

12. Для навчання вмінь вживати прикметники-антоніми: вправи „Скажи навпаки“, „Разом з мамою на кухні“, „Я почну, а ви закінчіть“ (у ранкові й вечірні години з підгрупами дітей).

13. Для вправляння в розмовному мовленні з елементами розповіді: дидактична гра „Накривання стола“ (вранці й увечері, індивідуально і з невеликими підгрупами дітей).

14. Для вправлення дітей у розповіді: дидактична гра „Якщо правильно розкажеш, до ляльок у гості підеш“, „Минуле – сучасне“.

15. Щоб встановити закономірності активного вживання дітьми дієслів, ми пропонували їм (кожній підгрупі по 2-3 чол.) скласти сюжетну інсценівку „Катруся чекає гостей“.

Нам подобається багатофункціональна дидактична гра з предметами „Відгадай, що змінилося“ в ній активізуються усні частини мови: іменники („стіл був накритий скатертиною, а тепер без неї“), дієслова („ложка лежала на блюдці, а відтепер вона в чашці“), числівники й прикметники („було дві однакових чашки, а відтепер одна біла велика, а друга – маленька з кулькою“), прийменники („чашка була перед блюдцем, а зараз на блюдці“), прислівники („чайник стояв праворуч від хлібниці, а відтепер – ліворуч“). Оскільки діти мусять добирати для відповідей точні слова, рекомендується використовувати небагато (до 5 предметів) і робити всього 1-2 переміщення.

Робота з батьками:

- Познайомитись з методикою проведення дидактичних ігор, із змістом ігор для розвитку словника дітей.
- Знаходити час для дітей та грати з ними в дидактичні ігри вдома.
- В разі необхідності звертатись за допомогою до вихователів

На наш погляд така система дидактичних ігор та вправ забезпечить засвоєння лексики з даної теми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика. Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах. Підручник / За ред. А. М. Богуш. Друге видання, доповнене. К.: Видавничий Дім „Слово“, 2011

2. Богуш А. М. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. Харків: Ранок, 2012

3. Косенчук О. Дитина в соціумі. Впроваджуємо Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). *Дошкільне виховання.* 2021. № 4. С. 3-8.

Степаненко К. С.
ІІ курс, група В-31
здобувач вищої освіти
освітньо-кваліфікаційний рівень
„Молодший спеціаліст“
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А. С. Макаренка
м. Кременчук
Науковий керівник: **Носкіна Л. М.**
викладач дошкільних дисциплін
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А. С. Макаренка
м. Кременчук

ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З УКРАЇНСЬКИМ НАЦІОНАЛЬНИМ ПОСУДОМ

Проблеми перебудови нашого суспільства нерозривно пов’язані з вирішенням завдань з розвитку рідної мови. Соціальне середовище, умови освіти, освіта, виховання - зовнішні фактори, які впливають на формування мовленнєвої активності.

Мистецтво - особливий засіб формування мовленнєвої активності дітей. У сучасній педагогіці декоративно-прикладне мистецтво є чудовим засобом залучення підростаючого покоління до вивчення історії мистецтва, звичаїв і традицій нашого народу. Науковці С. Коновець, В. Тименко, Л. Масол, Л. Денисенко, Є. Антонович, В. Шпільчак, Л. Маслій та інші працюють у цьому напрчмку. Їх наукові праці та публікації стосовно практичної реалізації впровадження різних видів народного декоративного мистецтва в освітню галузь заслуговують на подальше впровадження у дошкільній освіті.

Засоби народної педагогіки: рідна мова, усна народна творчість, художня кераміка, пісенне та хореографічне мистецтво, народна гра, іграшка, календарно-обрядові свята, народне декоративно-вжиткове мистецтво, звичаї,

традиції, символи, родинно-побутова культура - провідні засоби впливу на дитину.

Національний посуд – один з найпоширеніших видів українського декоративного мистецтва. Нас зацікавила проблема, як під час ознайомлення з українським національним посудом дітей старшого дошкільного віку розвивати рідну мову.

Український посуд є яскравим й самобутнім культурним явищем, яке розвивалося й удосконалювалося протягом століть.

Знайомство дітей з предметами домашнього вжитку, хатнім інтер'єром, національним посудом повинно носити регіональний характер.

Дітей старшого дошкільного віку знайомимо з національним посудом свого регіону, технікою її виготовлення; з національним посудом різних регіонів України, своєрідністю техніки виготовлення, колориту й орнаменту. Визначними центрами національного посуду є с. Опішня Полтавської області, м. Васильків Київської області та Гуцульщина на Прикарпатті.

Опішнянський посуд покритий світлою золотавою, охристою поливою темно-коричневою чи трав'янисто-зеленою, розписаний рослинними елементами. Опішнянські гончарі прикрашали свої вироби різноманітною ліпниною.

Василівський посуд близький до опішнянського. Форми посуду м'які та пластичні. Полива шоколадно-коричнева, золотаво-жовта або смарагдово-зелена.

Гуцульський посуд розвивається на основі народних селянських зразків. І для нього характерний світло-кремовий фон, в орнаменті поєднуються рослинні та геометричні елементи. Найважливіший прийом декорування - контрастна зі кольором голубувато-зелена прозора пляма, що по ній тонким штрихом або широкою смужкою темно-коричневого кольору наносять крапки, овали, квіткові розетки, фантастичні листки та ін.

Практика засвідчує, найдоступнішою для дітей дошкільного віку є національний посуд Опішнянських та Васильківських майстрів. Характерний

рослинний: орнамент цих творів – квіти, листя, колоски, виноград, закрутки а також такі елементи, як: крапки, дуги, мазки підсилюють декоративність орнаменту завдяки обвідній лінії, якою майстер оздоблюють елементи візерунка. Проста композиція цих виробі зрозуміла дошкільникам.

У старшій групі педагог планує ознайомлення дітей з національним посудом, який є типовим для даного регіону або особливо актуальний своєю неповторністю в якомусь одному регіоні України, наприклад на Полтавщині. У старшій групі вихователь планує такі завдання:

- формувати уявлення дітей про національний посуд як народний промисел в Україні,
- ознайомити з історією його виникнення і розвитку в країні, предметами національної культури у сучасній домівці;
- вчити дітей розрізняти види народного мистецтва, виділяти національний посуд, порівнювати та аналізувати його;
- знати вироби окремих майстрів;
- уміти добирати характерні візерунки розпису народних умільців;
- вчити розташовувати візерунок на площині залежно від форми виробу.

Ознайомлення з національним посудом вихователь починає в повсякденному житті, звертає увагу дітей на предмети, які є в груповій кімнаті, у дитячому садку, пропонує розглянути їх, розповідає сам і спонукає дітей до висловлювання вражень, думок про предмети, навчає аналізувати і порівнювати їх.

Найраціональніше перші предмети вводити в сприймання дітей за такою схемою:

- місце виготовлення предмета;
- вид мистецтва чи його різновид;
- матеріал, з якого виготовлений предмет;
- характерні риси, які визначають його призначення в житті людини; що в ньому приваблює і є художньою цінністю (розглядання зразків супроводжується запитаннями до дітей, їхніми висловлюваннями);

- розповідь дітей про вироби народних майстрів, які є в них удома, як вони використовуються в побуті.

Перед педагогами стоїть завдання не лише збагатити уявлення та знання дошкільників про народні ремесла і все, що з ними пов'язано, але й виробити емоційно-ціннісне ставлення, навчити давати словесно-образну характеристику виробам, складати описові розповіді, вміти порівнювати їх за кольоровою гамою, орнаментикою, регіональними особливостями, способами виготовлення, практичним використанням та ін.

Калусько Л. пропонує ознайомлювати з національним посудом у кілька етапів:

І етап. На першому даються узагальнені поняття про побутову культуру наших предків. Дітей необхідно підвести до усвідомлення природного розуму, таланту, працьовитості, естетичного смаку і краси у наших прадідусів і прабабусь, які вміли все робити своїми руками, створювали корисні і чудові речі.

ІІ етап. На другому етапі необхідно сформувати уявлення про різні види українського національного посуду, про його регіональні особливості, що проявляються у кольоровій гамі, способах і прийомах виготовлення та оздоблення.

ІІІ етап. Для третього етапу визначальним є те, що дітям даються знання про окремі види народних ремесел, звичаї, традиції, обряди, пов'язані з виготовленням та використанням виробів [3, 218].

Виділяються загальні методи та методичні прийоми, що стосуються ознайомлення з усіма видами національного посуду, які можуть бути використані на всіх етапах, а саме:

- розглядання ілюстрацій із зображенням національного посуду в альбомах, книжках;

- екскурсія у краєзнавчий музей, художній салон, магазин сувенірів;

- мистецтвознавча розповідь про різні види українського національного посуду з демонструванням зразків різноманітних виробів;

- дидактичні ігри;

- зустрічі з народними умільцями, розповіді майстрів про їхнє ремесло, спостереження дітей за виготовленням виробів, навчання їх деяким умінням та навичкам рукоділля;

- розмова педагога з дітьми про народних умільців: як вони організовують своє робоче місце, як зручно розташовують усе необхідне для роботи, економно витрачають матеріали, зосереджено працюють, дбають, щоб робота була гарною, охайною.

- використання фольклору: прислів'їв та приказок, загадок, оповідань, казок, віршів про народні ремесла, про працю, працьовитість, ледарство;

- використання ігрової ситуації (або проведення розваги) „Ярмаркування" тощо.

Отже, ми передбачаємо, що знайомлячи дітей старшого дошкільного віку із опішнянським посудом, застосовуючи різні методи впливу на розвиток уяви дитини, ми зможемо позитивно вплинути на розвиток мовлення дітей.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Т. Піроженко та ін. *Вихователь-методист дошкільного закладу.* 2021. №2

2. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк; авт. кол.: Г. В. Бєлєнька, О. Л. Богініч, В. М. Вертутіна та інш; нак. Ред. Г. В. Бєлєнька; Київ: ун-т ім. Б. Грінченка. К.: ун-т ім. Б. Грінченка , 2020. 440 с.

3. Калуська Л. В. Дивокрай. Вибраны дидактико методичны матерыали у 2 – х книгах для працывникыв дошеыльних закладыв. Книга 1. Тернопыль. Мандрывець, 2007. 320 с.

Шилов Ю. О.,
історик, археолог, культуролог, літератор;
Член Академій та Спілок письменників України й Росії
м. Київ

ПРО ШКОДУ МЕНШОВАРТОСТІ У ВИКЛАДАННІ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

До актуальних питань вітчизняної педагогіки – її майстерності й творчості – відноситься позиція меншовартості. Її прийнято списувати на тривале гноблення російською культурою у сферах державотворення, законодавства, науки, освіти, тощо. Що було то було. І є. Проте тяжче за те внутрішня установка на меншовартість – привита українській етнокультурі тисячоліттями шанування чужинських святинь й забуттям власних.

Розглянемо приклади, зосереджені навколо ведичної *Край-зємє>Вкраїни* „Веди словена“ носіїв трипільської а/к араттів-*орців* й „Заповітних карбів“ хранителів Козацького Звичаю, а ще доіндійської частини „Ріг-Веди“ носіїв середньостогівської а/к *арніїв*-аріїв. Їхні тексти, археологічні залишки й етнологічні данні від Дуная до Дону було розглянуто в моїй монографії-дисертації „Прабатьківщина аріїв“ (набір 1993 року щез у видавництві) та „Прародина ариев“ (К., 1995; М.-К.-Мн., 2013). Вперше дослідивши комплекс цих джерел, я зробив кілька значних відкритів. Найважливіші: істричним втіленням т. з. індоєвропейської мовної спільноти стали Аратта-і-Аріан. Другий заснували степовики-скотарі, що насипали кургани. А першу – хлібороби, які будували найперші в світі міста. Оскільки ж місто є головною ознакою державності-цивілізації, то, виходить, розпочали її в Дунайсько-Дніпровському регіоні у середині VI – а не на біблійному Сході початку III тис. до н. е. І первинна Аратта-„Трипілля“ була не рабовласницькою (як от Шумер, Єгипет, і т. д.), а громадсько-общинною, „первіснокомуністичною“. Це відкриття примусило відійти від марксистської теорії історичного матеріалізму і, слідом за В. І. Вернадським, розпрацювати ноосферну теорію історії.

Перше видання „Прародины ариев“ було заарештовано як „фашистський твір“, київське видавництво закрито. Доктор історичних наук Н. Р. Гусєва

опублікувала таке (М., 1997): „Фундаментальная монография Ю. А. Шилова „Прародина ариев“ (Киев, 1995) не соответствует действительности. {...} Аратта является плодом домыслов, а уж делать из этой страны ядро образования других народов не следует – это слишком сближает идеи автора с расцветом украинского национал-шовинизма“. Але переважили позитивні відгуки всесвітньо авторитетних академіків РАН О. М. Трубачова (М., 1996) та Б. О. Рибакова (М., 1998: „Предки арийцев жили в Поднепровье. {…} Есть все основания предполагать, что „Ригведа“ зародилась на берегах Днепра. В русской летописи упоминается слово „останцы“. Это те, кто остался жить, хотя племена отправились в Индию. Мой призыв к украинцам: займитесь изучением санскрита, по языковым признакам найдите среди своих племен „останцев“ и восстановится связь времен“). Є подібні відгуки й інших вчених, у тому числі з далекого зарубіжжя. *Программа Всеславянского Собора*, прийнята VII Всеслов'янським З'їздом (Прага, 1998), розпочинається так: „Славянский мир имеет древнюю историю {восходящую к индоевропейской Аратте – о чём} свидетельствует начатая в 8 тыс. до н. э. летопись нашей цивилизации, начертанная на стенах Каменной Могилы, расположенной около г. Мелитополя нынешней Украины“. Посилання на Аратту, подекуди схвалені Міністерством науки і освіти України (К.: 2002, 2006) та деякими співробітниками Інституту археології НАНУ (Полтава, 2004), потрапили до підручників для шкіл і вишів.

Проте незалежна Україна отримала тоді вже іншу ідеологічну установку, що не рахувалася з науковими фактами й методами. Її було окреслено у книзі „Українська мрія“ (К., 1996), яка мала передмову першого Президента Л. М. Кравчука і була видана фондом „Відродження“. Ось взірець із того „серйозного політологічного дослідження“: „У глибинах душі українців – велика арійська ідея {…}. Арії утворились від Каїна близько одного мільйона років тому, коли Бог прогнав його з-пред очей своїх за вбивство брата Авеля“. А науковим провідником ідеї стали „Нариси стародавньої історії України“ (К., 1994) доктора історичних наук Л. Л. Залізняка – де автор проголошує населення Трипілля прасемітами: одвічними, мовляв, хліборобами, що прийшли до Дунаю

й Дніпра наставляти диких індоєвропейських аборигенів. Це було закріплено у колективній монографії „Етнічна історія Давньої України“ (К., 2000) провідних фахівців Інституту археології Національної Академії наук України на чолі з директором, віце-президентом НАНУ, академіком П. П. Толочком. Д.і.н. В. В. Отрощенко написав там: „Ю. О. Шилов ліпить Аратту з позицій етнічного росіянина-інтернаціоналіста, підкреслюючи євразійську систему зв’язків у цій „державі“ {яка} не має ніякого відношенняя до наших земель. {…} Б. О. Рибаков не виключав причетності трипільців до індоіранської {= арійської} гілки індоєвропейців, припускаючи, що певна частина носіїв цієї культури стала субстратом для праслов’ян. {…} Останнім часом переважає погляд на трипільську культуру як на неіндоєвропейську загалом. {У її носіях} слід вбачати ассиміляторів {…} неодмінно з великими горбатими носами – далекі посланці з Близького Сходу. {…} Враховуючи сказане, необхідно обережно торкатися арійського аспекту праісторії України та пам’ятати, що, за думкою ряду авторитетних вчених, його не було загалом. Тобто, прабатьківщина аріїв знаходилась далеко від України. Ігнорування цих застережень переводить наукову проблему в сферу політиканства“. – Он як!

Академік П. П. Кононенко і його співавтор А. Ю. Пономаренко у підручнику для вишів „Українознавство“ (К., 2005) справедливо докоряють вітчизняним фахівцям за тривалу неспроможність „розібратися з хитросплетінням як історії, так і наукової думки“ про трипільську а/к й Аратту, проте висловлюють незугарну надію: після такого з’ясування „еволюція нашого родоводу, що означає – й етнонаціональної ідеї, матиме або індоєвропейське, або семітське начало та наповнення. І ми зможемо по-справжньому пізнати себе – як колишніх, так і теперішніх – лише ставши на грунт або однієї, або іншої домінанти“. Отака непевність вітчизняної педагогіки, схильної до офіціозу, живить ганьбу політиканства. Яке викривляє й щиру політику та чесну культуру. Наведу приклад з документального фільму „Час збирати каміння…“ (реж. Ю.О. Вересоцький; К.: ПЛАТАР, 2003):

Виставка старожитностей археологічної культури Трипілля. Говорять Надзвичайні й Повноважні посли Туреччини та Німеччини: „Я надзвичайно вражений тим, що побачив. Це речі, якими може гордитися все людство, не говорячи вже про український народ“ (Алі Більге-Джанкарель; переклад з англійської); „Это не только ваше наследие. Это, по-моему, общечеловеческое наследие. Западноевропейские эксперты, к сожалению, мало знают о том, что произошло тогда в вашей стране так много тысячелетий назад. Когда здесь трипольцы создали уже уникальную культуру, тогда ещё у нас в Германии всё ещё жили в диком лесу. Так что я сам горжусь, что работаю в {вашей} стране, где корни такие (же) глубокие. Вся европейская культура, я так считаю, связана с тем, что здесь произошло так много тысячелетий тому назад. Так что это не только ваше, это общечеловеческое наследие. Поэтому мне очень хотелось бы, чтобы с этими экспонатами познакомилось бы как можно больше {людей}“ (Дитмар Штюдеман). Ще категоричніше висловлює ці ж думки Едуард Ходос, видатний громадянин України: „После увиденного можно ставить вопрос, где истоки цивилизации. Нас приучили, что на Ближнем Востоке… ну, я уж не говорю о Китае. Теперь мы можем говорить, что колыбель мировой цивилизации – это Украина“. – Це каже єврейський рабин… а українська інтелектуальна еліта (в особі поета-класика, академіка, міжнародного діяча Б.І. Олійника) на це: „Але ми не повинні цим хизуватися. Бо окрім слави, це покладає на нас велику відповідальність: чи відповідаємо ми… не завжди!“.

Якби книгу „Atlantis Motherland“ (2003) з тризубом на всю планету видали не в Меланезії, а Україні – то авторів звинуватили б у шовінізмі. Проте співавторами-популяризаторами є Whispering Wind & Flying Eagle, місцева жінка та її чоловік з індіанців Аляски. Спираючись на перекази останніх про прабатьківщину, на єгипетсько-грецьку легенду, на дані геології та уфології, – подружжя розмістило Атлантиду в допотопній низині Азову. Тому й герб України. Початок цивілізації розгорнувся, на думку авторів, між 9600-5600 роками до н. е.; стрілки розповсюдження її від центру (вказаного навпроти Кам'яної Могили на Запоріжжі) ведуть до Шумеру, Єгипту, Греції, Індії… До

подібних висновків про прабатьківщини шумерів та індоєвропейців прийшли й науковці: француз M. Lebeau (1993), американець A. Kaymp (2001) та ін.

За відкриття у цьому напрямку, викладені у книгах „Прародина ариев“ та „Джерела витоків української етнокультури“ (К., 2002), поставлено на Полтавщині прижиттєвий пам’ятник „Академіку Шилову Ю.О.“ (2005) – за ініціативою Polish Historical Society USA. У тому ж році він та А.В. Гайдамака відкрили, під проводом бізнесмена-мецената О.С. Поліщука, у селі Трипілля власний музей „Аратта – Україна“. Було складено угоду з Міністерством Закордонних справ, і за роки існування через етнолого-археологічні зали пройшли тисячі екскурсантів з Батьківщини, Росії, Польщі, Канади, США, Індії, Китаю та ін. Обіцяний Президентом В.А. Ющенком державний захист не впровадили. І в 2012, за наступне президенство, Музей захопив олігарх, депутат Верховної Ради. Томи *Книги відгуків* щезли, експонати (серед них унікальні) було розкрадено й знищено. Розгром „антинаукового закладу” закріпив П.П. Толочко, організатор відповідної конференції у Фонді Української культури – яким керував тоді прихильник нашого музею, класик і академік Б. І. Олійник... А за роки існування Музею трапилися такі, причетні до нього, події:

Полярні, начебто, позиції московського історика Гусевої та київського її колеги Отрощенка, опонентів Шилова, – суголосні у тавруванні Аратти і Аріана, у намаганні вилучити відкриття їхніх коренів з Дунайсько-Дніпровської батьківщини, з індоєвропейської родини народів – українсько-слов’янських, передусім. Ідейно-політичну основу намагань сформулював В.А. Шнірельман (М., 2007): суперечка між „националистами и прочими любителями «арийской идеи“ {...} ведёт к новому витку конфронтации, однако не между „арийцами“ и „семитами“, а между русскими и украинскими национал-радикалами». Ігноруючи аргументи Ю.О. Шилова, цей д.і.н. підводить той *новий віток* під кримінал: не було, мовляв, „что в VI-III тыс. до н. э. на Украине существовало „древнейшее в мире первобытно-коммунистическое индоевропейское государство Аратта“ (вот уж поистине Тысячелетний Рейх, о котором не могли и мечтать германские нацистские учёные! – *В.Ш.*)“.

Позицію цього головного автора й редактора збірника „Фальсификация исторических источников и конструирование этноисторических мифов“ (М.: ИА РАН, 2011) – опубліковано серед доповідей Міжнародного круглого столу 2007 р., що відбувся у Москві напередодні „появления указа президента РФ о создании Комиссии по противодействию попыткам фальсификации истории“ і до якого було залучено Інститути археології, слав'янознавства, етнології й антропології Російської Академії наук, Відділ історико-філологічних наук РАН, провідні університети й музеї Російської Федерації, Громадську палату РФ. Критичне жало збірника спрямували проти Кам'яної Могили, Трипілля, „Влес-книги» та інших святинь України. Укладачі книги – не обтяжуючись власним розглядом справи – поклались на те, що „украинские специалисты-археологи весьма скептически воспринимают построения Шилова“ як причетного до марної боротьби „горстки интеллектуальных храбрецов с махиной академического официоза“. Розпалювалась „война исторической памяти“, починалась „гібридна війна“… А була ж можливість завадити їм разгорітися!

Нехай не публікаціями академіків Трубачова та Рибакова, не позицією рабина Ходоса, не музеєм „Аратта – Україна“ і навіть не Всеслов'янським Собором. Але ж була ще книга „Аратта – арийский рубеж. Завещание академіка“ (М.–К.–Мн., 2019), рекомендована Академією теоретичних проблем при РАН „студентам лучних вузов России, Украины и Республики Беларусь“ як відповідь на „Фальсификацию {…}“. Була також Міжнародна виставка „Cucuteni-Trypillia: a Great Civilization of Old Europe“ у Ватикані (2008, у каталозі є стаття про Аратту), пропозицію якого продовжити її на півтора року у Соборі св. Петра уряд України чомусь відхилив. Було міжнародне видання монографії „Ancient History of Aratta–Ukraine“ (L. – N.York, 2015), примірники якої з автографами київського автора делегати з Лондона передали Її Величності Королеві Єлизаветі, а також Госпожі Т.Мэй – Прем'єр-міністерці ВеликоБританії. Слід сподіватися, що це додало конкретики сприйняттю слів всесвітньо відомого американського письменника Ф.Герберта: „*Україна – це край, де розгадуються всі загадки. Тут зв'язок між цим і наступним світами*“.

Якби ж освітяни і вся інтелектуальна еліта та молода її паросць Країни одностайно, ще з 1995 (за 19 років до вторгнення РФ в Україну), підтримали таке визнання українського кореня ЄврАзійської та й Світової цивілізації. Хто б тоді наважився викорінювати Україну!

СЕКЦІЯ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІНГВІСТИКИ ТА ЛІНГВОДИДАКТИКИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Погребняк К. С.,
студентка групи ООТдбср-21-1
спеціальності 073 „Менеджмент“
Кременчуцького льотного коледжу ХНУВС
м. Кременчук
Науковий керівник: **Коверсун Н. А.,**
викладач циклової комісії філологічних дисциплін
Кременчуцького льотного коледжу ХНУВС
м. Кременчук

СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВІЗ ВЛАСНЕ ЛЕКСИЧНИМИ АРХАЇЗМАМИ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Фразеологізми є одним із засобів збагачення і розвитку української мови. У кожного народу національно специфічні світосприйняття і світорозуміння, тому фразеологізми мають певні особливості. Фразеологічні одиниці є своєрідними семіотичними кодами, у яких закарбовано історію нації, її культуру і менталітет.

Дослідженням фразеологізмів займалися чимало відомих вітчизняних та закордонних науковців, зокрема: Д. Арутюнова, Ф. Буслаєв, В. Гак, Р. Попов, О. Потебня, Л. Скрипник та ін.

Фразеологізми, як зазначає Ф. Буслаєв, – „специфічні мікросвіти, котрі охоплюють і моральний закон, і здоровий глузд; виражені в коротких висловах, котрі заповідали пращури своїм нащадкам“ [1, с.310].

Фразеологічні одиниці віднесено до розряду культурно значущих одиниць мови, бо спостереження дозволяють зробити висновок про мовну маркованість багатьох „донаукових“ понять – архетипних, міфологічних уявлень людини про світ у всій його різноманітності.

Серед фразеологізмів з архаїчними елементами в українській мові найбільш поширені*у поті чола свого, вкласти перста у виразки, на лоні Авраамовому, зі щитом або на щиті, тридцять срібників, око за око, моя плоть і кров, манна небесна, блудний син, длань господня, глаголити істину, за здравіє, стати на прю, з азів почати, бити чолом, без шеляга за душею, агнець Божий, нести ахінею* та інші.

Р. Попов зазначав: „Усі фразеологізми утворюються зі слів активної лексики, але не всі переживають епоху, „накопичують“ у своїй структурі застарілі слова і їх граматичні форми, тоді як і словниковий склад, і граматична будова встигають за цей час істотно змінитися“ [2, с.179].

У фразеологічних одиницях української мови збереглися колишні найменування частин людського тіла. Наприклад, фразеологізм *„вкласти**персти** у виразки“* містить архаїчний елемент ***персти*** –застарілий синонім слова „пальці“. Сам фразеологізм маєзначення „торкнутися вразливогомісця“ і використовується в основному в книжніймови. В цій фразеологічної одиниці архаїчнийелемент не може бути замінений на сучаснийсинонім, бо призаміні компонента фразеологізмрозпадається.

Фразеологізм *„**на лоні** Авраамовому“* містить архаїчний компонент ***лоно.*** У тлумачному словнику слово ***лоно***тлумачиться як „1.груди, 2.утроба“[3, с.362]. Маючидва значення, в сучаснійукраїнськіймові слово ***лоно***має два синоніма: *грудий**утроба (матері)*. Згідно з фразеологічним словником, цейархаїзмвживаєтьсящей у фразеологізмі *„лоно природи“*.

На прикладі фразеологізмів з архаїчними елементами можна простежувати зміни у мовній компетенції носіїв. Фразеологічні одиниці будуть змінюватись залежно від історичної еволюції, традицій та звичаїв народу.

Проблема потребує подальшого вивчення та вимагає системного підходу до її розв'язання. Це дасть змогу унаочнити процеси змінності мови, сприятиме піднесенню культури тарозумінню особливостей ментальності українського народу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буслаев Ф. И. Русскиепословицы и поговорки, собранные и объяснённые. М. 1954. 462 с.
2. Попов Р. Н. Фразеологизмы современного русского языка с архаичными значениями и формами слов. Москва: Высшая школа, 1976. 200 с.
3. Словник фразеологізмів української мови / Уклад.: В.М. Білоноженко та ін. К.: Наукова думка, 2003. 1104 с.
4. Тлумачний словник української мови: Понад 12500 статей (близько 40000 слів) / Ред. В. С. Калашника. (2 вид.) Х.: Прапор, 2004. 992 с.
5. Ужченко В. Д., Ужченко Д. В. Фразеологія сучасної української мови. Луганськ: Альма-матер, 2005. 400 с.

Ядрич К. Є,
учениця Л-11Б
Наукового ліцею „Політ“ при
Кременчуцькому педагогічному
коледжі імені А. С. Макаренка
м. Кременчук
Савченко Т. О.,
викладач української мови та літератури
Кременчуцького педагогічного
коледжу імені А. С. Макаренка
м. Кременчук

ДОСЛІДЖЕННЯ ЛІТЕРАТУРНО-ХУДОЖНІХ ОНІМІВ

Структурно-семантична специфіка та функціонально-стилістичний потенціал антропонімів як маркерів ідіостилю українських письменників є важливим напрямом сучасних лінгвістичних досліджень.

Антропонімікон художніх творів Пилипа Капельгородського мало досліджений, тому лінгвостилістичний аналіз літературно-художніх антропонімів гумористичного оповідання „Прейскурант отця Максима“ є актуальним для української ономастики. Терміном „ономастика“ називають сукупність власних імен, яка позначається також як „онімія“. [3; с. 346-347].

Становлення української ономастики пов’язане з діяльністю М. М. Максимовича, І. І. Срезневського, О. О. Шахматова, І. Я. Франка, І. П. Філевича, В. І. Григоровича, О. І. Соболевського, Г. А. Ільїнського.

Антропонімійна система української мови формувалась упродовж багатьох століть. У її складі дослідники визначають шар візантійських пропріативів, запозичених із уведенням християнства в Київській Русі у X ст.

Перша в Україні докторська дисертація Л. О. Белея присвячена вивченню літературно-художніх антропонімів. Це робота як практичного, так і загальнотеоретичного спрямування, у якій проаналізовано функціонально стилістичні особливості літературно-художніх антропонімів, „уточнюються поняття та систематизується вживання термінів літературно-художньої антропоніміки, визначається статус літературно-художньої антропонімії в

національному антропоніміконі, встановлюються специфічні ознаки літературно-художніх антропонімів, окреслюється джерельна база та ресурси української літературнохудожньої антропонімії“ [1; с. 6].

О. Ю. Карпенко започаткувала когнітивну лінгвістику, у якій з’ясовується буття в ментальному лексиконі власних назв і на основі диференційних властивостей пропріальних одиниць розв’язуються питання, як ментальний лексикон справляється з величезними кількостями онімів, як кодується й трансформується в мові мозку концепт з одним-єдиним референтом і як власні назви взаємодіють, пов’язуються в межах ментального лексикону з іншими його складниками [5; с. 10].

Українські дослідники ономастики Ю. О. Карпенко та М. Р. Мельник у монографії „Літературна ономастика Ліни Костенко“ порушують проблеми літературної ономастики, привертаючи увагу ґрунтовним аналізом функцій та змісту власних назв, ужитих в усіх художніх творах письменниці [6].

В. М. Калінкін у дисертаційному дослідженні описав теоретичні проблеми поетичної ономастики, зокрема визначено завдання поетонімічних досліджень – з’ясувати взаємини між ім’ям, образом і денотатом [2; с. 20].

Щодо функцій, що їх виконують літературні оніми, – то вони охоплюють такі: 1) ідентифікаційна (форма звертання в художньому тексті); 2) характеризаційна (називають характерні риси, указують на роль, поведінку особи в кожній конкретній ситуації).

Деякі науковці (Карпенко Ю. О., Мельник М. Р.) пропонують такий системний перелік функцій: 1) номінативна; 2) хронотопічна; 3) характеризувальна; 4) експресивна; 5) текстотвірна; 6) функція образності; 7) функція тропеїчності [6; с. 216].

Т. М. Можарова розширює спектр функцій, виконуваних онімами в художніх текстах, указуючи на нейтрально-описову, гумористичну й піднесено ліричну функції [7; с. 164]. Крім наведених вище, ономасти визначають ще низку інших функцій: 1) семіотична, що базується на: а) репрезентативній (функція визначення, ідентифікації або денотації) та б) описовій (функція

характеризації або кваліфікації); 2) композиційна, що включає: а) текстотвірну (цю функцію виконує конкретний онім, що відіграє роль інформативного ядра тексту, утілює основну його ідею), б) хронотопотвірну (у цьому разі поетонім конкретизує та окреслює художній простір, бере участь у формуванні часових параметрів), в) стиснення змісту (онім акумулює спектр значень, стає одним із засобів економії мовних зусиль); 3) когнітивна функція реалізується в іменах-алюзіях, що використовуються як відсилання читача до певного літературного тексту, сюжету чи образу, історичної події; 4) комунікативно-прагматична, що враховує: а) стимулювальну (актуалізується завдяки графічному оформленню – написанню з великої літери; власна назва спрямовує увагу читача в необхідне русло інтерпретації й сприяє пошуку ключових моментів змісту), б) апелятивну (полягає в збудженні образів та емоцій, викликаних значеннями, що знаходяться в асоціативному та семантичному полі власної назви), в) емотивну (активізує процес осмислення асоціативного та семантичного полів онімів), г) діалогізувальну (полягає у створенні контакту автора та читача, що гарантує успішність творчої комунікації) [8; с. 15-17].

Досліджений текст гумористичного оповідання П. Капельгородського демонструє широкий спектр ономазасобів. Оніми є композиційними елементами досліджених творів. У гумористичному оповіданні Пилипа Капельгородського „Прейскурант отця Максима“пойменовано 25 персонажів, що складають 56 антроповжитків. З-поміж них **Максим** (6) і **Микола** (**Миколай**) (5) є найчастотнішими.

Найбільшу за кількістю групу антропонімів твору представлено іменами давньогрецької етимології (9). Віл *(старий)*, Дула *(раб, невільник Божий)*, Лев *(цар звірів)*, Микола *(сильний як народ)*, Павсикакій (*той, що запобігає біді; припиняє зло),* Патермуфій *(мій батько – Бог)*, Пахом (*повний, масивний, широкоплечий),* Тарах (*хто турбується, хвилюється),* Явдоха *(добра воля).*

Усі запропоновані місцевим парохом імена для немовляти викликають у батька певні асоціації з апелятивами, в основі яких лежить омонімія, наприклад, **Віл** – *віл* чи паронімія (**Дула**– *дуля*), що створює комічний ефект: – *За*

коробочку жита й пляшку самогону візьми собі Дулу. – Та чого ж ви лаєтеся? Я вам від щирого серця, а ви мені – дулю.

Омографи – іменник *Тарахкай* і дієслово наказового способу у формі 2 особи однини *тарахкай*– щодо звукосимволіки асоціюються з семами „гучний“, „шумний“, „різкий“ і створюють образ персонажа: – *Наклади свою преподобную Вату на Пуплія та й Тарахкай по їх своїм Пудом.*

У художньому творі П. Капельнородського антропоніми давньоримського (латинського) походження другі за продуктивністю (8). Вата (*віщун, провидець, пророк*), Екзакустодиан (*вартовий (кустодій) міста),* Істукарій (*такий дорогий*), Луп *(вовк)*, Максим (*найбільший, превеликий, величний, максимальний*), Пуд (*скромний, чесний, сором'язливий*), Пуплій (*народний*), Сакердон (*жрець*).

Антропонім **Максим** має великий характеристичний потенціал і засвідчує риси персонажа, що є предметом авторської сатири. Бажання отця Максима отримати хабара від селянина наростають від побоювань молодого батька, що були цілком обґрунтованими. Відомо, що до Жовтневого перевороту 1917 року імена дітям давали під час хрещення, покладаючися на календар церковних імен – святці. Відповідно до цього знаменного дня немовляти батьки вибирали для нього ім'я з переліку чоловічих і жіночих антропонімів.

На сприйняття читачем антропоніма **Максим** впливає контраст між його фонетичною гучністю й історичною значущістю та аморальною поведінкою священнослужителя. За переказами, Максим Сповідник – візантійський подвижник, борець за православну віру з константинопольським імператором-монофелітом, що помер у в'язниці на Кавказі. Чим промовистіший етимологічний сенс обраного для персонажаімені, тим виразніша його характеристика, тобто потужнішим є стилістичний ефект.

Власні назви, що мають зрозуміле етимологічне значення основи, промовисту внутрішню форму, у художньому тексті можуть ставати прямо мотивованими, тобто бути прямою характеристикою через семантику основи іменованого образу, рис характеру чи його соціального типу [6; с. 45]. Таким

асоціативно-характеризувальним у творі є ім'я **Пуд**. Значущість і перевага цього персонажа асоціюється з апелятивом ***пуд***. Великий тлумачний словник української мови пояснює пряме значення цієї лексеми як *архаїчна одиниця ваги або маси, що дорівнювала 16,4 кг* [2; с. 34]. Крім них, подано й інше тлумачення лексеми ***пуд***– *страх, переляк*, зокрема вживаної у фраземах *дати (давати) пуду, нагнати пуду* в значенні «лякати, страшити когось» і антонімічній *набратися (зазнати) пуду*, тобто перелякатися [2; с. 34]. Автор добирає таке ім'я, щоб спрогнозувати риси характеру персонажа: з одного боку, вагомість, впливовість, неприступність, із іншого – полохливість, боягузтво.

Третю групу за чисельністю складають давньоєврейські особові найменування: Варипсав (*син Господнього дня*), Лев *(серце),* Лот (*покритий, загорнутий, вкладений),* Садок (*справедливий, праведний*), Хома (*близнюки*). Використані у творі оніми маютьбіблійне обґрунтування.

У творі П. Капельгородського поодиноко використано оніми перського походження: Хома *(птах фенікс),* Хуздазад (*вільний, звільнений, незалежний, відкритий*).

На українському мовному ґрунті окремі оніми набули специфічного звукового оформлення, різноманітних варіантів і не сприймаються як запозичені. Проте давньоруські імена продовжували вживатися разом із християнськими іменами (**Кукша**) [11].

Кооптах походить від оніма „Кооптах“ — усеукраїнського кооперативного товариства (1924 – 1931) [10]. **Пістолет** як антропонім утворений від однойменної загальної назви (фр. *pistolet*) [12].

На відміну від переважної частини антропонімів, що сягають апелятивної лексики, онім-ім'я встановлює зв'язок із конкретним предметом, після цього з'ясовує ставлення мовця до нього, мовну та національну належність імені й лексичне значення компонентів, а також імовірні асоціації з різними поняттями, що пов'язані чи, навпаки, не пов'язані з апелятивною назвою предмета та з апелятивом його імені [9; с. 11].

Художня оповідь у гуморесці „Прейскурант отця Максима“ побудована на невідповідності семи оніма його фонетичному складу, бо бідний селянин, не розуміючи значення пропонованого священником особового імені, орієнтується тільки на слухове сприйняття. Внутрішні комплекси персонажа та зовнішні реалії є джерелом і каталізатором актуалізації тих чи тих використаних пропріативів: — *Охрести свого лисого батька* ***Павсікакієм*** *та й гавкай на нього* ***Варипсавом***. *Наклади свою преподобную* ***Вату*** *на* ***Пуплія*** *та й* ***Тарахкай*** *по їх своїм* ***Пудом***[4; с. 359].

У художньому мовленні твору П. Капельгородського модель антропонімних дериватів з суфіксом ***-ій*** доволі продуктивна, що має значення „людина за родом занять“: *Істукар-****ій****, Павсикак-****ій****, Патермуф-****ій****, Пупл-****ій***.

У художньому мовленні, зокрема його діалогічній формі, що характерна для гумористичних творів П. Капельгородського, емоційне інгерентне чи адгерентне забарвлення онімів набувається інтонації як суперсегментного засобу, яка є показником нейтрального, позитивного чи негативного ставлення персонажа до об’єкта номінації. За допомогою неї оніми набувають різного забарвлення: шанобливості, схвалення, захоплення, приязні, співчуття, іронії, сарказму, обурення, осуду. Традиційно емоційна оцінка наведених онімів узгоджена з досвідом персонажа, його моральними критеріями.

Як бачимо, П. Капельгородський виявив майстерне володіння словом, хист до творення виразних художніх образів. Оповіданням „Прейскурант отця Максима“, побудованому на грі слів, асоціативних зв’язках між рідкісними іменами та життєвими реаліями, письменник заохочує читача замислитися на змістом слова, що стало основою імені. Тому його творчість заслуговує на подальші наукові студії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Белей Л. О. Українська літературно-художня антропонімія кінця XVIII – XX ст.: дис. ... доктора філол. наук: 10.02.01/ Ужгородський національний університет. Ужгород, 1996. 394 с.

2. Горпинич В. О. Назви жителів в українській мові: питання словотвору, слововживання та нормування. Київ: Вища школа, 1979.158 с.

3. Калінкін В. М. Теоретичні основи поетичної ономастики: автореф. дис. ... доктора філол. наук: 10.02.02; 10.02.15/ Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2000. 35 с.

4. Капельгородський П. Й. Твори. У 2 т. Т. 2. Київ: Видавництво художньої літератури, 1982. 486 с.

5. Карпенко Ю. О., Мельник М. Р. Літературна ономастика Ліни Костенко: монографія. Одеса: Астропринт, 2004. 216 с.

6. Коваль А. П. Життя і пригоди імен. Київ: Вища школа. Вид- во при Київ. ун-ті, 1988. 240 с.

7. Лукаш Г. П. Український конотонімікон: структура і чинники формування: автореф. … доктора філол. наук: 10.02.01/ Донецький національний університет імені В. Стуса. Київ, 2011. 38 с.

8. Новый энциклопедический словарь / гл. ред. А. М. Прохоров. Москва: Большая Российская энциклопедия, 2001. 1456 с.

9. Скляренко О. М. Типологічна ономастика: монографія. У 5 кн. Кн. 1. Перша Лексико-семантичні особливості онімного простору. Одеса: Астропринт, 2012. 416 с.

10. Ім’я Кооптах. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Кооптах(дата звернення: 25.10.2021)

11. Ім’я Кукша. URL: https://imya.com/name/27826(дата звернення: 25.10.2021)

12. Пістолет. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Пістолет(дата звернення: 25.10.2021).

Сіора В. В.,
викладач циклової комісії філологічних дисциплін
Кременчуцького льотного коледжу
Харківського національного
університету внутрішніх справ
м. Кременчук

ВИКОРИСТАННЯ АСОЦІАЦІЙ У ЛІНГВІСТИЧНИХ НАУКАХ: СУЧАСНИЙ АСПЕКТ

Асоціативність – явище складне, багатовимірне і багатоаспектне, переплітається з різними науками, що пов'язані з вивченням людини і світу. Асоціації в гуманітарних науках постають і як інтелектуальна ідея, і як традиція, що має глибоку концептуальну основу. Їх вивчення почалося близько ста років тому, хоча явище асоціації відоме ще з часів Аристотеля, який перший помітив це явище і розмежував асоціації за суміжністю, подібністю й контрастом. Узагальнене визначення асоціації – це зв'язок, встановлений між двома поняттями, об'єктами, словами тощо.

Сьогодні в дослідженнях різного рівня і спрямованості можна зустріти безліч термінів і понять, у складі яких є слова „асоціація", „асоціативний", порівн.: асоціативний зв'язок, асоціативний ланцюжок, напрям асоціювання, асоціативний потенціал, асоціативна гіпотеза творчості, асоціативне поле, асоціативне мислення, вільні асоціації, асоціативна парадигма, асоціативно-вербальна мережа, асоціативна карта, асоціативна структура, стратегія асоціювання, напрям асоціювання і т.д. Усе це свідчить про те, що як ідея і як метод, технологія, асоціації активно освоєні та асимільовані сучасною наукою і культурою, причому не лише гуманітарною (поняття „асоціація" використовується і в математиці, інформатиці, кібернетиці, біології, менеджменті і т.д.).

У дослідженні асоціацій гуманітарними науками можна назвати кілька етапів. Асоціативні механізми відомі вже значно давно та описані класиками

психології. Одним з найвідоміших методів З. Фрейда під час проведення психоаналітичної розмови є метод вільних асоціацій, а в своїй праці „Психологія несвідомого“ З. Фрейд описує і характеризує ситуацію забування власних імен на конкретному прикладі зі свого життя [5, с. 38].

Карл Бюлер у своїй монографії „Теорія мови“ трактує асоціацію як механічне зіставлення, складання. „Асоціативний ряд, асоціативний ланцюжок, як стверджував учений, – це механічна послідовність і нічого більшого“. Найвідомішим прикладом асоціативного ряду він називає послідовність букв у алфавіті. Карл Бюлер стверджував, що внутрішня форма мови обумовлена дією механічних довільних зіставлень – асоціацій, асоціативних ланцюжків, „посередників“, „координаторів“ [1, с. 179].

Лінгвістичний аспект асоціацій – це, перш за все, словесні асоціації, асоціації слів, а вже на їх основі – асоціації ідей, образів, понять, явищ (зорові, слухові, культурологічні тощо). Лінгвістика пропонує свою відповідь на питання про те, чому слово має асоціацію: вони виникають і закріплюються в мовній свідомості під впливом текстів[2, с. 5]. Активно розвивається сьогодні асоціативна лексикографія. Найбільш певний і чітко сформований напрямок дослідження асоціацій у лінгвістиці – це асоціативна семантика, напрямок, орієнтований на розгляд питань мовного значення у найширшому контексті психології, філософії, фізіології тощо. Розробка проблеми текстових асоціацій стала перспективним напрямом подальшого дослідження функціонування слова у тексті, закономірностей текстової діяльності та організації, вивчення ідиостилю автора.

Для сучасної теорії художньої мови принциповим є усвідомлення зв’язку асоціативності з *образністю*. Як основа конкретно-чуттєвого сприйняття художнього тексту, асоціації слугують основою творення художніх образів (С. Я. Єрмоленко, Л. О. Пустовіт, Л. О. Ставицька, В. А. Чабаненко).

Із погляду історії формування теорії асоціативності як важливого сегмента сучасної української стилістики варто згадати обґрунтовану в трактаті І. Я. Франка ідею *сугестії думок і почуттів*, що урівноважує набуті за

допомогою „змислів“ і „виображень“ інтелектуально-емоційні досвіди автора і читача художнього тексту. Самі ж „змисли“ дослідник поділяє на „вищі“ (такі, щомають власні органи сприйняття – зір, слух, смак, запах) та „нижчі“ (дотик) [4, с. 45 – 120]. Оскільки в сучасному розумінні „змисли“ – цеі єасоціації, то можна цілковито погодитися з думкою Г. М. Сюти, що висловленінаприкінці XIX ст. міркування І. Франка стали прогностичними для „розвиткуукраїнської філологічної думки ... в напрямку найновішого на той час розуміння психолінгвальних механізмів рецепції, методики вивчення типів та інтенсивності впливу художніх творів на читача“ [3, с. 36 – 37].

Щодо завдань сучасної освіти в Україні, які спрямовані на гуманізацію та демократизацію всього навчального процесу в навчальному закладі, то підвищення ефективності навчання безпосередньо залежить від доцільності добору різноманітнихметодів навчання. Тому наразі спостерігаємо використання педагогами інтерактивних методів навчання, які пов’язані з явищем асоціацій, а саме *„Асоціативний кущ“*: здобувачам освіти пропонується ключове слово теми заняття, а навколо – всі слова й фрази, що асоціюються з темою, потім між ними встановлюються зв’язки, виділяються аспекти щодо яких потрібна додаткова інформація. За допомогою виразів здобувачі освіти висловлюють свої думки за темою. Ще одним із ефективних методів є *„Асоціативний колаж“*:пропонується підготувати творчу роботу із залученням асоціативних малюнків на визначену педагогом тему. Так, випереджальне завдання з вивчення розділу „Літературне шістдесятництво“ – створити колаж на тему „Ми – шістдесятники“. Метод *„Асоціативні ланцюжки (ряди)“*:здобувач освіти добирає слова-асоціації до ключових образів поетичного твору, наприклад, вивчаючи пісенну лірику Дмитра Павличка (вірш „Два кольори“) викладач пропонує дібрати слова, які асоціюються зі словами червоний і чорний кольори. Результати роботи оформлюються у вигляді таблиці, схеми або довільних записів.

Традиції та інновації в осмисленні асоціацій у філологічних (гуманітарних) науках у XXI ст. пов'язані з розвитком методів та підходів у наступних напрямках:

1. Взаємодія аудіо-візуальних та текстових форм вираження дійсності і, як наслідок, взаємодія асоціативності різного походження (наприклад, візуальної та словесної).

2. Асоціативність та синестезія.

3. Асоціативність у рекламі.

4. Асоціативність у медіа-сфері.

5. Асоціативність у художній творчості (асоціативні аспекти втілення в тексті автора та асоціативні механізми сприйняття та інтерпретації тексту читачем).

6. Асоціативність та когнітивістика.

7. Асоціативність та спічрайтинг (підготовка і написання текстів для усних виступів перед аудиторією).

8. Асоціативність та вивчення прецедентних феноменів та стереотипів.

9. Асоціативність та питання перекладу, міжкультурної комунікації.

10. Асоціативність і способи отримання суб'єктивного знання (тут ми маємо на увазі актуальну на сьогоднішній день ідею отримання суб'єктивних знань людини з якогось питання, що цікавить, шляхом організації певного контексту).

Асоціативні методи будуть і надалі використовуватись у таких сферах, як освіта та навчання іноземних мов; психологія, психоаналіз, психіатрія, соціологія, лінгвістика (соціолінгвістика, психолінгвістика, когнітивна лінгвістика), комунікативістика в широкому сенсі (дослідження ролі асоціативних зв'язків у різних типах комунікації та підвищення її ефективності), менеджмент, управління та розвиток бізнес-технологій. Крім того, очевидні можливості цих методів для міждисциплінарних досліджень різних рівнів.

Таким чином, асоціації на сьогоднішній день у лінгвістиці та інших гуманітарних науках постають як дійсно мультиінформативне явище, ефективний та результативний метод, у тому числі і в складі різноманітних методик та технологій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бюлер К. Теория языка : Репрезентативная функция. Москва : Прогресс, 1993. 504 с.
2. Мартінек С. В. Український асоціативний словник : у 2 т. / Міністерство освіти і науки України. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. Т. 1 : Від стимулу до реакції. 2007. 344 с.
3. Сюта Г. М. Цитатний тезаурус української поетичної мови ХХ століття. Київ: КММ, 2017. 384 с.
4. Франко І. Я. Із секретів поетичної творчості : Зібрання творів у 50 т. Київ:Наук. думка, 1981.Т. 31. С. 45 – 120.
5. Фрейд З. Психология бессознательного.Москва: Просвещение, 1990. 448с.

Пономаренко С. М.,
викладач філологічних дисциплін
Кременчуцького педагогічного
коледжу імені А. С. Макаренка
м. Кременчук

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІМПРЕСІОНІЗМУ В МИСТЕЦТВІ Й ЛІТЕРАТУРІ

Тема імпресіонізму в мистецтві і літературі актуальна особливо в наші дні. Імпресіонізм сформувався як художній напрям на зламі століть (XIX – XX), коли соціальні негаразди викликають у митців розчарування, меланхолію, що

приводить до мистецької кризи. Характеризуючи літературний процес XIX століття російський філософ М. Бердяєв писав: „…Почали прагнути не стільки краси, скільки правдивості… зблід ідеал краси. Зрештою, мистецтво почало цуратися краси… Це породжує глибоку кризу мистецтва“ [2, с.218]. На зламі XX – XXI ст. спостерігаємо подібні процеси, що викликають песимістичні настрої в сучасній культурі, звучать нотки імпресіонізму.

У XIX ст. в мистецтві відбувалися серйозні зміни. Для багатьох його діячів реалістичний напрямок перестає бути еталоном, і в принципі заперечується саме реалістичне бачення світу. Художники втомились від вимог об’єктивності та типізації. Народжується нова суб’єктивна реальність. Важливо не те, як всі бачать світ,а те, як я його бачу, бачиш ти, бачить він. На цій хвилі формується імпресіонізм – художньо-стильовий напрям в мистецтві і літературі.

Імпресіонізм – це художньо-стильовий напрям в мистецтві і літературі, що ннародився на зламі XIX – XX ст. Імпресіонізм походить від французького слова impression – враження. Його народження і розквіт відбулися у Франції в 1860-ті – поч.1880-х років [2, с.35]. Термін з’явився в пресі в 1874р. в критичній статті – огляді першої виставки групи художників – однодумців, які відстоювали новий погляд на природу і способи її бачення і відображення. Він походить від назви картини французького художника Клода Моне „Враження. Сонце, що сходить“. („Impression Levant soleil”) Іноді виникнення терміну „імпресіонізм“ пов’язують з новаторськими пошуками іншого французького художника Едуарда Мане. В передмові до каталогу своїх картин він так висловив власне естетичне кредо: „Митець прагне лише до того, щоб передати свої враження (impression)“ [7, с.219].

Теоретично обґрунтовуючи імпресіонізм, Еміль Золя після довгих дискусій з Полем Сезанном прийшов до висновку: предмет або людина, яких зображують, є лише приводом. Геніальність полягає в тому, щоб показати цей предмет або людину в новому вигляді, більш правдивому або більш величному. „Мене, – писав він, – зачіпають не дерево, не обличчя, а художник, якого я бачу

в цьому творі, могутній індивідуум, який опинився в стані створення поряд з божим світом свій власний світ, який очі мої не зможуть забути“ [7, с.219]. Більшість дослідників вважає, що народження імпресіонізму ніяк не пов’язане з появою нових теорій, програм або поетичних маніфестів. Швидше можна говорити про співпадіння художніх задумів, що сталось в певний історичний момент в певному культурному середовищі – французькому [1, с.45].

У літературі імпресіонізм не являв собою цілісного напрямку – як стильова особливість, прагнення передати миттєві враження, імпресіонізм притаманний творам літераторів різноманітних напрямків. Шанувальниками розтягнутих і глибоких психологічних досліджень були брати Гонкури, К. Гамсун (роман ,,Голод“); ,,в потік свідомості“ перетворюється аналіз спогадів в епопеї Марселя Пруста ,,В пошуках втраченого часу“ [5, с.260]. Імпресіонізм поширив діапазон нашого світогляду. У серії відомих парадоксів Уайльда міститься заява про те, що ,,від імпресіоністів ми запозичили ці дивовижні бурі тумани“. І взагалі, ,,дивовижна зміна, що відбулась за останні десять років в кліматі Лондона, безперечно, відбулась завдяки цій своєрідній школі мистецтва“, тобто завдяки імпресіоністам [3, с.76].

У поезії імпресіонізм зімкнувся із символізмом. Імпресіонізм в поезії – це тонкі спостереження і описи з використанням чисто живописних засобів, але в ніжних пастельних тонах, притаманних неокласицизму (модерну), а також прийоми тонкого асоціативного звукозапису, притаманні творчості П.Верлена і його послідовникам.

Одним із видатних представників імпресіонізму в поезії був французький поет Поль Верлен. Ще за життя поета називали ,,співцем занепаду і туги“. У його творчості з граничною відвертістю і повнотою виражене гостре відчуття трагізму життя, почуття розчарованості, втоми, безвиході. [4, с.106].

Риси імпресіонізму є і в живописі, і в музиці, і в літературі. Цьому стилю притаманні специфічні прийоми і методи. Головним кредо імпресіоністів стали слова Каміля Піссарро: ,,Я пишу те, що зараз відчуваю“ [3, с.45].

Імпресіонізм у літературі мав певні особливості. Він не являв собою цілісного напрямку. У поезії імпресіонізм зімкнувся з символізмом. Поетичним творам імпресіоністів притаманна глибока ліричність, навіть туга, сум, біль. Автор часто сам виступає в образі ліричного героя. Імпресіонізм впливав і на критику мистецтва, розкрив значення емоції в художньому сприйнятті і естетичних оцінках. Критик А. Франс визначав: „Це той, хто розповідає про подорожі своєї душі серед шедеврів“ Критик – художник; не істина, а прекрасне цікавить його, і зайнятий він „творінням“ [3, с. 77]. Творчі пошуки імпресіоністів Франції вплинули на живопис багатьох країн Європи і Америки, а також Росії (І. Е. Грабарь, К. Ф. Юон). Імпресіонізм мав послідовників в скульптурі Франції , Італії, Росії (О. Роден, П. Трубецький), вплинув на розвиток музики і літератури. Він розширив діапазони нашого бачення.

Отже, творчість імпресіоністів визначила межу між новим і новітнім мистецтвом. Історія імпресіонізму порівняно короткочасна – всього 12 років, але головні риси імпресіонізму дістали свій розвиток в постімпресіонізмі [6, с.219].

ЛІТЕРАТУРА

1. Андреев Л. Импрессионизм. Geleos Publishing House, 2005. 311с.
2. Малюга Ю. Я. Культурология. Учебное пособие. Москва. ИНФФА, 1998. 278с.
3. Мировая художественная культура. XIX век. Изобразительное искусство, музыка и театр / за ред. Львова Е. П. СПБ.: Питер, 2007. 464с.
4. Мухін В. О. Вивчення зарубіжної літератури. Харків: Вид.: Ранок-Веста, 2002. 139с.
5. Полікарпов В. С. Лекції з історії світової культури. Навч. посібник. Київ: Знання, 2002. 359с.
6. Українська та зарубіжна культура: Курс лекцій: Київ: ЦУЛ. 2002 508с.

7. Художня культура світу. Європейський культурний регіон / Н. Є. Миропольська, Е. В. Бєлкін та ін. Київ: Вища школа, 2007. 191с.

Чуб Я. О.,
учениця групи Л-10А
Наукового ліцею ,,Політ“
при Кременчуцькому педагогічному
коледжі імені А. С. Макаренка
м.Кременчук
Науковий керівник: **Кулікова Т. В.,**
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри філології та гуманітарних дисциплін
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А. С. Макаренка

ФРАЗЕМИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛЮДИНИ ІЗ КОМПОНЕНТОМ ТВАРИННОГОСВІТУ УКРАЇНСЬКОЇ ТА КРИМСЬКОТАТАРСЬКОЇ МОВ

Фразеологія як продукт мовного семіозису зберігає й репродукує етнічну онтологію й категоризацію, тому аналіз фразеологічної концептуалізації світу сприяє поглибленню знань про семантику мови в цілому, її зв'язок з етносвідомістю та культурою. В. Телія підкреслює, що фразеологізми ,,можуть виконувати роль еталонів, стереотипів культурно-національного світобачення або вказувати на їх символьний характер і в цій якості виступати як мовні експоненти культурних знаків“ [4, с. 250].

Важливим є те, що національні особливості виявляються у специфічній образності фразеологізмів, яка виникає внаслідок оригінального поєднання понять, що створюється на основі постійних асоціативних реалій, тобто словесних образів – символів, які є результатом образного переосмислення предметів і явищ, які у результаті метафоризації, окрім прямого значення, можуть уживатися переносно до позначення властивостей інших предметів та

людських емоцій. У процесі аналізу образної системи фразеології стає зрозумілим, що сам вибір образу – прототипу – це вже вираження національного сприйняття [1, с. 5].

В українській мові, як і в кримськотатарській, уживається достатньо велика кількість зоофразеологізмів на позначення характеристики особи: *погляд лисячий – про людину лицемірну, підступну* [7, с. 138]; *псу вільно і на попа брехати – про кого-небудь, хто любить пускати плітки* [7, с. 171]; *чортова тетеря – ледачий або такий, що нашкодив* [7, с. 257]; *як віл – про сумлінну, працьовиту людину* [7, с. 268]; *і мухи не вбити – про кого-небудь винятково доброзичливого, гуманного* [6, с. 249] // *козу киби юваш олмакъ (бути тихим, як ягня) – тихий, слухняний* [2, с. 56]; *эки аякълы тувар (эшек, айван) (двонога тварина) – дурень, телепень, бовдур* [2, с. 44]; *Алланынъ тувары (тварина Божа) – тупа, безглузда та вперта людина; дурень* [2, с. 64]; *джат итнинъ къуйругъы багърында (сыкъылгъан) (чужий пес хвіст під себе ховає) – про боягуза, лякливу людину* [5, с. 174]; *къой агъзындан чёп алмаз (покірна вівця з рота і тріски не видасть) – про покірливу, слухняну, тиху людину* [5, с. 174].

Особливо поширеною в обох мовах є підгрупа зоофразеологізмів на позначення загальної характеристики особи: *покірне телятко дві матки ссе – про людину безпринципно покірливу, лагідну, доброзичливу* [7, с. 143]; *блудна вівця – людина, яка збилася з правильного життєвого шляху, відбилася від свого оточення, зрадила* [6, с. 58] // *ер тюбюнде йылан йылышкъаныны дуймакъ (відчувати як по землі змія рухається) – про людину, що відрізняється великою проникливістю* [2, с. 27]; *копекке берсен ашаймаджакъ нени (й собака його не їсть) – дрібний, незначний, невартий уваги* [2, с. 33].

У системі ідіом із компонентами тваринного світу, окрім загальної характеристики особи, можна виділити підгрупу ФО на позначення вікових особливостей, наявності або відсутності життєвого досвіду. Наприклад: *старий кінь борозни не зіпсує – про досвідчену людину, яка своїм досвідом не може зашкодити справі* [7, с. 214]; *курча жовтороте – малодосвідчений, дуже молодий* [6, с. 280]. Під час характеристики старої, бувалої людини назви

тварин у фраземах не виконують мотиваційної функції, що й зумовлює їх варіативність: *старий кінь, старий горобець, обстріляний птах*. Це ілюструє сценарій уникання смерті, іноді – асоціацію із досвідом та витривалістю. Однак поруч із фраземами, у яких позитивно оцінюється старість та досвідченість людини, в українській мові наявні фраземи, що підкреслюють неминучість і важкість старіння: *був кінь та з'їздився – про когось, хто постарів, утратив сили* [6, с. 71]. Слід зауважити, що в кримськотатарській мові таких фразеологізмів не виявлено.

Окремою підгрупою також представлені зоонімічні фразеологізми на позначення фізичної сили людини (сила/слабкість, спритність/неспритність): *бикові роги скрутити – бути фізично міцною людиною* [6, с. 50]; *мовмуха в окропі – про моторну, вертку людину* [6, с. 298] // *буз устюнде сыгъыр киби (як корова на льоду) – про незграбну, неповоротку людину* [5, с. 175]; *джюйрюк ат (швидкий кінь) – швидка, моторна, спритна людина* [5, с. 178]; *домуз [аюв] киби (як свиня [ведмідь]) – про сильну, кремезну, дужу людину* [5, с. 181]; *къарынджа – къарарынджа (маленький як мураха) – невелика, слабенька людина* [5, с. 181].

Достатньо об'ємно в українській мові та вкрай обмежено в кримськотатарській мові представлені фраземи з компонентом тваринного світу на позначення психічного та фізичного стану людини: *їдять його мухи – виражає почуття образи, здивування* [6, с. 254]; *черв'ячок точить – непокоять тяжкі, гнітючі роздуми* [7, с. 252]; *під мухою – напідпитку, в нетверезому стані* [7, с. 124]; *джмелі гудуть в голові – бути в стані запаморочення; бути напідпитку, неврівноваженим* [6, с. 164]; *хоч вовком вий – про тяжке, виключно скрутне становище* [7, с. 244]; *на серці коти шкребуть – досадувати, перебувати у стані внутрішнього незадоволення, тривоги* [7, с. 38] // *копек киби (як собака) – дуже сильно, неймовірно замерз, зголоднів, втомився тощо* [2, с. 56].

Слід зауважити, що в українській мові поширені фразеологічні одиниці на позначення саме психічного стану людини, зокрема гнітючого. Також варто

виокремити синонімічні фразеологізми на позначення нетверезого стану людини: *під мухою* і *джмелі гудуть в голові*. Фразема *під мухою* вважається запозиченою із жаргону гравців у карти, моделлю до якої могла бути форма *під чаркою*, а вислови *під джмелем, джмелі гудуть в голові* могли одержати вторинну номінацію і створилися за аналогією до значення мухи як комахи. Щодо фразем *муха вкусила – про того, хто в поганому настрої, гнівається, нервує; про незрозумілу, дивну, неврівноважену поведінку кого-небудь* [6, с. 303]; *джмелі гудуть – бути неврівноваженим* [6, с. 164], то варто припустити, що підґрунтям для формування стереотипу поганого настрою, пов'язаного з цими комахами, є больові відчуття від укусів мухи і джмеля, тобто стереотипне уявлення про цих тварин виникло шляхом складного асоціювання зі сприйняттям дій комах зоровими, слуховими, тактильними органами відчуття [3, с. 150].

Психічні стани людини фіксуються у фразеозворотах із такими зоонімами, які негативно сприймаються людиною, що й зумовлює локалізацію таких станів: черв'ячок, вовк, коти, змії, мурахи, мухи, жаби тощо із притаманними їм предикатами (коти шкребуть, вовком вити, черв'ячок точить).

На відміну від кримськотатарської, в українській фразеології зустрічаються фраземи на позначення зовнішнього вигляду, портретної характеристики особи. Більшість із них – це асоціативні перенесення зовнішніх ознак тварини на людину: *біла ворона – про людину, яка різко виділяється серед інших чим-небудь (зовнішнім виглядом, поведінкою)* [6, с. 55]; *погляд вовчий (а душа янгольська) – про людину з суворим зовнішнім виглядом, але доброзичливою вдачею* [7, с. 138]; *червоний як рак – багровий (від гніву, сорому тощо)* [7, с. 252].

Отже, знаковий код тваринного світу використовується у фраземах на позначення характеристики людини (її психічного та фізичного стану, зовнішнього вигляду тощо) на підставі порівняння зі стереотипами тварин і метафоричної гіперболізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Назаренко О. В. Українська фразеологія як вираження національного менталітету : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.01. Дніпропетровськ, 2001. 32 с.
2. Російсько-кримськотатарський учбовий фразеологічний словник. Уклад.: Емірова А. М. Сімферополь: Доля, 2004. 178 с.
3. Селіванова О. О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти): монографія. Київ – Черкаси: Брама, 2004. 276 с.
4. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. М. : Школа „Языки русской культуры“, 1996. 286 с.
5. Усеінов К., Ганієва Е. С., Сейдаметова Н. С. Кримськотатарська мова: Фонетика. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. Сімферополь: КРП „Видавництво „Кримнавчпеддержвидав“, 2008. 208 с.
6. Удовиченко Г. М. Фразеологічний словник української мови : у 2 т. Т.1. К. : Вища школа, 1984. 304 с.
7. Удовиченко Г. М. Фразеологічний словник української мови : у 2 т. Т.2. К.: Вища школа, 1984. 384 с.

СЕКЦІЯ 4. ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

Бакатов В. Ю.,
кандидат педагогічних наук
доцент кафедри фізичного виховання, спорту і здоров'я
Львівського національного університету
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Ґжицького
м Львів

ТЕОРІЯ ТА МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЗМАГАЛЬНОЇ РИТМІЧНО-ТЕМПОВОЇ СТРУКТУРИ МЕТАННЯ МОЛОТА З ЧОТИРЬОХ ОБЕРТІВ В ПРОЦЕСІ БАГАТОРІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ НОВАЧКІВ – МСМК

Постановка проблеми у загальному вигляді. Проблема оптимізації управління становленням технічної майстерності спортсменів на основі формування індивідуальних особливостей ритмічно-темпової структури рухів і визначення найбільш перспективних з числа рівних є виправданою й актуальною. Підготовка спортивних резервів в Україні (у тому числі і по легкоатлетичних метаннях) визначається програмно-нормативними вимогами, що пред'являються при переході учнів у чергову вікову групу по виконанню розрядних норм в обраному виді метань.

Зв'язок роботи з основною тематикою НДР. Автором з 1976 року здійснюється керівництво темами Зведеного плану науково-дослідних робіт у сфері фізичної культури і спорту центрального органу виконавчої влади з питань фізичної культури і спорту упродовж 1976 – 2022 років.

2019-2022 рр. – розробляється науковий напрям 2.1.4. „Удосконалення спортивного тренування легкоатлетів на етапах багаторічної підготовки. Удосконалення спортивного тренування легкоатлетів, які спеціалізуються у бігу, стрибках, метаннях, що здійснюється на підґрунті дослідження функціонального стану, фізичної і технічної підготовленості легкоатлетів". 2.2.7. „Розробка технічних засобів навчання та контролю рухових дій у

спорті. Удосконалення процесу підготовки спортсменів різної кваліфікації шляхом використання технічних засобів контролю“.

Опрацьовано комплекс заходів для удосконалення організаційних, нормативних і методичних основ олімпійської підготовки юних українських спортсменів.

Аналіз останніх досліджень і публікаций.

У монографії „Управління тренувальним процесом спортсменів високого класу“ [6], автором якої є олімпійський чемпіон, заслужений майстер спорту, заслужений тренер СРСР, доктор педагогічних наук Бондарчук А.П., викладено теоретичний та експериментальний матеріал, що стосується проблеми перенесення тренованості у легкоатлетичному спорті. В основу роботи покладено результати власних досліджень, а також досліджень вітчизняних та зарубіжних фахівців у галузі теорії та методики фізичного виховання та деяких суміжних галузях наукового пізнання.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.

Для покращення керування тренувальним процесом метальників молота високого класу необхідно висвітлювати структурні компоненти, критерії, показники (тимчасові, просторові, швидкісні, темпові) та рівні сформованості ритмічної структури досліджуваних спортивних кваліфікацій метальників.

Мета дослідження полягає у розробці науково-методичних основ оптимізації технічної підготовки легкоатлетів з урахуванням індивідуальних особливостей формування ритмічної структури рухів та впровадження до практики рекомендацій з основних напрямків досліджуваної проблеми.

Завдання дослідження:

1. Вивчити вікові особливості фізичного розвитку, рухової підготовленості, формування ритмічно-темпової структури метань, розвитку регуляції рухів легкоатлетів-метальників.

2. Дослідити загальні та індивідуальні закономірності адаптації техніки легкоатлетичних метань до специфічних умов змагальної діяльності.

3. Визначити критерії оцінки рівня розвитку регуляції рухів метальників.

Об'єктдосліджень - оптимізація індивідуальної ритмічної структури рухів легкоатлетів-метальників різної кваліфікації – 205 чоловік.

У дослідженнях взяло участь у метанні молота з чотирьох поворотів 92 спортсмени Москви, Львова, Івано-Франківської області (м. Долина, м. Калуш, с. Делятин) у віці від 13–ти до 25 і більше років. За віком і кваліфікацією їх було поділено на сім груп:

1 група – новачки (20 чоловік, 14 – 15 років);

2 група – III розряд (18 чоловік, 15 – 16 років);

3 група – П розряд (15 чоловік, 16 – 17 років);

4 група – 1 розряд (13 чоловік, 17 – 18 років);

5 група – КМС (11 чоловік. 18 – 19 років);

6 група – МС (8 чоловік, 19 – 20 років);

7 група – МСМК (7 чоловік, 20 і більше років).

Предмет дослідження – оптимізація управління технічній підготовки і розвитку рухових здібностей юних легкоатлетів з урахуванням індивідуальних особливостей формування ритмічної структури рухів, з використанням серійно-варіативної методики тренування і технічних засобів навчання.

Наукова новизна:

- Уперше вивчено вікові особливості формування ритмічно-темпової структури рухів метання молота з трьох і чотирьох поворотів з урахуванням особливостей фізичного розвитку, рухової підготовленості і розвитку регуляції рухів легкоатлетів-метальників;

- уперше досліджено загальні й індивідуальні закономірності адаптації техніки фізичних вправ юних метальників до специфічних умов змагальної діяльності.

Результати власних досліджень.

На малюнку 1 представлені зміні часових параметрів технічної підготовленості в метанні молота 7,260 кг з чотирьох обертів у НОВАЧКІВ – МСМК.

Час 1-го обороту у новачків становить 1,405 с в порівнянні з МСМК - 1,147 с - відмінність складає 0,258 с (18,36%).

Двох опорний вхід в 1-й оборот у новачків становить 0,984 с в порівнянні з МСМК - 0,721 с - відмінність складає 0,263 с (26,72%).

Обгін в 1-м обороті у новачків становить 0.421 с в порівнянні з МСМК - 0,426 с - відмінність складає 0,005 с (1,18%).

У відсотковому відношенні в цілісному метанні з 4-х оборотів у новачків 1-й оборот 34,6% в порівнянні з МСМК 39,0% - відмінність становить 4,4%.

У відсотковому відношенні двох опорна фаза у новачків з 70,0% скорочується до 62,9% в порівнянні з МСМК - відмінність становить 7,1%.

У відсотковому відношенні одно опорна фаза у новачків з 30,0% 0,,,,,збільшується до 37,1% в порівнянні з МСМК - відмінність становить 7,1%.

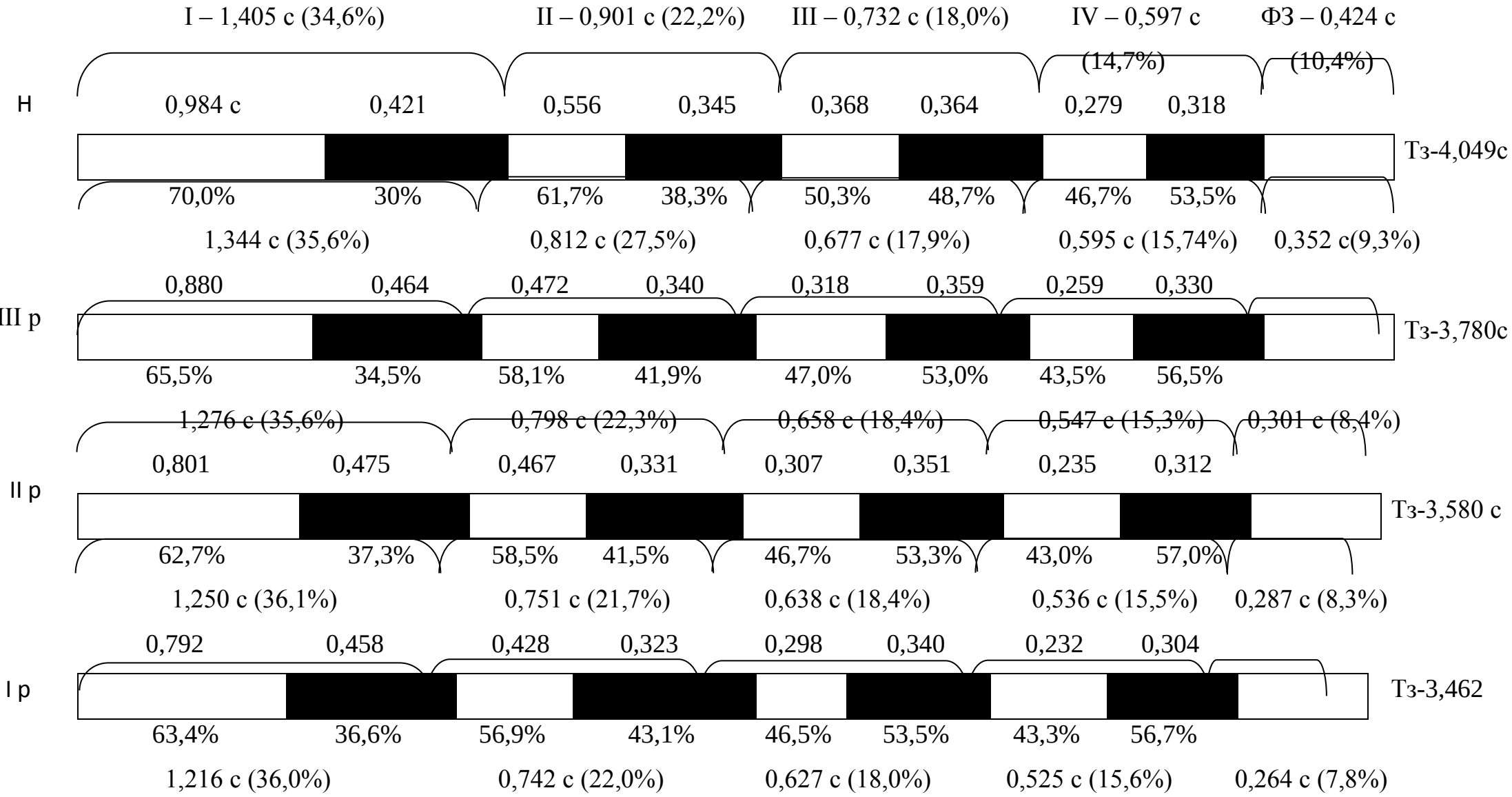
I – 1,405 с (34,6%)
II – 0,901 с (22,2%)
III – 0,732 с (18,0%)
IV – 0,597 с (14,7%)
ФЗ – 0,424 с (10,4%)
Н
0,984 с
0,421
0,556
0,345
0,368
0,364
0,279
0,318
Тз-4,049с
70,0%
30%
61,7%
38,3%
50,3%
48,7%
46,7%
53,5%
1,344 с (35,6%)
0,812 с (27,5%)
0,677 с (17,9%)
0,595 с (15,74%)
0,352 с(9,3%)
0,880
0,464
0,472
0,340
0,318
0,359
0,259
0,330
III р
Тз-3,780с
65,5%
34,5%
58,1%
41,9%
47,0%
53,0%
43,5%
56,5%
1,276 с (35,6%)
0,798 с (22,3%)
0,658 с (18,4%)
0,547 с (15,3%)
0,301 с (8,4%)
0,801
0,475
0,467
0,331
0,307
0,351
0,235
0,312
II р
Тз-3,580 с
62,7%
37,3%
58,5%
41,5%
46,7%
53,3%
43,0%
57,0%
1,250 с (36,1%)
0,751 с (21,7%)
0,638 с (18,4%)
0,536 с (15,5%)
0,287 с (8,3%)
0,792
0,458
0,428
0,323
0,298
0,340
0,232
0,304
I р
Тз-3,462
63,4%
36,6%
56,9%
43,1%
46,5%
53,5%
43,3%
56,7%
1,216 с (36,0%)
0,742 с (22,0%)
0,627 с (18,0%)
0,525 с (15,6%)
0,264 с (7,8%)

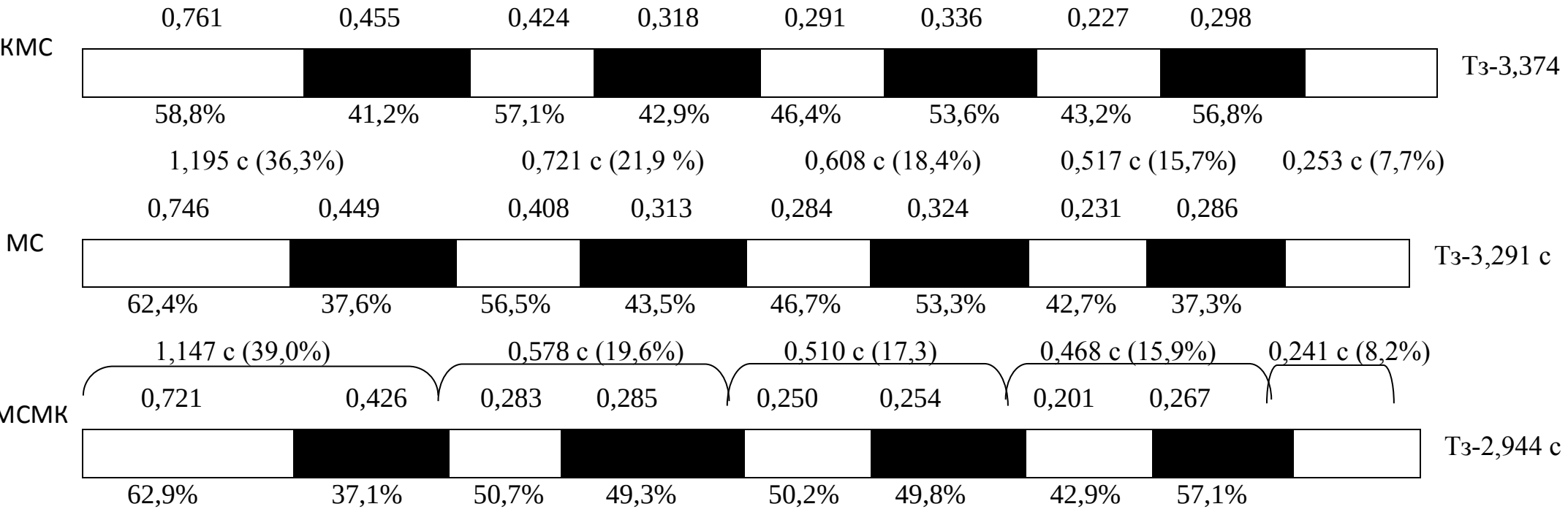

Мал. 1. Зміні часових параметрів технічної підготовленості в метанні молота 7,260 кг з чотирьох обертів у НОВАЧКІВ – МСМК

Час 2-го обороту у новачків становить 0,901 с в порівнянні з МСМК - 0,578 с - відмінність складає 0,323 с (35,8%).

Двох опорний вхід у 2-й оборот у новачків становить 0,556 с в порівнянні з МСМК - 0,283 с - відмінність складає 0,273 с (49,1%).

Обгін під 2-м обороті у новачків становить 0,345 с в порівнянні з МСМК - 0,285 с - відмінність складає 0,006 с (17,39%).

У відсотковому відношенні в цілісному метанні з 4-х оборотів у новачків 2-й оборот 22,2% в порівнянні з МСМК 19,6% - відмінність становить 2,6%.

У відсотковому відношенні двух опорна фаза у новачків з 61,7% скорочується до 50,7% в порівнянні з МСМК - відмінність становить 11,0%.

У відсотковому відношенні одно опорна фаза обгону у новачків з 38,3% збільшується до 49,3% в порівнянні з МСМК - відмінність становить 11,0%.

Час 3-го обороту у новачків становить 0,732 с в порівнянні з МСМК - 0,510 с - відмінність складає 0,222 с (30,3%).

Двох опорний вхід у 3-й оборот у новачків становить 0,368 с в порівнянні з МСМК - 0,250 с - відмінність складає 0,118 с (32,06%).

Обгін під 3-м обороті у новачків становить 0,364 с в порівнянні з МСМК - 0,254 с - відмінність складає 0,110 с (30,21%).

У відсотковому відношенні в цілісному метанні з 4-х оборотів у новачків 3-й оборот 18,0% в порівнянні з МСМК 17,3% - відмінність становить 0,7%.

У відсотковому відношенні двох опорна фаза у новачків з 50,3% скорочується до 50,2% в порівнянні з МСМК - відмінність становить 0,1%.

У відсотковому відношенні одно опорна фаза обгону у новачків з 48,7% збільшується до 49,8% в порівнянні з МСМК - відмінність становить 1,1%.

Час 4-го обороту у новачків становить 0,597 с в порівнянні з МСМК - 0,468 с - відмінність складає 0,125 с (21,6%).

Двох опорний вхід в 4-й оборот у новачків становить 0,279 с в порівнянні з МСМК - 0,201 с - відмінність складає 0,078 с (27,95%).

Обгін під 4-м обороті у новачків становить 0,318 с в порівнянні з МСМК - 0,267 с - відмінність складає 0,051 с (16,03%).

У відсотковому відношенні в цілісному метанні з 4-х оборотів у новачків 4-й оборот 14,7% в порівнянні з МСМК 15,9% - відмінність становить 1,2%.

У відсотковому відношенні двох опорна фаза у новачків з 46,7% скорочується до 42,9% в порівнянні з МСМК - відмінність становить 3,8%.

У відсотковому відношенні одно опорна фаза обгону у новачків з 53,5% збільшується до 57,1% в порівнянні з МСМК - відмінність становить 3,6%.

Час двухопорного фінального зусилля у новачків становить 0,424 с в порівнянні з МСМК - 0,241 с - відмінність складає 0,183 с (43,16%).

У відсотковому відношенні в цілісному метанні з 4-х оборотів у новачків час двух опорного фінального зусилля 10,4% в порівнянні з МСМК 8,2% - відмінність становить 2,2%.

На малюнку 2 представлена ритмічно-темпова структура пересування правої „переставляючейся“ і лівої стопи у метальників молота з чотирьох обертів - НОВАЧКІВ.

Темп пересування правої стопи в 1-м обороті 2,3 об / с, 2-м обороті 2,5 об / с (+8,69%), 3-м обороті 2,9 об / с (+16,00%), 4-м обороті 3,2 об / с (+10,34%), двохопорному фінальному зусиллі 3,4 об / с (+6,25%).

Відстань пересування правої стопи становить в 1-м обороті 1 м 30 см, 2-м обороті 1 м 50 см, 3-м обороті 1 м 60 см, 4-м обороті 1 м 80 см.

Швидкість правої стопи в 1-м обороті 2,5 м / с, у 2-му обороті 3,7 м / с + 1,2 м / с (+48,00%), у 3-му обороті 4,0 м / с + 0,3 м / с (+8,10%), в 4-му обороті 4,2 м / с + 0,2 м / с (+5,00%), в двохопорному фінальному зусиллі 4,3 м / с + 0,1 м / с (+2,38%).

Швидкість лівої стопи в 1-м обороті 0,8 м / с, у 2-му обороті 1,2 м / с + 0,4 м / с (+50,00%), в 3-му обороті 1,4 м / с + 0,2 м / с (+16,6%), в 4-му обороті 1,5 м / с + 0,1 м / с (+7,14%), в двохопорному фінальному зусиллі 1,6 м / с + 0,1 м / с (+6,67%).

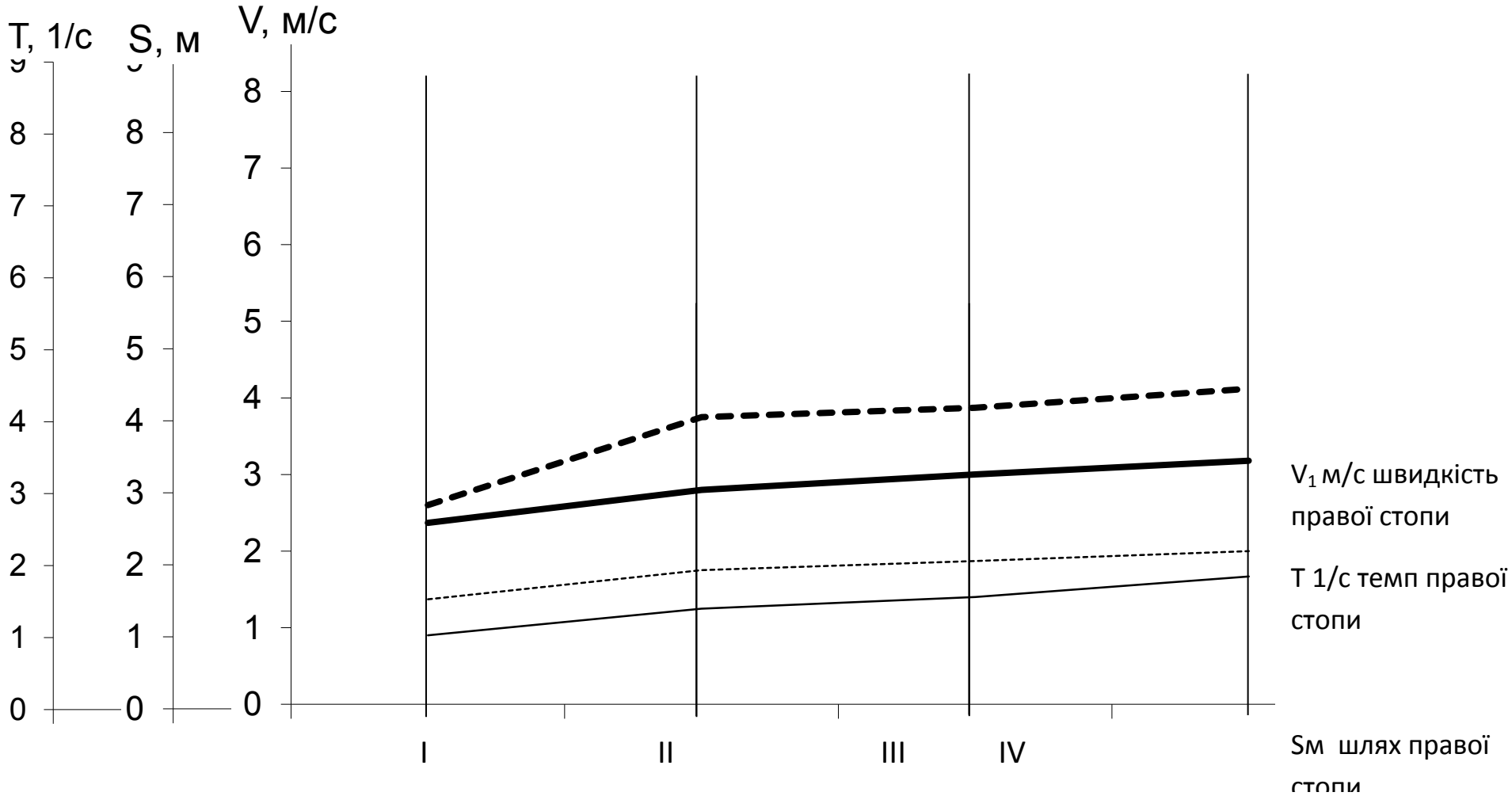

*Мал. 2.***Ритмічно-темпова структура пересування правої „що переставляється“ і лівої стопи у метальників молота з чотирьох обертів - НОВАЧКІВ**

Швидкість пересування правої стопи в 2 рази вище швидкості обертання на лівій стопі, з 1-го по 4 оборот і фінальне зусилля зростає з 2,5 м / с в 1-м обороті до 4,3 м / с в 4-му обороті і фінальному зусиллі - на 1,8 м / с (+72,00%).

На малюнку 3 представлена ритмічно-темпова структура пересування правої „переставляющеся“ і лівої стопи у метальників молота з чотирьох обертів - МСМК.

Темп пересування правої стопи в 1-м обороті 2,4 об / с, 2-м обороті 3,5 об / с (+45,83%), 3-м обороті 3,9 об / с (+11,42%), 4-м обороті 3,7 об / с (-5,12%), двохопорному фінальному зусиллі 4,5 об / с (+21,62%).

Відстань правої стопи становить в 1-м обороті 1 м 40 см, 2-м обороті 1 м 60 см, 3-м обороті 1 м 70 см, 4-м обороті 1 м 90 см.

Швидкість правої стопи в 1-м обороті 3,2 м / с, у 2-му обороті 6,9 м / с + 3,7 м / с (+115,62%), в 3-му обороті 7,5 м / с + 0,6 м / с (+8,69%), в 4-му обороті 6,8 м / с - 0,7 м / с (- 9,30%).

Швидкість лівої стопи в 1-м обороті 1,1 м / с, у 2-му обороті 1,8 м / с + 0,7 м / с (+63,64%), в 3-му обороті 2,0 м / с + 0,2 м / с (+11,1%), в 4-му обороті 2,0 м / с без нарощування швидкості обертання.

Швидкість пересування правої стопи в 2 рази вище швидкості обертання на лівій стопі, з 1-го по 4 оборот і фінальне зусилля зростає з 2,5 м / с в 1-м обороті до 4,3 м / с в 4-му обороті і фінальному зусиллі - на 1,8 м / с (+72,00%).

Світовий рекорд у метанні молота з трьох оборотів встановлений Юрієм Сєдих в 1986 08 30 у Штутгарті, 86,74 м залишається неперевершеним до сьогодні.

У метанні молота з трьох оборотів швидкість обертань нарощується в 1, 2, 3 оборотах і фінальному зусиллі завершується швидкісно-темповим попаданням в фінальне зусилля, як входом у четвертий оборот.

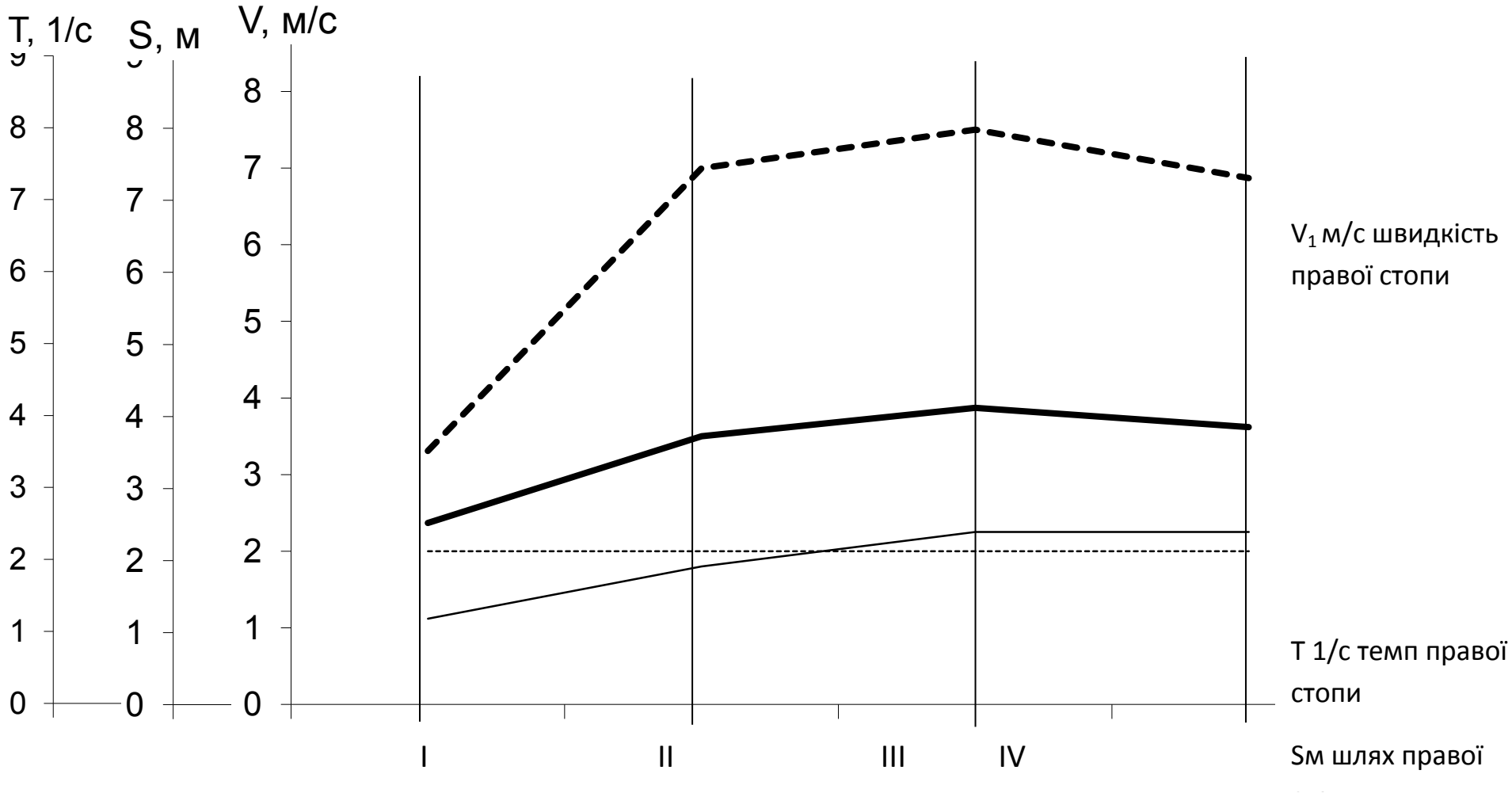

Мал. 3. Ритмічно-темпова структура пересування правої „переставляючейся“ і лівої стопи у метальників молота з чотирьох обертів – МСМК

У метанні молота з чотирьох оборотів швидкість обертання нарощується в 1, 2, 3 оборотах і знижується в 4 обороті в зв'язку з підготовкою спортсмена до фінального зусилля. Для підвищення ефективності метання молота з чотирьох оборотів необхідно цілеспрямовано нарощувати швидкість обертання в 1, 2, 3, 4 оборотах і швидкісно-темповим попаданням в фінальне зусилля, як входом в п'ятий оборот.

Висновки

Раціональна техніка метання молота передбачає наступну послідовність включення в ритмічну роботу певних ланок тіла - рух починається з активних дій рук, плечового поясу і тулуба, при цьому снаряд переміщується праворуч вперед-вліво, а потім тільки починають роботу стопи ніг - носок правої ноги, п'ята лівої стопи в 3 обертах, носок правої стопи і носок лівої стопи в 4 обертах.

Формування змагального ритму відбувається по частинах, тобто в тренувальних умовах метальники можуть повторювати необхідну змагальну швидкість або ж перевищувати її при використанні попередніх обертань, попередніх обертань і першого обороту, попередніх обертань і першого і другого обороту, попередніх обертань і першого, другого, третього обороту, попередніх обертань і першого, другого, третього, четвертого оборотів, попередніх обертань і першого, другого, третього, четвертого оборотів з'єднаних з фінальним зусиллям.

Структура ритму метання молота з 4-х оборотів і фінального зусилля визначається індивідуальними особливостями спортсменів [1, 2, 3, 4].

Динаміка наростання швидкості від попередніх обертань до першого, другого, третього. четвертому обороту і фінального зусилля кожного спортсмена істотно відрізняється.

У тренуванні метальників виділяються чотири групи спортсменів, що відрізняються один від одного структурою ритму метання молота з 4-х оборотів фінального зусилля. Для спортсменів першої групи характерна така структура ритму: початок руху вони виконують на відносно невеликій швидкості, а потім різко підвищують її. Спортсмени другої групи починають рух дуже швидко, але

в подальшому підвищують швидкість незначно. Метальники, що відносяться до третьої групи, помірно підвищують швидкість руху від попередніх обертань до 1, 2, 3, 4-го оборотів і фінального зусилля. Метальники четвертої групи значно збільшують швидкість руху від попередніх обертань до 1, 2, 3, 4-го оборотів і фінального зусилля.

Загальний час 4-х поворотів і фінального зусилля **у новачків** склало 4.049 с. Ритмічно-темпові вправи технічної, швидкісної, швидкісно-силової, силової підготовки повинні вкладатися в 4 - 5 сек в підході. При цьому двохопорна фаза 1-го повороту повинна складати 70,0%, обгін 30,0%, двохопорна фаза 2-го повороту повинна складати 61,7%, обгін 38,3%, двохопорна фаза 3-го повороту повинна становити 50, 3%, обгін 48,7%, двохопорна фаза 4-го повороту повинна складати 46,7%, обгін 53,5%, двохопорна фаза фінального зусилля 10,4%.

Загальний час 4-х поворотів і фінального зусилля **у МСМК** склав 2,944 с в спробі. Ритмічно-темпові вправи технічної, швидкісної, швидкісно-силової, силової підготовки повинні вкладатися в 2,8 - 3 сек. При цьому двохопорна фаза 1-го повороту повинна складати 62,9%, обгін 37,1%, двохопорна фаза 2-го повороту повинна складати 50,7%, обгін 49,3%, двохопорна фаза 3-го повороту повинна становити 50, 2%, обгін 49,8%, двохопорна фаза 4-го повороту повинна складати 42,9%, обгін 57,1%, двохопорна фаза фінального зусилля 8,2%.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бакатов В. Ю. Отбор в юношеские легкоатлетические метания по морфо-функциональным признакам и показателям двигательных способностей: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.04 „Теория и методика физического воспитания и спортивной тренировки“/В. Ю. Бакатов. М., 1982. 24 с

2. Бакатов В. Ю. Телеподометрическая методика єкспресс-оценки уровня технической подготовленности метателей молота различной квалификации / В. Ю. Бакатов, В. И. Чернобай, Г. А. Буяк. // Тезисы докладов всесоюзной научно-практической конференции „Электроника и спорт УП“ (Тула, октябрь 1983). Тула, 1983. С. 37-38.
3. Бакатов В. Ю. Телеподометрическая методика экспресс-оценки уровня технической подготовленности метателей молота / В. Ю. Бакатов, В. И. Чернобай, Г. А. Буяк // Диплом № 42 Всесоюзной научно-практической конференции „Электроника и спорт УП“ (Тула, октябрь 1983), Тула 20 октября 1983.
4. Бакатов В. Ю. Орієнтація системи тренування на досягнення оптимальної структури змагальної діяльності метальника молота з чотирьох поворотоів / В. Ю. Бакатов // Збірник праць з галузі фізичної культури та спорту „Молода спортивна наука України“. Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту. Національний Олімпійський комітет України. Олімпійська Академія України. Всеукраїнський центр фізичного здоров'я населення „Спорт для всіх“. Управління у справах сім'ї та молоді Львівської обласної державної адміністрації. Львівський державний університет фізичної культури. Періодичне видання. Випуск 13. Том 1. Львів.: „Українські технології“, 2009. С. 10-18.
5. Бакатов В. Ю. Динамічність системи підготовки й забезпечення її оперативної корекції в змагальної діяльності метальника молота з чотирьох поворотів / В. Ю. Бакатов// НАУКОВИЙ ЧАСОПИС Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 15. НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ /ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СПОРТ/Зб. наукових праць/ За ред. Г.М. Арзютова. – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. Випуск 5. С. 18-26.
6. Управление тренировочным процессом спортсменов высокого класса. / Бондарчук А. П.: Олимпия Пресс; Москва; 2007. 197 с.

Фастовець І. А.
голова циклової комісії викладачів
фізичного виховання, захисту України,
БЖД та охорони праці
Комунального закладу Київської обласної ради
„Білоцерківський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж“
м. Біла Церква

ОРГАНІЗАЦІЯ СПОРТИВНО-МАСОВОЇ РОБОТИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Успішна розбудова сучасної освіти в початковій школі передбачає ряд складових, а саме: партнерство між учнем, учителем і батьками; умотивованого, творчого учителя; орієнтацію на потреби учня в освітньому процесі; наскрізний процес виховання, що формує цінності; нову структуру школи, яка дає змогу добре засвоїти новий зміст і набути компетентності для життя; сучасне освітнє середовище, – що забезпечить необхідні умови, засоби і технології для плідної взаємодії учнів, освітян та батьків не лише в приміщенні навчального закладу, а й поза його межами [?].

Також ефективність освітнього процесу залежить від здійснення здоров’язбережувального та здоров’яформувального впливу на школярів. Тому виникає потреба у підготовці кваліфікованих фахівців нового покоління, які будуть здатні реалізовувати вищезазначені компоненти.

Теоретична підготовка сучасних учителів фізичного виховання здійснюється протягом усього періоду навчання студентів освітньо-професійного рівня фаховий молодший бакалавр, зокрема під час лекцій з дисциплін „Фізичне виховання“ та „Теорія і методика фізичного виховання“. У ході лекційних занять студенти ознайомлюються із законодавчими та нормативними документи про фізкультуру та спорт, такими як: Закон України „Про вищу освіту“, Закон України „Про фізичну культуру і спорт“, „Державний стандарт базової і повної освіти“, із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ. – № 776 (776-2010-п); „Державний стандарт вищої освіти“, постанови та

накази про розвиток фізичної культури та фізичного виховання в школах і ВНЗ України [?].

Підготовка майбутніх учителів вимагає, передусім, розглянути основні поняття у сучасній інтерпретації, оскільки правильне розуміння їх змісту є важливим, що стосуються проблеми підготовки учителів до роботи з учнями в контексті сучасної освіти початкової школи.

Вчитель має вміти мотивувати учня до розвитку, до знання предмета, до пізнання світу. Це можна зробити лише тоді, коли любиш свою працю, коли ти відповідальний і відкритий для світу. Без мотивації не буде результату, а він має бути – адже сьогодення переконує у тому, що інформаційні технології не замінить вчителя.

Проте, безумовно, роль вчителя змінюється. Якщо раніше він був єдиним джерелом інформації, то зараз має організувати навчальний процес так, щоб діти самі пізнавали світ. Він, як і раніше, залишається лідером освітнього процесу, але стає невидимим організатором. Учитель має зробити все так, щоб учні самі дійшли висновків – саме тоді вони запам’ятовують суть.

Справжні зміни можливі тоді, коли вони впроваджуються не керівництвом, а ініціюються рядовими учасниками. Саме тому ми обстоюємо ідею горизонтальних зв’язків. Це спільні ідеї, проекти, які можуть самі створювати і впроваджувати сучасні вчителі, і, таким чином, мають змогу формувати методику навчання.

Сучасний вчитель має сам бути учнем. Адже розвиток – це найбільший дар для кожного. І тільки коли ми інвестуємо в кращу версію себе, зможемо приносити користь іншим. Оскільки педагогічна професія – це служіння суспільству і країні, то сучасний вчитель має постійно змінюватися і розвиватися.

У найпотужніших країн є розуміння, що від освіти безпосередньо залежить розвиток їхніх держав. Наслідки освітньої діяльності неможливо відчути вже сьогодні, вони розкриються лише з життєвою реалізацією наступних поколінь. Саме тому вчителі мають величезну відповідальність

перед суспільством. Бо вони готують дітей для тих професій, які сьогодні можуть навіть не існувати.

Головний тренд у сучасній освіті – це зміна людей, які починають працювати вчителями. І зміна ролей, які вони виконують в освіті. Зараз освіта – це не просто фабрика, як у минулому столітті. Сучасні методи виключають фронтальне навчання та ретранслювання знань. Сьогодні передусім важливо володіти так званими soft skills – вмінням працювати в команді, вирішувати проблеми і знаходити творчі рішення.

Завдання вчителя тепер – не просто передавати знання, а бути фасилітатором, модератором, помічником, щоб навчити дітей самостійно здобувати інформацію.

Учитель може володіти найрізноманітнішими навичками, але насамперед має бути особистістю. Тоді він зможе сконсолідувати дітей навколо себе. Також він має чудово знати свій предмет, позитивно ставитися до дітей і мати внутрішній стрижень. Тому що може опинитися в такій ситуації, як гладіатор на арені з левами і тиграми: на нього інколи можуть дуже тиснути колеги і чиновники.

Саме тому він має бути переконаний, що все робить правильно. Індикатором такої переконаності має бути саме успішність його учнів та їхня впевненість у собі та власних знаннях.

Освіта завжди дуже важлива в будь-якому суспільстві, і роль учителя в ній ключова. Так було дві тисячі років тому, і так буде й за дві тисячі років. Технічні засоби, звичайно, змінюють багато моментів у навчанні, але найголовніше залишається. Учитель продовжує бути з учнем один-на-один. Саме він його готує до майбутньої цивілізації. І тому робота вчителя закарбовується у віках і продовжує бути актуальною.

Вчитель має бути дуже глибоким, бо він працює зі своїм світом, адже саме його він ретранслює учням. Також – живим, емоційним, мати контакт зі своєю внутрішньою дитиною. Бо якщо сучасний вчитель надто серйозний – діти його не сприйматимуть. Та водночас він має бути авторитетним. Ми

плутаємо авторитетність та авторитарність. Знаємо вчителів авторитарних, а нам потрібні авторитетні вчителі, які б могли спокійно та переконливо, але за допомогою своєї внутрішньої організації, вести за собою.

Сучасна освіта орієнтується на дитину і на те, щоб кристалізувати компетенції та створювати умови для розвитку особисті. Імпонує, що зараз багато уваги приділяють також безпеці у школі. Освітні програми почали створювати з урахуванням фізіології мозку дитини, тому що є вікові особливості розвитку в кожному класі.

Потрібно реагувати на зміни у світі. Однак щоб змінитися, слід робити це швидко, мати високий рівень адаптивності та стресостійкості. На сьогодні серед психологів стало модним вживати поняття „резилентність“ – це життєстійкість. Вона полягає в здатності індивідума відновитися після кризи. Це дуже важлива навичка, адже зараз ми весь час перебуваємо в кризі і нам постійно доводиться відновлюватися. Якщо цього не опануємо, то не зможемо сконструювати в дітей здорову модель поведінки.

Найголовніше, що має вміти сучасний вчитель – бути гнучким. Світ дуже мінливий і освіта не встигає за ним. Проте саме вчитель має застосовувати інновації та вміти доносити інформацію до дітей. Для якісної співпраці потрібно вибудувати лінію зв’язку „інновації-вчитель-діти“.

Сучасна освіта стає занадто простою. Це дуже негативно – усе надто спрощується. Потрібно полегшити донесення інформації, але не саму інформацію. У нас, на жаль, навпаки.

Ще донедавна було популярним говорити про STEM-освіту, що мусила охоплювати науку, технології, інженерію та математику. Проте насправді нагальним є розуміння, що освіта – це не тільки робота, а й частина життя. У цьому полягає STEAM-освіта – до сукупності науково-технічних знань має додаватися також і творчість. Сучасні вчителі мусять заохочувати креативність у дітей, говорити з ними про глобальне громадянство. І що попри всі досягнення цивілізації, у світі все ще багато проявів ксенофобії.

Наразі в концепції сучасної освіти потрібно з розумінням сприймати процес асиміляції та одночасно вміти зберігати ідентичність. Позитивно, коли пояснюєш вихованцям важливість самоідентичності, а не права на озброєння. Оскільки в сучасному суспільстві, яким би воно не було розвиненим, залишаються старі образи. І тому мілітаризація – дуже небезпечне явище.

Сучасність дає дуже багато можливостей. Завдяки технологіям можна з легкістю співпрацювати з усім світом та залучати людей, які раніше не контактували між собою. Соціальні медіа формують у молодої генерації розуміння один одного попри будь-які кордони. Це приносить надію на успішне майбутнє.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт базової і повної освіти, із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ. №776 (776-2010-п). 27.08. 2010. 24 с.
2. Державний стандарт вищої освіти / Вікіпедія: https://uk.wikipedia.org/wiki/Державний_стандарт_вищої_освіти
3. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія : навч. посіб. для вищ. навч. закл. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 424 с.
4. Єфіменко П. Б. Педагогічні умови забезпечення різнорівневої професійної підготовки майбутніх фахівців фізичної культури : дис. канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2002. 250 с.
5. Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України, № 22-24, 2011. 198 с.
6. Національна доктрина розвитку освіти: затв. Указом Президента України від 27 квітня 2002 р., № 347 // Освіта. 2002. 1 травня (№ 26). С. 2-16.
7. Павелків Р. В. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2021. 225 с. Бібліогр.: с. 218-225.

8. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення : 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017).

Діжевська С.,
здобувач вищої освіти ОКР „Молодший спеціаліст“
спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура)
Кременчуцького педагогічного
коледжу імені А. С. Макаренка
м. Кременчук
Прокопенко Ю. С.,
викладач теорії і методики фізичного виховання
Кременчуцького педагогічного
коледжу імені А. С. Макаренка
м. Кременчук

ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ У ПЕРІОД ОДУЖАННЯ ПІСЛЯ ПЕРЕНЕСЕНОЇ ІНФЕКЦІЇ COVID-19

Короновірусна інфекція торкнулася майже кожної людини світу та змінила життя всього людства. Існує безліч гіпотез щодо виникнення та поширення даної інфекції. Є люди, які все ще не вірять у її справжність, але все ж факт того, що Covid-19 існує та поширюється, заражаючи при цьому все більше та більше людей, є незаперечним.

Як відомо, короновірусна інфекція викликає серйозні ураження легень з розвитком пневмонії, може ускладнюватись фіброзом із дихальною нестачею, порушеннями серцево-судинної системи та психологічного стану. Тому питання реабілітації після перенесеної інфекції, викликаної коронавірусом, на сьогодні є актуальним.

Мета дослідження –з’ясуватиможливість і ефективність використання фізичних вправ після перенесеної хвороби, викликаної COVID-19, в період одужання.

Останнім часом в медицині все більше поширюється реабілітаційний напрям, активною формою якого є лікувальна фізична культура. На офіційній сторінці державного експертного центру МОЗ України розміщені накази, інформаційні матеріали ВООЗ та протоколи лікування хворих, в яких зазначено, що фізичні вправи є важливою умовою одужання після тяжкого випадку COVID-19 [2, с.5].

В протоколі надання реабілітаційної допомоги пацієнтам з COVID-19відмічено, що ці хворі мають потребу в реабілітації під час перебування в лікарні та після виписки [3, с. 10]. Рекомендується заохочувати їх до самостійного виконання фізичних вправ низької та помірної інтенсивності в перші 1,5-2 місяці після виписки з лікарні, якщо не проводилась формальна оцінка під час фізичних вправ із вимірюванням сатурації при навантаженні [3, с. 11].

Аналіз наукової та медичної літератури [1, 2] свідчить, що фізичні вправи покращують фізичний стан, здатність підтримувати рівновагу та координацію рухів, підвищують м’язову силу; збільшують енерговитрати організму; зменшують задишку; знижують рівень стресу, покращують настрій, зміцнюють впевненість у собі.

Як відмічено вище, більшість тих, хто перехворів COVID-19 мають проблеми з різними органами і системами. У таких пацієнтів часто виникає відчуття нестачі повітря із-за того, що легенева тканинавтрачає еластичність і зменшується її насичення киснем. З метою запобігання необернених наслідків у легенях, потрібно намагатисьзалучати легеневу тканину в процес дихання, але пам'ятати, що в активній фазі хвороби легенева тканина стає дуже вразливою і їй легко нанести баротравму. В цей період заняття лікувальною фізичною культурою повинні бути менш інтенсивними, недоцільно робити форсовані дихальні вправи. Вправи потрібно виконуватиобережно, без тривалої затримки дихання, що може запобігти дихальній нестачі. Все повинно бути спрямовано на глибоке дихання і, по можливості, на дихання діафрагмою.

Лікувальну гімнастику при Covid-19 у разі великої площі ураження легень

необхідно починати з В.п. лежачи на спині, із вправ для дрібних та середніх груп м'язів (пальці, кисті, стопи), у поєднанні зі статичними та динамічними дихальними вправами.Темп виконання вправ повільний, глибина вдиху і видихуповинна збільшуватися поступово, дихання не затримувати. Недоцільним є включення в комплекс вправ із форсованим і напруженим вдихом чи видихом.

У разі болю, запаморочення чи іншої негативної реакції у пацієнта доцільно зробити паузу до зникнення неприємних відчуттів.

Будь-яка процедура лікувальної гімнастики складається зі вступної, основної та заключної частин. На першому етапі реабілітації при Covid-19 з пневмонією кількість вправ повинна бути в межах 10-12, співвідношення спеціальних дихальних вправ і вправ для м'язів кінцівок повинна складати 1:1; на наступних етапах це співвідношення може змінюватися на 1:2.

У залежності від локалізації патологічного вогнища та ступеня поширеності ураження легень, для продуктивнішого виконання вправ, грудній клітці потрібно надати певного положення. Наприклад, якщо вогнище ураження в нижніх і середній частках легенів, при виконанні вправ у положенні лежачи необхідно підняти ножний кінець ліжка; за наявності вогнища у верхніх частках легень, необхідно надати високе положення головного кінця ліжка; якщо в правій чи лівій легені, то необхідно виконувати вправи з нахилами в сторону, протилежну патологічному процесу, це сприяє кращому відходженню мокротиння [1, с.278-279].

У період одужання, з дозволу лікарів, арсенал засобів фізичної реабілітації розширюється і включає вправи для збільшення життєвої ємкості легень, нормалізації частоти дихання, правильної біомеханіки дихального акту, динамічні та статичні дихальні вправи, загально-розвивальні вправи. Вправи виконуються у В.п. лежачи, сидячи, стоячи.Основне завдання – поступове виконання більш глибокого вдиху з повноцінним видихом.

На початку занять лікувальною гімнастикою в період одужання кожну вправу рекомендовано виконувати 4-6 разів, потім поступово,відповідно до

самопочуття, збільшити дозування до 6-8 – 8-10 – 10-12 раз чи прискорити темп виконання вправ. Заняття проводити не менше 3 разів на тиждень по 30 хвилин протягом 2-4місяців. Через певний час курс доцільно повторити.

Заняття фізичними вправами потрібно розпочинати не раніше ніж через годину після прийому їжі, з розминки, поступово розігріваючи організмта забезпечуючи процес впрацювання. Тривалість розминки повинна бути не менше 5 хвилин. Вправи розминки можна виконувати в положенні стоячи (з підтримкою на опору при необхідності) чи сидячи. Це можуть бути піднімання та опускання плечей; кола плечима вперед-назад, руки вільно опущені чи на колінах при виконанні вправ в положенні сидячи; нахили тулуба в сторони, руки вільно ковзають вздовж тіла; почергове згинання і розгинання ніг вперед у в.п. сидячи чи стоячи; багаторазове виконання гострого кроку на місці правою/ лівою; багаторазове піднімання та опускання ноги, виставленої вперед, в упор на стопу (правою/лівою), кола стопою всередину-назовні в різних положеннях [2, с.7].

Як відомо, в якості засобів лікувальної фізичної культури застосовують загальнооздоровчі та загальноукріплюючі вправи[1].При одужанні післяCovid-19в якості оздоровчих вправ пропонується в залежності від функціонального стану організму використовувати різновиди ходьби, теренкур, біг підтюпцем чи їзду на велосипеді.Якщо є складності у ходьбі протягом тривалого проміжку часу, доцільно виконувати ходьбу на місці з опорою об прилад, стілець чи іншу поверхню, поступово збільшуючи висоту підйому ніг від опори, доводячи до згинання ніг до кута більше 90˚. В подальшому пропонуються тренування у підніманні на сходинку та опусканні з неї, змінюючи ногу через кожні 10 кроків (при необхідності можна триматись за поручні). Регулювати навантаження доцільно збільшенням швидкості крокування чи висоти підйому. Після цього включають піші прогулянки на свіжому повітрі, рівній місцевості, поступово збільшуючи відстань та швидкість ходьби. Наступним етапом занять є теренкур – дозовані пішохідні прогулянки,сходження та спуски по різній місцевості. Відстань і час прогулянок потрібно збільшувати поступово, орієнтуючись на

самопочуття. При досягненні позитивного ефекту лікування можна поступово включати біг „підтюпцем“ та катання на велосипеді за умови, що цими видами оздоровчого тренування пацієнт займався і до хвороби.

Аналіз літератури свідчить, що загальноукріплюючі вправи сприяють відновленню сили м’язів після хвороби[1].Саме тому, їх доцільно включати в комплекс лікувальної фізичної культури тричі на тиждень. Усі силові вправи рекомендується виконувати у 3 підходи поступово доводячи до 10 раз кожну вправу із короткою перервою для відпочинку. Головною умовою їх виконання є повільний темп, рівна постава, підтягнутий живіт, правильне дихання (вдих виконувати перед виконанням складної частини вправи, видих – коли прикладається зусилля) [2, с.9].Серед таких засобів можуть бути вправи з обтяженням для укріплення двоголового м’язу плеча в різних вихідних положеннях, піднімання обтяження дугами назовні до рівня плеча і опускання його, згинання-розгинання рук в упорі від стіни з відштовхуванням, вправи для укріплення м’язів ніг: напівприсіди з обтяженнями з опорою спини об стіну абоприсіди з обтяженнями, досягнувши паралелі стегон і підлоги; чергування стійки на носках і середньої стійки, при цьому зміна положення повинна відбуватись повільно, кінцеве положення фіксувати протягом 3 секунд та інші.

В заключну частину заняття доцільно включати повільну ходьбу, в тому числі й на місці, вправи на розтягування у вихідному положенні сидячи чи стоячи: для м’язів плеча, бічних м’язів тулуба, задньої поверхні та чотириголового м’язів стегна, м’язів гомілки. Такі вправи потрібно виконувати обережно та повільно протягом 15-20 секунд.

Висновки: З метою швидкого повернення працездатності осіб, які перенесли Covid-19, доцільно призначати в період одужання після хвороби лікувальну фізичну культуру яка є основним засобом фізичної реабілітації та забезпечує поліпшення загального стану організму та запобіганню ускладнень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мухін В. М. Фізична реабілітація : підруч. 3-тє вид., перероб. та доп. К.: Олімп. л-ра, 2010. 488 с.

2. Підтримка для самостійної реабілітації після пов'язаних з COVID-19 захворювань. URL: https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2021/04/ 2021_771 who.pdf

3. Протокол надання реабілітаційної допомоги пацієнтам з короновірусною хворобою та реконвалесцентам :наказ Міністерства охорони здоров'я України від 20.04.2021 № 771.URL: https://www.dec.gov.ua/wp-content/uploads/2021/04/2021_771_covid19_rehabilit.pdf

Тимофеєва І. К.,
викладач фізичного виховання
Комунальний вищий навчальний заклад
Педагогічнийфаховий коледж
Хортицької національної
навчально-реабілітаційної академії
Запорізької обласної ради
м. Запоріжжя

ЗНАЧЕННЯ ФІЗКУЛЬТУРНО-СПОРТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

В умовах сьогодення, у час глобальної інформатизації, соціалізація осіб з особливими потребами стала надзвичайно актуальною. Суттєвим є не просто відчуття комфорту в соціумі, а й у тому, щоб віднайти своє місце в ньому, бути корисним для суспільства, розкрити свій потенціал.

Інклюзивне освітнє середовище, інклюзивна освіта і навчання, як предмет дослідження, вивчається в рамках педагогіки, спеціальної педагогіки, соціальної педагогіки, психології, соціології, фізичної культури і реабілітації [1, с. 13].

Обмеження у спілкуванні, самообслуговуванні, пересуванні створюють негативний вплив на всебічний розвиток людини з особливими освітніми потребами. Це свідчить про необхідність змін ставлення громадськості. Толерантність та гуманність – це саме ті поняття, яких так не вистачає сучасному суспільству, а саме: адекватного сприйняття, терпіння, розуміння, прийняття осіб з особливими потребами.

На сьогодні кількість людей з особливими потребами в Україні сягає 6% (близько 3 млн.).Це дуже широка категорія, до якої можна віднести осіб з порушенням зору, слуху, опорно-рухового апарату; осіб з інтелектуальними порушеннями; осіб з розладами спектру аутизму; осіб, яким встановлено кардіостимулятор; осіб, які розмовляють мовою корінних народів; осіб, які можуть прискорено опановувати зміст навчальних предметів та ін.

Важливо відзначити, що рухова активність для здорових людей – це звичайна повсякденна потреба, а для осіб з обмеженими можливостями заняття фізичними вправами є життєвонеобхідними. Це найбільш ефективний засіб і метод фізичної, соціальної та психічної адаптації. Трансформація загальної освіти відбувається через розуміння та залучення людей з особливими потребами в соціум на основі доступності освіти для всіх.

Інклюзивна освіта в широкому розумінні передбачає створення рівних можливостей для всіх дітей з особливими освітніми потребами і забезпечення їх успіху в освітньому процесі та подальшому житті[2, с. 12].

Виділяють такі чинники соціалізації: толерантність, індивідуальний підхід, доброзичлива атмосфера, співпраця мультидисциплінарної команди психолого-педагогічного супроводу. У соціальному житті, системі освіти, вихованні, у сфері організації праці, повсякденного побуту, здорового відпочинку фізична культура проявляє свої виховні, освітні, оздоровчі, економічні та загальнокультурні функції. Це сприяє виникненню соціальної течії – фізкультурного руху, тобто спільної діяльності людей щодо використання, поширення та примноження цінностей фізичної культури.

Власне фізичному вихованню і спорту належить важлива роль в інтегруванні осіб з особливостями розвитку в загальноосвітній простір України, і є одним із напрямів гуманізації всієї системи освіти, що відповідає пріоритетам державної політики. Розкриттю соціальних функцій фізичної культури присвячені роботи М. Арвісто, В. Бальсевича, В. Видріна, М. Віленського, Л. Матвєєва, Ю. Ніколаєва, Н. Пономарьова й ін.

У Концепції Нової української школи зазначено, що виховний процес має бути невід'ємною складовою всього освітнього процесу і орієнтуватися на загальнолюдські цінності, зокрема морально-етичні (гідність, чесність, справедливість, турбота, повага до життя, повага до себе та інших людей), соціально-політичні (свобода, демократія, культурне різноманіття, повага до рідної мови і культури, патріотизм, шанобливе ставлення до довкілля, повага до закону, солідарність, відповідальність)[3].

Перед особами з особливими потребами важливо ставити чіткі завдання, ділити їх на кроки, чергувати різні види діяльності та відпочинку, основуватися на сильних якостях та талантах людини, створювати ситуацію успіху та не дотримуватися позиції меншовартості.

Гуманістичний потенціал високого рівня має так званий „масовий спорт", „спорт для всіх". Тобто різноманітні форми спортивних змагань і рухової активності людини, що мають на меті зміцнення здоров'я, організацію відпочинку, розваг, спілкування з іншими людьми. Важливим елементом є залучення видатних спортсменів та діячів у цій галузі, що своїм прикладом мотивують, поширюють інформацію та залучають до занять фізичною культурою та різними видами спорту.

На даний час існують благодійні приватні ініціативи, що інвестують у програми, покликані підтримати спортивний розвиток усіх категорій юнаків і дівчат у країні – якими б не були фінансовий стан їхніх родин, їхні особливі освітні потреби та життєві обставини. Їхня діяльність спрямована на те, щоб у кожної дитини, незалежно від фізичних особливостей, соціального статусу та інших бар'єрів, був рівний доступ до навчання і занять спортом.

Отже, тема соціалізації виникає з дитинства і сприяє поступовому включенню осіб з обмеженими можливостями в суспільство. Крім того, з року в рік зростає кількість спеціалізованих установ і фахівців у сфері інклюзії, що підвищує актуальність освіти та збільшує рівень гуманності людства. Це крок до того, щоб зробити наше суспільство більш здоровим, толерантним та безбар'єрним.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базиленко А.,Таланчук І., Давиденко Г. та ін.Соціалізація молоді з особливими освітніми потребами: кращі практики: Метод. посібник/ за ред.А. Базиленко. К.: Талком, 2020. 13 с.
2. Порошенко М. А.Інклюзивна освіта: навчальний посібник. – Київ : ТОВ „Агентство „Україна“,2019. 12 с.
3. Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]:https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf (дата звернення 12.02.2022).

Кравченко Є.
здобувач вищої освіти ОКР „Бакалавр“
спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура)
Кременчуцького педагогічного
коледжу імені А.С. Макаренка
Шаляпіна І. В.,
викладач-методист кафедри теорії і методики
фізичного виховання
Кременчуцького педагогічного
коледжу імені А. С. Макаренка
м. Кременчук

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ОРГАНІЗАЦІЇ РОБОТИ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

Проблема соціального здоров'я і фізичного стану населення нині має високий ступінь актуальності. В Україні спостерігається ситуація, що діти та

підлітки, які повинні бути найбільш здоровою частиною суспільства, мають проблеми зі здоров’ям. Зміна структури особистісних мотивацій, зниження інтересу до занять фізичною культурою і спортом, що призводить до зниження рухової активності й рівня здоров’я учнів доведено науковцями у низці досліджень: А. І. Беров , С. І. Бобровник , С. І. Городинський, Н. М. Куліш , Т. Ю. Круцевич Г. В. Безверхня, Т. Ю. Круцевич, І. Ю. Кулагіна, М. М. Перегинець.

Фізична культура – частина загальнолюдської культури, спрямована на зміцнення і вдосконалення організму людини, і поліпшення його життєдіяльності за допомогою застосування широкого кола коштів: різних систем фізичних вправ, спорту, природних сил природи, гігієнічних заходів в суспільній практиці та повсякденному житті [4, с. 22].

Фізичне виховання – педагогічний процес, спрямований на формування здорового, фізично досконалого, соціально активного і морально стійкого підростаючого покоління. Фізичне виховання вирішує завдання зміцнення здоров'я, реалізації потреби людського організму в руховій активності всебічного розвитку фізичних і духовних сил, підвищення працездатності, продовження творчого довголіття і життя людей, зайнятих у всіх сферах діяльності [4, с. 22].

Для школярів істотним елементом фізичного виховання є розуміння подальшого підвищення рівня фізичної культури, поглиблення знань про фізичне тренування, формування стійкої мотивації до систематичних занять фізичними вправами як зі спортивної, так і з оздоровчою спрямованістю.

Система фізичного виховання – це сполучення теоретичних, практичних, наукових і методичних основ фізичного виховання, а також організацій і установ, які здійснюють і контролюють фізичне виховання громадян. Вона спрямована на розвиток фізичних якостей людини, на підготовку її до певного роду діяльності в конкретних соціально-економічних умовах [4, с. 23].

Система фізичного виховання тісно взаємодіє з іншими системами, а саме: розумовими, моральними, трудовими, естетичним вихованням. Вона

покликана впливати на формування фізичного вигляду людини, свідомого ставлення до праці, виховання учнівської молоді в дусі патріотизму, інтернаціоналізму, безмежній відданості Батьківщині.

Рухова активність є одним з обов'язкових компонентів здорового способу життя. Полягає в систематичному використанні різноманітних рухових дій, у тому числі занять фізичною культурою і спортом для забезпечення життєдіяльності людського організму [2, с. 6].

Фізичний розвиток – процес становлення і зміни морф функціональних властивостей організму, фізичних якостей і здібностей, що відбувається під впливом умов життя і виховання протягом індивідуального життя людини і від покоління до покоління [3, с. 61].

У період навчання в освітньому заклад у дитини розкриваються здібності і задатки до фізичної культури, відбувається найбільш активний розвиток моральних і естетичних якостей, становлення і стабілізація характеру, інтересів; розвиваються сенсорно-перцептивні, мнемічні і психомоторні функції; спостерігається найбільша пластичність і здатність до навчання в освіті навичок; завершується в основному соматичний і досягає оптимуму психофізичний розвиток. Все це підкреслює, з одного боку, наявність потенційних можливостей учнівської молоді, а з іншого, – необхідність максимальної реалізації цих можливостей у процесі навчання [3, с. 63].

Формування потреб людини в руховій активності, створення мотиваційних установок, допомога у виборі форм занять для повноцінної самореалізації особистості – сенс фізкультурного виховання. На сучасному етапі розвитку суспільства необхідно закласти методологічні та ціннісно-гуманістичні основи для формування у школяра істинної фізичної культури.

Особистісні якості людини є визначальними по відношенню до розвитку рухових якостей. Тому учень повинен мати свободу вибору рухової діяльності відповідно до своєї мотивації, потребам (ідеальним уявленням). Реалізація ідеальної моделі в ході освітнього процесу, суть самовираження в соціокультурній (фізкультурної) діяльності. У разі збігу ідеальних уявлень

особистості з пропонованим в навчальному закладі видом рухової активності остання сприймається як невід'ємна частина власного стилю життя, з яким людина не розлучиться ніколи.

Фізична культура є важливим засобом управління глибинними біологічними процесами людського організму, вдосконалення його природних особливостей в соціальних цілях, управління біологічної сферою людини ґрунтується на його соціальну сутність для подальшого його соціального розвитку. Біологічні якості проявляються у взаємодії людини з навколишнім його соціальним і природним середовищем. В ідеальному суспільстві, на думку Платона, основою виховання громадян має бути єдність, гармонія тілесних і духовних сил (здібностей), із яких виникають і в які зосереджуються всі інтелектуальні і моральні чесноти.

Фізична культура як навчальна дисципліна має складну будову і включає в себе вплив на фізіологічні системи організму, на їх нервово-емоційну і розумову сфери, вдосконалення фізичних і морально-вольових якостей, психологічної стійкості. Вона є процесом планомірного систематичного впливу на учнів під відповідальним наглядом вчителя і сформувати у них глибоке розуміння соціального значення фізичної культури і спорту в умовах розвиваючої діяльності, і на цій основі сформувати фізичну культуру особистості [1, с. 34].

ЛІТЕРАТУРА

1. Андріанов В. С. Фізичне виховання: методика викладання : навчальний посібник для студентів педагогічних університетів. 2011, 46 с.

2. Арефьєв В. Г. Здоров'я підлітків і рухова активність. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Сер. Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт*. 2014, (3), С. 6-10.

3. Городинський С. І., Куліш Н. М. Проблеми підвищення рухової активності та розвитку умінь та навичок школярів. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасн. суспільстві.* 2008, (2). С. 60-64.

4. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 2. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2006. 248 с.

Карабанов Є. О.,
кандидат фізичного виховання, доцент
Кременчуцький педагогічний коледж
імені А. С. Макаренка
м. Кременчук

ПОКАЗНИКИ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ЕПІДЕМІЇ COVID-19

Пандемія коронавірусного захворювання 2019 року (COVID-19), спричинена вірусом SARS-CoV-2, стала новою глобальною проблемою у реалізації плану всесвітньої асамблеї охорони здоров'я. Новий коронавірус виник локально, але швидко поширився на всі континенти, а також досяг України.

Дослідження включало діагностичне дослідження з анкетою. Цей метод дослідження використовувався для збирання кількісних та якісних даних.

Для оцінки рівня фізичної активності учасників використовувалися Міжнародні анкети з фізичної активності (IPAQ). Коротка версія валідності та надійності IPAQ (7 запитань) була протестована в 12 країнах [2], що довело свою придатність для популяційного епіднагляду та великомасштабних досліджень. За допомогою IPAQ оцінювалися три пункти: інтенсивна фізична активність – PA (VPA), помірна фізична активність – PA (MPA) та ходьба.

У дослідженні взяли участь 362 студентів університетів та коледжу (Запорізький національний університет, Маріупольський державний університет, Кременчуцький педагогічний коледж імені А.С. Макаренка) у тому числі 157 чоловіків та 105 жінок. У опитаній групі 73% респондентів

навчалися за програмами бакалаврату (першого рівня), а 27% суб'єктів навчалися за програмами магістратури (другого рівня).

Характеристики учасників – середній вік учасників становив 21,1 року - зокрема, 67,1% їх молодше 22 років, 23,5% їх від 22 до 25 років і 9,4% їх старше 25 років. Згідно з рекомендаціями ВОЗ, 12,2% та 23,3% чоловіків та жінок мали надмірну вагу відповідно.

30% учасників відповідали рекомендаціям щодо виконання фізичної активності, а більше половини учасників (67,5%) не брали участь у жодній інтенсивній фізичній активності під час пандемії COVID-19. Загалом 73% учасників повідомили, що їхній рівень фізичної активності знизився з початку пандемії COVID-19 (Таблиця 1).

Таблиця 1

Фізична активність учасників для поздовжнього дослідження

Показники	$\overline{X} \pm S$ чи %			
	Загальна кількість студентів (n-362)	Чоловіки (n-157)	Жінки (n-105)	p
Ходьба (хв/день)	17,2 (25,5)	17,1 (27,8)	13,2 (27,4)	0,01
Помірна ФА (хв/день)	2,9 (12,2)	2,7 (11,4)	2,6 (10,2)	<0,001
Інтенсивна ФА (хв/день)	0,0 (8,6)	0,0 (9)	0,0 (8,5)	<0,001
Від помірної ФА до інтенсивної ФА (хв/день)	8,5 (22)	8,4 (21)	6,7 (18)	<0,001
Загальна витрата енергії МЕТ (хв/день)	791 (1398)	862 (1836)	790 (1227)	0,06
Зміни рівня ФА				
Підвищилась	16,2	12,0	19,1	–
Без змін	11,0	10,8	11,4	–
Знизилась	72,8	77,2	69,5	–
Дотримування рекомендацій ВОЗ з ФА*	28,1	29,4	28,3	0,7

Примітки: ФА – фізична активність, ВОЗ – всесвітня організація здоров'я.

*Не менше 150 хвилин аеробних вправ середньої інтенсивності або не менше 75 хвилин аеробних вправ високої інтенсивності протягом тижня.

Однією з основних переваг цього дослідження є те, що були застосовані як поперечний, так і поздовжній аналіз.

Дані про зменшення всіх типів фізичної активності після спалаху COVID-19 узгоджуються з недавнім національним опитуванням у Канаді, яке повідомило про значне зниження всіх видів фізичної активності у дітей та підлітків [1]. Низький обсяг фізичної активності, проведеного учасниками, може бути пов'язаний із соціальним дистанціюванням (наприклад, скасуванням усіх тренувань та змагань з командних видів спорту та закриттям спортивних залів), роботою з дому та побоюваннями щодо загрози, що виходить від COVID-19.

Студенти дистанціюються один від одного, залишаючись вдома та навчаючись онлайн, що згодом призводить до збільшення тривалості екранного часу, сидячого способу життя. Зокрема, студенти витрачали менше часу на фізичну активність, менше часу на уроки фізичної культури та більшу частину академічного семестру на екранний час під час онлайн-навчання. Отже, ми також виявили, що час, проведений за телевізором, комп'ютером значно збільшився після спалаху COVID-19.

Обмеження цього дослідження включають використання суб'єктивних вимірювань для оцінки фізичної активності та сну, які пов'язані з підвищеним ризиком систематичної помилки. Хоча всі анкети, використані в цьому дослідженні, були затверджені, об'єктивні вимірювання, такі як використання акселерометра, будуть більш точними при фізичної активності у учасників. Більше того, у лонгітюдного дослідження обмежений розмір вибірки. Поточне дослідження може мати упередженість добору, оскільки участь була добровільною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Moore, S. A.; Faulkner, G.; Rhodes, R. E.; Brussoni, M.; Chulak-Bozzer, T.; Ferguson, L. J.; Mitra, R.; O’reilly, N.; Spence, J. C.; Vanderloo, L. M.; et al. Impact of the COVID-19 virus outbreak on movement and play behaviours of Canadian children and youth: A national survey. *Int. J. Behav. Nutr. Phys. Act.* 2020, *12*, 1–11.

2. Craig, C. L.; Marshall, A. L.; Sjöström, M.; Bauman, A. E.; Booth, M. L.; Ainsworth, B. E.; Pratt, M.; Ekelund, U.; Yngve, A.; Sallis, J. F.; et al. International physical activity questionnaire: 12-Country reliability and validity. *Med. Sci. Sports Exerc.* 2003, *35*, 1381–1395.

СЕКЦІЯ 5. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИКЛАДАННЯ ІНФОРМАТИКИ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ

Коробов В. Ю.,
здобувач фахової передвищої освіти
освітньо-кваліфікаційного рівня „молодший спеціаліст“
спеціальність Початкова освіта. Інформатика
КЗ КОР „Богуславський гуманітарний фаховий
коледж імені І.С.Нечуя-Левицького“
м. Богуслав
Науковий керівник: **Берегеля Л. М.**
Голова циклової комісій викладачів
соціально-педагогічних дисциплін
КЗ КОР „Богуславський гуманітарний фаховий
коледж імені І. С. Нечуя-Левицького“
м. Богуслав

ІНФОРМАТИКА В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Бурхливий розвиток комп'ютерної техніки й інформаційних технологій вимагають від людини оволодіння ними. Сучасне століття називають століттям інформації. Людина повинна навчитися орієнтуватися в інформаційному потоці. І чим раніш це відбудеться, тим ефективніше буде її робота.

Ідея створення курсу „Початкова інформатика“ виникла в зв'язку із широким упровадженням комп'ютерної техніки в систему шкільної освіти. Сьогоднішній школяр повинен уміти користуватися комп'ютером так само вільно і легко, як користується ручкою, олівцем і лінійкою. Тому вивчення основ інформатики повинне починатися в молодшому шкільному віці.

Планування й реалізація освітнього процесу з інформатики у ЗЗСО визначаються типовою освітньою програмою закладів загальної середньої освіти ІІІ ступеня, затвердженою наказом Міністерства освіти і науки України, зокрема рекомендовані форми організації освітнього процесу та інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти, загальний обсяг навчального навантаження та орієнтовна тривалість і можливі взаємозв'язки освітніх галузей, предметів, дисциплін.

Складовими компетентності учнів є, знання, але не просто інформація, а швидко змінювана, динамічна, різноманітна, яка потрібна для здійснення тієї чи іншої діяльності чи розв'язання певного кола пізнавальних і життєвих задач. Учням потрібні вміння застосувати ці знання у конкретній ситуації й розуміння, яким чином це зробити. В них мають бути сформовані ціннісні орієнтації, потрібні суспільству й уміння адекватного оцінювання себе, світу, свого місця в світі, конкретного знання, необхідності чи непотрібності його для своєї діяльності, а також методу його здобування чи використання. Нова українська школа має бути зорієнтована на формування тих умінь і компетентностей, які будуть необхідними дитині для успішної самореалізації у житті[5, с. 325].

Компетентнісний підхід – це підхід, який, акцентує увагу на результатах освіти, причому в якості результатів розглядається не сума засвоєних відомостей, фактів, даних, а здатність людини діяти в різних проблемних ситуаціях [7, с. 60]. Компетентнісний підхід – це спроба привести у відповідність результати освіти до потреб ринку праці, тобто він пов'язаний із замовленням на освіту з боку роботодавців – тих, кому потрібен компетентний спеціаліст. Це можливо реалізувати тоді, коли освіта орієнтована на особистість учня. Таку освіту неможливо „дати", вона формується в процесі самостійної роботи учнів, залучення їх до побудови навчального процесу[3, с. 78].

Компетентності в галузі інформаційно-комунікаційних технологій передбачають здатність учнів організовуватись в інформаційному просторі, володінням знаннями з інформатики та інформаційних технологій, вміння оперувати інформаційними ресурсами у відповідності з потребами. Вони

пов’язані з якостями технічно та технологічно освіченої людини, підготовленої до життя та активної трудової діяльності в умовах сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства [6, с. 231].

Учитель не обмежений у виборі організаційних форм, видів, методів та засобів навчальної діяльності з метою забезпечення передбачуваного Державним стандартом рівня навчальних досягнень учнів як результату освітнього процесу. Однак для успішного опанування курсу інформатики рекомендованими є організація роботи кожного учня за комп’ютером на кожному уроці, наприклад, у формі виконання практичної роботи або електронного уроку, а також підключення комп’ютерного класу до швидкісного Інтернету.

Стрімкий розвиток мережних інформаційних технологій відкрив нові перспективи у сфері освіти. Можна впевнено стверджувати, що в сучасному світі має місце тенденція злиття освітніх та інформаційних технологій і формування на цій основі принципово нових інтегрованих технологій навчання, заснованих, зокрема, на інтернет-технологіях. Це зумовлює актуальність використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у процесі інтерактивної взаємодії учителя та учня в процесі навчання.

Одним з найперспективніших напрямів розвитку системи освіти є широке використання сучасних телекомунікаційних, інформаційних і комп’ютерних технологій, у першу чергу – інтернет- технологій [1 с. 2, 9].

Наші знання, технічна обізнаність, навички використання цифрових технологій зростають набагато швидше, ніж духовність, самоконтроль, критичне ставлення до власних дій, самодисципліна, відповідальність. Це може призвести до небажаних наслідків, особливо коли інформаційне оточення стає агресивним. Діти живуть у суспільстві, але у них немає досвіду дорослої людини, щоб адекватно сприймати швидкий потік інформації, тому доцільно визначати поняття інформаційної безпеки в широкому розумінні. Це дає можливість говорити про інформаційну безпеку як про стан доступності для суспільства достовірної, не забороненої інформації, необхідної для сталого

існування і розвитку, при якому забезпечений надійний захист дітей, особистості, суспільства, держави, міжнародного співтовариства від впливу на них загроз, які у формі організованих інформаційних потоків сприяють деформації інформаційного простору, суспільної та, особливо, індивідуальної свідомості.

У навчанні інформатики слід передбачити відповіді на соціокультурні, особистісно значущі виклики, особливо пов'язані зі збереженням не тільки соматичного здоров'я, але й здоров'я психічного, адекватної соціалізації особи. Шляхи забезпечення соматичного здоров'я чітко окреслені Санітарним регламентом для закладів загальної середньої освіти. Нині знову з'являються ресурси суїцидального спрямування, тому завданням учителів інформатики є ведення роз'яснювальної роботи як серед адміністрації закладу ЗСО, так і батьків та здобувачів освіти з даної проблеми.

Умови навчання повинні забезпечувати ефективне засвоєння учнями програмового матеріалу та відповідати вимогам щодо безпеки життєдіяльності учасників навчального процесу. Програмою не обмежується використання вчителем різних видів апаратного та програмного забезпечення за умови відповідності його вимогам чинного законодавства, нормативних документів та даної програми. Зміст усіх практичних робіт має добиратися таким чином, щоб тривалість роботи за комп'ютером була поставлена у відповідність вимогам чинного санітарного регламенту.

Обов'язковою передумовою успішного виконання вимог програми є практична діяльність учнів на кожному уроці, індивідуальний доступ кожного учня до роботи з персональним комп'ютером (поділ на групи з урахуванням принципу „один учень - один комп'ютер“) та підключення комп'ютерного класу до швидкісного Інтернету.

Обладнання має відповідати вимогам, викладеним у „Положенні про кабінет інформатики та інформаційно-комунікаційних технологій навчання загальноосвітніх навчальних закладів“ з урахуванням оновлених нормативів, чинних з 1 січня 2021 року, викладених у документі „Санітарний регламент для

закладів загальної середньої освіти“ [7, с. 57]

Оскільки обладнання кабінету інформатики (майстерень з технологій) може суттєво відрізнятися від прийнятих стандартів, при обранні змісту навчання зазначене також має обов'язково враховуватися, оскільки для навчання за певним профілем обов'язковою є наявність відповідного програмно-апаратного забезпечення.

Важливо продовжити навчання педагогів у напрямі опанування інформаційними технологіями та їх ефективного використання в роботі. В умовах нового формату освітньої діяльності в Україні рекомендуємо вчителям закладів загальної середньої освіти вдосконалювати також цифрові компетентності, які активізують пізнавальний інтерес учнів до використання додаткових навчальних матеріалів, розміщених на освітніх електронних ресурсах. Актуальність даного питання підтверджена використанням дистанційної форми навчання в період карантинних заходів на території України.

Випускник Нової української школи – це цілісна, всебічно розвинена особистість, здатна до критичного мислення; патріот з активною позицією, який діє згідно з морально-етичними принципами, здатний приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини; новатор, здатний змінювати навколишній світ, розвивати економіку за принципами сталого розвитку, конкурувати на ринку праці, навчатися впродовж життя. Навчальний предмет „Інформатика“ має потужний інструментарій для розвитку учнів, саме тому вчитель повинен не тільки забезпечити опанування учнями зазначених у програмі вимог до знань та вмінь, а і сприяти формуванню навичок XXI століття: спільна робота, комунікація, пошук інформації, критичне мислення.

Особливу увагу потребує добір змісту навчальних завдань, що повинен бути тісно пов’язаний із потребами учнів, мати застосування у реальному житті, окреслювати перспективи у виборі професії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вінницька Н. М., Стельмащук С. А. Можливість використання освітніх блогів. Інформатика в школі : Науково-методичний журнал. 2018. №7.
2. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти : Постанова КМУ № 898 від 30.09.2020 р.
3. Забарна А. П. Організація навчання інформатики у профільній школі. Тернопіль, Мандрівець. 2009. 128 с.
4. Санітарний регламент для закладів загальної середньої освіти, наказ Міністерства охорони здоров'я України від 25 вересня 2020 року № 2205.
5. Семко Л. П., Лапінський В. В. Інформаційні компетентності та шляхи їх формування. Соціально-психологічні технології розвитку особистості : Зб. наук. праць за матеріалами V Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів та студентів (м. Херсон, 14 травня 2020 р.) - Херсон :, 2020. - С. 324-327.
6. Триус Ю. В. Комп'ютерно-орієнтовні методичні системи навчання математики: Монографія. Черкаси. Брама-Україна. 2005. 400 с.
7. Хуторовський А. В. Ключові компетенції: Технологія конструювання // Народна освіта. 2013. №5 С. 55-61.

Кривовяз О. І.,
викладач вищої категорії
ВСП „Фаховий коледж мистецтв та дизайну КНУТД“
Пархоменко В. М.,
викладач вищої категорії, викладач-методист
ВСП „Фаховий коледж мистецтв та дизайну КНУТД“
м. Київ

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ІНФОРМАТИКИ У КОЛЕДЖІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується широким використанням комп'ютерної техніки, нових інформаційних технологій,

телекомунікацій, нових видів документального зв'язку. Відповідно підвищуються вимоги до професійної підготовки фахівців, зокрема до рівня їхньої компетентності в галузі інформатики та комп'ютерної техніки (інформатичної компетентності).

Випускник школи, який став студентом коледжу, повинен усвідомлювати, що стати успішною особистістю в умовах ринку зможе лише той майбутній фахівець, який має не тільки достатню загальноосвітню та професійну підготовку, але й володіє уміннями та навичками використання інформаційно-цифрових технологій, необхідних для освіченої, багатогранної самодостатньої особистості. Тому перед викладачем інформатики постає завдання донести до студентів, як майбутніх фахівців, важливість вивчення даної дисципліни для їх професійній діяльності.[1]

На сьогоднішній день пандемічна криза внесла суттєві корективи в організацію навчального процесу, а саме, відбувся перехід від традиційної системи освіти, яка передбачала очні „аудиторні" заняття, до *дистанційної,* коли взаємодія викладача й студента відбувається у віртуальному просторі, та *змішаної*, колививажено поєднуються технології традиційного, електронного, дистанційного та мобільного навчання, спрямованого на інтеграцію аудиторного та поза аудиторного навчання. [2] Запровадження змішаного навчання, зокрема, обумовлюється ще й тим, що вивчення дисциплін професійного циклу передбачає використання певного обладнання та особистісного індивідуального підходу викладача до студентів, яких не можна забезпечити при віддаленому навчанні.

Зміни, які сьогодні відбуваються в освіті, передбачають перегляд поглядів на базові організаційні та методичні засади навчання, формат занять, використання цифрових інструментів, залучення студентів до онлайн роботи, застосування нових дистанційних форм та методів навчання.Ефективність процесу навчання в умовах дистанційної освіти можлива лише в тому випадку, якщо створені всі необхідні для цього умови.

Перед викладачами та студентамисьогодні постають задачі, вирішення яких суттєво впливає на формування інформатичноїкомпетентності студентів. Справа в тому, що ефективність вивчення інформатики під час дистанційного навчання залежить від багатьох зовнішніх факторів, зокрема,

- відсутність комп’ютера чи ноутбука у студента;
- відсутність програмного забезпечення, передбаченого для вивчення, та неможливість інсталяції програм на власний комп'ютер через відсутність відповідних прав;
- характеристики домашніх ПК студентів та встановлені версії програмних продуктів часто суттєво різняться, відповідно різняться й інтерфейси цих програм тощо.

Враховуючи ці фактори, під часрозробки дидактичних матеріалів, зокрема, практичних робіт, перед викладачем інформатики постає чимало завдань. Звпровадженням дистанційного навчання особливого значення набуває вивчення можливостей сучасних веб сервісів, що є аналогами програм, які підлягають вивченню за програмою предмету, адже в умовах віддаленості викладач інформатики не має можливості використовувати локальне програмне забезпечення. Саме тому доцільно використовувати певний інтернет-сервіс як альтернативу локальній програмі.

Викладач повинен прогнозувати час, який знадобитьсястуденту для їх виконання, передбачати „технічні“ труднощі у роботі. Студент у дистанційному режимі витрачає більше часу на опрацювання матеріалу та виконання завдання, ніж на очному занятті, йому треба уважно ознайомитися з інструкцією, самотужки знаходити належні інструменти та налаштування у певному програмному середовищі, тому організації самостійної роботи студентів слід приділяти особливу увагу.

Дистанційне навчання в умовах карантину обмежує контакт викладача і студента, що іноді створює психологічний дискомфорт та відчуття взаємодії лише з інформаційною системою, а не з живою людиною. Якщо використовуються форми навчання, при яких відсутній прямий контакт зі

студентом, то виникає проблема визначення чи самевін виконував завдання та здавав тест.

Незважаючи на численні дискусії щодо переваг та недоліків дистанційної освіти та критику зі сторони багатьох педагогів, маємо розуміння того, що сьогоднішній час не дає нам вибору і таке навчання стає неминучим. Лише висока майстерність викладача, його професіоналізм та уміння творчо підходити до розв'язання різного роду проблем може врятувати сучасну освіту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Наконечна С. М. Дистанційне навчання як засіб формування системи інформативних компетентностей студентів коледжів // Фізико-математична освіта : науковий журнал. – 2017. – Випуск 4(14). – С. 68-72.
2. Муращенко Т. В.Змішане та дистанційне навчання як спосіб доступу до якісної освіти // ISSN: 2414-0325. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету, № 3 (2017) С. 283-285.

Тарасенко В. Р.,
здобувач освіти 2 курсу,
Кременчуцький льотний коледж
Харківського Національного університету внутрішніх справ,
м. Кременчук.
Савченко О. А.,
голова циклової комісії філологічних дисциплін,
Кременчуцький льотний коледж
Харківського Національного університету внутрішніх справ,
м. Кременчук.
Тарасенко О. В.,
завідувач шкільного відділу,
Олександрійський педагогічний фаховий коледж
імені В. О. Сухомлинського,
м. Олександрія

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН СЕРВІСІВДЛЯ СТВОРЕННЯ СУЧАСНИХ ПУБЛІКАЦІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Сьогодні викладачі стикаються з тим, що студенти дуже важко зацікавити і здивувати, так як вони - покоління інформаційного століття і мають величезні, необмежені можливості до доступу різної інформації. А кожен учитель стурбований якістю результатів своєї діяльності і регулярно ставить перед собою питання: „Як зробити ефективним процес навчання?“, „Як зробити заняття цікавим і корисним?“. Ось тоді до нас на допомогу і приходять різні інтерактивні сервіси, за допомогою яких можна урізноманітнити заняття, зробити процес виконання домашнього завдання цікавим і легким, зацікавивши тим самим не тільки студентів, а й самих себе. Ці питання є актуальними при вивченні інформатики в освітніх закладах.

На сьогоднішній день набуває популярності використання інтернет-сервісів для створення цікавих дидактичних матеріалів з будь-якої теми з використанням текстів, зображень, відео та аудіо файлів, у тому числі інтерактивних. Дані сервіси стають зручним інструментом для створення електронного супроводу уроку, заняття або дистанційного курсу. Вони дають можливість зібрати всі необхідні ресурси для уроку чи заняття: файли, веб-сайти, Google документи, вбудувати потрібні файли та он-лайнові вправи. Створені завдання можна розмістити в блозі, отримавши відповідний код, створити до уроку QR-код, який можна надіслати та розмістити в соціальних мережах.

Гарні та цікаві презентації, інтерактивні завдання, комікси, відеоролики та інші різні види публікацій— ключ до розуміння предмету студентом.

Розглянемо найпоширеніших сервісів, що використовуються при реалізації інтерактивного навчання та створенні сучасних публікацій.

Canva – малюємо яскраву інфографіку, логотипи, комікси і презентації.

Це один з найзручніших сервісів для оформлення якісного і різнотипного візуального контенту (комікси, інфографіка, логотипи, презентації, генератор мемів). Ресурс адаптовано українською мовою. Canva має безліч різноманітних шаблонів, кожен з яких можна редагувати: змінювати розміри, кольори,

розташування написів і шрифти, а також комбінувати наявні на сайті та завантажені файли.

Хто б міг подумати, що створювати публікації так просто?

Рис.1. Алгоритм створення публікацій

Під час ознайомлення з інтерфейсом зверніть особливу увагу на шаблони в рубриках „Для навчання“ та „Тенденції“, оскільки там можна знайти матеріали, які доречно використовувати для роботи над освітнім контентом.

Як для громадських організацій, так і для педагогів в Canva доступні анімація та нові можливості для роботи з відео. Можна завантажувати та редагувати власні матеріали у MP4 або GIF чи використовувати наявні у відео- та музичній бібліотеці Canva.

За допомогою Canva ви зможете створити якісні відео навіть без навичок у сфері редагування відео. Лише за декілька хвилин ви зможете створити захопливе коротке відео за допомогою простого інструмента з функцією перетягування та бібліотеки готових шаблонів від Canva.

Canva – програма, створена для розробки будь-якого медіаконтенту, в тому числі й презентацій. Щоб розпочати роботу з сервісом Canva необхідно створити обліковий запис. Зазначимо, що цей сервіс дає змогу візуалізувати навчальну інформацію для полегшення її сприймання. За допомогою сервісу Canva можна створити мотиваційні картки, таблиці із правилами, розмальовки, постери досягнень тощо.

Ілюстрація як вид інформації, мотивує студентів до діяльності, а текст, як візуальний компонент навчання, забезпечує викладачів оригінальними ігровими інструментами залучення дитини до оволодіння новими навичками та фокусує увагу дитини на актуальній для її віку навичці.

Створені в сервісі Canva матеріали можуть там зберігатися, а можуть бути завантажені на комп'ютерний пристрій. Спробуйте – це не лише просто, а й цікаво.

Даний сервіс має зручний редактор із функцією перетягування полегшує співпрацю під час навчання та виконання домашніх завдань. З Canva для навчання учні та викладачі можуть працювати разом і редагувати свої роботи в режимі реального часу: залишати коментарі, додавати нові графічні елементи й змінювати текст. Навчання ще ніколи не було таким приємним! Сервіс Canva оптимізовано для Chromebook і використання з іншими платформами. Ефективне спілкування є важливою частиною дистанційної освіти. Завдяки Canva взаємодія з іншими стає надзвичайно зручною та ефективною. Будь-які завдання – від надсилання відзнак за успіхи в навчанні до передачі місячного плану уроків батькам – не створюють жодних проблем.

До основних переваг Canva відносять:

✓ понад 500 готових тематичних шаблонів, у тому числі для оформлення документів, презентацій, створення логотипів, афіш, постерів для соціальних мереж тощо;

✓ широкий діапазон опцій редагування (можливість додавати чи видаляти окремі елементи з наявних шаблонів, змінювати їхній колір, розмір, положення та шрифти);

✓ інтерфейс локалізовано кількома десятками мов, серед яких є українська;

✓ працювати над дизайном проекту можна у команді до 10 осіб;

✓ готові проекти можна скачати на комп'ютер у зручних форматах файлів із розширенням – PNG, JPEG чи PDF.

Як свідчать численні наукові дослідження, чіпляють увагу та надовго запам'ятовуються саме схематичні яскраві графічні зображення – інфографіка. Тож чому б не використовувати такий інструмент на заняттях!

Варто додати, що перенесення навчання в цифрове середовище та його індивідуалізація є майданчиком для професійного зростання, обміну інноваційними ідеями та рішеннями, передачі досвіду. Тож користуйтеся можливостями цифрових технологій, зростайте професійно, адаптуйте методи навчання й навчальні матеріали до інтересів сучасних дітей, і вони віддячать вам своїми успіхами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Електронний ресурс. Цифрові технології в роботі вчителя початкових класів НУШ. Режим доступу: https://www.ra-ou.com.ua/index.php?id=589.
2. Електронний ресурс. Як створити захопливий урок: Canva, Crello, WordArt, YouTube. Режим доступу: https://profcenter.com.ua/2021/03/05/yak-stvoryty-zahoplyvyj-urok-canva-crello-wordart-youtube.
3. Електронний ресурс. Canvaforeducation: стильна візуалізація навчального контенту. Режим доступу: https://naurok.com.ua/post/canva-for-education-stilna-vizualizaciya-navchalnogo-kontentu

СЕКЦІЯ 6. НАУКИ ПРО ОСВІТУ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Рибалка В. В.
доктор психологічних наук, професор,
головний науковий співробітник
відділу педагогічної психології і психології праці
Інституту педагогічної освіти і
освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України,
головний науковий співробітник лабораторії психології творчості Інституту
психології імені Г. С. Костюка
НАПН України

ДЕМОКРАТІЯ ЯК ДЖЕРЕЛО РОЗРОБКИ МЕТОДІВ І ТЕХНОЛОГІЙ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПСИХОЛОГІВ І ПЕДАГОГІВ

Демократія як політичний та суспільний устрій історично визначила найкращі умови для розвитку цивілізації, про що свідчить високий рівень культури й економіки демократичних країн, які утворюють так званий „золотий мільярд“ світу. Наприклад, Швейцарія, США, Німеччина, країни Скандинавії вражають своїм науковим, технічним, культурним рівнем розвитку, добробутом населення. Це свідчить про те, що у природі демократичного устрою цих країн міститься сутнісний творчий потенціал, який закономірно виникає в надрах даного устрою і виступає своєрідним джерелом розвитку наукових знань і технологій та ефективно актуалізується в особливим чином організованих людських громадах. А це забезпечує цивілізаційний успіх демократично розвинутих народів як авангарду цивілізації.

Є актуальним шукати ці сутнісні сили у принципах, процедурах демократії, в самій демократичній практиці соціального життя народів. Саме вони забезпечують продуктивну детермінацію, організацію поведінки й діяльності суспільних утворень, асоціацій робітників і окремих особистостей. Це особливо стосується демократичної організації науки, освіти і сфери виробництва.

Так, серед основних принципів демократії, що забезпечують функціонування сучасного цивілізованого громадянського суспільства, доцільно назвати такі, як: принцип народовладдя; принцип пріоритету прав, свобод і обов'язків людини та громадянина, взаємозв’язку свободи і відповідальності, прав і обов’язків; принцип свободи і рівності громадян у своїй гідності; принцип виборності органів державної влади і громадянського суспільства шляхом голосування; принцип підпорядкування меншості більшості і водночас врахування думки меншості більшістю; принцип плюралізму, тобто можливість існування різних думок, ідеологій, партій, організацій тощо, що гарантує свободу думки, совісті та віросповідання, громадсько-політичних об’єднань та ініціатив; принцип толерантності та виваженості в ході обговорення різних точок зору і думок; принцип гласності та врахування громадської думки, що передбачає відкритість держави та державних діячів для критики з боку суспільства; доступність інформації, що має суспільне значення тощо [1; 2].

Втілення демократичних принципів у суспільне життя забезпечується відповідними демократичними процедурами, які безпосередньо визначають технологію побудови демократичного громадянського суспільства. Йдеться, зокрема про такі процедури, як: створення демократичної структури суспільства і органів самоврядування шляхом виборів; організація зборів та визначення їх органів і порядку роботи; дотримання правил представницької (опосередкованої) і прямої (безпосередньої) демократії; обговорення та прийняття рішень шляхом голосування на зборах відповідно до їх виду – звичайне зібрання, конференція, з'їзд; проведення систематичного громадського обговорення актуальних проблем державного і суспільного життя і розробка проєктів його покращення; затвердження результатів демократичного обговорення суспільних рішень голосуванням, референдумом; опанування та змагальність в ході відкритого обговорення кандидатур на виборах або питань, поставлених на голосування чи референдум; звітність обраного керівництва перед членами громади; опротестування, блокування, відзив рішень; критика і самокритика в її конструктивній формі; здійснення контролю і самоконтролю діяльності

державних службовців і членів громадянського суспільства; накладання відповідальності за невиконання рішень суспільства і влади тощо [1; 2].

Саме під впливом демократизованої ще на початку американської цивілізації освіти, в США, а пізніше в Європі з'являються відповідні методи вироблення творчих рішень у науці та промисловості. Назвемо лише «мозковий штурм», соціальне партнерство (хауторнський експеримент), гуртки якості; групи зустрічей, соціально-психологічний тренінг, демократично організовані консультативні технології тощо. В соціальній та політичній практиці з'являються демократично організовані форми громадського обговорення проблем і прийняття рішень – диспути, дебати, деліберація, референдуми тощо [3; 4].

Так, у Швейцарії впродовж більш ніж століття щорічно відбуваються 200-300 референдумів на трьох рівнях державного устрою – конфедеративному, кантональному та муніципальному. Ініціативно висуваються та обговорюються громадянами проблеми та ідеї (в Конституції Швейцарії існує спеціальна стаття про народні ініціативи), по ним на зборах приймаються шляхом голосування відповідні рішення, які оформляються у вигляді проєктів і передаються у парламент країни. Близько 75% усіх прийнятих на референдумах проєктів приймаються парламентом для реалізації державними інститутами. Тобто таким чином ефективно діє загальнодержавна народна технологія швейцарського громадянського суспільства як інституту прямої демократії, що визначило сучасний добробут громадян Швейцарії, яка вже півтори століття не знає війн, соціальних конфліктів, страйків тощо.

Узагальнюючи дані щодо діяльності громадянського суспільства у демократично розвинутих країнах світу, зокрема у тій же Швейцарії, США, враховуючи власний досвід роботи у цьому напрямку, нами була розроблена загальна технологічна схема діяльності освітянського осередку громадянського суспільства. На основі цієї схеми був сформований спеціальний алгоритм проведення засідань освітянських осередків громадянського суспільства, що складається з п'яти етапів або циклів [2; 4] .

Даний алгоритм технологічно відпрацьовувався нами в ході спеціальних психопедагогічних експедицій, самостійно або спільно з професорами А. П. Самодриним і В. Ф. Моргуном впродовж 2018 і 2019 років в низці закладів освіти Волинської, Полтавської, Харківської та Дніпропетровської областей. В ході експедицій такі тренінги поєднувалися з відповідними науково-методичними семінарами, консультаціями тощо [5]. Завдяки цьому, вказаний алгоритм діяльності осередку громадянського суспільства поступово адаптувався до умов різних закладів освіти – загальноосвітніх шкіл, педагогічних коледжів, технікумів тощо.

Важливою технологічною формою втілення принципів і процедур демократії у закладах освіти є розроблена нами Дистанційна школа демократії і громадянського суспільства для психологів і педагогів. Розробляється також технологія психологічного супроводу різних категорій цивільного населення, постраждалого під час військових дій. Створені й інші демократично детерміновані технології професійної діяльності психологів, зокрема так зване колективне, мультиперсонально концентроване навколо клієнта психологічне консультування. За цією технологією група спеціалістів працює з одним постраждалим під час військових дій, при вирішенні його гострих складних проблем. Ця технологія виникла в процесі проведення методологічних і психоконсультативних семінарів у форматі ZOOM та MEET по визначенню ефективних шляхів надання допомоги передусім самим психологам і педагогам, які потрапили в зону бойових дій, пережили стресові ситуації внаслідок повітряної тривоги, артилерійських і ракетних обстрілів, евакуації, поранення і втрати близьких людей тощо.

Така форма концентрованої психоконсультативної допомоги здійснюється за схемою „тренінгу навпаки“ або плюралістичного консультування (що нагадує схему проведення медичного консиліуму або хірургічної операції), коли в центрі оздоровчого процесу знаходиться потерпілий зі складною гострою проблемою військового походження, а з ним за колом почергово працюють декілька

консультантів, бажано представників різних психотерапевтичних напрямків, як експерти з вирішення різних проблем.

Дана технологія стає ефективною та оперативною, оскільки в ній розкриваються та соціосамоактуалізуються, при вирішенні малознайомих гострих проблем, компетенції по-різному підготовлених спеціалістів, їх колективний консультативний саногенний потенціал. Можна припустити, що значення даного методу виходить за межі психологічної консультації. Завдяки йому, за припущенням можуть бути змодельовані інтегративні міждисциплінарні та міжпредметні тенденції наукової праці, виробництва, освіти, зокрема педагогічні технології навчання та виховання Нової школи.

Перспективи розробки демократично орієнтованих технологій роботи психологів і педагогів ми пов'язуємо також з інноваційним втіленням принципів психології – детермінізму, відображення, єдності свідомості та діяльності, розвитку психіки, системно-структурного принципу, а також – законів Л.С.Виготського щодо розвитку вищих психологічних функцій. Останні начебто спеціально призначені для розробки демократично орієнтованих саногенних технологій. Відмітимо, що сам Л. С. Виготський розробляв їх в межах культурно-історичної парадигми також і в умовах власної патопсихологічної практики. Мова йде про закони опосередкованості-безпосередності (що передбачає різні рівні, форми, види і техніки опосередкування), соціогенезу-індивідогенезу, інтеріоризації-екстеріоризації, ідентифікації-деідентифікації, закон розвитку вищих психічних функцій у дитини або хворого дорослого через зони найближчого та найвіддаленішого розвитку під керівництвом педагога, психолога тощо [6].

Ці закони вказують методологічні шляхи інноваційного опрацювання принципів, процедур, практик демократії на шляху формування операцій, прийомів, технологій роботи психологів і педагогів з різними категоріями населення – дітьми, людьми молодого, зрілого та похилого віку, в ході психолого-педагогічного та геронтопсихологічного супроводу.

Звичайно, що при цьому слід враховувати ряд конкретних обставин, зокрема й те, що в сучасній складній пандемічній та військовій ситуації діють переважно дистанційні інформаційні технології професійної діяльності психологів і педагогів. При цьому спочатку відпрацьовуються розгорнуті зовнішні соціально-психологічні форми роботи, а пізніше здійснюється їх психологічна формалізація, моделювання, алгоритмізація, внутрішньо спрямована інтеріоризація, індивідуальна та соціальна самоактуалізація тощо. Прикладом такої роботи є розпочате нами дослідження мультиперсонального діалогу в умовах збільшення, в ході опрацювання дистанційних форм діяльності, ступеня глобалізації взаємодії і кількості втягуваних у діалог суб'єктів професійного спілкування, навчання та праці.

Отже, можна підсумувати, що поширення демократії у світі створює більш креативні умови для розвитку і функціонування сучасної цивілізації, країн, суспільств та особистостей. Принципи, процедури та практики демократії формують особливу суспільну атмосферу, що детермінує появу креативних технологій і методів роботи спеціалістів, в тому числі психологів і педагогів. Цей процес цивілізаційної демократичної творчості має бути краще усвідомлений психологами і педагогами і цілеспрямовано використаний при розробці ще більш ефективних форм їх професійного навчання і продуктивної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Основи громадянського суспільства: Словник: Для студ. вищ. навч. закл. / Н. Г. Джинчарадзе, М. А. Ожеван, А. В. Толстоухов та ін. Київ: Знання України, 2006. 232 с.

2. Рибалка В. В. Самовчитель демократії для юної та дорослої особистості: метод. посіб. Київ: ТАЛКОМ, 2019. 208 с.

3. Д'юї Джон. Демократія і освіта. Львів: Літопис, 2003. 294 с.

4. Рибалка В. В. Соціально-педагогічне і психологічне забезпечення розвитку дієвого громадянського суспільства і особистості громадянина: посібник. Київ: ТАЛКОМ, 2018. 226 с.

5. Рибалка В. В., Самодрин А. П., Моргун В. Ф. Психопедагогічні експедиції шляхами демократизації життя особистості, освіти та громадянського суспільства / за ред. В. В. Рибалки. Київ: ТАЛКОМ, 2019. 280 с.

6. Рибалка В. В. Теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці: Навчальний посібник. Одеса: Букаєв Вадим Вікторович, 2009. 575 с.

Вознюк О. В.,
доктор педагогічних наук, професор
Житомирський державний університет
імені Івана Франка
м. Житомир

ПРИРОДНИЧО-НАУКОВИЙ ТА РЕЛІГІЙНИЙ АСПЕКТИ ПОХОДЖЕННЯ ВСЕСВІТУ ТА ЙОГО НООСФЕРНІ НАСЛІДКИ

Те, що сьогодні і тут є справедливим, завтра або в іншому місці може стати несправедливим; те, що сьогодні і тут є моральним, завтра або в іншому місці може стати аморальним; те, що сьогодні і тут є доблестю, завтра або в іншому місці може перетворитися на гріх – я ж шукаю міру, природну для всіх часів і всіх місць

І. Славич [6, с. 6]

Народження світла у пітьмі, перехід від хаосу до космосу є виникненням нерівності буття в рівності небуття.

М. О. Бердяєв [1, с. 54]

Реальність як така уявляється нам, перш за все, у вигляді взаємодії – того першого, з чим стикається людина, що розглядає матерію, яка рухається. Справді, рух, що є невід'ємним атрибутом матерії, її глобальною універсалією, всеохоплюючою сутністю, є результатом взаємодії, яка у своєму найпростішому, а тому фундаментальному вигляді реалізується як біполярна

суб'єкт-об'єктна категорія, що постає найбільш загальною моделлю дійсності, яка у найбільш повному і найпростішому вигляді моделює цю дійсність. Згідно з традиційною суб'єкт-об'єктною логікою, „взаємодія є кінцевою причиною речей“ (О.Ф.Лосєв)

Таким чином, взаємодія передбачає об'єкти, які вступають у взаємодію, що призводить до їхньої зміни – розвитку, руху:

Об'єкти + взаємодія + зміна = принцип детермінізму як причинно-наслідкової залежності об'єктів, що взаємодіють і змінюються.

Для того, щоб об'єкти взаємодіяли, вони мають відрізнятися один від одного, тобто бути різними (і протилежними).

У контексті появи об'єктів, що відрізняються один від одного та вступають у взаємодію, слід говорити про їх появу/походження з єдиного початку (Цілого), яке породжує ці об'єкти за допомогою розщеплення себе на ці протилежні один одному об'єкти. У зв'язку з цим наведемо слова Гегеля, який писав: „щоб зрозуміти відношення взаємодії, ми не повинні залишати дві його сторони в безпосередній даності, а повинні... пізнати в них моменти третього, вищого, яке саме є поняття“ [2, с. 260].

Чим же є це гегелівське „третє“ у сфері взаємодії з погляду філософії? Третім моментом, яким опосередковується і визначається взаємодія двох кінцевих речей або сторін (частин), є інтегральні закономірності цілого... Взаємодія частин опосередкована самим цілим – третім моментом, або субстанцією, і в той же час є внутрішньою основою всіх його сторін (частин). Отже, „таємниця“... цього третього полягає в тому, що взаємодіючі сторони явищ або речей при всіх відмінностях між собою мають у той же час загальну основу – субстанцію, є лише різними модифікаціями однієї й тієї ж субстанції“ [10, с. 22-23].

Тут субстанція може розумітися як Ціле, як єдність єдиного та множинного (О. Ф. Лосєв), розуміння якої людиною передбачає поєднання раціонального (науково-природничого) і ірраціонального (релігійного) шляхів пізнання.

Як зазначав Ф. Шеллінг, „оскільки ідея цілого може бути показана лише шляхом свого розкриття в частинах, а з іншого боку, окремі частини можливі лише завдяки ідеї цілого, то ясно, що тут є протиріччя, яке можна подолати... шляхом раптового збігу свідомої і несвідомої діяльності“ [9, с. 338].

Зазначимо, що творіння Богом світу з „невидимого“, „словом Божим“ (Євр. 11: 3) „з ніщо“ (2 Макк. 7: 26) за допомогою його дихотичного поділу на світло і темряву постає сучасною науковою моделлю походження світу.

Ця теорія, близька космофізичній концепції походження і розвитку навколишньої природи, розроблена фізиком-ядерником, доктором фізико-математичних наук І. М. Бєлозеровим, згідно з яким зірково-планетарні системи формуються і функціонують за рахунок нейтронних ядер, що мають ефірно-вакуумну природу та генерують речовину. При цьому гегелівське „третє“ в контексті науково-природничого знання постає у вигляді гіпотетичного „Ніщо“ – фізичного вакууму.

Фізичний вакуум породжує реальність (матерію) у вигляді розщеплення на дві протилежності – речовину (що має масу спокою і певну структуру) і поле (що не має маси спокою та структури). Цей висновок базується на науковому положенні, згідно з яким сутністю Всесвіту виступає фізичний вакуум (ефір древніх філософів, Ніщо, нірвана, порожнеча, шунья та інші категорії релігійно-філософських доктрин), яке, будучи Ніщо, будучи єдністю полярних проявів матерії, породжує світ – „збуджений стан фізичного вакууму“. Як вважає академік Г. І. Наан, народження Всесвіту є процесом розщеплення „Ніщо“ на „Дещо“ і „Антидещо“ (надлишкову та дефіцитну сутності, „плюс“ і „мінус“), що призводить до актуалізації всіх відомих фізичних феноменів. Цей дослідник писав, що грубу модель вакууму можна уявити як нескінченно великий запас енергії одного знака, компенсований таким самим запасом енергії іншого знака. При цьому загальна ентропія Всесвіту залишається постійною та нульовою (С. Ллойд) [5; 3; 4]. Це Ніщо (фізичний вакуум, ефір) постає глибинним універсальним середовищем, яке містить у собі все і все у собі пов'язує.

„Твердження про можливість виникнення реальності з нічого (порожнечі, вакууму) при строгому дотриманні законів збереження має здаватися гранично парадоксальним. Адже сенс законів збереження в тому-то і складається, що з нічого нічого не виникає, ніщо не може породити щось. Гіпотеза, яка тут розвивається, жодним чином не заперечує цього становища, ніщо справді не може породити (одне лише) дещо, але воно породжує щось більше – дещо і анти-дещо одночасно! В основі запропонованої тут гіпотези лежить, зрештою, той елементарний факт, що рівність (−1) + (+1) = 0 може бути прочитана і навпаки, справа наліво: 0 = (−1) + (+1). Остання рівність виражає вже не тільки космологію, а й космогонію. Вихідним „будівельним матеріалом Всесвіту“ є порожнеча, вакуум. У середньому, сумарно, симетричний Всесвіт складається з однієї лише порожнечі. Тому він може виникати з порожнечі при строгому дотриманні всіх законів збереження ... Тотожно рівні нулю всі просторово-часові інтервали та координати. Симетричний Всесвіт такий, що він у середньому нічого не містить, навіть простору та часу“ [5, с. 431-433].

За таким умов стає зрозумілим висновок великих філософів, які вважали, що наша реальність не має підстави для існування і не повинна існувати.

При цьому, як визнають деякі вчені та релігійні містики (див. книгу „*Дао фізики*“ Ф. Капри), сам процес народження Всесвіту з Ніщо вимагає зовнішнього імпульсу (фактору), тобто наявності Абсолюту як трансцендентальної сутності – Зовнішнього Спостерігача, тобто Того, Хто знаходиться за межами Всесвіту і творить його з фізичного вакууму. До цього ж висновку можна дійти на основі квантового „парадоксу Спостерігач“, виявленого в експериментах з інтерференції/дифракції елементарної частки. Як кажуть на Сході, „Бодхисаттва повинен перебувати у досконалому знанні, залишаючись у порожнечі, його досконале знання порожнє, а мудрість бачить через „порожнечу“.

Відтак, реальність є розщеплення Єдиного (фізичного вакууму, ефіру, фундаментальної вакуумної симетрії та ін.) на протилежні один одному дещо і антидещо (Г. І. Наан), коли закони збереження при народженні речовини з

вакууму вимагають одночасної появи позитивних та негативних мас, оскільки повна маса народженої речовини повинна дорівнювати нулю (Я. П. Терлецький), оскільки якщо повна маса дорівнює нулю, то спонтанне народження цього світу з вакууму не суперечить закону збереження енергії; відбувається це тому, що маса речовини всередині такого світу повністю „врівноважується“ негативною гравітаційною енергією зв'язку цієї маси (Я. Б. Зельдович); якщо свідомість відіграє ключову роль у квантової реальності, то людська особистість (діяч) як вільна абсолютна сутність виступає цим фізичним вакуумом, одночасно використовуючи цей вакуум (який на Сході називають порожнечею, шуньєю) як будівельний інструмент і будівельний матеріал для актуалізації сущого.

Щоб матерія могла набувати будь-яких форм, вона сама повинна бути позбавлена будь-якої форми. Отже, матерія є повною безформністю. Але в такому разі вона повинна бути позбавлена буття, оскільки останнє реалізується як конгломерат буттєвих форм.

Отже, матерія у цілому є небуття, але таке небуття, яке утворює можливість будь-якого буття і навіть необхідне буття речей. Платон називає таке небуття „хора“, суцільний простір, який неможливо пізнати, але який, одначе, мислиться як необхідна основа становлення: „Він вічний, не приймає руйнації, дарує місцезнаходження всьому народжуваному, але саме сприймається поза відчуття, у вигляді певного незаконного умовиводу“ .

Відтак, в основі реальності споконвічно покладена непроявлена нейтральна „нульова“ сутність (ефір давніх, фізичний вакуум, ніщо, порожнеча). Реальність актуалізується за допомогою розщеплення фізичного вакууму якимось трансцендентальним фактором Х (Богом, Абсолютом, Вищою Реальністю) на два протилежні початку (дещо і антидещо, надлишок і недолік, внутрішнє і зовнішнє, плюс нескінченність і мінус нескінченність), які взаємодіють один з одним і внаслідок цієї взаємодії приходять до взаємної анігіляції – до свого початку, нейтральної ж нульової сутності. Результатом цієї взаємодії є реальність, якою ми її знаємо: „Все широке коло інтелектуальних

досягнень людства (вибір, узагальнення, констатації) за кількістю своєю являє собою хоч і множину, проте її цілком можна розрахувати. Справа в тому, що тут ми маємо той же феномен, що і у всій природі, коли дві і більше нескінченності, накладаючись одна на іншу у зустрічній взаємодії, породжують цілком відчутну кінцеву реальність. Міріади геологічних елементів у потоці вічного часу кристалізуються в конкретні гори, і як би не був невловимий у своїх кидках і потугах вітер, він і з незліченності морських бризок творить те, що називають хвилею або водяним валом“ (П.С.Таранов).

Аналіз свідомості у сфері сучасних теорій свідомості дозволяє зробити висновок, що її робота призводить до генерації Ніщо (як єдиного наукового механізму актуалізації в нашій психіці феномена ідеального, коли функціонування людського мозку виявляється „енергетично безкоштовним феноменом“ – М. І. Кобозєв, І. З. Цехмістро [8]).

Або, як пишуть на Сході, свідомість людини може продукувати Ніщо (Шунью), що реалізує задум Творця – створення Самого Себе з Ніщо, завдяки чому в результаті розвитку природа Творця виявляється в Його творіннях і Він з'єднується з Собою, замикаючи коло буття, подібно до того, як гегелівське „в-собі-буття“ через „іншебуття“ приходить до „для-себе-буття“ (Логіка – Природа – Дух).

У силу єдності джерела (фізичного вакууму), що породжує реальність, остання як у цілому, і у її аспектах і елементах виступає тріадної сутністю: ***ніщо – дещо – антидещо.***

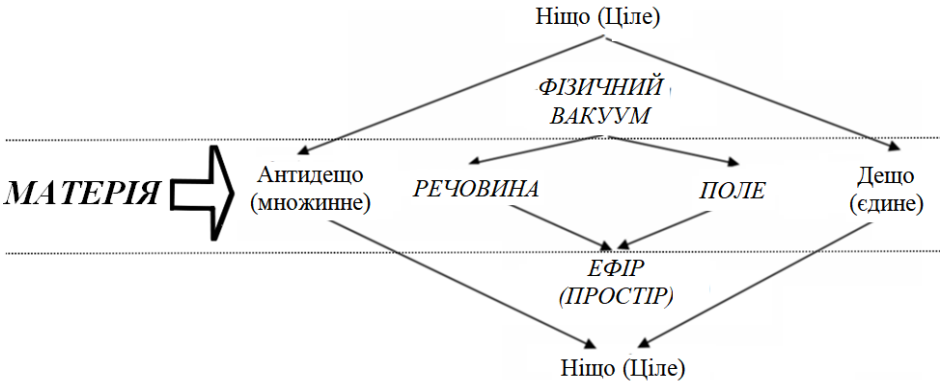

Рис. 1. Діалектична модель реальності

Якщо реальність розглядати разом із її породжувальним механізмом – чинником Х, вона також виявляє тріадну диференціацію: внутрішній початок як творче джерело (фактор Х, Абсолют), зовнішнє початок як результат творчості (власне реальність), межа між ними як інструмент творчості (фізичний вакуум: „перетворення причини у наслідок вимагає подолання порожньої точки простору – простору нуля – який причина має перетнути, щоб трансформуватися у наслідок“. – М.О. Козирєв). На Сході ця архітектоніка реалізується в метафорі реальності як „єдності Жертви, Того, хто приносить жертву, і Місця, де Жертва приноситься“.

У зв'язку з цим відзначимо релігійний концепт „***теплохолодність***“. Розглянемо перший розділ Апокаліпсису, де Ісус Христос звертається до Ангелів семи Церков, при цьому констатуючи: 1) негативний, 2) позитивний аспект цих Церков, і 3) перспективу, яку має кожен, хто перемагає у лоні цих Церков. Почитаємо звернення до Ангела сьомої церкви: „Тому, що перемагає, дам сісти зі Мною на престолі Моєму, як і Я переміг і сів з Отцем Моїм на престолі Його“. За таких умов, Ісус Христос постає „знаряддям“ еволюції людини: „Я шлях і правда і життя“ (Ів. 14: 6).

Людина при цьому, яка реалізувалась у статусі „жителя нового Єрусалиму“, отримує можливість стати Сином Божим. На цьому рівні реальності відбувається творіння Боже („Але, як ти є теплим, а не гарячим і не холодним, то викину тебе з Моїх вуст“, – говорить Господь) з нейтральної стихії – Ніщо (стан недиференційованої „теплохолодності“): „Тому що ти кажеш: „я багатий, розбагатів і ні в чому не маю нужду“, а не знаєш, що ти нещасний, і жалюгідний, і убогий, і сліпий, і голий“ (це констатацію початкової недиференційованості якостей світу, що існує у фізичному вакуумі). Таким чином, Бог (Логос – або „сенс“, „поняття“, „речення“, „висловлювання“, "мова"; у перекладі з грецької –„думка“, або „намір“; у перекладі з давньогрецької, – „причина“, „привід“) творить світи з „теплохолодного“ Ніщо, „викидаючи“ їх зі Своїх вуст: „на початку було Слово“.

Проведений аналіз дозволяє реабілітувати креативний принцип „теплохолодності“, який у Християнській богословській традиції має негативну конотацію. Проте цей принцип виражає процес актуалізації реальності, що є результатом поляризації фізичного вакууму, результатом чого виступає перша інстанція цієї поляризації – квантово-фотонний рівень Всесвіту, тобто рівень мінімальної порції енергії, де, як вчить квантова фізика, світ є єдиним неподільним цілим, у якому такі категорії, як єдине та множинне, просте та складне, причина та наслідок, теперішнє, минуле та майбутнє не диференціюються [8]. Ця квантово-фотонна реальність разом з фізичним вакуумом може розумітися як „престол Всевишнього“, поблизу якого „біля престолу Отця“ розташовується людина, що пройшла всі етапи свого розвитку як сходження до Єдиного Витоку.

Принцип „теплохолодності“ на рівні ***конфліктології та політичної психології*** означає позицію, яка здіймається над конфліктуючими сторонами (феномен посередництва, медіації як спосіб мирного вирішення міжнародних суперечок, у якому третя нейтральна сторона – посередник – медіатор – бере безпосередню участь у узгодженні позицій сторін і виробленні взаємоприйнятного рішення). „Теплохолодність“ виявляється у феномені постмодерністського мислення: наш світ відображається і освоюється людиною у вигляді дуальних дихотомій, однак не зводиться до цих дуальностей, в сутнісній основі яких знаходиться дещо третє – якась проміжна і нейтральна по відношенню до членів дихотомій сутність, що реалізує сутність „Істини як єдності протилежностей“ (С. Б. Церетелі [7]).

Саме теплохолодність постає принциповим аспектом Ноосфери як психоемоційної, ментально-психічної, нервово-біологічної інтеграція всіх членів *Homo sapiens* і „живої речовини“ нашої планети у неподільне ціле. Відтак, конфлікт як процес розщеплення людської істоти та людства у цілому, постає чинником, що руйнує ноосферну єдність людства. ***А вирішення будь-якого конфлікту має базуватися на принципі теплохолодності.***

ЛІТЕРАТУРА

1. Бердяев Н. А. Самопознание. М.: Дэв, 1990. 336 с.

2. Гегель Г. Сочинения в 14 т. М.: Изд. АН СССР, 1932–1959. Т. 1. 462 с

3. Зельдович Я. Б. Рождение Вселенной из ничего // Сборник. Вселенная, астрономия, философия. М.: МГУ, 1988. С. 39-40.

4. Зельдович Я. Б. Теория вакуума, быть может, решает загадку космологии // Успехи физических наук.1981. Т. 133.Вып. 3. С.479–503.

5. Наан Г. И. Симметрическая вселенная (доклад на Астрономическом совете АН СССР 29 января 1964 г.) // Тартуская астрономическая обсерватория. Публикации. Тарту, 1966. Т. 56. С. 431–433.

6. Славич Иоан Избранное. Пер. с рум. М.: Худ. лит., 1980. 463 с.

7. Церетели С. Б. Диалектическая логика. Тбилиси: Мецниереба, 1971. 468с.

8. Цехмістро І.З. Голістична філософія науки. Харків: АКТАС. 2003. 285 с.

9. Шеллинг Ф. Система трансцендентального идеализма. Л.: Соцэкгиз, 1936. 438 с.

10. Югай Г. А. Философские проблемы теоретической биологии. М.: Мысль, 1976. 247 с.

Москалик Г. Ф.,
доктор філософських наук,
професор, академік УАН,
професор Кременчуцького національного
університету ім. Михайла Остроградського
м. Кременчук

ІСТОРИЧНІ ТА ЖИТТЄВІ ВИКЛИКИ ДО ОСВІТИ УКРАЇНИ У 2022 РОЦІ

Трирічний досвід існування освіти України в умовах пандемії, безумовно знизив її якість. Причинами цього стали: технічні умови (відсутність можливості в окремих закладах освіти, у педагогів чи здобувачів освіти

належного обладнання для проведення дистанційного навчання), відсутність (або низький рівень) у педагогів навичок володіння комп'ютерною технікою, відсутність належного рівня потужності інтернету для проведення online занять, понижений рівень відповідальності педагогів та здобувачів освіти у питаннях участі у заняттях, інші обставини.

Разом з тим, тривала у часі організація дистанційного навчання дала змогу подолати частину названих проблем і забезпечити належний рівень функціонування системи дистанційного навчання. Зокрема, на державному рівні – розроблено відповідні нормативні документи, що унормовують відповідну форму здобуття освіти, для педагогів розроблені необхідні рекомендаційні матеріали, створено ряд фільмів, які використовують педагоги та здобувачі освіти у процесі освоєння змісту навчального матеріалу, розроблено та рекомендовано до впровадження електронної системи, електронні класні журнали, електронні щоденники.

Відповідний досвід роботи в питаннях організації дистанційного навчання став позитивною передумовою для роботи закладів освіти у воєнний час.

Завдяки зусиллям та відповідальності педагогів, online заняття проводились із підземок метро, із бомбосховищ, з окупованих територій, із окопів тероборони. Не дивлячись на труднощі та перепони, освітній процес продовжувався. Разом з тим, освіта України воєнного часу та після перемоги отримає цілу низку викликів та завдань для подальшої їх реалізації.

Зокрема, через велику кількість зруйнованих шкіл, інших закладів освіти, міграційні процеси, частина шкіл на певних територіях України буде переповнена, що призведе до роботи шкіл у дві зміни. Робота шкіл у дві зміни в початкових класах є порушенням норм Санітарного регламенту.

Міграційні процеси населення України, в т.ч. педагогів, науково-педагогічних працівників приведуть до диспропорції у розподілі фахівців між містами та регіонами України.

Центральному органу виконавчої влади з питань освіти, органам місцевого самоврядування розробити та запровадити гнучку систему організації навчання

і змішану (очно-дистанційну), в т.ч. відкриття окремих класів з дистанційною формою навчання для охоплення навчанням учнів з інших територій (де зруйновані заклади освіти).

Нагальною проблемою є розробка та запровадження електронних підручників-тренажерів для самостійного вивчення окремих предметів. Перспектива входження України до Євросоюзу стає трампліном для запровадження до змісту освіти вивчення широкого кола мов країн ЄС. Для цього також необхідно передбачити підготовку вчителів.

Проблеми, пов'язані з воєнним станом у країні не повинні стати на перешкоді до продовження розпочатої раніше реформи „НУШ". Це дасть змогу логічно продовжити освоєння завдань, які стоятимуть перед новою програмою.

Заклади освіти повинні продовжити інтеграцію навчальних курсів згідно запропонованої програми. Український досвід має ряд науково апробованих інтегрованих програм для учнів різного віку. Зокрема, заслуговує на увагу концепція „довкілля" академіка В. Р. Ільченко. Її модель освіти сталого розвитку „Довкілля" є аналогом STEM-освіти. Саме програма „Довкілля" дає можливість формувати в учнів життєствердного національного образу світу, життєствердну модель суспільства [1].

Як зазначає академік В.Р. Ільченко: „Школа зобов'язана створити умови кожній дитині для розкриття її неповторності, формування її наукового мислення, життєствердного національного образу світу. STEM-освіта сприяє створенню таких умов, а вчителі, які втілювали в практиці школи модель освіти „Довкілля", готові до впровадження основних положень STEM-освіти" [1].

Подальше зменшення кількості предметів, їх інтеграція, дозволить вивільнити більшу кількість годин варіативної складової, що буде серйозним поштовхом для побудови індивідуальних траєкторій розвитку дітей.

Завдання сучасної освіти, особливо старшої школи, в післявоєнний час є побудова трирічної шкільної профільної освіти.

Підняття зруйнованої економіки держави, орієнтація на ринки ЄС повинна базуватися на принципах свободи особистості, не обмежених можливостях її

самореалізації, недоторканості особи і її власності, здійснюється, як правило, в ході самовибору (з орієнтацією, насамперед, на власне „я“, внутрішні моральні, духовні цінності), носить особистісно орієнтований і гуманістичний характер [2].

Отже, життя ставить перед сучасною освітою ряд проблем, які завдяки освітянській дисципліні, фаховості та мудрості вдасться вирішити.

Перемога, загальносвітовий осуд тоталітарної системи, відстоювання загальнолюдських, національних цінностей є ключовим завданням сучасної школи у формуванні цих елементів свідомості у школярів [3].

ЛІТЕРАТУРА

1. Ільченко В. Р. Концептуальні основи формування наукової картини світу та образу світу учнів загальноосвітньої школи. – Технології інтеграції змісту освіти: збірка наукових праць. – 2018, с. 16-32

2. Москалик Г. Ф. Філософські засади професійної орієнтації особистості в загальноосвітній школі в системі ринкових трансформацій: автореферат дис. Канд.. філософ. Наук: 09.00.10. Київ, 2009, 19 с.

3. Станіченко О. Використання методів формування критичного мислення в учнів старшої школи під час вивчення інтегрованого курсу „Громадянська освіта“ (Імідж сучасного педагога.-№1 (196) 2021, с. 101-105.

Гречанюк Х. В.
4 курс бакалаврату,
Комунальний заклад „Балтський педагогічний фаховий коледж“,
м. Балта
Меленишин Н. Б.,
викладач безпеки життєдіяльності та основ охорони праці
Комунальний заклад „Балтський педагогічний фаховий коледж“,
м. Балта

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У БОРОТЬБІ З КІБЕРБУЛІНГОМ

Інтернет-технології стали невід’ємною частиною життя сучасного суспільства. У 3 роки малюки самостійно дивляться мультики на YouTube, а першокласники шукають необхідну інформацію за допомогоюGoogle, спілкуються у соціальних мережах. Проте популярність інтернет-ресурсів… призвела до зростаннякількостіпорушень прав та поширення недостовірної й конфіденційноїінформації [2].

Так, жартівливий обмін школярів фотографіями через телефон або, навпаки, суперечки в межах груп у вайбері переростають у справжнє цькування, шантаж, агресію. Часто дітипід час уроківабо на перервах фотографують один одного у незручний момент, виставляючи фото у соціальні мережі з образливими підписами „по приколу“. Насправді – це злочин, якиймаєназву „кібербулінг“ [2].

Кібербулінг – це новітня форма агресії, що передбачає жорстокі діїз метою дошкулити, нашкодити, принизити людину з використанням інформаційно-комунікативних засобів (мобільних телефонів, електронної пошти, соціальних мереж тощо) [2].

За статистикою, кібербулінг шкодить психіці найбільше, адже є неконтрольованим процесом. Такий булінг виходить за межі школи і може

переслідувати дитину 24 години на добу. Діти про це добре знають, і тому подібне цькування їх лякає та пригнічує [3].

Багато дітей, що стали жертвами кібербулінгу, не витримавши такого психологічного удару, попрощалися з життям [4].

Мета нашої роботи – з'ясувати, на скільки важлива роль учителяпочаткових класів в профілактиці та боротьбі з кібербулінгом. Для дослідження проблеми нами були використані методи опитування (анонімне анкетування педагогів), обробки статистичних даних та аналіз сучасної літератури з даної теми.

Термін „кібербулінг" (з англ.) створено із двох слів: cyber –віртуальне опосередковане комп'ютером середовище і bull – бик, бугай, а в переносному значенні – дуже велика, сильна чи агресивна персона; і позначає процес лютого, завзятого нападу.

Різновидами кібербулінгу є використання особистої інформації, анонімні погрози, телефонні дзвінки з мовчанням, тролінг, хепі-слепінг (насильство заради розваги), сексуальні посягання.

Найпоширенішими видами кібербулінгу в дитячому середовищі України є створення фейкових сторінок, поширення інтимних фото, тролінг та поширення відеозаписів бійок, насмішки над однолітками.

Тема булінгу та кібербулінгу вивчається в початкових класах і є змістом соціальної та здоров'язбережувальноїосвітньої галузі. Так, у підручнику „Я досліджую світ" (видавництва „Літера") для 2 класу розглядається тема „Небезпека у спільноті". Здобувачі освіти дізнаються про прояви булінгу та кібербулінгу, засвоюють ці поняття, отримують корисні поради: „Не повідомляйте свою особисту інформацію: справжнє ім'я – своє, батьків, друзів/ свою домашню адресу, адресу школи, місце роботи батьків/ свою електронну адресу та пароль. Будьте ввічливі. Не пишіть того. що ви б не сказали іншим у реальному житті" [1]. У такому ж підручнику для 4 класу здобувачам освіти пропонується створити ілюстрації-символи різних форм цькування, серед яких і електронне цькування (кібербулінг), а також обговорити приклади булінгу,

серед яких наступний: „Хлопчик у класі Петра зробив електронну пошту на його ім'я і розсилає листи дітям у класі з освідченням в коханні. Петро каже, що такого не писав, але йому ніхто не вірить" [6].

Отже. автори сучасних програм та підручників вважають кібербулінг важливим предметом вивчення уже в початковій школі.

Нами було проведено анонімне опитування серед вчителів початкової освіти, у якому взяли участь 65 респондентів (переважно педагоги з Балтської ОТГ).

Результати даного опитування подані у таблиці 1.

Таблиця 1. Результати опитування учителів

Запитання	Відповіді		
Як ви ставитеся до того, що учні початкових класів мають власні смартфони і акаунти в соцмережах?	Позитивно	Негативно	Нейтрально
	26,2%	41,5%	32,3%
Чи підписані ви на сторінки своїх учнів у соцмережах?	Так	Ні	Так, але не на всі
	20%	50,8%	29,2%
Чи розумієте ви різницю між кібербулінгом і звичайним булінгом?	Так	Ні	
	98,46%	1,54%	
Коли, на вашу думку, слід починати обговорювати з учнями проблему кібербулінгу?	У початкових класах	У 5-9 класах	У 10-11 класах
	90,6%	7.8%	1,6%
Чи помічали ви публічні прояви кібербулінгу щодо своїх учнів?	Так	Ні	
	27,7%	72,3%	
Чи говорили вам ваші учні про кібербулінг щодо себе чи однокласників?	Так	Ні	
	18,5%	81,5%	
Чи згодні ви, що педагог у боротьбі з кібербулінгом має відігравати важливішу роль, ніж батьки постраждалих учнів?	Так	Ні	
	41,5%	58,5%	

Таким чином, майже усі опитані педагоги розуміють суть кібербулінгу, переважна більшість вважає, що обговорювати дану проблему слід уже в початкових класах. Більше половини опитаних не проти, щоб молодші школярі

мали ґаджети та сторінки в соцмережах, можливо, не вважаючи їх наявність великим ризиком для психологічного здоров'я дітей. Прикро, що половина учителів не підписані на сторінки учнів у соцмережах, тому не мають жодного уявлення про віртуальне життя вихованців і потенційно існуючіпрояви цькування. Насправді проблемою є не наявність учнівських акаунтів у соцмережах, а недостатній рівень інформаційної та медіакомпетентності школярів і, на жаль, недостатній рівень даної компетентності у самих вчителів, особливо старшого покоління. Звідси випливає і той показник, що переважній більшості опитаних учителів діти не розповідали про випадки цькування, і те, що менше половини педагогів вважають свою роль у боротьбі з учнівським кібербулінгом ключовою.

Можемо виділити наступні перешкоди у боротьбі вчителя з булінгом і зокрема кібербулінгом:

- нерозуміння проблеми з боку керівництва шкіл чи небажання її бачити;
- повна необізнаність учителів з життям дітей у соцмережах;
- авторитарний стиль педагогів, який викликає в учнів страх поділитися проблемою;
- неприйняття батьками факту того, що їхня дитина – кривдник або схвалення її агресивного чи зверхнього ставлення до інших;
- низька самооцінка, пасивність постраждалих від кібербулінгу, відсутність у них бажання відстоювати свою гідність, комплекс жертви.

Як виявити ознаки кібербулінгу?

Він має декілька проявів, жоден з яких не можна ігнорувати:

-відправка погрозливих та образливих текстових повідомлень, аудіозаписів чи відеозаписів;

-демонстративне видалення дітей зі спільнот соціальних мереж, з онлайн-ігор;

-створення груп ненависті до конкретної дитини;

-пропозиція проголосувати „за“ чи „проти“ когось в образливому опитуванні;

- розповсюдження (спам) відео та фото порнографічного характеру;

-провокування до самогубства;

-надсилання фотографій відвертого характеру [2].

Ці ознаки можна помітити, будучиактивним користувачем соцмереж.

Якими мають бути дії педагога?

Якщо жертвою став учень молодшого шкільного віку, втручання і допомога учителя особливо необхідна. Якщо кібератаки поодинокі, доречно їх ігнорувати, якщо регулярні – слід вдатися до радикальних заходів. Важливо, як докази для суду, зберегти скрін-шоти зі сторінок у соцмережах, особисті переписки між учасниками, фото- та відеоматеріали.Разом з постраждалим учнем і його батькамиповідомити керівника закладу освіти про випадок кібербулінгу. Керівник повинен протягом доби повідомити територіальний орган поліції, а також службу у справах дітей, протягом трьох діб скликати засідання комісії з розгляду випадків булінгу.

З 2013 року в Україні працює національна гаряча лінія для дітей та про дітей, яку відкрила громадська організація „Ла Страда-Україна“ і за якою маленькі українці знаходять підтримку та пораду щодо своїх проблем, якими їм нема з ким поділитися.Національнадитячагарячалініяпрацює за номером 0-800-500-225 (також у неї є короткий номер 772).За правовою допомогоюможназвертатися до правопросвітницькогопроєкту „Я МАЮ ПРАВО!“ за телефоном 0800 231 103 [2].

Позитивно, що на українському ринку єцікавідитячі книги про кібербулінг, серед них – „Життя онлайн. Як уберегтися від кібербулінгу, вірусів та інших халеп в інтернеті“. На електронній платформі „Дія. Цифрова освіта“ розміщено навчальний серіал „Підліткам про кібербулінг“, який буде доступний також дітям молодшого шкільного віку. Ведучі серіалу Анна Трінчер та Настя Каменських переконливо пояснюють, чому не можна замовчувати випадки кібербулінгу, та дають поради щодо боротьби з цим явищем.

Отже,кібербулінг серед школярів є актуальною проблемою сьогодення і українська освіта все більше уваги приділяє його попередженню та подоланню.

Учитель має стати фасилітатором, який налагоджує і підтримує позитивні стосунки в учнівському колективі, систематично проводить заходи з виховання толерантності (особливо в інклюзивних класах), вірить в успіх кожної дитини, встановлює тісний контакт з батьками, підвищує власну інформаційну компетентність. Важливо домогтися, щоб кожен сучасний педагог усвідомлював свою надважливу роль в захисті учнів і вважав це своїм прямим обов'язком.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іщенко О. Л., Іщенко А. Ю., Баранова Ю. Б. Я досліджую світ: підруч. для 4 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х частинах): Ч.1. Київ: Літера ЛТД, 2021. 112 с.
2. Кірічук Тетяна. Кібербулінг: що треба знати. *Безпека життєдіяльності.* 2021. №4. С.12-13
3. Літвін Фелікс. Як навчити дітей розв'язувати протиріччя та захищати свої права. Роль вчителя у вирішенні конфліктів. URL: http://life.pravda.com.ua/society /2020/07/9/241579/
4. Попова Г. Булінг: боротьба триває! Толерантний всесвіт побудуй! (з досвіду роботи). *Початкова школа*. 2020. № 11-12. С.60.
5. Стовелл Луї. Життя онлайн. Як уберегтися від кібербулінгу, вірусів та інших халеп в інтернеті. Київ:Книголав, 2020. 144 с.
6. Я досліджую світ: підруч. для 2 кл. закл. загал. серед. освіти (у 2-х частинах): Ч.1/ О. Л. Іщенко, О. М. Ващенко, Л. В. Романенко та ін./ під ред. О. Л. Іщенко. Київ: Літера ЛТД, 2019. 112 с.

Самодрин А. П.,
доктор педагогічних наук,
професор кафедри педагогіки і психології
Міжнародного гуманітарно-педагогічного
інституту „Бейт-Хана“,
м. Дніпро

ДО ПИТАННЯ НООСФЕРОЛОГІЗАЦІЇ ОСВІТИ

Людина XXI ст. з її правильно вихованим розумом прискорено стає активним творцем світу, бо всі люди планети в ідеалі – це світи, об’єднані освітою посередництвом Бога – Слова. Проблема школи – віднайти правило виховання *перспективи життя* для людини нашого часу. Час, у який нам доводиться існувати, наукою про життя має бути однозначно встановлений в усіх смислах як *ноосфера.* Час є самим життям, якщо не брати до уваги його зміст. Майже без змін цей вираз може бути застосований до наукової реальності, – за В.І. Вернадським.

Ноосфера, ця безтілесна організація мислі в умовах слабкості зв’язків фундаментальної і прикладної науки ще ховається від освітян в затінках ідеї життя, в світоглядних парадоксах, зневірі й набутій культурою життя соціальній інерції – здобутій людиною філософії, релігії, окремішній науці в супроводі ідолів Ф. Бекона і архетипів К.Г. Юнга… У той же час наука як універсальна мова історії людини, суспільства і біосфери постала головною ідеєю нашого часу – виступила домінантою людського розуму в світлі *ноосферного синтезу.* Разом з цим, передчуття людиною мислячою ймовірності небачених до цього ускладнень щодо керованості розвитком планети спричиняє неймовірно стрімкий розвиток науки в напрямі міжкультурної комунікації, пов’язаний із завданням суспільства і педагогіки виховувати *людину істинну* – тобто синхронну щодо нашого життєвого періоду, *хронотоп* (термін О. О. Ухтомського) якої повинен мати більш високий ступінь звільнення внутрішньої енергії для більш *ефективної участі в геологічних процесах*, ніж було до цього – *ноосферний*. У свою чергу порушені людиною геологічні

порядки в противагу дії *homo sapiens* все суттєвіше впливають на розвиток ойкумени, а порушені зв'язки в ній *все глибше відчуває і проявляє* сучасний *хронотоп людини, який діє як освіта дорослих: учінням кожного на благо всіх (за В. І. Вернадським: „учащийся народ" - рос.).*

Тож, настав час зуміти зрощувати «для ноосферного важеля науки правильну опору» – космічно освічену особистість, щоб зуміти пілотувати біосферу в умовах вже вимкненого „автопілоту природи" людиною-егоїстом. Для цього слід розум навчити діяти логічно в дусі Часу – супроводжувати розвиток конкретної поселеннєвої лакуни і свій власний як *суб'єкт-суб'єктність. При цьому, освітологія* – логіка освіти, спираючись на міждисциплінарну науку *синергетику*, засадами фундаментальної науки ліквідовує плутанину між смислами щодо встановлення сутності порядків структури ноосфери, вивищуючи людський дух пізнанням законів про природу, людину як одвічного «вчителя-учня», а школу як майстерню з пізнання суспільних *законів життя – законів розвитку.*

Ноосферним світлом має запалати маяк – ноосферна наука, що має ставати відзнакою точок росту освіти і організатором нашого часу, рушійною силою смислів ноосферної доби в змісті освіти, інтегратором академічних зусиль на шляху цефалізації біосфери, очільником локальних ростків ноосфери в складі етнокультурних кластерів станом освіти регіонів біосфери України на засадах „свободи мислі" особистості. Творча особистість і її стале продукування з метою поліпшення ефективності сучасної людини в складі суспільства – стратегічний ресурс освіти ноосферної доби. Наше переконання – творчість зрощує „світовий хронотоп" як людину ноосфери ізоморфно в *регіонах біосфери* як у клітинах, де ситуативно виникла умова *бієктивного* (повного) зчитування інформації „соціальним сканером" за участі освіти з образів лакун ойкумени, на відміну від ін'єктивного зчитування (часткового). Повнота і цілісність сприйнятого індивідами формує гуманітарну цілісність ноосферної соборної особистості – напрям цефалізації.

Регіон розуміємо як відносно замкнуте територіальне недержавне соціально-виробниче утворення, яке характеризується відносною самодостатністю й здатністю до самовідтворення соціально-виробничих функцій і відповідної інфраструктури, вбудоване у функціональну структуру космобіотизованого геопростору; територія адміністративної області, краю, група адміністративних районів або окремий район, містить у своєму центрі мегаполіс (місто або систему міст), щільність населення спадає від центру до периферії. Ноосферний прорив у біосфері залежить від системи *„Вчитель“*, від потенціалу педагогічної майстерності супроводжувати Час – здатності до організації творчої розумової взаємодії „вчитель – учень – соціум – екосистема“ в умовах неперервного прискореного „перенаціленння освіти“. Систему „Вчитель“ мусить зростити фундаментальна наука *a priori.*

Орієнтація наук на світоглядні орієнтири В.І. Вернадського – з одного боку та на його *постать*, як велику особистість – з іншого, становить нагальну проблему для сучасної науки і, особливо, – для сучасної педагогічної науки і педагогічної психології, які педалюють розум у царині Життя. Постать Вернадського у великій мірі стає «світоглядним курсором» з пізнання людини ноосферної історії і її культури, по особливому *актуалізується для України, яка саму себе творить нині.* У взаємодії антропоцентризму і антропокосмізму на перетині індивідуально-соціального і соціально-індивідуального вибудовується *пояс ноосферної демократії* як соціальної клітини планети. *Основа ноосферної демократії* – самоорганізація, персоніфікована творча еволюція, що передбачає проєктне мислення в напрямі соціальної цілісності як системи колективів. *Стрижнем ноосферної демократії* є демократичний екологічний імператив, що передбачає світоглядне підпорядкування народовладдя екологічному мисленню як гуманістичній категорії – полікультурі етносів.

З аналізу геосфери помітно, що *точки росту ноосфери* у біосфері утворюють *етнокультурні кластери*, що задають стрибок якості – перехід регіонального людства до самоврядності біосферних регіонів-клітин як рух

екосистеми від *антропотизації до антропологізації території.* У місцях культурних розривів – все навпаки: відбувається рух до біосферної самоорганізації й автономізації громад. В Україні, на наше переконання, в свідомості народу до війни з Росією (24 лютого 2022 року) виникли: *інтермісія, пауза, певна байдужість,* викликані насамперед зміною орієнтирів розвитку, відносно яких запізнюється освіта. У час російської Z-агресії Українська держава і країна діалогічно в онтологічному вимірі історії стверджують *пускову клітину нообіосфери* у Всесвіті, цим виявляють внутрішній резонанс історичного розвитку людства. Сьогодні Україна постає перед Світом камертоном монадної організації людства – змушує коеволюцію культур на засадах раціогуманізму, стимулює Вернадскіанський вектор освіти.

Нині ноосфера як науковий шлях розвитку людства мало-помалу здійснюється звільненою енергією колективно-диференційованої праці в соборній особистості планети як проєкт освіти. Ноосферною освітою слід повести пізнання еволюції живої речовини з побудовою голови ноосфери вцілому і в кожному регіоні біосфери – зокрема, фрактально. Патріотизм українця сьогодні – це позиція кожного землянина, хто стоїть за духовно-гуманістичний розвиток ноосферної культури**,** науковий шлях розвитку людства і *торжество миру на планеті.* Пам'ятаймо, за кожним на нашій планеті стоїть учитель – вершитель майбутнього. Від його світоглядної позиції поборника миру залежить наше спільне майбутнє.

Насьогодні набули особливої ваги й гострої актуальності низка умов освітнього переходу людства до ноосфери, сформульовані на основі творчої спадщини мислителя-гуманіста В. І. Вернадського:

– заселення людиною всієї планети;

– стрімке перетворення засобів комунікації та обміну між країнами;

– посилення зв'язків, зокрема політичних, між державами Землі;

– переважання геологічної ролі людини над іншими геологічними процесами, що протікають у біосфері;

– розширення меж біосфери та вихід у Космос;

– відкриття нових джерел енергії;

– рівність людей усіх рас та релігій;

– збільшення ролі народних мас, громадянського суспільства у вирішенні питань та демократія у внутрішній політиці;

– свобода наукової думки та наукового пошуку від тиску релігійних, філософських та політичних побудов і створення у суспільному та державному устрої умов, сприятливих для вільної наукової думки;

– піднесення добробуту трудящих, створення реальної можливості не допустити недоїдання, голоду, злиднів та послаблення впливу хвороб;

– розумне перетворення первинної природи Землі з метою задоволення матеріальних, естетичних та духовних потреб зростаючого населення;

– виключення воєн із життя людства.

Особливою проблемою для ноосферної освіти стає соціальний інститут *„сім'я"***,** в яку людину вводитиме не лише звичай, який „обслуговує" основний інстинкт щодо збереження й відтворення роду чи родова традиція, а і стан творчої еволюції особистості, яка наведе нові „ноосферні порядки" в *душевному середовищі поселеннєвої культури* в цілому і зокрема сімейні – неодмінно в демократичний спосіб зміниться історично набутий кодекс норм і правил усередині соціуму для його збереження та подальшої гармонізації.

Освіта для підростаючого покоління має будуватися *предметно,* а головний метод пізнання становити *проблемне навчання;* освіта для дорослих формується *за проблемами,* а головний метод пізнання – *предметне бачення*: конкретне, критичне, системне, синергія, проєкт, ефект.

Узагальнимо: освіта часу ноосфери – *ноосферна освіта.*

Профільна освіта – той із каналів ноосферної освіти, який окреслює шлях еволюції Розуму на тлі Космосу, носія якого позначаємо терміном *„людина істинна"*. Профільна освіта знаходить „свою" науку і тим самим оптимізує функціоналізм здобутим потенціалом енергії творення для супроводу індивіду його духовним шляхом в складі людства, а значить уточнює еволюційні процеси в нетрях ойкумени – у біосфері вибудовує наукову свідомість,

наділяючи життя антиентропійними проєктами. *Людина нашого часу* – „часу самоперенаціленння“ – найголовніша проблема ноосфери.

Профільна освіта для людини є тим станом, коли особистість знаходить саму себе і живе в ньому своїм учінням, оперуючи ціннісно-смисловими квантами мислительної енергії конкретної людини як космічної істоти, дозволяє культурну пасіонарність.

Упорядкувавши людину за сортом дії, в соціальній кооперації утворюватиметься „критична величина потенційної дії“ (квазінеперервний процес) – напруга думки і, як наслідок, – вибух творчості як потік спорідненої праці – інноваційної діяльності. Цей процес забезпечується системою освіти через систему перспективних ліній у вихованні й розвитку окремого індивіда та людського соціуму.

Смислом життя сучасної Людини є її персоніфікована творча адаптація до Космосу посередництвом ідентифікації особистісного в соціальному з утворенням синтезу громадянського і професійного світогляду в умовах всезростаючої і все більше очолюваної Розумом ойкумени. Через усвідомлення своєї історії як ідеї власного буття Україна відбувається як культурна нація, початки цього усвідомлення – наша земля, рідний край, регіон…

ЛІТЕРАТУРА

1. Бэкон Ф. Сочинения; соч. [в 2 т.; испр. и доп.]; Сост., общ. ред. и вступ. статья А. Л. Субботина (Пер. Н. А. Федорова). Москва : Мысль, 1977. Т.1. 567 с. Т. 2 575 с. (АН СССР, Ин-т философии. Фиолос. наследие).

2. Вернадский, В. И. Научная мысль как планетное явление / Отв. ред. А. Л. Яншин. Москва : Наука, 1991. 270 с.

3. Вернадский В. И. Проблема времени в современной науке // Известия Академии наук СССР. VII серия. Отделение математических и естественных наук, 1932. № 4. С. 511–541.

4. Гумилев Л. Н. Этногенез и биосфера земли. Москва : Айрис-пресс,. 2006. 557 с.

5. Звернення до науковців і освітян світу з приводу російської агресії проти України – 12 березня 2022 р. / А. П. Самодрин, В. Ф. Моргун, В. В. Рибалка та ін.; укр. та анг. мовами. Київ, Кременчук: Науково-дослідна лабораторія з вивчення і розроблення гуманітарних ідей академіка В. І. Вернадського під егідою Комісії з розроблення наукової спадщини академіка В. І. Вернадського НАН України, 2022. 5 с. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://sites.google.com/view/vernadsky-lab

6. Лотман Ю. М. Статьи по семиотике культуры и искусства / Предисловие С. М. Даниэля, сост. Р. Г. Григорьва. Санкт-Петербург : Академический проект, 2002. 543 с.

7. Самодрин А. П. Формування навчально-освітнього простору регіону : [монографія]. Кременчук : ПП Щербатих, 2006. 456 с.

8. Шеллинг Ф.И.Й. Сочинения: в 2-х т. Москва : Мысль, 1987.

9. Шпенглер О. Закат Европы. Москва : Наука, 1993. 592 с.

10. Я верю в силу свободной мысли…: письма В. И. Вернадского И. И. Петрункевичу; вступ. слово акад. В. С. Соколова // Новый мир. 1989. – №12. С. 204–221.

СЕКЦІЯ 7. СУЧАСНІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ОСВІТИ НАУКОВОГО СПРЯМУВАННЯ

Усатенко В. М.,
старший викладач кафедри
педагогіки та психології
початкової освіти
Кременчуцького педагогічного
коледжу імені А. С. Макаренка
м. Кременчук

РОЛЬ ПРАКТИЧНОГО ДІЛОВОДСТВА У ФОРМУВАННІ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

Перманентні реформаційні заходи в освітній галузі нашої держави,обумовлюють перегляд підходів до організації освітнього процесу в закладах освіти.Одним із векторів модернізації змісту освітньої діяльності є інтеграціядо освітніх програм, дисциплін вільного вибору студентів. Цівпровадженняпокликанізабезпечитисуспільний та економічнийрозвиток держави шляхом формування людського капіталу та формування особистості здатної вільно мислити та самостійно організовуватися в мінливих умовахринку праці.[1].Становлення і розвиток такої особистості, важко уявити без формування компетенцій, спрямованих на накопичення, зберігання та передачу інформації між адміністративними одиницями і безпосередньо виконавчими структурами, які впроваджують державну і місцеву політику у реалії сьогодення. Провідна роль воптимізації цих комунікацій та регулюванні інформаційних потоків по вертикалі й горизонталі у будь-якій сфері суспільної діяльності належить діловодству.

Сучасний стан педагогічної науки відзначається активізацією інтересу до формування й розвитку інноваційної організаційної культури суб’єктів управління школою. Науковці й практики управління організаційною

діяльністюодностайно вважають, що організаційна культура є одним з найважливіших чинників при визначенні напряму організаційних змін [3].

Педагогічна спільнота освітньої галузі прагне здійснювати свою почесну місію – формувати майбутнє України. Успішність реалізації місії обумовлюється творчою співпрацею суб'єктів педагогічної діяльності, які використовують у процесі активної взаємодії організаційні домінанти успішної професійної діяльності: здатність до екстраполяції, вміння виділити головну проблему серед інших, стійкість у ситуації невизначеності, наполегливість, здатність до співробітництва, ініціативність, енергійність, зацікавленість у розвитку власної організаційної культури [5].

Вирішення стратегічних завдань національного виховання безпосередньо пов'язане з модернізацією процесу підготовки майбутніх педагогів, формуванням їх професійної майстерності, загальної ерудиції і культури.Сучасний педагог – особистість, що має у своєму арсеналі глибоке науково-методичне підґрунтя освітньої діяльності, високий рівень педагогічної майстерності та творчого потенціалу, нестандартні підходи до розв'язання різноманітних педагогічних ситуацій, уміння орієнтуватися у суміжних сферах діяльності, сформовануорганізаційну культуру.

З числа позитивних якостейорганізаційної культури вчителя початкової школи слід культивувати різновекторне гармонійне поєднання особистісних і професійних якостей працівника, серед яких одними з провідних є його інформаційна культура, вміння працювати з діловою документацією, створювати в межах своєї компетенції необхідні організаційні, особисті офіційні, юридично валідні документи.Сприяти формуванню інформаційної культури як складової організаційної культури майбутнього вчителя початкової школи покликано впровадження курсу вільного вибору студентів „Практичне діловодство в закладах освіти".

Значення діловодства для суспільства полягає у тому, шо з його допомогою документаційно відображаються взаємостосунки, які виникають у процесі фіксації відносин службового та приватного характеру, в ході ділових

домовленостей між юридичними чи фізичними особами, в процесах прийняття та реалізації управлінських рішень, а також у повсякденному житті [4].Професійне ведення діловодства та організація документообігу – це запорука конкурентоспроможності сучасногозакладу освіти на ринку освітніх послуг[2].

Вивчення дисципліни „Практичне діловодство в закладах освіти“ забезпечить отримання студентами необхідних знань із сучасного діловодства, пов’язаних зі створенням та організацією роботи з документами відповідно до вимог ДСТУ 4163:2020 „Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів“, Інструкції з діловодства в закладах загальної середньої освіти, інших діючих нормативно-правових актів, усвідомлення ролі діловодства у підвищенні рівня управлінської діяльності та покращенні загальних результатів освітньої діяльності закладу загальної середньої освіти, удосконалення власної організаційної культури як майбутнього вчителя початкової ланки Нової української школи.

Організація ефективного діловодства сприяє створенню необхідних умов для оперативної та результативної освітньої діяльності закладу загальної середньої освіти (далі – ЗЗСО).

Очікуваним результатом опанування студентами курсу „Практичне діловодство в закладах освіти“ є сформованість системного уявлення про суть, структуру, функції різних видів документів, що перебувають в обігу ЗЗСО, а також знання технології їх створення, обробки та зберігання для подальшого користування.

Структура навчальної дисципліни містить три змістових модулі:

- законодавчі основи організації діловодства в закладах загальної середньої освіти;
- державний стандарт оформлення реквізитів документів. Види документів та особливості їх складання;
- практичне діловодство в закладах загальної середньої освіти.

Завдання навчальної дисципліни полягають у формуванні загальних компетентностей, формуванні фахових і предметних компетентностей, формуванні організаційної культури майбутнього вчителя початкової школи.

Вивчення діловодства є важливою складовою в підготовці конкурентоспроможного випускника педагогічного закладу вищої освіти, який володіє суттю документа й документно-комунікаційної діяльності, вміє детально розкривати суть управлінського документа в процесі здійснення професійної діяльності.

Таким чином, доперевaг вивчення курсу вільного вибору студентів „Практичне діловодство в закладах освіти“, що визначаються прогнозованими результатами його успішного опанування, можна віднести:

- високий рівень загальних і фахових компетентностей під час організації освітнього процесу;
- відчуття правової захищеності через уміння застосовувати нормативну базу, яка регламентує роботу з документами;
- підвищення рівня загальної культури педагогічного працівника;
- високий рівень професійної майстерності та організаційної культури вчителя початкової школи;
- уміння практично застосувати особливості офіційно-ділового стилю усного й писемного спілкування;
- знання тенденцій розвитку комунікацій в сучасному інформаційному просторі;
- здатність до прийняття виважених оперативних рішень через уміння орієнтуватися у зростаючих інформаційних потоках;
- уміння аргументовано й переконливо відстоювати особисту позицію у будь-яких життєвих ситуаціях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закону України „Про вищу освіту“.

2. Карпенко О.О. Сучасне діловодство : навч. посіб. / О. О. Карпенко, М. М. Матліна. – Х. : Нац. аерокосм. ун-т „Харк. авіац. ін-т“, 2009. – 75 с.

3. Павлютенков Є. М. Лідер / Є. М. Павлютенков, В. В. Крижко // Основи управління школою. – Харків : Основа, 2006. – (Б-ка журн. „Управління школою“). – С. 103–128.

4. Палеха Юрій. Організація загального діловодства: Навч. посібник (зі зразками сучасних ділових паперів). — 2-гс вид. перероб. і лоп. — К.: Ліра-К. — 2009. — 458 с. (Серія „Культура діловодства“).

5. Тимошко Г. М. Особливості розвитку організаційної культури керівника в системі управління загальноосвітнім навчальним закладом / Г. М. Тимошко // Вісник післядипломної освіти : зб. наук. пр. / ред. кол.: О. Л. Ануфрієва та ін. – Київ, 2005. Вип. 3 (16). – 2011. – 588 с.

Малець А. О.,
учениця групи Л-9А
Наукового ліцею „Політ“
при Кременчуцькому педагогічному
коледжі імені А.С.Макаренка
м.Кременчук
Науковий керівник: **Кулікова Т. В.,**
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри філології та гуманітарних дисциплін
Кременчуцький педагогічний
коледж імені А. С. Макаренка

ТЕМАТИЧНІ ГРУПИ ВКРАПЛЕНЬ В ОРИГІНАЛЬНІЙ ГРАФІЦІ У РОМАНІ ІРЕНИ КАРПИ „ДОБРІ НОВИНИ З АРАЛЬСЬКОГО МОРЯ“

Запозичення слів – один із продуктивних способів поповнення лексичного складу кожної мови, а пристосування іншомовних слів постає складником процесу їх освоєння. Значення запозичень у лексичній системі зростає, вони

збагачують словниковий склад сучасних мов та впливають на їхній розвиток: чим глобальніші зміни в житті, тим інтенсивніші зміни в лексиці.

Мовна формація „вкраплення“ постійно знаходиться в центрі уваги лінгвістів, соціолінгвістів, стилістів. У мовознавстві активно ведуться дискусії щодо визначення вкраплень, їх позначення, меж, критеріїв та статусу. Однак немає ґрунтовного дослідження, яке б точно визначило місце вкраплень серед іншомовної лексики та відмежувало б їх від запозичень, варваризмів, екзотизмів, провело комплексний аналіз вкраплень за приналежністю до тематичних груп.

Актуальність статті зумовлена необхідністю вивчення процесів стилістичного навантаженняв художніх текстах чужомовних запозичень в XXI столітті, відсутністю в сучасній філології комплексного дослідження творів сучасної української прози на предмет використання письменниками іншомовних вкраплень.

У лінгвістичній літературі другої половини XX – початку XXI століття широко використовується термін іншомовне вкраплення (О. Леонтьєв, 1966; Л. Крисін, 1968; Ю. Лістрова, 1986; О. Олейникова, 1992). До іншомовних вкраплень учені відносять „незамкнуті групи слів“ чужої мови, вживання яких обумовлено „ступенем знайомства мовця з іноземною мовою, деякими стилістичними чи жанровими особливостями мови“ [1, с. 46].

Останнім часом з’являється багато наукових розвідок, які присвячені проблемам мовної глобалізації, зокрема дослідження, авторами яких є Б. Ажнюк, Ж. Баган, Д. Баранник, Л. Верба, Г. Зимовець, О. Кривошеєва, Н. Попова, Х. Пфандаль, В. Радук, О. Шинкаренко і т.д. [2, с. 202]. Але, водночас, залишається значна кількість неоднозначно вирішуваних та суперечливих питань. В умовах мовних контактів сучасного суспільства одним із найпоширеніших видів лексичних інновацій є використання в українській мові лексичного матеріалу іноземних мов – вкраплень іншомовних лексем.

У романі велика різноманітність графічно-орфографічних засобів передачі вкраплень пояснюється впливом іншомовного середовища, а також прагненням письменниці зробити свою мову „європейською“ і за змістом, і за формою.

У статті ми виділили основний вид вкраплень – оригінальну графіку, тобто передачу засобами мови-джерела.

Окреслюючи моделі вкраплень в оригінальній графіці, які зафіксовані у романі Ірени Карпи, видається можливим виокремити такі ***тематичні групи***:

1) назви музичних груп, пісень та цитати з них: В колонках – *Depeche Mode*[3, с. 40]; Але п’ятнадцять років тому ще не було фейсбуку, і Рита прогулювала університетські пари, то курячи насамоті марихуану під Боба Марлі й *Doors*, то п’ючи з друзями пиво під *Rage Against the Machine* [3, с. 128]; Іггі Поп, Джим Морісон, Девід Бові, всі ці *Clash, Pixies, Sex Pistils і навіть Nirvana* [3, с. 254]; Вона ввімкнула *Radiohead і* просто плакала під „*Wolf at the Door*“ – пісню, що в юності незмінно спонукала її до втеч, – бажаючи одного: перенестися в якесь інше життя [3, с. 340.];

2) назвиторговельних марок, брендів: Перехожі в пальтах і в підробних пуховиках *Canada Goose*, хоча ще вчора ходили у футболках [3, с. 16]; Контакти вона завбачливо зібрала у всіх, ще поки вони були притомними, ще у „*Miss Ko*“, тож тепер Рита просто викликала *Uber* і поїхала додому [3, с. 87]; Все заблимало у неї перед очима: противний старигань з його віп-вечірками, нашпиговані філерами, вилиці його зірок, яких ніхто не знає, тонкий ротик іронічної журналістки з „Figaro“, цінники з бежевих тренчів *Burberry*, світле волосся на руках Андреаса [3, с. 144]; А через місяць, оплачуючи після делікатного Ритиного нагадування купівлю постелі у „*Zara Home*“, Іван нервово смикався [3, с. 318];

3) лайливі вирази: З колонки загарчало „*Move B**ch Get Out The Day*“ [3, с. 18]; *F*ckin’ parsley* [3, с. 231]; *Jesus f*cking Christ*! [3, с. 288];Щосьзісловами„*get out b**ch*“чи„f**ck off my territory*“ [3, с. 452];

4) власні назви закладів, приміщень, будівель:Ось крихітна червона пекарня „*L’Angelus*“, в якій Маша купує свій насущний pain au chocolat [3,

с. 17]; І піде купити в „*Bon Marche*“ собі такі класні шльопанці з хутром (Маша бачила в „*Chloe*“) [3, с. 123]; Місце, де треба було преходити дорогу до „*LaJavelle*“, пахло зоопарком [3, с. 208]; Бар із назвою „*LeCarillonchezChris*“ не надто відрізнявся від будь-якого бару в будь-якому іншому французькому містечку [3, с. 345]; Робота на ресепшні в готелі „*PavillonOpera*“ на Гран-Бульварі [3, с. 384];

5) найменування періодичних видань, мас-медіа, видавництв: Ребекка, ведуча ранкового шоу на „*France Inter*“ [3, с. 45]; Скульпторка-монуменалістка за освітою, вона ще могла фотографувати для якого-небудь італійського „*Vogue*“, але крутити букетики з ранку до вечора явно не збиралася [3, с. 327].;

6) знаки, символи, літери: …змусити вигадувати спосіб номер *N* розважити Богдану [3, с. 273]; Усі ці сходи з літерами *Z, K, M* [3, с. 278]; Написано було ще хіба 1*E* і поштовий індекс [3, с. 278];

7) назви страв та напоїв : Налий-но мені ще *chateau margot* [3, с. 66]; Богдана пила „B*adoit*“ із м’ятним сиропом … [3, с. 126]; Облюбований туристами острів Сан-Луї з його морозивом „*Bertillon*“ (солодкого Хлої більше не хотілося) [3, с. 126]; Філіповому молодшому сину синові теж сподобався цей *soupe ukrainienne*…[3, с. 370] (*український суп*); … від *single malt* з Айли до кабачкової ікри з кіоску біля дороги [3, с. 40] (англ. *солодове віскі*);

8) етикетні формули ввічливості :*I bienvenue a Paris* [3, с. 37] (*Ласкаво просимо до Парижу*); *Привет, Илось* [3, с. 183] *(Привіт, Ілось*);

9) назви політичних рухів: Потім з’ясувалося, що медійні лідерки „*Femen*“ не змогли бути присутні: одна захворіла, інша поїхала відпочити, хоча, за Машиною офіційною версією, їх утримував у в’язниці диктаторський режим [3, с. 153];Щоправда, більше французи так ніжно не любили цих відчайдушних *femmesrusses,* котрі насправді були з України [3, с. 46].

В окремий блок ми об’єднуємо вкраплення, які використовує Ірена Карпа з метою обрамлення розповіді та конкретизації зображуваних подій. До них належать:

1) сталі слова та сполуки: *Emergency Exit* [3, с. 121] (англ. аваріний вихід); „*To be continued …*“ [3, с. 117] (англ. далі буде); *e…n…d* [3, с. 162] (англ. кінець); *Visca Catalunya* [3, с. 10] (катал. Хай живе Каталонія);

2) абревіатури – скорочення, складені з початкових літер слів, які читаються за алфавітом**:** Наш *TGV* затримується на три з половиною години у зв'язку з інцидентом із людиною на виїзді з Діжонського вокзалу [3, с. 7] (фр. TrainaGrandeVitesse – Те-Же-Ве – французький швидкісний пасажирський потяг); І хай це помісячне утримання не було *CDI*, почувалася вона непогано [3, с. 182] (з фр. Contractadureeindeterminee – робочий контракт необмеженої дії); Біля знаку „*SOS*“ уже за Барселоною, на трасі, він зупинився й оцінив збитки [3, с. 182] (з англ. SaveOurShips – врятуйте наші душі);

3) заклики:*Switch off*! [3, с. 156] (англ. вимкни!); *RESPECT people*! [3, с. 156] (англ. поважай людей!); *Or go awayFROM HERE* [3, с. 156] (англ.чи забирайся ГЕТЬ ЗВІДСИ!);

4) репліки, монологи, діалоги, полілоги: – Ну досить, не мовчи! – Іван начисто забув про *chateau margot* і нервово перекидав мокрі рушники з ванни в умивальник [3, с. 67] (фр. замок Марго); – Абсолютно не *f*ckable* скелет, – сказала Маша, і дідок її не почув. – Шо ти кажеш? [3, с. 137] (англ.); – Рита за звичкою посміхалася, але вже занепокоєно поправляла свою коротку сукню від *Row*. – Так от діджейка закінчила [3, с. 266] (бренд); – Я ще встигаю в „*Grande Epicerie*“, вона до восьмої… [3, с. 364] (магазин).

Також нами зафіксовано вживання в оригінальній графіці вкраплення, які **частково адаптовані в сучасній українській мові**. Дочекавшись свого заповітного *un week-end sur deux* – одного вікенду з двох на місяць, – Маша лежала в гарячому ліжку горілиць [10, с. 231] (фр. один вікенд із двох).

Висновки. Ірена Карпа використовує вкрапленняв романі „Добрі новини з Аральського моря“ не випадково, а свідомо, переходячи з однієї мови на іншу. Використання вкраплень є результатом її подорожей, а також показником високого рівня інформованності письменниці. Для адекватного розуміння іншомовних вкраплень, відтворених мовою оригіналу, читачу слід обов'язково

звертати увагу на контекст, тому що лише з контексту твору стає зрозумілим, про що йде мова та яке еквівалентне значення має іншомовна одиниця-вкраплення в даному випадку.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в укладанні тлумачного словника вкраплень у романі „Добрі новини з Аральського моря“ Ірени Карпи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архипенко Л. М. Особливості адаптації запозичень з німецької мови в системі української економічної термінології. *Одеський лінгвістичний вісник*. Херсон : Вид. дім „Гельветика“, 2017. С. 26–30.

2. Боженко Л. Н. Заимствованная лексика в современном русском языке. URL: http://filologdirect.narod.ru/sra/sra_2006_19 c.html

3. Карпа Ірена. Добрі новини з Аральського моря: роман. Київ: Книголав, 2021. 592 с.

Халява А.Ю
здобувач вищої освіти освітнього ступеня „Бакалавр“
Кременчуцький педагогічний коледж
імені А.С.Макаренка
Науковий керівник: **Коробко Ю. В.**
викладач дошкільних дисциплін
Кременчуцький педагогічний коледж
імені А.С.Макаренка
м.Кременчук

ВИКОРИСТАННЯ ПАЛЬЧИКОВИХ ІГОР І ВПРАВ ДЛЯ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Зазвичай, педагоги, які використовують з дітьми дошкільного віку такий термін, як пальчикові ігри. Отже, давайте спробуємо розібратися, що ж це за термін.

Пальчикові ігри – це віршовані рядки, які потрібно промовляти за допомогою рухів пальчиків. Техніка виконання таких ігор є не складною. Однак саме такі ігри знімають напругу рук та сприяють розслабленню м'язів усього тіла. Тексти для віршиків повинен бути простими, мати цікаву інформацію про тварин, явища природи, людей та їхню діяльність.

Пальчикові ігри зміцнюють м'язи рук та вдосконалюють дрібну моторику, що допомагає прискорити розвиток мовлення та інші психічні процеси.

Як стверджував філософ Іммануїл Кант, рука – це головний мозок,який нібито вийшов на поверхню. Продовжуючи можна зробити висновок, що саме дрібні м'язи руки подібні вищим відділам кори мозку, які забезпечують роботи думки і функції мовлення.

Щоб зрозуміти,як правильно використовувати цей метод на практиці,познайомимося з ним ближче.

Мета пальчикових ігор – зацікавити дітей виконувати гімнастику пальчиків, що спричиняє розвитку кори головного мозку.

Пальчикові ігри допоможуть дітям:

- покращити розвиток мовлення, що допоможе поліпшити вимову;
- стимулювати фантазію, виявити творчі здібності;
- розвивати увагу, силу волі;
- почуватися впевнено в системі «тілесних координат», що усуне можливість появи неврозів.

Види пальчикових ігор та вправ:

- ігри з мовним супроводом – це розігрування потішок , забавлянок, де діти по черзі загинають або розгинають пальці руки відповідно до віршованого тексту;

- ігри без мовного супроводу – це вправи за допомогою яких пальці рук зображують різні предмети тварин, птахів та людей;

- ігри з дидактичним матеріалом;

- ігри з природнім матеріалом - унікальний засіб для розвитку дрібної моторики і мови. Колючі шишки, гладенькі каштанчики, горішки викликають позитивні емоції. Граючись з природнім матеріалом, діти пізнають навколишній світ.

Послідовність розучування пальчикових ігор із дітьми:

1. Спочатку дорослий сам показує гру дитині.

2. Потім дорослий показує, рухаючи пальцями і рукою дитини.

3. Дитина та дорослий виконують рухи разом, а дорослий ще й при цьому промовляє римований текст.

4. Дитина виконує рухи за допомогою дорослого. Текс промовляє дорослий.

5. Дитина вже самостійно намагається виконати рухи та промовляти текст, дорослий в цей час допомагає та підказує.

Пропонуємо деякі види ігор на розвиток дрібної моторики:

- **„Малюнок по піску“ -** потрібно насипати на поверхню для малювання (картон чи аркуш паперу) пісок та запропонувати дітям помалювати пальчиками;

- **„Масаж рук за допомогою каштана“ -** діти ховають каштан в кулачку (кулачок стискається і розтискається), малювати колові оберти каштаном на поверхні, на долоні тримати каштан і робити рухи вперед і назад,як машинкою.

- **„Розкласти різні макарони в різну посудину“ –** потрібно взяти різний вид макаронів і запропонувати дітям, розложити одинакові макарони в посудину.

Поради:

- перед заняттям слід звернути увагу на настрій дитини, чи нічого не болить;

- важливо розігріти перед грою_ поплескати в долоні та переконатися що долоні теплі;

- не варто перезавантажувати дитину грою, на перший час достатньо 2-3 вправи для виконання.

Отже, ми дійшли висновку, що тренування рухів пальців і кисті рук є найважливішим чинником, що стимулює мовленнєвий розвиток дитини, сприяє поліпшенню артикуляційних рухів та є сильним засобом, що стимулює працездатність кори головного мозку та розвитку мислення дитини.

ЛІТЕРАТУРА

1. https://www.pedrada.com.ua/
2. https://studfile.net/preview/5538012/
3. http://30.sadok.zt.ua/palchikova-gimnastika-rozvitok-movlennya/
4. http://lebidka.com.ua/news/a-505.html

НАШІ АВТОРИ

Lidia Shahbazyan, Metodyk Kształcenia Zdalnego, Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy (Bydgoszcz)

Бакатов В. Ю., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичного виховання, спорту і здоров'я Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Ґжицького (м. Львів)

Барда С. І., асистент кафедри педагогіки та психології початкової освіти Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Берегеля Л. М., голова циклової комісій викладачів соціально-педагогічних дисциплін КЗ КОР „Богуславський гуманітарний фаховий коледж імені І. С. Нечуя-Левицького" **(**м. Богуслав)

Бобкова О. І., методистка Красноградського педагогічного фахового коледжу Комунальний заклад „Харківська гуманітарно-педагогічна академія" Харківської обласної ради (м. Красноград)

Богачов А. С., здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня „Молодший спеціаліст", спеціальність 013 Початкова освіта Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка **(**м. Кременчук)

Богомаз М. А., учениця групи Л-9А Наукового ліцею „Політ" при Кременчуцькому педагогічному коледжі імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Бровата О. Б., завідувач відділення дошкільної освіти Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Васютіна Т. М., професор кафедри педагогіки і методики початкового навчання Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова **(**м. Київ)

Вітко Т. М., викладач природничих дисциплін Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка **(**м. Кременчук)

Волощук І. А., кандидат педагогічних наук Криворізького державного педагогічного університету (м. Кривий Ріг)

Вусик Н. С., студентка 1-БД, освітнього ступеня „Бакалавр" спеціальності 012 Дошкільна освіта Комунального закладу вищої освіти „Барський гуманітарно-педагогічний коледж ім. М. Грушевського" (м. Бар)

Гайворонська П. С., здобувач вищої освіти освітнього ступеня „Молодший спеціаліст" спеціальності 013 Початкова освіта Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка **(**м. Кременчук)

Гаркуша Я. С., здобувач вищої освіти освітнього ступеня „Молодший спеціаліст" спеціальності 013 Початкова освіта Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка **(**м. Кременчук)

Генкал С. Е., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри біології та методики навчання біології Сумського педагогічного університету імені А. С. Макаренка (м. Суми)

Голя Г. М., здобувачка наукового ступеня PhD Рівненського державного гуманітарного університету, викладач какафедри природничо-математичної, світоглядної освіти та інформаційних технологій КЗВО „Луцький педагогічний коледж“ Волинської обласної ради **(**м. Луцьк)

Горб Р. Ф. вчитель вищої категорії**,** старший учитель, вчитель початкових класівКременчуцької гімназії №19 **(**м. Кременчук)

Гречанюк Х. В., здобувач освіти 4 курсу бакалаврату, Комунальний заклад „Балтський педагогічний фаховий коледж“**(**м. Балта)

Гриценко А. П., доктор педагогічних наук, завідувач кафедри історії, правознавства та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (м. Глухів)

Гулаков Р. С., методист навчального відділу Комунального вищого навчального відділу„Харківська академія неперервної освіти“ (м. Харків)

Гулакова М. С., методист навчального відділу Комунального вищого навчального відділ**у** „Харківська академія неперервної освіти“ (м. Харків**)**

Гусак І. А., здобувач вищої освіти освітнього ступеня „Магістр“ спеціальності 013 Початкова освіта Національний пегагогічний університет імені М. П. Драгоманова (м. Київ)

Деньга Н. М., доцент кафедри педагогіки та психології початкової освіти, Кременчуцького педагогічногоколеджу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Дерев’янко А. І., здобувачка фахової передвищої освіти освітнього ступеня „Фаховий молодший бакалавр“ спеціальності 013 Початкова освіта Красноградського педагогічного фахового коледжу Комунального закладу „Харківська гуманітарно-педагогічна академія“ Харківської обласної ради **(**м. Красноград)

Діжевська С., здобувач вищої освіти ОКР „Молодший спеціаліст“ спеціальності 014.11Середня освіта (Фізична культура) Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка (м. Кременчук)

Дорошенко А. Ю., здобувач вищої освіти освітнього ступеня „Магістр“ Спеціальність 014 Середня освіта (Біологія та здоров’я людини) Сумського педагогічного університету імені А. С. Макаренка (м. Суми)

Доценко Г. Г., викладач образотвочого мистецтва з методикою викладання Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка **(**м. Кременчук)

Древай К. І., здобувачка вищої освіти освітнього ступеня „Магістр**“** спеціальності 013 „Початкова освіта**“** Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (м. Київ)

Духан В. С., здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня „молодший бакалавр“ КЗ КОР „Богуславський гуманітарний фаховий коледж імені І. С. Нечуя-Левицького“ **(**м. Богуслав)

Задорожна Г. С., кандидат педагогічний наук, викладач кафедри педагогіки, психології та фахових методик Комунального закладу вищої освіти „Барський гуманітарно-педагогічний коледж ім. М. Грушевського“(м. Бар)

Задоя М. А., здобувач вищої освіти освітньо-кваліфікаційний рівень „Молодший спеціаліст“ спеціальності 012 Дошкільна освіта Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Золотаренко Т. О., здобувач вищої освіти освітнього ступеня „Магістр“ спеціальності 013 Початкова освіта Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (м. Київ)

Карабанов Є. О., кандидат фізичного виховання, доцент Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук).

Карапузова Н. Д., професор кафедри початкової освіти, природничих і математичних дисциплін та методик їх викладання Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Касьян О., здобувач освіти освітньо-кваліфікаційного рівня „Молодший спеціаліст“ спеціальності 013 Початкова освіта Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Кеслер Я. О., здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня „Молодший спеціаліст“, спеціальність 013 Початкова освіта Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Коверсун Н. А., викладач циклової комісії філологічних дисциплін Кременчуцького льотного коледжу ХНУВС (м. Кременчук)

Коробко Ю. В., викладач дошкільних дисциплін Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук).

Коробов В. Ю., здобувач фахової передвищої освіти освітньо-кваліфікаційного рівня „молодший спеціаліст“ спеціальність Початкова освіта. Інформатика КЗ КОР „Богуславський гуманітарний фаховий коледж імені І. С. Нечуя-Левицького“ **(**м. Богуслав)

Кравченко Є., здобувач вищої освіти ОКР „Бакалавр“ спеціальності 014.11 Середня освіта (Фізична культура) Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук).

Кривовяз О. І., викладач вищої категорії ВСП „Фаховий коледж мистецтв та дизайну КНУТД“ (м. Київ)

Кулікова Т. В., кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри філології та гуманітарних дисциплін Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук).

Кумака А. С., здобувач освітньо-кваліфікаційного рівня „Молодший спеціаліст“, спеціальність 013 Початкова освіта Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка **(**м. Кременчук)

Лихман М. С., викладач суспільних дисциплін Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка **(**м. Кременчук)

Малець А. О., учениця групи Л-9А Наукового ліцею „Політ“ при Кременчуцькому педагогічному коледжі імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Маніяк В. С., здобувач освіти 2 курсу факультету педагогіки та психології Миколаївського національного університету імені Василя Сухомлинського (м. Миколаїв)

Матвіїв Х. Б., здобувач вищої освіти освітньо-кваліфікаційного рівня „Молодший спеціаліст“ спеціальності 012 Дошкільна освіта Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка (м. Кременчук)

Мацько В. В., асистент кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка (м. Кременчук)

Меленишин Н. Б., викладач безпеки життєдіяльності та основ охорони праці Комунальний заклад „Балтський педагогічний фаховий коледж“ (м. Балта)

Монастирська О. В., викладачка методики виховної роботи циклової комісії психолого-педагогічних та природничих дисциплін, окремих методик Красноградського педагогічного фахового коледжу Комунального закладу „Харківська гуманітарно-педагогічна академія“Харківської обласної ради(м. Красноград)

Моргун В. Ф., кандидат психологічних наук, професор кафедри психології, почесний професор Полтавського національного педагогічногоуніверситету імені В. Г. Короленка (м. Полтава)

Москалик Г. Ф., доктор філософських наук, професор, академік Української академії наук, професор Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського, директор департаменту освіти виконкому Кременчуцької міської ради (м. Кременчук).

Носкіна Л. М., викладач дошкільних дисциплін Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка (м. Кременчук)

Олійник І. О., старший викладач кафедри педагогіки та психології початкової освіти Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Пархоменко В. М., викладач вищої категорії, викладач-методист ВСП „Фаховий коледж мистецтв та дизайну КНУТД“ (м. Київ)

Пащенко Н. Ю., викладач Полтавського фахового коледжу транспортного будівництва (м. Полтава)

Пащенко О. В., кандидат економічних наук, викладач Полтавського юридичного коледжу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (м. Полтава)

Петриченко Н. Л., викладач природничих дисциплін педагогічного фахового коледжу комунального закладу вищої освіти „Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія“ Запорізької обласної ради (м. Запоріжжя)

Піддячий М. І., доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної Слов'янської Академії освіти імені Яна Амоса Коменського, головний науковий співробітник відділу STEM-освіти Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України (м. Київ)

Погребняк К. С., студентка групи ООТ дбср-21-1 спеціальності 073 „Менеджмент“ Кременчуцького льотного коледжу ХНУВС (м. Кременчук)

Подолянюк В. В., здобувач вищої освіти освітнього ступеня „Бакалавр“ спеціальності 014 Середня освіта, 2 курс, група І – 20 Криворізького державного педагогічного університет (м**.** Кривий Ріг)

Пономаренко С. М., викладач філологічних дисциплін Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Прітика В. М., студентка 2-БД, освітнього ступеня „Бакалавр“ спеціальності 012 Дошкільна освіта Комунального закладу вищої освіти „Барський гуманітарно-педагогічний коледж ім. М. Грушевського“ (м. Бар)

Прокопенко Ю. С., викладач теорії і методики фізичного виховання Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Пуш О. А., кандидат педагогічних наук КЗВО „Луцький педагогічний коледж“ **(**м. Луцьк)

Рибалка В. В., доктор психологічних наук, професор, головний науковий співробітник відділу педагогічної психології і психології праці Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, головний науковий співробітник лабораторії психології творчості Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України (м. Київ)

Савенко І. Р., студентка IV курсу 21 ПО групи КЗВО „Луцький педагогічний коледж“ (м. Луцьк)

Савченко О. А., голова циклової комісії філологічних дисциплін Кременчуцький льотний коледж Харківського Національного університету внутрішніх справ (м. Кременчук)

Савченко Т. О., викладач української мови та літератури Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка (м. Кременчук)

Самодрин А. П., доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки і психології Міжнародного гуманітарно-педагогічного інституту „Бейт-Хана“ (м. Дніпро)

Себало Л. І., кандидат педагогічних наук, доцент Національного пегагогічного університетуімені М. П. Драгоманова (м. Київ)

Севастюк М. С., кандидат педагогічних наук,доцент кафедри педагогіки та методики початкового навчання педагогічного факультету Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, **(**м. Київ)

Сіора В. В., викладач циклової комісії філологічних дисциплін Кременчуцького льотного коледжу Харківського національного університету внутрішніх справ (м. Кременчук)

Соловей С. О., викладач образотворчого мистецтва Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка **(**м. Кременчук)

Степаненко К. С., здобувач вищої освіти освітньо-кваліфікаційного рівня „Молодший спеціаліст“ Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Тарасенко В. Р., здобувач освіти 2 курсу, Кременчуцький льотний коледж Харківського Національного університету внутрішніх справ (м. Кременчук)

Тарасенко О. В., завідувач шкільного відділу,Олександрійського педагогічного фахового коледжу імені В. О. Сухомлинського (м. Олександрія)

Тимофеєва І. К., викладач фізичного виховання КВНЗ Педагогічний фаховий коледж Хортицької національної навчально-реабілітаційної академії Запорізької обласної ради (м. Запоріжжя)

Тимофеєва І. К., викладач фізичного виховання КВНЗ Педагогічний фаховий коледж Хортицької національної навчально-реабілітаційної академії Запорізької обласної ради (м. Запоріжжя)

Тимошко Г. М., доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, методики викладання історії та суспільних дисциплін НУЧК імені Т. Г. Шевченка (м. Чернігів)

Ткаченко Л. М., викладачка педагогіки циклової комісії психолого-педагогічних та природничих дисциплін, окремих методик Красноградського педагогічного фахового коледжу Комунального закладу „Харківська гуманітарно-педагогічна академія“ Харківської обласної ради **(**м. Красноград)

Усатенко В. М., старший викладач кафедри педагогіки та психології початкової освіти Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Фастовець І. А., голова циклової комісії викладачів фізичного виховання, захисту України, БЖД та охорони праці Комунального закладу Київської обласної ради „Білоцерківський гуманітарно-педагогічний фаховий коледж“ (м. Біла Церква)

Халява А. Ю., здобувач вищої освіти освітнього ступеня „Бакалавр“ Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук).

Холтобіна О. У., кандидат педагогічних наук, доцент, кафедри теорії і технологій дошкільної освітита мистецьких дисциплін ХНПУ імені Г. С. Сковороди (м. Харків)

Цюрупа Є. В., здобувач початкового рівня вищої освіти освітнього ступеня „Фаховий молодший спеціаліст“ спеціальності 013 Початкова освіта. Англійська мова КЗ КОР „Богуславський гуманітарний фаховий коледж імені І. С. Нечуя-Левицького“ (м. Богуслав)

Чуб Я. О., учениця групи Л-10А Наукового ліцею „Політ“ при Кременчуцькому педагогічному коледжі імені А. С. Макаренка (м. Кременчук).

Шаляпіна І. В., викладач-методист кафедри теорії і методики фізичного виховання Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук).

Шилов Ю. О., історик, археолог, культуролог, літератор; Член Академій та Спілок письменників України й Росії (м. Київ).

Широцька О. В., викладач вищої категорії предметної комісії загального фортепіаноКЗ ФПО УОМФК ім. П. Д. Демуцького **(**м. Умань)

Шолох О. А., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки, методики викладання історії та суспільних дисциплін НУЧК імені Т. Г. Шевченка (м. Чернігів**)**

Ядрич К. Є., учениця Л11-Б Наукового ліцею „Політ“ при Кременчуцькому педагогічному коледжі імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)

Яценко Т. В., кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології дошкільної освіти Кременчуцького педагогічного коледжу імені А. С. Макаренка (м. Кременчук)